30 14267/A|1

A XXXIV
18/2

46518 (1)

APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS
ET
CURANDIS
MORBIS

IN USUM DOCTRINÆ DOMESTICÆ DIGESTI

AB

HERMANNO BOERHAAVE.

Editio Noviſſima cæteris auctior & correctior.

PARISIIS,
Apud G. CAVELIER, Patrem, viâ Jacobeâ, ſub Signo Lilii Aurei.

M. DCC XLV.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

LECTORI AUCTOR.

IN libellum, mole parvum, gravem materie, nec ſine labore natum. Auctior ille Noviſſime prodit, & locis quibuſdam paulo explicatior. Regulas vero promittit, quæ cauſas morborum expedire, atque eventus ſecundare, poſſint. Experimenta huic quidem neceſſaria operæ Græcorum industria, diligentia Arabum, & Paucorum inter Recentes accuratio, ſuppeditavit. Anatome vero, & Mechanice, Noſtris cultior, ratiocinio filum & fundamenta dedit. Utraque fida! quidquid ignari clament, aut invidioſi obſtrepant. Oderunt quippe & calumniantur iſti, quæ nec attingere valent: non ergo, niſi ſibimet, vocali ignorantia nocent. Ubi autem, dum affectibus indulgent, inania Paradoxorum & damnoſæ novitatis crimina obtentui ſumunt, riſum mehercle rerum gnaris excitant! Qui antiqua ſcrutati, nova non ignorant, videbunt quid præſtitum ſit. Et

hos ego ſolos idoneos operis judices agnoſco. Sciant autem Hi, quos equidem veneror, in privatos hæc exarata uſus; aſſequentur ita & ordinis ſimul, & brevitatis, cauſas. Auctores non citavi, quum nimii, vel nulli, nominandi eſſent. Nec ſpecioſos Medicamentorum titulos morbis addidi. Cur? nihil Arti exitiale magis novi; neque vero ipſe ullum cognoſco, quin ſolo tempeſtivo uſu tale fiat; hunc vero ubique indicare anniſus ſum non perfunctorie. Poſtremo omnia hæc ſtylo ſcripta in Arte recepto magis, quam ad puritatem Auguſtæi ſeculi expolito; facilius enim ille capitur, huic forte Interprete foret opus; ſaltem plus exegiſſet, quam quo fruor, otii. Vale!

INDEX CAPITUM.

PROLEGOMENA. Pag. 1.

MORBI *Fibræ ſolidæ ſimplicis.* Pag. 4
——— ——— *debilis & laxæ.* 5
——— ——— ——— *rigidæ, & Elaſticæ.* 7
——— *Vaſorum minimorum, & majorum.* 8
——— *Viſcerum debilium & laxorum.* 9
——— ——— *fortium & rigidorum.* 11
De ſimpliciſſimis Humorum vitiis & ſpontaneis. 13
Morbi ſpontanei ex acido Humore. 14
Morbi a glutinoſo ſpontaneo. 16
——— *ex Alcalino ſpontaneo.* 18
De Morbis oriundis ab exceſſu motus circulatorii ſolo. 22
De Morbis, ex defectu circulationis, & Plethora. 25
Morbi compoſiti ſimpliciſſimi Obſtructio & Vulnus. Obſtructio. 26
De Vulnere in genere. 32
Hæmorrhagia. 46
Dolor. ibid.
Convulſio, &c. 47
Vulnera Capitis. 49
——— *Thoracis.* 57
——— *Abdominis.* 59

Contuſa. Pag. 61
Oſſa fracta. 64
Luxata. 67
Inflammatio. 68
Abſceſſus. 74
Fiſtulæ. 77
Gangræna. 78
Sphacelus. 84
De Combuſtione. 87
Scirrhus. 88
Cancer. 90
De Morbis oſſium. 93
De Morbis Internis, & de Febribus in genere. 100
Frigus febrile. 112
Tremor febrilis. 113
Anxietas febrilis. 114
Sitis febrilis. 116
Nauſea febrilis. 117
Ructus & Flatus. 118
Vomitus febrilis. 120
Debilitas febrilis. 121
Calor febrilis. 123
Delirium febrile. 126
Coma febrile. 127
Pervigilium febrile. 128
Convulſio febrilis. 129
Sudor febrilis. 130
Diarrhœa febrilis. 131
Exanthemata febrilia. 132

Febris Continua. 133
Febris continua putrida. ibid.
Febris ardens. 135
Febris Intermittens. 137
Morbi acuti febriles. 142
Phrenitis. 143
Angina. 146
——— *aquoſa.* 148
——— *ſcirrhoſa.* 149
——— *Inflammatoria.* 150
——— *Suppuratoria.* 154
——— *Gangrænoſa.* 155
——— *Convulſiva.* 156
Peripneumonia Vera. 157
——— ——— *Notha.* 168
Pleuritis. 170
Paraphrenitis. 179
Hepatitis, & Icterus multiplex. 180
Ventriculi Inflammatio. 188
Inteſtinorum Inflammatio. 190
Aphthæ. 195
Nephritis. 200
Apoplexia. 203
Catalepſis. 211
Carus. 212
De Morbis Chronicis. 213
Paralyſis. 215
Epilepſia. 219
Melancholia. 224
Mania. 233

INDEX CAPITUM.

Rabies Canina. Pag. 234
Scorbutus. 241
Cachexia. 247
Empyema. 350
Phthiſis Pulmonalis. 253
Phthiſes aliæ. 258
Hydrops. 259
Podagra. 267
Morbi Virginum. 273
——— *Gravidarum.* 275
Partus Difficilis. 277
Morbi Puerperii. 278
——— *Infantum.* 280
Variolæ. 284
Morbi Epidemici. 292
Calculus. 293
Lues Venerea. 296
Rachitis. 300
Rheumatiſmus. 303

HER. BOERHAAVE APH.

HERMANNI BOERHAAVE
APHORISMI
DE
COGNOSCENDIS ET CURANDIS MORBIS.

PROLEGOMENA.

1. OMNIS humani corporis conditio, quæ actiones vitales, naturales, vel & animales, lædit, Morbus vocatur.

2. Quæ vero diſciplinæ Medicæ pars docet Morbum in ipſo ægroto præſentem detegere, & curare, Praxis appellatur Medica. Sanitatem ægris Medicina promittit. Celſ. I.

3. Qui ergo actionum vitalium, naturalium, atque animalium exercendarum requiſita ignorat, adeoque Vitæ cauſas neſcit, & ſanitatis, ille defectum illarum, id eſt morbos, cognoſcere non poterit.

A

4. Sanatio porro eſt morbi (1) in ſanitatem (2) mutatio : ponit ergo & hæc eadem cognita (3) : quare cognitio & curatio morborum Scientiam Dogmatum, quæ explicant quæ Vita, Sanitaſque ſit hominis, id eſt Inſtituta Phyſiologica Medica, requirunt.

5. Illa mutatio (4) motum excitat, ſopit, vel dirigit, per applicationem inſtrumentorum, quæ Artifex noſſe debet, & regere : hinc ponitur perſpecta victus, medicamentorum, & Chirurgiæ, materia, præparatio, uſus.

6. Dirigitur illa applicatio (5) à mente præſcia futuri effectus : quo exigitur Scientia generalis legum, juxta quas actiones illæ exercentur ; unde itaque doctrina Signorum, & Methodi Medendi, neceſſaria eſt. Adeoque tradituro Praxin (2) omnes partes Inſtitutionum Medicarum ſcitu neceſſariæ prius ſunt : Eas ideo ponemus notas, & demonſtratas alibi.

7. Morbus (1), quum corpori inhæreat, erit effectus corporeus ſingularis determinatæ cauſæ.

8. Cujus accurata ablatio ſanat.

9. Aufertur correcto malo ſingulari, vel per remedium in illud ſolummodo agens ; vel auxilio in omnia ſimul æqua vi agente. Hanc univerſalem, illam propriam, Medelam vocabimus.

10. Utraque (9) reperitur obſervatione, ſimilitudine, vel ratiocinio ex hiſce binis.

11. Obſervatio habetur : 1. ex accurata hiſtoria morbi, enarrante cauſas, naturam, effectuſque mali. 2. ex enumeratione exquiſita eorum, quæ proſunt vel nocent, dum

caſu, vel arte, morbo ſubminiſtrata ſunt. 3. ex introſpectis cadaveribus inciſis eorum, quorum morbi obſervati fuerant prius.

12. Ex ſimilitudine concludit, qui obſervatis jam (11), adeoque cognitis, caſum præſentem, hactenus ignotum, comparans de indole & curatione mali incogniti argumentatur, à præteritis ad futura arguens.

13. Qui denique omnia, quæ ægro accidunt, obſervando cognita (11), adamuſſim ponderat ſeorſum ſingula, comparat deinde inter ſe univerſa, confert iis, quæ in ſanitate contingunt, hincque tandem ſeveritate ratiocinii ſubacti aſſurgit in intellectum cauſæ proximæ, & auxiliorum ei tollendæ aptorum, verum Medici nomen meretur.

14. Ordo itaque optimus deſcribendæ hiſtoriæ & curationi morborum erit, qui

1. Uniuſcujuſque mali phænomena individua, propria, communia, conſiderate cognita, juſto ordine, vera fide, proponit.
2. Cuncta, quæ acciderunt ægro ab iis, quæ geſſit, ingeſſit, retinuit, excrevit, vel ſibi applicuit, dum morbus adfuit, enarrat.
3. Auxilia victus, manus, medicamentorum, una cum vera methodo applicandi, prout caſus, vel ars, obtulit, exponit.
4. Ea, quæ ex hiſce tribus, ut ex datis, juxta (13) dictam legem effectu rationis veriſſime deduci queunt ita, ut pro regulis Praxeos accipi tuto poſſint, concludendo elicit.

15. Multitudo quidem morborum his ordinandis officit.

16. Sed ordinem dictat: 1. clarior morbi notitia. 2. ſimplicior ejus natura. 3. facillima

ſanatio. 4. ejus requiſita ad alium intelligendum cognitio.

17. Ex quo fundamento (16) omnes ſequenti ſerie tractabimus.

18. *Morborum itaque ſimpliciſſimorum ſpecies, & curatio* præmittenda reliquis.

19. *Solidarum ergo partium morbi explicandi & ſanandi* primum locum poſtulant.

20. *Fibræ ſimpliciſſimæ ſolidæ morbi explicati, ſanati*, inter hos (19) denique primi ſunt.

MORBI FIBRÆ SOLIDÆ SIMPLICIS.

21. ILlæ partes, quæ ex fluido vaſis contento ſecretæ, ſibi mutuo vi vitæ, & ope glutinis tenuiſſimi, aquoſi, pinguiſve, applicatæ, Fibram minimam faciunt, ſunt minimæ, ſimpliciſſimæ, terreſtres, vixque mutabiles per eas cauſas, quæ in nobis viventibus deprehenduntur.

22. Quare in his (21), ſeparatim ſpectatis, nullus occurrit morbus, qui Medicis obſervatus, ſanatuſque deſcribitur.

23. Sed in fibra minima, ex adunatis his (21) concreta, morbi ſimpliciſſimi ſequentes, (24. ad 38.) conſiderari merentur: ſunt enim frequentes, & fundamenta jaciunt intellectui aliorum, licet prætervisi, vel non bene cogniti.

MORBI FIBRÆ DEBILIS ET LAXÆ.

24. FIbræ (23) *debilitas* vocatur adunatio partium minimarum (21) cum niſu in cohæſionem tam parvo, ut vel illo levi motu ſolvi queat, qui Sanitatis effectu fit, vel non multum majori.

25. Hanc (24) antecedunt: 1. impedita ingeſtorum aſſimilatio in naturam liquidi vitalis ſani; quæ debetur jacturæ nimiæ humoris boni, & inertiæ virium ſolidorum in liquida; vel alimentis magis tenacibus ſua indole, quam virium permutantium in corpore virtus eſt. 2. debilis nimium applicatio partis unius (21) ad aliam, quæ oritur à nimis debili motu aliquorum, iſque ut plurimum a defectu motus muſculorum. 3. nimia diſtractio fibræ rupturæ proxima.

26. Producit autem facilem vaſculorum ex his (24) conflatorum extenſionem, rupturam, in ſua liquida contenta inertiam; unde Tumores ab diſtendentibus, Putrefactiones ab ſtagnantibus vel extravaſatis liquidis, tum ea, quæ ex binis hiſce ſequuntur, infinita.

27. Ex hiſce (24. 25. 26.) præſens, futura, præteritave noſcitur: effectus prævidetur; & Curationis requiſita perſpiciuntur.

28. Hæc enim obtinebitur: 1. nutrimento, in quo materies (21) abundet, quodque

jam fere ita præparatum ſit, ac in corpore ſano & forti fit. Lac, Ova, Jura carnium, decocta panis bene fermentati, vina auſtera, primaria ſunt. Quæ parva copia ſæpe repetita ſumenda. 2. aucto motu ſolidi & fluidi per frictiones; vectiones in equo, rheda, navi; ambulationes, curſus, exercitia corporis. 3. leni compreſſione vaſorum liquidorumque repulſu. 4. medicamentis acido auſteris, aut & ſpirituoſis fermentatis, prudenter, leniterque uſurpatis. 5. omni modo, quo nimia diſtractio tollitur.

29. *Laxitas Fibræ* vocatur ea cohæſio partium (21) inter ſe, quæ parva vi poteſt mutari ita, ut fiat ſeipſa longior; unde patet, hanc eſſe debilitatis (24) ſpeciem, *& flexilitatem* inde pendere; adeoque hæc omnia clare ex dictis (21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.) intelligi, ut & *imminutam Elaſticitatem.* Namque vitrum corpus fragiliſſimum, arte ductum in filamenta ſubtiliora araneæ filo, cohæret, eſtque flexile quaquaverſum minima vi in omnes ſpiras, abſque ruptura. Creſcit pro ſubtilitate flexilitas. Ac. reg. ſc. 1713. hiſt. 11.

30. Quin ex iiſdem etiam reſpondetur ad hæc quæſita: Cur aquoſa, & pinguia alimenta dant fibras debiles? Cur frigidis, junioribus, quieſcentibus, creſcentibuſque debiles? Cur terreſtria, auſteraque dant fibras fortes? Cur calidis, exercitatiſque fortes? Cur elaſticitas robur concomitatur?

MORBI FIBRÆ RIGIDÆ, ET ELASTICÆ.

31. R*Igiditas fibræ nimia* eſt illa adunatio partium minimarum (21), quæ tam valide faciat eas cohærere, ut non cedant illi actioni fluidorum, quæ ſuperare debet hanc reſiſtentiam, ut maneat Sanitas.

32. Hæc (31) ſequitur eas cauſas, quas requirit ſanatio fibræ debilis (28), ſi diu, & nimis perſeverant.

33. Nata (31) vero facit vaſa, quæ ex his fiunt, minus flexibilia, anguſtiora, breviora, liquidorum motui nimis reſiſtentia, & quæ hinc ſequuntur; vid. (50. 51. 52. 53.)

34. Ex quibus (31. 32. 33.) ipſis internoſcitur id malum (31), ſimulque prævidentur inde ſecuturi effectus (33), neque latet Curatio.

35. Hæc enim efficitur 1. cibo & potu aquoſis, lenibuſque, ſero lactis imprimis, oleribus molliſſimis, farinoſis dilutis, nec fermentatis. 2. quiete in aere humido frigidiuſculo, cum ſomno pleniore. 3. remediis aquoſis externis, interniſque, tepide applicatis vel aſſumptis, inſulſis, leviſſimis & blandiſſimis oleoſis, ſimiliter adhibitis.

36. Hinc elaſticitas nimia intelligitur, curaturque, quippe rigiditatis (31) ut plurimum comes, & effectus.

37. Cur pueris, fœminis, otioſis laxitas?

contra vero adultis, viris, exercitatis, fibrarum, adeoque omnium ſolidarum partium rigiditas? & ſolutarum valida contractio?

MORBI VASORUM MINIMORUM, ET MAJORUM.

38. Vaſorum minimorum, ex fibris ſimplicibus (21. 23.), applicatu, intertextu, vel intortu, adunatis, factorum morbi ex iiſdem cauſis eandem indolem, effectum, & curationem habent; ergo ex dictis (ab 21. ad 38.) intelliguntur.

39. Vaſa majora, ex minimis (38), applicatu, intertextu, vel intortu, unitis, conflata habent duo diverſa morborum genera. Horum prius pendet ex morbis minimi canalis (38), majorem hunc componentis, adeoque origo, natura, efficacia, curatio ejus inde (38) peti debet. Poſterius vero pendet 1, à vi, qua fluidum, per majorem hunc canalem fluens, ejus latera extendendo premit: quæ latera, ex aliis minoribus canalibus conſtantia, hac preſſione orbantur ſuo liquido, uniuntur quoad latera, concreſcunt in fibræ (21. 23.) ſolidæ, ſed craſſioris, ſpeciem: poteſtque idem & vicinis communicari vaſculis. 2. à liquido cum vaſculo proprio concreſcente.

40. Inde vaſorum debilitas, laxitas, robur: rigiditas, elaſticitas, de quibus multa imperitis memorantur, clare intelligi poſſunt. Et meretur dignitas horum pertractationem.

MORBI VISCERUM DEBILIUM ET LAXORUM.

41. VAſorum, & viſcerum debilitas vocatur illa partium (23. 38. 39.), hæc conſtituentium, cohæſio, quæ tam levi motu tolli poteſt, ut imparia ſint iis efficiundis, quæ Sanitatis & Vitæ ratio ab his poſtulat.

42. Quæ alia ætate, atque ſexu, alia ſunt.

43. Hæc debilitas oritur. 1. ab debilitate fibræ (24), ejuſque cauſis. (25.) 2. à debilitate canalium minimorum (28), atque cauſis hujus (38.) 3. ab inertia liquidi per vaſa majora (39) fluentis, quæ pendet à minuta copia, fluiditate aquoſa aucta, motu muſculari torpeſcente. 4. A numero magno canalium minimorum, pro ratione ætatis, nimis diu remanentium.

44. Ab hac debilitate (41), per ſuas cauſas (43) producta, oriuntur multi morbi, qui falſo Temperiei, vel Congeniti, habentur; primarii ſunt: facilis vaſorum dilatatio; tumor; facilis horum compreſſio, inanitas; liquidi ſtagnatio; Cordi aucta reſiſtentia; liquidorum cruditas; ſpontanea corruptio; ad actiones vitales, animales, naturales exercendas ineptitudo; & illa omnia, quæ ex his ſequi ſolent, quæ ut infinita numero, ita difficillima curatu,

& fœcundiſſima novis morbis producendis ſunt ; maxime καχεξία, & κακοχυμία. 2. Facilis vaſorum diſſolutio ab internis, externiſve cauſis, acribus vel motis ; effuſio, ſtagnatio, corruptio, evacuatio liquidi ad vitam ſanitatemque neceſſarii ; interceptio motus fluidi per vaſa rupta ; corruptio eorum, quæ hoc motu vigebant ; qui rurſum varii ſunt, maxime φθίσις, ἐμπύημα, ὕδερωψ, ἀτροφία.

45. Quæ (41. 42. 43. 44.) ſi quis accurate obſervat, ille, non hujus modo (41), ſed infinitorum & obſcuriſſimorum morborum originem, præſentiam, eventum internoſcet, & ſolus auxilia impetrandæ ſanationi valida & tuta inveniet.

46. In applicatione vero horum, præſens debilitas tarditatem jubet ; nec enim alibi pernicioſior mutatio ſubita.

47. Ergo remedia (28) lente, caute, à primo in ultimum gradum, adhibenda ſunt. Quorum uſu roboratis vaſis, motus validus muſculorum adhibeatur, donec omni effectu conſtet, ſatis compacta, ſolidata, & calloſa evaſiſſe Vaſa & Viſcera.

48. Hinc patet, omnia, quæ de facultate nutrimentorum traduntur, alias vera, alias falſa eſſe : Exercitia muſculorum roborare fibras : Exercitia vectionis reſolvere coacta, roborare laxa, nec diſpergere vires ; ipſum ſanguinem & cruorem in robuſtiſſimis eſſe maxime denſum, lentum, blandum ; in tenerrimis diſſolutum, levem, acrem ; infinitos morbos, facie diverſiſſimos, una ſæpe radice hærere poſſe, eaque ſuccisa tolli.

49. Ex iiſdem cognitio & curatio laxitatis Vaſorum & Viſcerum habetur.

MORBI VISCERUM FORTIUM ET RIGIDORUM.

50. Rigiditas nimia Vaſorum & Viſcerum nominatur illa partium (23. 38. 39.) hæc componentium cohæſio, quæ non cedat illi motui, qui illa mutare & movere debebat, ut fierent ea, quæ Sanitatis & Vitæ tempore ab hac mutabilitate fluebant.

51. Oritur. 1. ab omni cauſa fibræ nimis rigidæ (32.) 2. maxime à fibris, valida vi propulſi liquidi vitalis admodum compactis ad ſe mutuo. 3. ab adunatione canalium minorum orbatorum ſuo liquido per violentam preſſionem, qua vitale liquidum arterioſum canalium majorum latera premit, cujus maxima effectrix cauſa eſt valde exercitatus muſcularis motus. 4 ab concreto vaſe in unum ſolidum cum proprio liquido ſtagnante, exſiccato, coagulato.

52. Ubi obtinet in vaſis, producit effectus: 1. ſimiles, vel eoſdem iis, qui à fibra nimis rigida (33). 2. facit in vaſis validum nixum, quo fibræ conantur ſe applicare ad axin ſui canalis; arctare cava ſua; premere, comprimere, repellere, expellere ſua liquida; hinc eorum motui à corde, adeoque & cordi reſiſtere;

vix dilatari, hinc interrumpere æquabilem ſanguinis motum, adeoque omnium ſecretionum; minuere copiam ſanguinis aliter uno ictu ex corde expellendi; impedire cordis evacuationem perfectam; polypos ſanguinis producere; fluidum comprimendo, & à fluidiſſimis ſpoliando, id condenſare, ſuffocationes, mortem creare. 3. vulneratis vaſis magnos hiatus creat per vim magnam, qua trahuntur in ſua ſuſtentacula partes vaſorum; diſciſſis integre cavitates minuit extremas, vel claudit.

53. Ex his (31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 50. 51. 52.) accurate perſpectis clara habetur doctrina, qua noſcitur præterita, præſens, futura, agens, & actura vaſorum rigiditas, elaſticitas, vis, curatio.

54. Eam enim efficiunt. 1. remedia curandæ rigiditati fibræ propria (35.) 2. illa maxime, quæ liquidi vitalis copiam, denſitatem, preſſionem minuunt. 3. quæ motum muſcularem ſuſpendunt. 4. ea, quæ humectant, leniunt, emolliunt, diluunt, reſolvunt, abſtergunt.

55. Ex hiſce omnibus (ab 21. ad 55.) morbi Partium Solidarum proprii intelliguntur, curantur; & ex iiſdem clareſcit, quid reſpondendum his quæſtionibus: Quæ diverſitas ſtructuræ partium ſolidarum in ætate diverſa? Cur homo creſcit, perſtat, decreſcit? Cur in utero materno omnium ocyſſime augeatur? Cur laxus, fortis, rigidus fit? Cur humidus, plenus, ſiccus? Cur morte naturali, vel fato ſenili, moritur? & quo tum morbo? Quinam morbi plerumque ſingulæ ætati proprii? Quis vi-

ctus, quæ vita, quæ medicamenta, cuique tempori vitæ commoda? Quænam fides, quæ utilitas, doctrinæ de ſtricto & laxo in ſolidis? Unde deſumenda nota certiſſima juſtæ menſuræ laxi, & ſtricti, in homine? &c.

56. Vulnus hinc (16) jam primo pertractandum, poſt morbos ſolidi ſimpliciſſimos. Sed, quum vitia liquorum ſpontanea ſemper trahat ſecum, de hiſce ante vulnera agendum erit, quæ noſci debent ante hiſtoriam vulnerum abſolvendam.

57. Unde agetur primo de his Humorum morbis, qui in illis naſcuntur ſponte; dum vel ſibi ipſis permittuntur, nulla habita ratione vaſorum, vel vitio incitati, torpentiſve nimium, vitalis motus.

DE SIMPLICISSIMIS HUMORUM Vitiis, et Spontaneis.

58. HUmores in homine vivo reperiundi, vel crudi aſſumtorum naturam retinent hactenus, vel vi actionum naturalium, & miſcela fluidorum humanorum, indolem acquiſiverunt noſtris liquoribus ſimilem.

59. Priores (58) vel ex plantis, vel ex aliis ſunt hauſti animalibus.

MORBI SPONTANEI EX ACIDO Humore.

60. Liquida noſtra, confecta ex plantis farinoſis, vel ex horæis fructibus, crudis, fermentatiſve, ſi vires vitæ noſtræ vincunt, eam in nobis indolem acquirunt, quam ſuæ naturæ per calorem fotæ debent. Acrimonia acida, & glutinoſum pingue hinc oriuntur maxime. Prior ex fermentatis imprimis & non fermentatis: poſterius ex farinoſis cerealibus, vel leguminoſis, non fermentatis, neque coctis naſcitur; quo ſpectant etiam illa, quæ auſteri adſtrictu tenacitatem humorum creant.

61. Acida hæc acrimonia (60) cauſas habet antecedentes. 1. alimenta ex farinoſis, ſucculentis acidis, recentibus, crudis, ferventibus jam, vel fermentatis, vegetabilium partibus. 2. Inopiam boni ſanguinis in corpore hæc alimenta aſſumente. 3. Debilitatem fibroſæ compagis (24. 29. 41.) vaſorum & viſcerum. 4. Defectum animalis motus.

62. Sedem habet jam nata maxime primæ digeſtionibus officinas, inde tardius ſanguinem, denique omnes humores inficit.

63. Producit ructus acidos, famem, morſum ventriculi, dolores iliacos, flatus, ſpaſmos, inertiam bilis, mutationem ejus variam, chylum acidum, fæces alvi acidum

ſpirantes. Hæc ejus effecta in ſtomacho, & inteſtinis.

64. In ſauguine pallorem, ſerum chyloſum acidum; hinc fœminis lac acidum, aut potius nimium acеſcens, ſudorem acidum; ſalivam acidam, producit; inde pruritus, obſtructiones, puſtulæ, ulcera, lactis prompta nimis, quin & forte ipſius quoque ſanguinis coagula, & ad circuitum ineptitudo exſurgunt, tum irritamenta cerebri, nervorumque; unde convulſio, turbata circulatio, mors.

65. Ex his (60. 61. 62. 63. 64. 65.) recitatis præſens, futura, prærerita cognoſcitur acida temperies; hinc prænoſcuntur ejus effecta; hinc curatio ſcitur.

66. Quæ perficitur: 1. Alimentis acido oppoſitis ex animalibus, vegetabilibuſque. 2. Succis bono ſanguini ſimilibus ex avibus rapacibus. 3. Roborantibus. 4. Motu valido. 5. Medicamentis acidum abſorbentibus, diluentibus, obtundentibus, immutantibus.

67. Quorum electio, præparatio, doſis, applicatio tempeſtiva, innoteſcunt Medico ex cognitio malo, ejus ſede, ægrotante, &c.

68. Hinc patet cur pueris, pigris, virginibus, pauperibus, & certis artificibus, hic morbus familiaris ſit?

MORBI A GLUTINOSO
Spontaneo.

69. Glutinoſum pingue ex vegetabilibus habet causas antecedentes, 1. farinoſa cruda, auſtera immatura. 2. inopiam boni ſanguinis. 3. debilitatem vaſorum, viſcerum, bilis. 4. imminutum motum animalem. 5. diſſipationem liquidioris per laxata vaſa ſecernentia. 6. retentionem craſſioris debilitate inſtrumentorum excernentium.

70. Naſcitur primo in prima officina digeſtionis, hinc in ſanguine, dein in reliquis, inde derivandis, liquidis.

71. In primis viis facit proſtratum appetitum; repletionis ſenſum; nauſeam, vomitum; ingeſti cruditatem; bilis inertiam, ejus inviſcationem & conſumtionem: pituitæ ſtomachicæ & inteſtinalis ortum; alvum tardam & tumentem, impedimenta chyli parandi, perficiendi, ſecernendi.

72. In ſanguine viſciditatem, pallorem, immeabilitatem; in vaſis obſtructiones, concretiones, urinam pallidam vix olentem; ſalivam lentam; tumorem album; impeditas ſecretiones; defectum ſubtiliorum; ſic minimorum canalium coalitum facit.

73. Hinc coctiones, circuitus, ſecretiones, excretiones, motus vitales, naturales, animales, omnes perturbantur; unde ſuffocatio, mors.

74. Ex his (69. 70. 71. 72. 73.) diagnoſis, prognoſis, anamneſis mali hujus patet, nec vero, ſanatio quid indicet, obſcurum eſt.

75. Quæ obtinebitur. 1. uſu cibi potuſque bene fermentati, ſalè, & aromate conditi. 2. Juſculis volatilium animalium. 3. roboratione vaſorum & viſcerum. 4. aucto motu. 5. medicamentis diluentibus, reſolventibus, ſtimulantibus, biliofis, ſaponaceis. 6. frictu, calore, balneo, veſicatoriis. Cæterum interiora corporis obſidentur glutinoſis, vel ſpiſſis, caſeoſis, mucoſis, mucilaginoſis, lemoſis, ceraceis, pultaceis, amurcoſis, calculoſis, tartareis, ſeroſis inflammatis, polypoſis, meliceratis, ſteatomatoſis, atheromatoſis denſis, ſcirrhoſis concretis. Cavendum religioſe, ne perturbetur glutinoſum beneficum, naturale, lubricans, inungens, defendens, quod oculis, palpebris, naſo, ori, faucibus, gulæ, ventriculo, inteſtinis, pelvi, ureteribus, veſicæ, urethræ, vaginis mucilaginoſis tendinum, articulorum commiſſuris, laryngi, arteriæ aſperæ, bronchiis, datum in uſus neceſſarios, cum glutinoſo morboſo. Quod fatali idiotarum, & medicaſtrorum, errore nimis crebrum.

MORBI EX ALCALINO

SPONTANEO.

76. NOnnullæ plantæ ſcatent materia, quæ ſponte corrupta non aceſcit, nec coit, ſed reſolvitur in fœtidum volatile, pingue Alcali: tales omnes fere Aromaticæ valde acres. Has vero raro aſſumunt tanta copia, ut morbum creent ex ſuo ingenio. Sin autem id contigerit, pertinebit ad acre alcali oleoſum.

77. Ex animalium partibus confecta noſtra liquida varia ſunt: 1. pro varietate alimenti, quo ſe ſuſtinent. 2. pro varietate partis, quæ aſſumitur.

78. Animalia enim, quæ herbis & aqua aluntur, chylum acidum, vel facile aceſcentem, adeoque & tale lac, habent; quod in nobis ſuam ſequens indolem vegetabili nutrimento ſimillima patrat. Vid. (61. ad 76.) & lentam materiem caſeo preſſo ſimilem in primis viis creat; quæ ſingularis hic viſcidi ſpecies.

79. Quæ aliis nutriuntur animalibus, omnes ſuccos facile alcaleſcentes habent.

80. Si alimenta, vi noſtri corporis, (58) eo ſunt redacta, ut jam liquores fecerint, quales in corpore ſano & robuſto inveniuntur, poſt abſtinentiam à cibo potuque per viginti horas; tum, ſi ſibi relinquuntur in quiete, & calore, vel etiam ſi moventur valide, naturam adipiſ-

cuntur ubique eandem putredinis incipientis.

81. In alimentis vero ex aliis animalibus, jam ſtatim, ante mutationem corpori noſtro adſcribendam, illa in putredinem vergens indoles ſponte adeſt.

82. Putredo hæc (80. 81.) ſignificat eam conditionem humorum, cujus præſentia aqua multum exhalat; Salina materies attenuata, acido orbata, vel & mutata, à terra, oleoque ſuo, ſeparata, fit acris volatilis, alcalina; Oleoſa pariter, una parte tenuior, terra orba, ſali illi acri permiſta, acris, volatilis, fœtens evadit; altera autem olei pars, terræ aqua, ſale, & oleo priori orbæ permiſta tenaciſſime, abit in atram, denſam, immeabilem, fœcem.

83. Inſecta, piſces, amphibia, animalia volatilia, repentia, gradientia, natantia, homines denique, ex propria ſua natura, in hanc putredinem (82) ſponte vergunt ſemper; aceſcunt nunquam.

84. Hujus putredinis (82) antecedentes cauſæ ſunt: 1. cibi ex aliis animalibus comeſtis, excepto lacte herbaceo (78), maxime ex inſectis, piſcibus, avibus rapacibus, ex vegetabilibus alcaleſcentibus. 2. abundantia boni ſanguinis, vel ſi jam putredini ille proximus. 3. virtus magna vaſorum, viſcerum, (50. ad 54,) bilis. 4. Stagnatio, vel nimia agitatio, torpente, vel incitato animali motu. 5. Calor ingens diu & multum conciliatus corpori.

85. In primis viis facit ſitim, proſtratum appetitum, ructus nidoroſos, graveo-

lentiam tabidi, corruptique, ſordes ori, linguæ, palato, faucibus, amareſcentes putridas, nauſeam, vomitum putrefactæ bilioſæ materiei, horrorem adverſus omnia, niſi aquoſa, vel acida, cruditatem putridam, diarrhœam bilioſam, dolores Iliacos inflammatorios, caloris moleſti ſenſum.

86. In ſanguine producit diſſolutionem ejus putridam; acrimoniam alcalinam oleoſam volatilem; ineptitudinem ad nutriendum; aptitudinem ad conſumendum; minimorum vaſculorum deſtructionem; hinc omnes actiones ſolidarum & liquidarum partium turbat, depravat, deſtruit; unde circulatio, ſecretio, excretio variat: tum febres, ardentes, urinæ & omnia ſecreta putrida, inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ, ſphaceli, mors.

87. Ex his (76. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86.) denuo diagnoſis & prognoſis æque, ac Curatio morbi liquido conſpicitur.

88. Quæ perficitur 1. alimentis, potibuſque, cito aceſcentibus, vel jam acidis, quo farinoſa in aqua cocta, vel ad initium corruptionis digeſta, lac ejuſque producta herbacea, fructus horæi, horum acidi crudi, vel fermentati vinoſi, acetoſive, ſucci. 2. Acidis medicamentis ex vegetabilibus crudis, vel fermentatis, aut ſalibus & ſulphure vi ignis in acida converſis. 3. Salinis alcali abſorbentibus, ut eſt ſal gemmæ, marinus, & nitroſus. 4. Aquoſis diluentibus. 5. Lenibus obtundentibus, qualia farinoſa vegetabilia emulcta, vel de-

cocta, ſunt; & laudatiſſimæ boli, acidulo balſamico tecto, & demulcentiſſimo viſcido, conſtantes. 6. Saponaceis abſtergentibus acidis ſuboleoſis, oxymelle, ſapis acetoſis. 7. Quiete, ſomno, balneo vaporis, fomentiſve.

89. Unde patet ubi, & cur acidus ructus nidoroſum ſequens bonus? Cur, & quibus convaleſcentibus ſalis ammoniaci ſapor moleſtus? Cur ſudor acidum ſpirans acutis ſalutaris? Quæ acrimonia acida, alcalina, bilioſa, oleoſa ſit? Qui morbi propria ſignificatione putridi dici queant? Cur illi fortiſſimis, plethoricis, præcipue? An unquam in homine vivente ulli humores jam vere alcalini reperti ſint? Rariſſime: expertus loquor. Urina in veſica, diu retenta, aut in calculo rariore abſorpta, forte, aliquando, eo pervenire queat. Aliter mors ante fit, tabefactis per acria, necdum alcalina, pulpoſis vitalium extremis.

90. Hinc tandem ſcitur, quid mali faciat nimius vel minor liquorum circulantium motus, & quantum ejus effectus variet pro varietate loci, ubi hærent, & humorum, in quos agit? Quæ à ſtagnante, vel ab extravaſato, nocumenta? Imo neque obſcura hinc ratio ortus viſcoſi glutinis, quo lenteſcunt humores noſtri; dum ſpiſſa decocta ex animalibus diuturna elixatione parata, nimia ingeruntur copia: aut etiam, dum tegumenta animalium, horumque lentæ, tenaceſque, partes extremæ, avidius aſſumuntur, aut diutius: etenim alia hinc pituitoſi indo-

les, & diſtincta ab illa, quæ jam expoſita in fine (75.)

91. Pertractatis morbis Solidi, & Fluidi ſimpliciſſimis ſeorſum, agendum ſequitur de iis, qui in Solido & Fluido conjunctim occurrunt ſimplices quam maxime.

DE MORBIS ORIUNDIS AB Excessu Motus Circulatorii Solo.

92. OMnia fluida, quæ in ullo vaſe, ab Arteria magna orto, continentur, ex ſolo ſanguine ſunt ſecreta, qui paulo ante in corde dextro & ſiniſtro miſtus erat, & referebat ſpeciem unius liquidi.

93. Habet tamen & ibi, & tunc, globos majores, determinatæ molis, figuræ mutabilis, coloris rubri; ſphæras flavas, rubris ſextuplo minores, ſeroſas; tum laticem pellucidum in igne concreſcentem; & aquam pellucidam, leviorem, tenuiorem, partibus minoribus, ſed ob pelluciditatem non cernendis, conſtantem. Priorum congeries ſanguis ruber, poſterior Serum appellatur. Microſcopia utrumque demonſtrant.

94. Rubrum concretum, & à ſero ſeorſum collectum, ſola quiete, & laxitate ſuarum partium cito reſolvitur in ſerum ita, ut in id omnis fere cruor abeat.

95. Serum diu retentum in aëre moderate calido & humido ſola quiete & laxitate partium reſolvitur in tenuius, pellucidius, levius liquidum, quod putreſcit ſenſim, totumque fere avolat volatile. Quæ creſcunt pro ratione temporis.

96. Sanguis omnis (92.) recens, levi calore, parum ſuperante ſalubrem, & cum pauco exhalantis diſpendio, coït in maſſam ſolidam, ſciſſilem, tenacem, non ſolubilem per aquam, ſalem, oleum, ſpiritus. Atque idem fit calore per humida conciliato, ſingulari concretionis, & ſimili prioris, genere.

97. Origo rubedinis (93. 94.), ſeri concreſcentis, lymphæ concreſcentis, (95. 96.) debetur vaſorum actioni, circulationis efficaciæ; ut chyli, lactis, cruoris, & ſanguinis, mutata indoles docet, atque Miſcroſcopia confirmant.

98. Auctus ſanguinis per vaſa motus oritur Corde ſæpius, & fortius, contracto.

99. Cor ſæpius & fortius contrahitur: 1. Cerebro & cerebello in nimiam expreſſionem liquidi nervoſi agente, ut in affectibus animi, & dolore: 2. irritato Corde per accelerationem motus ſanguinis venoſi, frictione, vel muſculis agentibus, pulſi; aut per acre ſanguini inhærens aromaticum, ſalinum, acidum, alcalinum, purulentum, ichoroſum, putrefactum, & quandoque ſpecie contagii, peſtis, veneni, nondum definiendum mali genus.

100. Auctus motus ſanguinis per vaſa efficit majorem vim pulſi ſanguinis in va-

ſa excipientia; majorem renixum vaſorum in ſanguinem; ſanguinis fortem compreſſionem; vaſorum ſanguiniſque attritum validum ad ſe mutuo; partium Sanguinis attritum validum inter ſe; calorem majorem totius; ſanguinis exſiccationem diſſiato aquoſo; ejuſdem viſcoſitatem inflammatoriam facile concreſcentem; ſanguinis reſolutionem in ſales, oleaque volatiliora & acria; vaſorum auctam ad initia amplitudinem; liquidorum craſſiorum in tenuiora vaſa impulſum, horum obſtructiones deſtructioneſque, inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, ſphacelos, ſcirrhos; & quæ ex his infinita ſequi poſſunt.

101. Cognoſcitur ergo aucta circulatio notis ejus cauſis (99), & effectis (100); ſed imprimis pulſu celeri, duroque; reſpiratione veloce & laborioſa; calore ingenti.

102. Remedia ergo nimio motui compeſcendo valida ſunt, quæ frequentiam, & vim contractionis Cordis imminuunt.

103. Quorum illa Mentem, hæc Corpus, ſpectant.

104. Priora ſunt, quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus, vel divertendo, ſopiunt.

105. Poſteriora agunt quiete muſculorum, laxatione venarum (54), mitificatione acris cujuſcunque, diluendo, vel obtundendo (66. 67. 88.), doloris cauſas tollendo.

DE

DE MORBIS, EX DEFECTU CIRCULATIONIS, ET PLETHORA.

106. DEfectu motus circulatorii morbi fiunt in humoribus illi, qui proxime accedunt ad hos, qui quieſcentibus ſpontanei naſcuntur. Modo bene conſideretur aër, qui admiſſus corruptiones ſpontaneas accelerat, quæ aliter, eo ſecluſo lentiores. (58. ad 80.) adeoque intellectus, & curatio horum inde peti debet. Atque ex his omnibus plethoræ indoles, cauſa, effectus, ſigna, remedia intelliguntur, ſi ad ſequentia animus advertitur.

α. Plethora eſt copia boni ſanguinis major, quam quæ ferre poſſit eas mutationes, quæ vitæ inevitabiles accidunt, niſi inducantur morbi.

β. Hanc generat omnis cauſa, quæ multum laudabilis Chyli, & Sanguinis conficit, ſimulque horum attenuationem, conſumtionem, perſpirationem, impedit.

γ. Quo ſpectat vis contractilis viſcerum Chylopœorum magna, ut & in Corde & arteriis; ſimulque laxior venarum, & cæterorum vaſculorum compages, cibi blandi facile in chylum reſolvendi; ſomnus multus, animus ſedatus; quies muſculoſa, conſuetudo mittendi ſanguinis, naturalis, artificialis.

δ. Effectus Plethoræ omnes pendent à rarefactione, quæ majori velocitati, atque inde nato calori, aut cauſis aliis, per ſol m obſervationem cognoſcendis, adſcribenda: hinc arteriarum dilatatio tam Sanguiferarum, quam Lymphaticarum; mutata ſecretio; compreſſio generis venoſi Sanguiferi & Lymphatici; ſuffocatio circulaturi; inflammatio; vaſorum ruptura, ſuppuratio; gangræna; mors.

ε. Itaque facile cognoſcitur præſens; prævidentur futuri effectus.

ζ. Curatio abſolvitur miſſu ſanguinis; labore; vigiliis; cibo acriori poſt evacuationes; omiſſione evacuationum ſenſim introducta.

MORBI COMPOSITI SIMPLICISSIMI, OBSTRUCTIO, ET VULNUS.

OBSTRUCTIO.

107. OBſtructio eſt obturatio canalis, tranſitum tollens liquido, per eum transjiciundo, vitali, ſano, vel morboſo, orta ex exceſſu molis tranſituræ ſuprà capacitatem vaſis tranſmiſſuri.

108. Quæ oriuntur ex anguſtia vaſis, magnitudine molis fluxuræ vel utriſque concurrentibus.

109. Anguſtia vaſis fit compreſſu externo,

contractione propria, vel augmento craſſitiei in ipſis canalium membranis.

110. Molecularum moles augetur viſcoſitate fluidi, vel errore loci.

111. Ex utriſque vero à concurſu cauſarum utriuſque. (109. 110.)

112. Vaſa externe comprimuntur.

1. A tumore vicino plethorico, inflammato, purulento, ſcirrhoſo, cancroſo, œdemaroſo, ampulloſo, ſteatomatode, atheromatode, meliceride, hydatidico, aneuriſmatico, varicoſo, tophoſo, pituitoſo, calculoſo, calloſo.
2. A fractis, luxatis, diſtortis, diſtractiſve partibus duris, comprimentibus vaſa flexibilia.
3. Ab omni cauſa, quæ vaſa nimis trahit, & elongat ſive tumore, ſive preſſione partis extra debitum locum poſitæ, ſive vi externa trahente.
4. Ab externis comprimentibus, quo veſtes arctæ, faſciæ, pondus incumbentis corporis quieti in unam partem, ligaturæ &c. pertinent, motus, attritus, amplexus partis ad alia corpora.

113. Contractio vaſi propria aucta, maxime ſpiralium fibrarum, tum quoque longarum, cavitatem arctat, oriturque. 1. Ab omni cauſa augente vim elaſticam fibræ, canalis, viſceris. (31. 36. 40. 50. 51.) 2. Ab tumore vaſculorum minorum, quorum contextu majorum latera & cava fiunt, nimis impletorum. 3. Ab imminuta cauſa vaſa extendente, ſive inanitio, ſive inertia fuerit: unde diſſecti canales liquida propria coërcent brevi.

114. Augetur craſſities in ipſa membrana vaſis. 1. Ab omni tumore (112. N. 1.) orto in iis vaſis, quæ unita & contexta membranam efficiunt. 2. Ab callis ibidem factis, cartilagineis, membranoſis, oſſeis (51.)

115. Partium fluentium moles augetur, ut immeabilis fiat, vel 1. Mutatione figuræ ſphæricæ in aliam majori ſuperficie incurrentem in aperturam vaſculi; vel 2. adunatis pluribus prius ſejunctis in unam maſſulam.

116. Mutatur figura imprimis, deſinente æquabili, & undique ſimul, atque æqualiter, premente preſſione moleculæ, proprio elateri jam commiſſæ, hoc eſt, languente motu, vel laxato vaſe, vel minuta copia liquidi.

117. Adunantur moleculæ, quiete, frigore, gelu, exſiccatione, calore, motu circulari violento, & vaſe forti comprimente, coagulo acido, auſtero, ſpirituoſo, abſorbente, viſcoſitate, oleoſitate.

118. Errore loci partes fluidi fiunt non meabiles, ſi in os dilatatum ad baſin canalis conici ruit corpuſculum finem longe anguſtiorem tranare non potens. Plethora, motus auctus, rarefactio liquidi, laxatio vaſis, dilatationem hanc præ cæteris creant; maxime ſi his prægreſſis, ſtatim contraria horum ſequuntur.

119. Unde cauſæ, & natura obſtructionis cujuſcunque patent.

120. Quæ nata in corpore vivo impedit tranſitum fluxuræ materiæ; reliqua impingentia ſiſtit; horum actionem excipit; ſubtiliora exprimit; adunat craſſiora; vas ex-

tendit, dilatat, attenuat, ſolvit; fluidum ſtagnans condenſat; functionem integro fluore oriundam tollit; vaſa inde irriganda deplet, ſiccat; capacitatem vaſorum tranſmittendis liquidis minuit; copiam liquidi, velocitatemque per libera vaſa auget; adeoque omnia, quæ inde pendere poſſunt, mala producit.

121. Quare pro diverſitate vaſis obſtructi, & materiæ obſtruentis, illi effectus (120.) variatis apparent phænomenis.

122. In vaſis Sanguiferis arterioſis rubris inflammatio primi generis fit, in arterioſis ſeroſis flavis rubra inflammatio errore loci, vel flava propria illi vaſi, calida flava, in Lymphaticis arterioſis dilatatis inflammatio ſecundi generis flava, errore loci, vel pellucida, calida, propria illi vaſi; in arterioſis vaſis Lymphaticis, majoribus, œdema calidum; in minoribus dolores ſine apparente tumore; in pinguiferis, oſſeis, medulloſis, nervoſis, bilioſis alia.

123. Qui vero ſedem, naturam, materiem, cauſas, effectus obſtructionum, huc-uſque (107. ad 123.) tradita novit; illi ſigna, quibus futura, præſenſque obſtructio, ut & ejus effecta, ſciuntur, ignota non erunt.

124. Et cognita hac ejus diverſitate, difficile non erit, propriam cuique curationem tradere.

125. Nam illa, quæ à compreſſu externo (112), indicat ablationem cauſæ prementis, quæ, ubi poſſibilis, petenda ex ſecutura ejus deſcriptione.

126. Ea vero, quæ ab aucta fibrarum con-

tractione oritur, cognoſcitur per ſigna, quibus viſceris, vaſis, fibræ nimia contractio ſcitur; (34. 36. 40. 50. 53.) tum quoque illa, ubi hæc contractio à ſecunda cauſa (113. No. 2.) per ſuæ cauſæ ſigna clara; ut altera, quam inanitioni prægreſſæ adſcripſimus. (ibidem. N. 3.)

127. Sanatur hæc obſtructio (113. 126.) 1. per remedia contractionem nimiam fibræ, vaſis, viſceris emendantia (35. 36. 38. 54. 55.) 2. maxime, ſi ipſi affecto loco applicari poſſit eorum virtus, quod halitus, fomenta, balnea, litus, fomenta efficiunt imprimis, 3. per auxilia, quæ vaſcula, membranas componentia, nimis impleta deplent. Quo evacuantia in genere, ſed præprimis illis vaſculis applicata, ſpectant, quæ ſunt laxantia, diluentia, reſolventia, attenuantia, deterſiva, evacuantia. 4. per illa, quæ calloſitatem factam reſolvunt.

128. Verum illa obſtructionis ſpecies, quæ ab hac cauſa, raro, ſi unquam, curari poteſt. Emollientia, & laxantia præcipua ſunt. Unde mortis patet inevitabilis neceſſitas, & magna vitæ longæ per medicamenta parandæ difficultas.

129. Illa fluidi ineptitudo ad tranſeundum per vaſa, quæ à figura ſphærica amiſſa pendet, cognoſcitur perſpectis ejus cauſis (116), quippe ſenſibiles plerumque ſunt.

130. Sanatur vero remediis, quibus illa figura redditur. Qualia ſunt, quæ motum augent per vaſa & viſcera. Ut ſtimulantia omnia, & roborantia; tum motus animalis citatior.

131. Liquidi ſpiſſior concreta moles, quum

oriatur à tam variis & diverſis cauſis (117), etiam pro re nata varia remedia, variam ſanandi methodum, requirit: quæ diverſitas in ſingulis dein morbis indagata ipſa auxilia, & applicandi modum, dabit.

132. At moles concreta in genere tollitur. 1. Motu vaſis reciproco. 2. Dilutione. 3. Attenuante fluido advecto, permiſto, moto. 4. Coagulante cauſa educta.

133. Reciprocum vaſi motum conciliant. 1. quæ diſtendentes cauſas temperant. Ut eſt venæ ſectio. 2. quæ vaſa roborant. (28. 29. 45. 46. 47. 49.) 3. frictio, & muſcularis motus. 4. ſtimulantia.

134. Diluit aqua, calida imprimis, ſi hauſta, injecta, exhalans, applicata; atque, dein ad loca, ubi ſolvendum hæret, pulſa ſit. Quo derivantia, attrahentia, propellentia ſpectant.

135. Attenuant 1. aqua, ſal. mar. gemm. ammon. nitr. borax, fixus alcalinus, volatilis. 3. Sapones ex alcali & oleo nativi, compoſiti, fuliginoſi, volatiles, fixi, bilis. 4. præparata Mercurialia. Quæ ipſa perducuntur ad loca debita per derivantia, attrahentia, propellentia.

136. Cauſa coagulans educitur attractione alterius fortius trahentis. Sic acida in alcalia, olea in alcalia, &c. trahuntur, quæ experimentis Chemicis in primis inveniuntur.

137. Verum quum liquidum in loca aliena pulſum, non penetrabile fit, hincque obſtructiones creat, producuntur multi, malignique morbi, unde meretur id malum attente perpendi.

138. Scimus id factum, ſi novimus 1.

cauſas ejus (118), quæ ut plurimum ſatis obſervabiles, prægreſſas fuiſſe. 2. His dein ſucceſſiſſe contrarias. 3. ubi effectus ejus clare cernimus. (120. 121. 122.)

139. Facile quoque eſt prævidere, quid fiat ex hoc malo poſito per ea, quæ expoſita, ſunt (120. 121. 122. 123.)

140. Curatio fit 1. impactum retropellendo motu retrogrado in vaſa majora. 2. id reſolvendo. 3. vaſa laxando. 4. ſuppurando.

141. Impactum retrofertur. 1. Evacuando liquorem, qui impactum urget, magna, ſubita S. M. unde nixu contracti vaſis retro agitur. 2. frictione ab extremis vaſis ad baſin.

142. Impactum reſolvitur remediis (133. 134. 135. 136. 137.) ante poſitis.

143. Vaſa laxantur remediis (35. 36. 54.) propoſitis.

144. De Suppuratione dicetur in hiſtoria Inflammationis.

DE VULNERE IN GENERE.

145. VUlnus eſt ſoluta cohæſio recens, cruenta, partis mollis, à corpore duro acuto, moto, preſſo, vel reſiſtente.

146. Cauſa ergo ſenſibilis ejus eſt durities, acuties, motus, reſiſtentia inſtrumenti vulnerantis.

147. Subjectum pars mollis, adeoque, textura vaſorum ſanguiferorum, ſeroſorum, lymphaticorum, adipoſorum, nervoſorum,

membranoſorum, tendinoſorum; tum veſicularum, quæ ex his conflantur.

148. In quo ſubjecto (147.) cauſa (146.) producit cohærentis ſeparationem, liquidi contenti effuſionem.

149. Inde lædit actiones, quæ pendent ab integritate partium, & ab determinato fluxu liquorum per vaſa.

150. Quæ vulnera proinde occupant eas partes, quarum integritas vitæ inſeparabilis, Lethalia ſunt.

151. Horum (150) autem alia inevitabili neceſſitate mortem ferunt.

152. Alia, ſibi relicta, mortem inferunt, ſed artis auxilio ita emendari poſſunt, ut mortis periculum abſit.

153. Tandem ex non lethalibus, neglectus, vel error lethalia poteſt facere.

154. Pro varietate alterius cujuſdam actionis, à parte integra prius exercitæ, etiam alia vulnerum effecta, atque inde variæ appellationes oriuntur, vix ignotæ perito actionum Sanitatis.

155. Nec minor nominum, formarum, & effectuum varietas in vulneribus, à diverſitate cauſæ vulnerantis (146.) quoad figuram, modum adigendi, pungendo, ſecando, cædendo, agitando, illatum, vim impingendi, ablationem ex vulnere, relictionem in eo, infectionem venenatam.

156. Tum etiam omnia eadem (155) variant pro differentia partis vulnus excipientis (147), quoad ejus duritiem, mollitiem, nexum, ſitum, effectum, liquida contenta, faciem mutatam.

157. Hujus multiplicitatis originem noſſe

ut opus, ita nomina ſubtiliter diſtinguere non juvat.

158. Si in corpore ſano, robuſtoque factum vulnus in loco viſibili, non irrigato magna quadam arteria, nec nimis tendinoſo, hæc oriuntur phænomena; ſi modo a frigore, aëre, ſiccatione, vulneris hiatus defenditur.

1. Partes, inter quas cauſa vulnerans adacta, ſenſim magis magiſque a ſe mutuo recedunt, licet cauſa ablata ſit, niſi punctura fuerit parva.
2. Cruor primo cum impetu effluit, dein ſenſim ſponte ſiſtitur.
3. Tum cruſta ſanguinea cavo vulneris innaſcitur.
4. Et liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit.
5. Tum vero labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri, fundo interim tumido aſſurgente, præcipue aſſurgente adipe in aperturam vulneris, ibidemque cito degeneraſcente.
6. Atque eodem tempore febricula cum calore & ſiti adeſt.
7. Hinc tertio, quartove die ſerius, vel ocyus, vulneri adeſt liquor tenax, albus, pinguis, æqualis, pus.
8. Simul rubor, calor, dolor, tumor, retorſio labiorum, febricula, ceſſant, vel minuuntur.
9. Et ſenſim cavum vulneris a fundo ſurſum, & ab ambitu verſus centrum creſcente nova, rubra, viva, materie, carne dicta, impletur, coeunte margine albo, ſubcærulefcente, molli, æquali.
10. Poſtremo ſiccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

159. Si arteria non nimis magna, nec Cordi admodum propinqua, omnino tranſverſim diſſecatur, retroſiliens, atque inter ſolida vicina ſe recondens, ſibimet obturaculo eſt; & cætera ut (158.) prius.

160. Si eadem (159.) vulneratur tranſverſim non tota diſſecta, retrotractis fibris vulnus ampliatur; hinc Hæmorrhagia perpetua; &, ea ſedata, a tenuitate cicatricis cedente Aneuriſma.

161. Si arteria major tota diſſecta, oritur perpetua, uſque ad defectum animi, vel vitæ, Hæmorrhagia; inferius poſita tabeſcunt, & putri exeduntur, ſed lenta gangræna; aut arefacta penitus contrahuntur.

162. Nervi majores, tenſique, toti diſſecti retroſiliunt, ſe recondunt, ramulos vulnere paulo ſuperiores trahunt, tendunt, vicinis dolorem, obſtructionemque creant, parti vero infra Vulnus poſitæ ſtuporem, immobilitatem, marcoremque, aut, & gangrænam.

163. Nervi tenſi, tendinoſi, puncti, vel dimidiato diſciſſi dolores, aliquando primo obtuſos, nonnunquam vivos excitant, primo loco vulneris, poſt per omnes nervos nexos, vicinoſque; hinc calores, tumores, rubores late ſparſos, febres, deliria, ſpaſmos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copioſiſſimi ſæpe ſeri; poſtea inſenſilitatem, rigiditatem, exſiccationem, immobilitatem producunt, vel gangrænam, & mortem: atque hæc quidem omnia eo violentiora accidunt, quo nervus eſt fortius tenſus ſupra partes firmas, iiſque annexus, aut & involucris magis tenacibus indutus.

164. Quæ eadem (162. 163.), parum mutata, etiam in tendinibus diverſimode læſis obtinent, atque ſæviſſima quidem.

165. Et Membranæ, tendinum, nervorumque ſæpe producta quum ſint, iiſdem afficiuntur morbis (162. 163.)

166. Quid lymphatica, adipoſa, venoſa vaſa, & veſiculæ patiantur in vulneribus, quid efficiant, ex lege circulationis, & conſideratione vicinorum facile intelligitur.

167. Si vulnus oculo patet, ejus præſentia, & natura ſcitur. 1. Senſu ipſo, abſterſo impedimento conſpectus, & ſuppreſſo cruoris fluxu. 2. Scientia anatomica vicinorum.

168. Vulneris autem abſconditi præſentia, & natura noſcitur. 1. ex Scientia anatomica, ſitu vulnerandi, modo & vi inflictus. 2. ex læſa actione ſequente vulnus. 3. ab excretis, intra vel extra corpus expulſis. 4. ab effectis ſupervenientibus, dolore, ſingultu, ſpaſmo, tumore &c.

169. Ex cognitis (167. 168.) determinatur prævifus vulnerum eventus.

1. Mors, vel Vita vulnerati.
2. Sanatio poſſibilis, impoſſibilis, integra, pro parte.
3. Curatio facilis, difficilis, brevis, longa.
4. Effectus a vulnere, peracta ſanatione, ſuperſtes futurus; ut tabes, inſenſilitas, immobilitas, figura læſa, &c.

170. Mors inevitabilis a vulnere ex quinque effectis ſequitur, adeoque neceſſario Lethalia vulnera (151.) Hæc ſunt.

1. Quæ influxum nervoſi liquidi à Cerebello in Cor intercipiunt. α. Cerebelli vulnera, & Cerebri profunda adeo, ut medullam

oblongatam lædant multum. β. vaſa ſanguifera intra cranium ſoluta cum effuſo cruore, qui preſſione, vel concepta putredine vitam tollit, nec terebra levari poteſt ob conditionem loci, ut inferiora orbitæ Oculi, & oſſis Temporum, oſſis Ethmoïdis, baſios cranii. &c. γ. Medullæ Spinalis ſuperioris profunda vulnera. δ. tum ea, quæ nervos cardiacos diſſecant.

2. Quæ ſanguinem Cordis effundunt ex ejus cavis vulneratis: unde vulnera Cordis profunda, in cava penetrantia, lethalia.

3. Quæ cruorem a corde, & a cerebro, cerebelloque derivant vel in cava corporis, vel extra illud, neque medelam capere poſſunt: ob ſitum loci. Ut magna vulnera Pulmonis, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Meſenterii, Stomachi, Inteſtinorum, Uteri in gravidis, Veſicæ circa arterias ejus majores, Aortæ, Carotidum, Vertebralium & ſimilium arteriarum, venarumque.

4. Quæ Reſpirationem integre tollunt; ut abſciſſio laryngis cum ſubductione fiſtulæ ſciſſæ, vulnera magna bronchiorum, Vulnera lata, utramque cavitatem thoracis, cum admiſſu aëris, perforantia, vulnera diaphragma ab utraque parte mediaſtini thoracis penetrantia, vel ejus nervoſa diſſecantia.

5. Quæ motum Chyli in cor tollunt; abſciſſio œſophagi, magna vulnera ventriculi, inteſtini tenuioris, ſuperioris integra diſſectio, vulnus ductus thoracici, vel alvei chyloſi.

171. Vulnera ſua natura lethalia, arte vero curabilia (152) ſunt, prædicuntur:

1. Vulnera Encephali terebra levanda.

2. Vulnera arteriæ, venæve majoris in loco, ad quem manus Chirurgi pervenire poteſt.
3. Viſcerum, ad quæ manus & medicamenta cum effectu ſanationis pervenire poſſunt.
4. Quæ mortem inferunt emiſſo ſuo liquido in cava illa, unde id educi ſine diſcrimine vitæ poteſt; ut thoracis, abdominis, ureterum, veſicæ, inteſtinorum quædam vulnera.

172. Prædicitur lethale fore ex non lethali (153) per has cauſas.

1. Omiſſione purgationis effuſi puris, unde tabes purulenta; vel effuſi ſanguinis, hinc putrefacti.
2. Commiſſo vitio in ſex rebus non naturalibus.
3. Neglectu, vel errore Chirurgi.
4. Temperie naturali aut morboſa ægri, vel manifeſta juxta hiſtoriam ejus ægri, vel aliquando adeo ſingulari, ut non niſi hoc eventu ſe manifeſtet: quam intentus obſervet ſemper in ſuo reſcripto ad judices conſultus Medicus.

173. Hinc renunciatio de Vulneribus, definitio temporis, intra quod lethalitas determinatur, peti poſſunt.

174. Ex hiſtoria pariter Vulnerum (ab 145. huc uſque.) facilis erit prædictio eventuum aliorum, quæ (169) præſagienda habentur.

175. Phænomenon autem (158. 159.) cauſa patet perito actionum vitalium, & animalium. Vid. Morb. Solid. & fluid. in genere præmiſſos.

176. Tunicæ arteriarum exteriores, illæſa interiori, punctæ, ſectæ, tuſæ, diſtractæ, eroſæ, impetu ſanguinis dilatantur, ſaccum formant, qui ad ovi ſæpe magnitudinem creſ-

cit; calloſos parietes accipit; pulſat; colore rubello ſplendet; compreſſus evaneſcit; laxatus redit; ſuam arteriam ampliat; vicina vaſa comprimendo anguſtat. Aneuriſma verum vocatur (160), cujus cauſa, ſigna, effectus ſponte cernuntur. Atque eo quoque refertur cordis aneuriſma, ejus ortus, ſigna, & effectus.

177. Si ab iiſdem cauſis, ſimiliter vulnerata arteria, curata debilius firmatur, eadem fiunt. (176.)

178. Ubi ab iiſdem cauſis (176) omnes tunicæ ſimul ruptæ liquorem effuderint in partes vicinas diſtentas, nec exeuntem, fit collectio extravaſati cruoris, continenter aucta, & ſine menſura, mollis, vix pulſans, livida, compreſſu vix evaneſcens, brevi putreſcens, hinc gangrænam vicinorum creans. Aneuriſma ſpurium eſt, (160) cujus cauſa, ſigna, effectus ex ipſa hac deſcriptione cognoſcuntur.

179. Alii effectus arteriæ diſſectæ majoris (161) ex phyſiologia ſponte intelliguntur, ut & phænomena (162) primo nervi diſſecti.

180. Ut vero clara cauſa habeatur mirabilium effectuum, qui in nervis punctis, vel partim diſſectis apparent, juxta dicta (163. 164. 165.) ſequentia conſideranda ex Anatomicis, & Theoreticis.

181. Nervus omnis viſibilis eſt faſciculus minorum nervorum, membranulis nexorum, arteriolis, venulis, lymphaticis intertextis, una dein communi membrana veſtitus.

Per omnia hæc vaſcula, nervum componentia, perpetuo fluit liquor ſuis canalibus

proprius a corde, cerebro, cerebello, & medulla ſpinali. His omnibus vis contractilis ſatis magna ſemper adeſt.

182. Ergo partes nervi integre diſſecti a loco vulneris verſus firmas partes, quibus nectuntur, retroſiliunt, ſub ſolidis ambientibus ſe recondunt, eorum vi comprimuntur, orificia claudunt ſua, & ſuorum vaſculorum, adeoque præter dicta (162) nihil damni.

183. Si ſectus, vel punctus ita ſit, ut nonnulli nervulorum diſſoluti ſint, qui uniti majorem componunt, partes ſolutæ retrocedentes (182) trahent minimas fibrillas, quæ nectebant nervulos inter ſe & vaſcula (181), unde fiet in his perpetua, lenta laceratio; adeoque dolor ingens, acutus, continuus. Partes vero adhuc cohærentes ſuſtinebunt nunc ſolæ omnem vim, quam ante ſimul, ergo plus diſtrahentur, & lacerabuntur, adeoque acutiſſime dolebunt, & diſtractæ comprimentur; ut tranſitus impediatur. Dum una pars ſoluta, altera cohærens, ita afficiuntur, vaſcula intermedia comprimuntur; ergo ſanguis, lympha, ſpiritus ſiſtuntur, urgentur, accumulantur, unde circa partes inflammatio cruenta, lymphatica, & ſpirituoſa.

Inde nervi vicini, tendines, horum & nervorum vaginæ, muſculi, vaſa, tenduntur, ſtringuntur, convelluntur, hinc cerebri, cerebelli, medullæ ſpinalis meninges trahuntur, vellicantur, cerebri actio turbatur.

Ex quibus ſequitur ſeries omnium phænomenωn (163. 164. 165.) naturali neceſſitate.

184. Et intelligitur, quæ, & cur puncturæ, laceratio, vulnus nervi adeo funeſta? Item cur membranis, tendinibus, vaſiſque multis eadem fiant.

185. Ut vulnus Sanetur, opus erit:

1. Auferre ex eo illa, quæ, vel a liquidis & ſolidis corruptis, vel ab inſtrumento vulnerante, aut aliunde, ibi relicta adunationem impedirent.
2. Supplere perdita nova regeneratione ablati.
3. Unire ſeparata, & in adunatione retinere.
4. Cicatricem naturali cuti ſimillimam obducere.

186. Fragmenta impacta metallorum, lapidum, ligni, vitri, globi tormentorum, thrombi cruenti, caro mortua, vel membranæ, oſſa fracta, primo tollenda, ſi proderit.

187. Conſiderata natura vulneris, partis vulneratæ, materiæ impactæ, roboris ægrotantis, ſymptomatum ſecuturorum, tolli, an relinqui debeant, judicatur.

188. Ex iiſdem (187.) definitur inſtrumentum, & modus, quibus tolli queant. (186.)

189. Depurato ſic (186. 187. 188.) vulnere, ſi ablatum quid fuerit de corpore, id repleri debet, generata iterum materia ſimili perditæ. Id fit, ſi 1. vaſcula arterioſa, lymphatica, nervoſa, &c. ita ſe habent, ut ſua liquida bona excipiant, tranſmittant. 2. ſi liquidum bonum naturale debita copia, & apto impetu fertur in illa vaſa.

190. His enim (189) fiet canalium vulneratorum, retrotractorum, obturatorum, compreſſorum, fere exſuccorum (158), impletio, humectatio, extenſio, elongatio, implicatio cum vicinis, applicatio ad alia, quæ ex reticularibus plexibus propinqua, & ope boni liquidi conglutinatio.

191. Et, dum hæc (190) ab omni puncto fundi præcipue, & laterum, æqua vi ſimul

ſiunt, impletur ab omni parte ad centrum cavitas vulneris materie ſolida & liquida, amiſſis ſimili.

192. Ergo huc (189) requiritur 1. victus debitus, ut chylus, ſerum ſanguinis, & materia nutritia blanda, glutinoſa, nec facile putreſcens ſit, ſed facilis digeſtionis, & aſſimilationis. Decocta farinoſa cruda, fermentata, Emulſiones, lac, Jura, fructus maturi cocti, olera leniſſima, primaria ſunt ſæpe, at pauca copia ſimul, exhibita; repletionem, famem, ſitim, cavendo.

193. Cognita temperies ægri, tempeſtatis ratio, conſuetudo, & natura comitantis morbi, docet quale, & quo modo præparatum ex his (192) cuilibet proſit.

194. Acre, impetum nimis augens, vitandum. Salſum, Aromaticum, Acidum, olus acre, vinum, ergo vulneri mala.

195. Item quæ facile putreſcunt. Jura nimis ſpiſſa, herbæ alcaleſcentes, ergo obſunt; raphani, naſturtia, braſſica, & ſimilia.

196. Tum quæ difficulter in chylum, & ſanguinem mutantur. Qualia ſunt quæ ſale, fumo, aëre induruerunt; vel quæ pingui multo ſcatent, ut lardum, piſces pingues, item anſeres, anates, ſimiles aves piſcibus paſtæ, &c. denique viſcida: ut legumina craſſa, farinoſa cruda, ova.

197. Ad eundem ſcopum (189) conducunt medicamenta, quæ tollunt impedimenta nata conſolidationi (190. 191.), & plerunque Decocti forma exhibentur. Illa ergo erunt varia pro varietate ejus impedimenti, quod tollendum erit: nec ullum utile omnibus habetur.

198. Hinc pro re nata ſumuntur ex attenuantibus, inſpiſſantibus, mitigantibus, excitantibus, virtute ſingulari contrarium vitium emendantibus, aperientibus, laxantibus, adſtringentibus, adeoque ſæpe ex oppoſitis.

199. Quorum quid eligendum, docet cognita natura vitii in ægro, & tituli horum Medicamentorum (197. 198.)

200. Aeris puri ſemper, ab exhalante putri liberi, ſæpe renovati, temperies ſicca cum calore temperato optima.

201. Alvus ſervetur laxa uſu emollientium, laxantium, ἐκκοπρωτικῶν.

202. Somnus conciliandus anodynis, victu humido, narcoticis.

203. Animus ſit hilaris. Venus vitanda. quies commendanda eſt.

204. Ut canales in debita conditione (199.) maneant, nec liquida in vulnere corrumpantur, ſicque lædant actionem (189. 190. 191.) deſcriptam, aer arcendus, vulnus totum fovendum balſamicis vulnerariis lenibus, implendum carptis, ad æquabilem preſſionem nerviſque amicis medicamentis.

205. Quibus (204.) in vulnere retinendis Emplaſtra proſunt, vix aliud huic ſcopo præſtantia, quam tenacitem, non lædentem.

206. Liquida ad vulnus allata, in vulnus effuſa, fibræ ſemimortuæ, canales obſtructi, tumefactique, creant in vulnere pus, ichorem, ſordes, carnes ſpongioſas.

207. Quæ (206.) digerente, abſtergente, corrodente, exſiccante auxilio tolli ſolent, ſæpe & comprimendo.

208. Illa (207.) adhibenda, donec pus al-

bum, blandum, viſcidum, læve, æquale, inodorum, adſit; ſub quo ſordes abſtergentur, contuſa & tumida conſumuntur, corrupta ab aere ſeparantur, cava implentur, conglutinantur ſeparata.

209. Tum ea, quæ carnem generare dicuntur, applicanda, quæ ſunt digerentia leniora.

210. Si autem, peractis, quæ primo ſcopo (185) ſatisfaciunt (186. 187. 188.), nihil ex ſubſtantia corporis ablatum deprehenditur, labia unienda ita ſunt, ut partes naturaliter unitæ iterum ſibi mutuo applicentur, atque ita retineantur.

211. Horum prius abſolvitur 1. ſitu conciliato parti illo, qui quieſcenti aderat: 2. leni & æquabili partium ad ſe invicem compreſſu, ut in omni ſuperficie contiguæ ſint, & quieſcant.

212. Retinentur in adunatione 1. Emplaſtris tenacibus, digitatis, proceſſibus, ad fines anſatis, utrimque a latere vulneris appoſitis, & per fila adducendis. Quæ locum habent in longis ſciſſuris tranſverſis cutis, vel partium laxarum.

213. 2. Circumductu Faſciarum, & appoſitu Spleniorum, ut partes dehiſcentes (14. 1.) æquabiliter appreſſæ maneant, & coeant; quod determinato preſſionis modo facile fit. Convenit vulneribus inflictis juxta longitudinem partis vulneratæ.

214. 3. Suturis per acus chalybeas, rectas in minori, curvas in majori profunditate vulneris, acuta acie, cauda cava filum cera obductum abſcondente, ad ſufficientem a vulnere diſtantiam infixas, ad fundum uſque

adactas, ſic pariter in altero labio eductas, quarum filo adſtricto unita prius labia retineantur, dein levi ſplenio ſuperductum filum colligetur: id repetitur à medio, vel ab angulo vulneris, ad fines ejus, pro neceſſitate. Hinc balſamo labia linenda, ſuperpoſitiſque levibus ſpleniis ſupra nodos, Emplaſtro tegendum eſt vulnus.

215. Conveniunt (214.) recenti, cruento, a magna tamen hæmorrhagia libero, ſimplici, pleno, puro, tranſverſo, obliquo, anguloſo vulneri.

Nocent (214.) copioſum cruorem ſtillanti, antiquo, ſanioſo, purulento, ſordido, contuſo, ſubſtantia propria orbato, cruſtis obducto, vaſis magnis læſis periculoſo, nimis profundo, valde inflammato, venenis infecto, in parte neceſſario mobili hærenti vulneri.

216. 4. Acu manente vulneri per labia ejus transfixa, filoque ei ita circumducto, ut horum retroïtum impediat, ſed retineat unita. Convenit magnis, hiulcis, pendularum partium vulneribus.

217. Ultimus ſcopus (40.) attingitur, curando ut pars parti ſic reſpondeat, quemadmodum olim in ſanitate, ſicque retineantur, ut nimis nec premantur, nec laxentur; adurentia, ſtiptica, adſtringentia vitando; imprimis vero curando, ut in omni parte æquabiliter prematur vulnus. Quæ omnia obtinentur peractis, quæ deſcripta ab (41. ad 72.) & dein impoſito leni deſiccante medicamento; denique cicatricem ſpirituoſis abluendo.

HÆMORRHAGIA.

218. SI cruor manat ex vulnere multus per ſuas (159. 160.) cauſas, ſiſtitur 1. Cauſticis ignitis. 2. Corroſivis. 3. Adſtringentibus. 4. Circumſtricto filo. 5. Diſſectione integra. 6. Faſciis & ſplenio pyramidali comprimentibus.

219. Revulſio hic (218.) nihil juvat, niſi vaſcula læſa (159.) parva & plethora adſit. Eadem de victu, potu, & internis medicamentis vera ſunt: quæ autem de Hæmorrhagia dicta, eadem & fluxui ichoris, applicari queunt; licet auxilium hic ſummum in balſamicis craſſioribus.

DOLOR.

220. SI fibra nervoſa, cerebro orta, ita extenditur, vel alio modo diſponitur, ut diſſolutionem minitetur, fit doloris idea.

221. Qui eo acrior, quo fibra rupturæ propior: eo autem mitior, quo naturali eſt tenſioni propior.

222. Unde Dolor ſummus in eadem parte brevis, mitior diuturnus eſſe, & intendi poteſt, & remitti.

223. Cauſa Doloris ergo omne id eſt, quod talem extenſionem, vel diſpoſitionem, (220.) facit.

224. Quo refertur 1. vis naturalis contrac-

tionis paucioribus fibris ſuſtentata, dum quædam ſolutæ ſunt (183.) 2. quod vas fibris nervoſis contextum nimis replendo diſtendit; eo obſtructio, plethora, cacochymia abundans, auctuſque motus circularis, ſpectant. 3. Quod vi diſtrahit, ut luxatio, tumor, vis externa. 4. omne vulnerans, & rodens.

225. Inde Doloris (220.) in vulnere (145.) cauſa multiplex (224.) cognoſcitur.

226. Et effectus, inquies, jactatio, vigilia, febris, calor, ſitis, ſiccitas, convulſio, gangræna, intelliguntur.

227. Tum Anodyni diverſitas, pro varietate cauſæ, ſcitur.

228. Doloris cauſa tollitur ergo 1. laxata diſtenta fibra. 2. reſolutione concreti. 3. minuto motu & materia diſtendente. 4. ablata tractione inæquali, & violenta 5. lenito acri. 6. diſcuſſo eodem. 7. educto eo, quod ſolvit fibras.

229. Doloris ſenſus tollitur, manente ejus cauſa (224.) 1. nervo inepto ad ſenſum reddito compreſſu, diſſectione, vel exuſtione. 2. Senſorio communi obtuſo per vim narcoticam: atque his tolluntur nonnulli effectus (226.) ex Doloris ſenſu oriundi.

CONVULSIO, &c.

230. Violenta, invita, & alterne repetens, contractio muſculi Convulſio vocatur.

231. Cujus cauſa id, quod liquidum nervoſum vi alterna in muſculos convulſos pellit.

232. Adeoque in ipſo vulnere hærere poteſt, ſive ſit materies aliena irritans, ſive ipſa nervi læſi (163. 164. 165. 183. 184.) conditio, ſive evacuatio cruoris nimia prægreſſa.

233. Quin & effectus ejus, perturbatio omnium Actionum, cognoſcitur.

234. Sanatur. 1. Ablato irritante (186.) arte Chirurgi (187. 188.) 2. Acri lenito, vel diſſipato. 3. ſublata nervi conditione (232.) per remedia (228. 229.) deſcripta. 4. repletione per lene, amicum, liquidum alimentum aſſiduo parca copia ingeſtum. 5. ſedata ſimul hæmorrhagia. (218. 219.)

235. Tumor, & Inflammatio levis vulneri bona; ſi augentur, mala: balnea, fotus, anodyna, antiſpaſtica, loco læſo, & toti applicata ægro, proſunt: de quibus in hiſtoria & curatione Inflammationis.

236. Sanguis in cava corporis per vulnus delapſus inde ocyus educendus ſitu corporis, ſuctu per fiſtulam, ſi recens, vel dilutus primo, apertura vulneris dilatata, vel nova.

237. Si vulnus inter firmas partes corporis deſcendit, via paranda ſordibus preſſione, lotione, ligatura, apertura vulneris nova, vel dilatata.

238. Dilatatio fit cultro, linteis carptis, ſpongia, radice Gentianæ & ſimilibus ſiccis immiſſis, filo alligato, abſorbtu humoris tumentibus, ſicque dilatantibus.

VULNERA

VULNERA CAPITIS.

239. VUlnera Capitis lædunt vel ſola externa communia; vel perioſteum; vel cranium; vel duram Matrem; vel piam ſimul; vel Cerebri vaſa, ſubſtantiam, corticem, medullam, ventriculos.

240. Sola externa læſa, ſcitur. 1. ex cauſa vulnerante, ejus figura lædente. 2. vi ejus parva. 3. loci vulnerati conditione, quoad figuram imprimis. 4. levitate ſymptomatum. 5. conſpectu. 6. ſpecillo.

241. Hæc (240.) licet levia videantur, ſæpe ex propinquitate muſculorum, tendinum, ſuturarum, perioſtei, cranii, nervorum, vaſorum, cerebri, periculoſa fiunt; tum quoque a vi contractili partis læſæ.

242. Maxime, ſi contuſio ſimul adeſt.

243. Aut, ſi ſub parva apertura lata læſio ſordes colligit.

244. Collecta enim materies (242. 243.) miros tumores, eryſipelas, œdema, dolores, convulſiones, oſſis & perioſtei putredines, febres, mortem, creat: aër cava alluens, incaute appoſitu emplaſtrorum ibi coercitus, impreſſus, mira emphyſemata facit.

245. Si ſola ergo integumenta læſa ſine dictis (241. 242. 243. 244.), facilis ſanatio per ligaturam idoneam, & curationem deſcriptam ab (183. ad 239.), licet ſæpe appareant maxima: inprimis vero juvat recens eſſe, dum incipit curari, rite uniri, raro deligari, & citiſſime, atque defendi cum

cura a nimium humidis, aut laxantibus, & oleoſis, ipſoque aëre.

246. Si adſint vero deſcripta (241.), utendum remediis variis (183. ad 239.), pro varietate partis affectæ (241.), & mali.

247. Contuſa hic (242.) rite digerenda his, quæ diſſipare poſſint, vel ſuppurare, modo eligantur ſemper ea, quæ bona nervis membraniſque (204. 207. 245.), aut exſcindenda ſunt.

248. Si adſit malum (244.), dilatare cultro, & depurare opus (238. 207. 208.)

249. Pericranio læſo, ut nudet diu os, vel ut putrefiat, os privatur vaſis perioſtei, adeoque & ſuis, ſtagnat in his liquor, putrefactus ſquamam ſeparat, unde os flavum, fuſcum, nigrum, tandem foliolum deponit.

250. Cujus cauſa (149.) interrupta vaſorum continuitas, friguſve aëris couſtringens, & exſiccans fines vaſculorum in oſſe; falſo accuſata ejus malignitate.

251. Effectus vero, augmentum malorum (249.)

252. Curatio fit. 1. os leviter parva terebra diverſis, viciniſque, locis, uſque ad medium perforando, unde exfoliatio cavetur, perioſteum inde renaſcitur. 2. inde arcendo pus, ſaniem, pinguia, aquea, aërem, applicatis plumaceolis ſp. vin. Maſtichino imbutis. 3. raro, & citiſſime deligando.

253. Qua arte ex punctis fodicatis (252.) & undique, emergit nova ſubſtantia quaſi carnea cito, tumque reliqua (249.) ſanantur, ut dictum, (245. 246. 247. 248.)

254. Si Calvaria læſa eſt, pro varietate cauſæ, fiſſa, fracta, contuſa, intropreſſa,

vel evulſo fragmento ſpoliata erit, atque hæc vel in una, vel in utraque ejus tabula.

255. Sic affecta (254.) ſcitur 1. cauſa vulneris forti. 2. vulneris magnitudine collata figuræ loci vulnerati. 3. ſpecillo. 4. atramento affuſo. 5. ſtrepitu inter mordendum. 6. viſu fracti, contuſi, vel punctis pallidis colorati cranii. 7. tactu ipſo. 8. ſymptomatibus integumentorum; carne circa ſeptimam diem abſcedente, dolore, natura puris tenui, & graveolente, vulneris malignitate aliena.

256. Effectus hujus mali (254.) 1. partis oſſeæ ſeparatæ mors. (249. 250. 251.) 2. Infectio vicinorum. 3. hinc ſæpe totius oſſis infecti putrefactio. 4. Caries diploës. 5. Integumentorum cranii & cerebri corruptio. 6. inde mala affecti cerebri, convulſio, ſopor, paralyſis, apoplexia, mors.

257. Ex quibus (254. 255. 256.) & cognitio, & prædictio hujus morbi noſcuntur.

258. Et indicatur ad curationem. 1. loci læſi detectio. 2. mundatio. 3. terebratio oſſis. 4. Ejus perioſtei regeneratio. 5. reliqui vulneris ſanatio.

259. Locus detegitur. 1. incidendo tegumenta læſa per ſcalpellum recta, anguloſa, perpendiculari, decuſſata ſectione, in os uſque impreſſa, caute in fractis & vacillantibus fragmentis, varia electa pro varietate loci, & mali. 2. ſeparando ſecta à cranio exacte per ſcalprum. 3. infarctu carpti lintei.

260. Cruor, pus, ſanies, ſordes, ſpongiolis abſorbentur; fragmenta, feſtucæ, ſquamæ oſſis, ſi parva, libera ab omni membra-

na, oculo mox patentia, ſunt, eximuntur volſella; vel ſolvuntur forfice; quæ mundatio artificialis.

261. Eadem nimis magna, hærentia vivis, abſcondita, relinquuntur, nam vel ſponte ſeparantur, vel recreſcunt ad viva. Hæc mundatio naturalis.

262. Si os contuſum, album, fuſcum, lividum, fiſſumve apparet, minutis hinc inde foraminulis perterebrandum, ut præſcriptum (252), ita enim viva exeunt, & mortua expellunt cito.

263. Quo ipſo (262) perioſtei regeneratio cita. (252.)

264. Sanatio tum reliqui deſcripta eſt (245. 246. 247. 248. 253.)

265. Inde patet, cur anguſta fiſſura periculoſior ſæpe, quam ingens cranii contuſio (256.)

266. Et patet, hanc methodum (252. 262.) præferendam uſtioni, ſcalpris, trepanis Veterum in his malis (249. 254. 256. 262.)

267. Cranium in junioribus intropreſſum, in adultioribus poſt fracturam intropulſum, Cerebrum premit; pro varietate loci preſſi, pro varia magnitudine, profunditate, acutie, punctura prementis, producit hebetudines, ſopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, vomitum bilis, dolores capitis, convulſiones, paralyſes, lotii fœcumque ſpontaneum exitum, apoplexias, febres, mortem.

268. Quin & ipſum Cerebum ita læſum, corruptum hinc inflammatione, ſuppuratione, gangræna, fungo, hæmorrhagia, ſimilia mala (267. parit.

269. Id vitii (267.) noſcitur tactu, viſu, ablatis integumentis (259.)

270. Ablatio pungentis, reſtitutio prementis in ſtatum naturalem, conſervatio hujus ſtatus, ſufficiunt curationi.

271. Ergo detectum cranium (259.) molle in pueris, emplaſtro tenaci elevatur; in adultis, ſi firmum, elevatorio attollitur; ſi vacillans terebram non ſuſtinet, perforanda juxta fracturam calvaria, ut vecti poſſit attolli impreſſum vacillans; juvat ſternutatio, & animæ retentio.

272. In ſitu tenetur cavendo preſſionem externam apta deligatione.

273. Fiſſo, fracto, contuſove cranio, ſi arteriæ, venæ, lymphatica vaſa ſub cranio rupta effuderint ſuos humores, hi premendo cerebrum producunt mala (267), tum putreſcendo in pus, ichoremve, inficiunt tenerrima vicina cerebri, unde rurſum ſimilia. Hæc vaſa ex cranio in duram, ex hac in piam, inde in cerebrum, ſinus, ventriculos decurrentia variis locis varia periculo & ſanatione damna producunt.

274. Concuſſus validus capitis, integro ſæpe cranio, eadem (273.) facit rumpendo, comprimendo.

275. Cognoſcuntur mala hæc (273. 274.) ex nota cauſa; ejus impetu; loco excipiente; vomitu bilioſo; viſu, auditu, olfactu, guſtu, tactu minutis, depravatis, ſublatis; vertigine, caligine, lapſu; ſopore, ſtertore; reſolutione; convulſione; delirio; lethargo; apoplexia; horripulatione; febre geminata; cruore per os, nares, aures effluente; rubore faciei & oculorum.

276. Quis vero locus intra cranium ſit læſus ſcitur. 1. ex ſenſibilibus externis (249. 254. 255. 256. 262. 267. 269.), ſi adſunt. 2. invento loco cranii læſo (255) per artem. 3. ex tumore & rubore cutis capillis orbæ ad applicationem emplaſtri. 4. ex motu ſpontaneo manus ad certam capitis partem. 5. ex ſymptomatibus lateris unius paralytici, alterius convulſi.

277. Tum 1. cruor effuſus illico tollendus. 2. loca infecta depuranda. 3. oſſicula forte infixa cerebro evellenda.

278. Extravaſatus ſanguis aufertur. 1. reſorbendo. 2. diſſipando. 3. perforando cranium.

279. Reſorbetur, ſi in venas, largo miſſu ſanguinis, & ſuccenturiata purgatione alvi, evacuatas, vi vitæ repellitur.

280. Hinc ſtatim ad maximam copiam, ægro tolerabilem, utraque hæc evacuatio inſtituenda (279.), &, ſi juvat, pro re nata repetenda, iterumque, ſi poſt has adminiſtratas minuuntur ſymptomata. (273. 274.)

281. Diſſipatio attenuati perficitur. 1. reſorbendo (279. 280.) partem diſſipandi. 2. attenuando per diluentia aquoſa, & reſolventia calide pota. 3. parti affectæ raſæ imponendo emplaſtra, cataplaſmata, fomenta, ex diſcutientibus nervinis, cephaliciſque. 4. auribus, naribuſque eadem applicando.

282. Quæ (279. 280. 281.) ſi ſtatim non tollunt, minuuntve valde ſymptomata (273. 274.), ſed hæc vel perſiſtunt, vel augentur, illico perforandum cranium, ut exitus detur humoribus (273. 277. 1°.), & facultas depurationi (277. 2°.), & evulſioni fragmentorum (277. 3°.)

283. Locus, ubi terebra applicanda, cognoſcitur. 1. ex loco læſionis noto (276.) ubi optime fit, ſi nihil vetat.

284. Vetat 1. ſutura. 2. muſculi plurimi. 3. cavitates oſſis frontis. 4. arteria major oſſi inſerta. 5. inferior ſitus loci. 6. vacillatio fracti, contuſi, carioſi oſſis. 7. Inæqualitas eminentis & excavati iterum cranii.

285. Tum, qui læſo cognito (276.) proximus, applicandæ terebræ locus optimus eſt.

286. Quin, urgentibus ſymptomatibus (273. 275.), licet nullus locus certo inveniri queat (276.), tamen trepanum applicandum & ab una, & ab altera, parte cranii in finem deſcriptum. (277.)

287. Invento loco (276. 283. 284. 285. 286.), abraſo capillitio, inciduntur integumenta (259.), ſeparantur à cranio, elevantur labia, ſiccatur os, tegitur carptis linteis, ſiſtitur cruor (218.), lenitur dolor (227. 228. 229.), prohibetur inflammatio (235.), &, ſi non urget valde malum, rite facta deligatione in diem ſequentem relinquitur apparatus.

288. Tum capite firmato, auribus obturatis, aëre calefacto, deterſo oſſi terebra cum ſtylo applicatur, æquabili, æqualiter & modice acta, fronti ſuppoſita, terebratione agitur, donec veſtigium rite ſit impreſſum.

289. Exemto tunc ſtylo pergitur, terebra lente adacta, ſcobe aſſiduo eraſa, donec cruor erumpens, oſſis mollities, mutatio ſoni diploen attactam doceat; quæ ſæpe non præſens fruſtra exſpectatur.

290. Eloto tum cruore, per alcohol calidum compreſſo, exemta accurate ſcobe,

ſumma cum cautela, lente, patienter, uno alterove gyro tantum agendus modiolus, aſſiduo everrenda ſcobs, perpetuo inſpiciendum, an color in circulo exarato mutetur, aſſiduo exploranda fundi æquabilitas, tum variata preſſione terebræ, pro vario colore apparente, os ſolvitur eo uſque, ut parum adhæreſcat & æquabiliter.

291. Ubi color cæruleſcens; ejus per totum ambitum æqualitas, ſegmenti vacillatio docent, fere perforatum eſſe cranium, ſegmentum vecte, cochlea, vel cochleari eximendum.

292. Dein aſperitas lateralis oſſis radenda lenticulari cultello, ſcobs demenda, via paranda cruori & ſordibus exituris per ſternutationem, animæ retentionem, & depreſſorum prudentiſſime & raro, foramen implendum tegendumque tenui, molli linteo imbuto medela membranis amica, & apta lamella plumbi anſata.

293. Curatur dein ut vulnus membranæ (185. ad 239.)

294. Ita enim intra 40 & 50 dies ſeparati ſunt margines oſſei foraminis; quotidie enaſcitur caro cavum replens, quæ ſenſim durior, tandem calli oſſei, cavati, vel eminentis formam adipiſcitur: ubi debilitas & dolor aliquis remanent.

295. Inflammatio, ſuppuratio, gangræna, fungus excreſcens raro membranarum, & ipſius etiam corticis imprimis cerebri, tolluntur remediis, quæ his malis propria, tum applicatione antiphlogiſticorum, detergentium, antiſepticorum, filo, & lamella plumbea (292.), Cæterum malignitas vulnerum

capitis cenſetur. 1. loco. in occipite, vertice, pariete, ſuturis, peſſima. 2. ſymptomatibus, febris poſt ſeptimam cum frigore, tremore, vulnere pallido, arido, livido, oſſe aſpero, flavo, hemiplegia, convulſione. 3. ætate. 4. temperie. 5. tempeſtate anni. 6. malignitate impuri, putriſque aëris.

296. Si cruor, pus, ſordes ſub membrana latentes deprehenduntur poſt perforatum cranium, audacter incidenda, pertundendave erit membrana coërcens.

VULNERA THORACIS.

297. VUlnera Thoraci inflicta, nec in cava penetrantia, cognoſcuntur adſpectu, ſtylo, aëre nulla arte exiliente, injectæ tepidæ repulſu, corporis ſitu, ut in accepto vulnere, eodem, ſignis certis adnati pulmonis ad illum locum pleuræ, quem tranſit ictus.

298. Si obliqua deſcendunt illa (297.) ſupra, vel intra coſtas, ſæpe dein pleura eroſa in cava Thoracis pus deponunt, maxime, ſi puri ad externa egreſſuro via quacunque arte impeditur. Tumque Empyema fit, & inde multa mala.

299. Quare in curatione abſtinendum ab omni turunda, emplaſticis, comprimentibus; contra depurantibus, balſamicis, plumaceolis, levi ligatura utendum, & ſitu corporis apto.

300. In cava Pectoris adire ſcimus 1. conſiderata cauſa cum amplitudine vulneris. 2. Specillo corpori, in ſitum vulnerandi repoſito, applicato. 3. Aëris in pulmonem inſpiratu forti,

dum clauſum vulnus, mox naribus & ore clauſis nixu expirantis edito, tumque detecto ſubito vulnere, exſpiratione, & ſæpe ſono ejus agitati in cavo pectoris. 4. Injectione. 5. Emphyſemate. Quando aër thoracis cavo contentus; pertuſi pulmonis actione aſſidue auctus; calefactus; rareſcens; preſſus inſpiratu; exire impeditus libere ex vulnere; in labiis vulneris actus per membranam celluloſam; auctus; facit ut ſæpe totus homo, hinc inde ad 11. pollices, tumore pellucido, levi tumeat; ſolis plantis pedum, manuumque volis exceptis. Ac reg. Sc. 1713. hiſt. p. 15. 18. Item 4. 14. & 119. 120. ubi emphyſema lethale à coſtis fractis illæſa cute. 6. cruoris ſpumoſi exitu.

301. Effectus talis vulneris ſæpe. 1. aëris ingreſſi preſſio in pulmonem, reſpirationi hinc, & circulationi ineptum. 2. Effuſus cruor in Thoracem, & accumulatus. 3. ejus extravaſati, calefacti, moti, clauſi undique, putrefactio. 4. hinc pleuræ, pulmonum, mediaſtini, diaphragmatis, pericardii maceratio, eroſio, corruptio, fœtor. 5. infiniti ex his oriundi morbi. 6. cruoris excreatio.

302. Effuſi hic cruoris ſigna. 1. orthopnoea. 2. decubitus in dorſum commodior, in latus læſum difficilis, in ſanum impoſſibilis. 3. ſequelæ deſcripta (301.) 4. pondus in Septo. 5. fluctuatio materiæ. 6. natura, & ſitus, vulneris inflicti. 7. debilitas ingens, cum pallore, ſudore frigido. 8. omnium fere ſymptomatum incrementum perpetuum.

303. Eſtque tum illico educendus. 1. ſitu, motu, nixuque corporis. 2. ſuctu per tubum flexilem, ad latera perforatum, obtuſum ad finem. 3. injectu liquoris diluentis, reſolven-

tis, depurantis. 4. dilatatione vulneris. 5. alia apertura inter ſecundam & tertiam coſtam veram inferiorem, ad diſtantiam quatuor digitorum à vertebris, & ab angulo inferiori omoplatæ, facta inſtumento ſecante, ſectione coſtis parallela, inter has media, deorſum directa acie.

304. Si nullis diſtenduntur turundis, raro deteguntur, aër arcetur, ſuctu artificioſo, & nixu reſpirationis debito expellitur aër admiſſus, frigus caute vitatur, brevi & optime ſanatur, ſi curabilia ſunt.

305. Tumque præcaventur omnia illa & ſæva ſymptomata. (301.)

VULNERA ABDOMINIS.

306. ABdominis vulnera non penetrantia in cavitatem noſcuntur. 1. ſtylo, & ſitu. 2. injectu. 3. cauſa vulnerante cognita, & natura vulneris.

307. Si profunde fere uſque ad peritonæum penetraverint, debilitatis ibi tegumentis, herniæ occaſionem præbent in corpore robuſto; Pejus nihil, quam, ſi oblique decurrentia inter integumenta abdominis fiſtuloſa vulnera effecerint.

308. Quare ſutura, ligaturaque his proſpiciendum: in cæteris curatio communis vulnerum ſufficit.

309. At eadem in cavitatem Abdominis ire liquet. 1. Stylo, & ſitu. 2. Injectu. 3. Cauſa vulnerante cognita, & natura vulneris. 4. Egreſſu contentorum.

310. Si tum omnia Symptomata levia, dolor, febris, inflammatio abſunt, poſito in vulnus ægro cruor non exit, injectus liquor immutatus redit, interiora illæſa ſcimus.

311. Illico arcendus aër, ingreſſus ſuctu & exſpirationis nixu excludendus; gaſtroraphia conſuenda integumenta, turundæ auferendæ; balſami illitu, decubitu in vulnus, quiete corporis, victu leni, humido, parco, rara deligatione percurabitur.

312. Si acutus dolor, febris, inflammationis ſigna, cruor, ichor, potus, cibus, chylus; bilis, pus, urina, ſtercus, fœtor, ex vulnere exeuntia, cauſa vulnerans, ſitus & natura vulneris, pallor, ſudor frigidus, inquietudo, animi deliquia, pulſus defectus, præſentia conſiderantur, docebunt, læſa vaſa vel viſcera abdominalia, & quæ.

313. Tum infinita mala ſequuntur, partim 1. à natura viſcerum, tenui vaſculoſa, non muſculoſa, difficillimæ circulationis, nec niſi clauſo abdomine abſolvendæ. 2. à functione læſa viſceris. 3. ab effuſi cruoris copia, corruptione. 4. ab aëris ingreſſi, rarefacti, prementis, actione.

314. Unde lethalia ſæpe ſunt. At inteſtina læſa, & pertractationi oblata, conſuenda, ſi magnis; ſibi linquenda, ſi parvis vulneribus læſa ſunt, & reliqua peragenda, ut (311.) dictum eſt.

315. Si per latum vulnus illæſum inteſtinum exit, fovetur animalibus vivis diſſectis applicatis, vel fomento idoneo; reponatur; fiant reliqua, ut (311.)

316. Si per parvum exiens foramen, tumens flatu, inflammatu, fœce, reduci non

poſſit ; fotu , punctu , dilatatu vulneris , reponitur.

317. Si vulnere , ſuppuratione , gangræna , fiſtulæ inteſtinalis pars ablata eſt , pars ſuperior ſe offerens , vel prudenter adducta , aſſuenda foramini vulneris.

318. Si omentum exierit , & humidum calidum , rutilo ſanguine rubeſcens adhuc eſt , reponendum , ut (316.)

319. Si ſiccum , frigidum , lividum , ligatura , ſectione , fotu , curatum reponendum eſt.

320. Miſſio ſanguinis largior , clyſmata in initio injecta ſi craſſa illæſa , diæta , blanda reſpiratio , quies , ſitus , palmaria hic remedia.

CONTUSA.

321. SI durum , obtuſum , corpus motu , reſiſtentia morſu vel preſſu , multa vaſcula ſimul confregit , læſio hæc Contuſio vocatur.

322. Cujus idea , accumulatio vulnuſculorum cum attrictu ſolidorum , & vaſculorum.

323. Effectus ergo , ſolutio continui lacerans , deſtructio plurium conterens , effuſio liquoris in inania vicina , vel facta , & infinita mala , quæ ex his ſequi poſſunt. Contuſis , fractiſque coſtis emphyſema lethale ! Mem. ac. r. ſc. 1713. 119.

324. Peſſimum vero ex his (323.) , ſi , integumentis cohærentibus , interiora ſic affe-

cta (321. 322. 323.), ut liquida ſtagnent, coëant, putreſcant, unde ecchymoſis, aneuriſma ſpurium, ſugillatio, ulcus, gangræna, caries, in glandulis ſcirrhus, cancer.

325. Lædit ſæpe oſſa, tumque ſequuntur deſcripta (249. 250. 251. 254. 256. 257.), & medullæ læſio, unde ulcera, fiſtulæ, caries, putredines; habet ſe enim medulla in oſſibus, ut Cerebrum in cranio (273. 274.)

326. Tum aliquando muſculos, unde validæ ſuppurationes, gangrænæ, paralyſes, contracturæ. Si autem magnos nervos, qui multos emittunt ramos, corrumpit contuſio, tum paralyſis, atrophia, inſenſilitas, atque certa fiet, nec curabilis ulla arte, gangræna inferiorum, quæ inprimis vera de ſpina dorſi, ejuſque contenta medulla.

327. Imo ſæpe ipſa viſcera corrumpit; tumque horum inflammatio, ſuppuratio, gangræna, ſcirrhus, functio læſa.

328. Ex quibus (322. 323. 324. 325. 326. 327.) facilis eſt explicatio tot mirabilium & miſerabilium malorum, quæ ex contuſione (321.) ſequi ſolent, prædici poſſunt, tam Acuta, quam Chronica, certe infinita.

329. Cognoſcitur præſens, ſimulque detegitur affecta pars 1. conſpectu, tactuque. 2. Effectu doloris, ſtuporis, gravitatis, coloris mutati in rubrum, fuſcum, plumbeum, nigrum, flavum, viridem, hæmorrhagiæ, gangrænæ, (323. 324. 325. 326. 327. 3. Comparatione cauſæ motæ, figuratæ, cum parte læſa.

330. Et bene ſcitur 1. internam, magnam nobilium viſcerum contuſionem curatu impoſ-

ſibilem, morborum cauſam & mortis eſſe. 2. oſſium valde periculoſam, curatu difficilem, inprimis circa juncturas, & medullam. 3. Cranii peſſimam, ut hiſtoria præmiſſa docuit, ob viciniam Cerebri. 4. Glandularum majorum, ad aures, axillas, mammas, pancreas, inguina, uterum, minitari ſcirrhos, cancros; & mala inde ſequentia.

331. In curatione contuſi ſemper tentanda reſolutio, cavenda ſuppuratio, magis vero gangræna.

332. Reſolutio fit, dum extravaſatum aufertur ſine ulteriori vaſorum læſione.

333. Id autem contingit. 1. id reddendo fluidum. 2. laxando vaſa vicina. 3. agendo fluidum in vaſa, ea evacuando, vel fricando.

334. Hinc larga miſſio ſanguinis; mox data purgatio fortis, nec inflammans; fomentum penetrans, laxans, reſolvens parti impoſitum; frictio calida ad partem; interna reſolventia, ſudorifera, diuretica, proſunt.

335. Quorum ordo, repetendi neceſſitas, magnitudo requiſita noſcuntur ex (334.), & ſummo periculo.

336. Simul victus tenuiſſimus, minimeque putreſcens, requiritur.

337. Si vero ob magnitudinem reſolvi non poteſt, & manibus acceſſus datur, ſcarificatio, apertura, ſuppuratio ſuccedunt, ſimul actis, quæ dicta (334.) Si magnitudine mali pars jam mortua integre, aut & talis, ut inde certo prævideantur dolores intolerabiles, inflammationes, ſuppurationes, atrophiæ, febres, mors, extirpanda, ſi fieri poteſt (464. ad 475.)

338. Plura tamen methodus dicta (331. 332. 333. 334. 335.) præſtat, quam credi fere poſſit, quum natura egregie ſeparet ſponte, attenuet, reſolvat, diſſipet, & expellat.

OSSA FRACTA.

339. SI unius Oſſis partes vi à cohæſione ſolvuntur in magna fragmenta, Fractura dicitur.

340. Quæ ſi ſola, & una, ſimplex; ubi multiplex, compoſita; ſi ſtipata vulnere, contuſione, inflammatione, ulcere, pluribus fracturis, complicata vocatur.

341. Quin etiam pro vario ſitu fracturæ tranſverſa, obliqua, longitudinalis audit; & ratione fragmentorum ſibi innitentium, aut juxta latera ſibi mutuo applicatorum, vel eminente ſpina emergentium, varia nomina, naturam, medelam accipit.

342. Effectus ejus varii, pro varia indole oſſis fracti, pro modo fracturæ vario, pro varietate fragmentorum quoad ſitum, figuram, numerum, magnitudinem, pro varietate denique loci, in quo, vicinorum, circa quæ, fit.

343. Primarii ergo ſunt deſtructio muneris fulciendi, ſuſtinendi muſculos & dirigendi eoſdem; muſculorum contractio, membri accurtatio, muſculorum ex debito loco deturbatio, membri intorſio, ejusdem deformatio; perioſtei externi, vaſculorum cellulas occupantium, perioſtei interni, membranæ me-

dulloſæ, medullæ ipſius laceratio, contuſio, corruptio; luxuries vaſculorum oſſeorum, unde calli inæqualitas, tumor, membrique deformatio; membranarum, tendinum, nervorum diſtractio, laceratio, irritatio, compreſſio, convulſio; Vaſorum vicinorum mutatio, deſtructio, obſtructio, inflammatio, dolor, ecchymoſis, marcor, ſuppuratio, gangræna, mors partis & ſæpe totius; contuſio fere ſemper.

344. Quæ expenſa (342. 343.) præſens malum, ejuſque ſtatum docent, ſi tactus fragmenta; auris crepitationem; oculus læſam figuram, immobilitatem; intellectus cauſam, ejus impetum, modum impulſus, ſenii decrepiti, temperiei morboſæ, hybernique frigoris efficaciam ſimul conſideraverit, clarior eſt diagnoſis.

345. Verum oblongæ fracturæ difficilior detectio, niſi ſero, dolor, tumor, craſſities partis, inæqualitas, pus fœdum, cauſa fortis cognita, aliquid luminis dabunt.

346. Facilem, difficilem, tardam, celerem, integram, vel deficientem fore curationem prædicit figura, ſimplicitas, compoſitio, duratio fracturæ, numerus, figura, magnitudo fragmentorum; locus oſſis læſi; vicina læſa; tempus anni; ætas ægri & temperies.

347. Sanatio requirit:

1. Reſtitutionem in ſitum naturalem, extendendo, reponendo.
2. Retentionem in eo ſitu per faſcias & machinas.
3. Unitorum, retentorumque conſolidationem, enato callo.

348. Si fracta ſitum proprium retinent, prima indicatio ceſſat.

Si parum divergunt in latera, requiritur extenſio parva.

Si omnino juxta mutua latera pertracta ſunt, requiritur ingens extenſio, ut intercepta removeantur, & ut debita longitudo & adaptatio fiant.

349. Extenſio fit 1. apprehenſo oſſe prope fracturam manu, vel laqueis. 2. firmato ægro. 3. diſpoſita parte in ſitu naturali. 4. diſtractione lenta, recta, partium fractarum ea vi, eo uſque, prout vis contractorum muſculorum requirit. 5. vi & applicatu inſtrumentorum mechanicorum, ſi robur manus deficit.

350. Quæ (348. 349.) quum ſine vi & dolore ſæpe vix fieri queant, ubi partes jam inflammatæ, ſæpe omitti debent, donec ſedata inflammatio. Aliter convulſi moriuntur, vel gangræna correpti.

351. Si fragmenta libera, eximenda, ſi facile fieri queat. Si acumina eminentia extenſionem plane prohibent, & patent, exſcindenda; ſi latent, inciſione detegenda prius. Si fractura compoſita valde & complicata, inprimis cum ingenti ſimul contuſione, oſſium contritu, vaſorum magnorum deſtructione, requiritur illico, ſi nihil vetat, exſtirpatio.

352. Reſtitutio fit partem rite extenſam (349.), & paratam (351.), caute, lente, leniter ita intorquendo, donec os oſſi debito in loco occurrat, muſculi vero revulſi ſuo in ſitu ſint repoſiti, nihilque intercipiatur.

353. Id noteſcit ex anatomicis, comparatione partis ſanæ, dolore ſublato, longitudine & figura naturali reddita.

354. Retentio in ſitu fit faſciis, ſpleniis, ferulis, canalibus quietem conciliando, tum

impediendo & dirigendo actionem muſculorum.

355. Faſciæ adſtrictæ tumorem, ſuffocationem, gangrænam producunt; unde infinita mala: ergo leviter attrahendæ, ut firmare, & vaſcula leniter compeſcere, queant.

356. Si vulnera adſunt, curanda ex arte, (185. ad 239.) ſed rara deligatione: idem de inflammatione, dolore, tumore, & reliquis ſymptomatibus intelligendum.

357. Tum fit concretio, calluſque, citior, tardior pro ætate, oſſis craſſitie, pondere incubituro, vario tempore, intra 20 & 70. dies.

LUXATA.

358. Luxatio eſt receſſus extremi oſſis mobilis ex cavo, in quo naturaliter movetur, cum motus impedimento.

359. Qui integer, vel pro parte; unde luxatio, & diſtorſio.

360. Peſſima, quæ epiphyſi ab corpore oſſis ſoluta accidit.

361. Cauſa vis externa extendens, intorquens, expellens.

362 Aut interna, cavo innata, extrudens.

363. Hæ cauſæ (361. 362.) juvantur extenſis, laxatis, ruptis ligamentis, ſive id ab externa, ſive ab interna cauſa.

364. Hinc figuræ in parte mutatio, tumor, cavitas, elongatio, accurtatio membri, immobilitas, diſtractio muſculorum, torpor ſubjacentium, paralyſis, vaſorum vicinorum compreſſio, dolor, pervigilium, inflammatio, œ-

dema, ancyloſis, convulſio, marcor, mors partis, vel & totius.

365. Ex quibus notis ſigna evidentia habentur luxationis.

366. Et expenſis magnitudine, figura, ſitu, parte preſſa & intercepta, tempore durationis, concretione luxatorum, dolore, inflammatione, convulſione, & reliquis ſymptomatibus, partibus ambientibus tenuioribus, craſſioribus, ligamentis deſtructis, vel modo elongatis, muſculis, annexis, & ſimilibus, prognoſis habetur, quæ doceat, an integra, an deficiens, celeris, tarda, facilis, vel difficilis futura ſit ſanatio.

367. Ad quam requiritur 1. luxatorum redaptatio. 2. repoſitorum in ſuo loco ad ſanationis finem retentio.

368. Repoſitio fit 1. firmando corpus ægri. 2. movendo partem, ut directe reſpondeat ſuæ cavitati. 3. introducendo per intorſionem, truſionem, pulſationem.

369. Repoſita in quiete retinentur quiete, faſciis, ſitu partis naturali.

INFLAMMATIO.

370. INflammatio, Ignis, Phlegmone, ob cauſæ, & effectuum ſimilitudinem, ab igne nomen habet.

371. Eſtque ſanguinis rubri arterioſi in minimis canalibus ſtagnantis preſſio & attritus à motu reliqui ſanguinis moti, & per febrim fortius acti.

372. Quod ergo fieri poteſt vel in finibus

arterioſis, vel in vaſis ſeroſis lymphaticis aliiſve minoribus, arterioſis, dilatatis oſculis admiſſos globos rubros, aut alia fluidi elementa craſſa, per fines tranſmittere non potentibus. Si ſanguis transfunditur in eas venas, quæ ſpiritibus accommodatæ, inflammationem, excitat. Celſ. 5.

373. Ergo ejus ſedes omnis pars co poris, in qua reticulares arteriarum diſtributiones, vel Lymphaticorum arterioſorum ortus.

374. Hinc Arteriæ ipſæ, venæ, nervi, membranæ, muſculi, glandulæ, oſſa, cartilagines, tendines, viſcera omnia, adeoque totum fere corpus, ſed nuſquam frequentius & tenacius, quam in adipe.

375. Hanc Stagnationem (371.) efficit in arteriis minimis 1. quidquid premendo, diſtrahendo, intorquendo, rumpendo, contundendo, urendo, erodendo, criſpando, vaſorum fines ita arctat in conicis, cylindriciſve, ut diameter aperturæ fiat diametro ſphæræ ſanguinis minor. Calor, motus vehemens, infixa, ligaturæ, pondera incumbentia, acria ingeſta vel applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes cauſæ vulnerum, contuſionum, eroſionum, fracturarum, luxationum, obſtructionum, huc pertinent.

376. Eandem producit. 2. quidquid meatus obturat, acriaque applicat ſimul, ſive intus, ſive extus; ut oleoſa ſalina, acria.

377. 3. Omnia, quæ ſanguinem cogunt, ut coëat; motus nimius, derivatio tenuioris partis ex ſanguine per ſudores, urinas, ſalivas, diarrhoeas; coagulantia.

378. Efficiunt eam in vaſis lymphaticis arterioſis 1. omnes cauſæ, quæ initia horum la-

tiora ampliant, ita ut in ea intrent partes ſanguinis craſſiores, quæ propulſæ ulterius occurrunt anguſtiis conniventibus, ubi tum patiuntur eadem, quæ expoſita (377.); talis eſt laxitas vaſculi in ſuo principio, motus violentus liquidi arterioſi. 2. omnes cauſæ alteri inflammationi communes (375. 376.)

379. Unde & ſimilis morbus in omni vaſe conico, ubi fluit ex lato in anguſta liquor, obtinere poteſt; ut enim in ſanguine rubra, ſic in Lympha alia eſt forte pars craſſior reliquis.

380. Ex quibus vera diverſitas phlegmones, eryſipelatis, œdematis, ſcirrhi, cum inflammatione liquet.

381. Quoties autem cauſæ hæ (375. 376. 377. 378. 379.) produxere ſtagnationem hanc (371. 372. 379.) in vaſis (372. 373. 374. 378. 379.), tum vis acti ſanguinis à vita ſuperſtite producit effectus quoſdam, qui ſimul ſigna Inflammationis.

382. 1. Arteriæ minutæ vixque viſibiles obſtructæ jam à ſanguine diſtendente augentur: inde tumor ruber. 2. vaſa Lymphatica arterioſa, ante pellucida, & inviſibilia, eadem patiuntur; inde augmentum rubedinis præcipue, dum vaſa tenerrima, & veſiculæ, in panniculo adipoſo, plena ſanguine intruſo, craſſo, liquidiore parte orbato. 3. diſtenta vaſcula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida & ſolida; hinc durities, renixuſque partis. 5. à rubro accumulato, & valido impulſu, rubedo ſplendens. 6. à renixu, pulſu, compactu, vaſorumque adhuc meabilium anguſtatione à tumore obſtructorum, attritus fit

ingens partium liquidi inter ſe, in ſolidum, ſolidi in illas; inde calor, & æſtus. 7. & quia pulſi à corde ſanguinis impetus exceptus finibus vaſis obſtructi latera dilatat, fit Pulſatio. 8. à fibris irritatis, & ſanguine celerius per aperta acto, quia venis revehitur, ſed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulſus; fit febris, ſitis, calor, vigiliæ, debilitas, moleſtia.

383. Hæc ſpecies (382.) eſt morbi nondum adulti.

384. Tum cruor emiſſus pleno ſaltu ex vena late aperta pelvi exceptus, frigeſcens format albam, duram, craſſam, rigidam pellem inſtar corii fere porcini.

385. Increſcente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.), ſed aucta; ſeparatur expreſſa lympha, denſatur ſanguis ruber.

386. Si humor fluens blandus, motus ejus ſedatus, cauſa obſtruens non nimis ſolidata, obſtructio parva, eaque inprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu ſtagnantis, ſolvitur inflammatio *reſolvendo*.

387. Si humor fluens blandus, motus citatus, obſtructio magna, nec reſolvi (386.) potens, actus ſymptomatibus (382. 384. 385.), vaſcula diſtenta rupta cum dolore, calore, pulſu, tumore, liquores ſuos effundunt, ſolvunt, putrefaciunt leviter, ſolida tenera atterunt, ſolvunt, fluidis miſcent in unum ſimilem album, ſpiſſum, glutinoſum, pinguem humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

388. Si humor acer, valde motus, obſtruc-

tio magna, vaſa rigida, omnia ſymptomata (382. 386. 387.) magna, tum vaſcula ſubito rumpuntur, liquida putreſcunt; ichor effuſus ſub epidermide in bullas colligitur inſtar loturæ carnis, vel ſaniei flavæ, cineritius, pallidus, fuſcus, ater fit color; rubor, dolor, calor, pulſatio, tumor in loco affecto deſinit, in vicinis obtinet; fit mors partis affectæ: vocatur *Gangræna*; tertius modus, quo exit inflammatio.

389. Ubi ſic affecto (388.) loco compreſſio externa accidit, vel calor ingens humida diſſipat, pars mortua inſtar arefacti corii dureſcit, inferiora ſuffocat, & corrumpit.

390. Frigida actu vel potentia, adſtringentia, coagulantia, repellentia, pinguia, acria, emplaſtica, narcotica, ligaturæ fortes, compreſſio externa, hanc mutationem inflammationis in gangrænam (388.) cito promovent.

391. Tumque in Sphacelum augent.

392. Si pars inflammata glanduloſa, calor internus externuſve magnus, materies impacta inertior, craſſior, emunctoria obſtructa glandularum, folliculi vero harum & latera diſtenta, fit tumor durus, indolens, glandulæ: vocatur *Scirrhus*; quartus finis abeuntis inflammationis.

393. Cauſa, pars affecta, magnitudo, profunditas, velocitas, natura ægri, ſymptomata inflammationis, collata cum ſignis, effectibuſque, prognoſin abſolvunt.

394. Perſpicuum quoque pro vario ſtatu mali varias eſſe curaturo indicationes.

395. Si enim aliqua cauſarum (375. 376. 377. 378. 379.) in parte quacunque (372. 373. 374.

374. 379.) inflammationem (371.) produxit, ut adſint ſymptomata (383. 384.) & conditione primæ (386.), oriuntur hæ indicationes:

1. Impedire ulteriorem vaſculorum læſionem.
2. Eam, quæ jam facta, tollere.
3. Materiæ obſtruenti fluiditatem, lenitatemque conciliare, conſervare.
4. Vel, ſi id obtineri non poteſt, retropulſum in vaſa majora agere.

396. Læſio ulterior impeditur:

1. Cauſas (375. 376. 377. 378. 379.) notas tollendo, corrigendo.
2. Impetum arterioſi ſanguinis minuendo, per eductionem ſanguinis, purgationem alvi.
3. Copiam liquorum minuendo per eadem.
4. Revellendo impetum ſanguinis in partes alias, ſuctu, frictu, epiſpaſticis, veſicantibus, fomentis, balneis, fonticulis, ſetaceis, forti alvi ſubductione.
5. Aëre ſubfrigido, ſicco; affectibus animi nullis, vel ſedatis; quiete naturali, vel artificiali, victu tenui, liquido, antiphlogiſtico, potu ſimili; medicamentis diluentibus & refrigerantibus ſimul.
6. Sedando impetum in ipſo loco, applicatis refrigerantibus, repellentibus, adſtringentibus externe, admiſtis anodynis, tum aperientibus, varia, pro re nata, miſtura.

397. Læſio facta tollitur uſu eorundem (396.): nam diſtractione nimia laxata, propria fibræ vis priſcam formam reſtituet, & nutritio vires reddet.

398. Materiæ obſtruenti conciliatur fluiditas, ſi illa attenuatur, ſi diluitur:

1. Vaſis oſcillationes elaſticas reſtituendo per imminutionem diſtendentis liquidi, miſſo

ſanguine, purgatione multa; per ſtimulum additum fibris ope liquidi tenuis, aromatici, calide epoti; fomentis, frictionibus, cucurbitis, ſcarificationibus.
2. Nova liquida tenuia, aquoſa, calida potando, impacta diluendo.
3. Utendo attenuantibus, reſolventibus, & oppoſitis genio obſtruentis, interne, externe, forma decocti, balnei, fotus, vaporis, cataplaſmatis, emplaſtri, unguenti ſpecie.

399. Lenitas procuratur potu aquoſo, victu blando, medicina blanda diluente, & obtundente, vel ſingulari dote acri ſpecifico oppoſita.

400. Retropulſus fit:
1. Evacuatione magna liquidi arterioſi, venoſique, miſſione ſanguinis.
2. Laxatione fibrarum.
3. Frictione artificiali.

401. Hinc intelligitur, quænam ſit in omni morbo inflammatorio, interno, externo, illa, ſemper quærenda, Reſolutio; quæ ſanatio perfecta; quæ ſine criſi (386.).

ABSCESSUS.

402. SI, his (395. 396. 397. 398. 399. 400.) fruſtra, non, aut ſero, paratis, inflammatio in ſuppurationem (387.) vergit, idque per ſigna, ibi (387.) poſita, noteſcit, indicationes erunt:
1. Crudum ocyus maturare in unum humorem.
2. Idem, ut & vicina, emollire.
3. Ad exteriora ducere.

4. Puri cocto exitum conciliare.
5. Mundare locum.
6. Reliquum inſtar vulneris percurare.

403. Maturatio fit applicatione eorum, quæ.

1. Motum in parte augent, fovendo, ſtimulando, calefaciendo per ea, quæ re ipſa, vel & virtute calefaciunt; in toto ſimilia præſtant, excitata febricula.
2. Excitatum motum, & calorem ad eum locum coërcent, impediendo nimiam exhalationem & diſſipationem per obturantia glutinoſa, lenimen acrimoniæ nimiæ.
3. Moderando motum totius fluidi vitalis, ejuſque temperiem ita, ut nec torpeat, nec excitetur, nimis.
4. Relinquendo locum clauſum, donec omne inflammatum irreſolubile ſuppuratum ſit. His enim cauſis bonum fiet Pus in parte.

404. Niſi materies inflammata ſic mutata, cum periculo, & ſine profectu, aperitur abſceſſus.

405. Mollities partis, fluctuatio preſſi tumoris, albitudo, remiſſio doloris, caloris, ruboris, tenſionis, pulſus, febris, vertex mucronatus tumoris, gravitas dolori ſuccedens, docent pus jam factum, atque exitui aptum eſſe.

406. Si tum reliquitur diu in loco clauſo, attenuatur, acre fit, putreſcit, augetur, vicina conſumit, erodit, mole, pondere, & motu ſinus, fiſtulaſque, creat variis locis varias, peſſimas in inteſtino recto. Aut diſſipata parte tenuiori, reliquum dureſcens tumores duros, maxime circa glandulas, creat. Vel denique venis lymphaticis, aut ſanguiferis per eroſa oſcula impreſſum abſorbetur, ſanguini miſce-

tur, hunc inquinat, & collectum in viſceribus peſſimis collectionibus ea corrumpit, horum functiones turbat, atque ita infinitos, eoſque graviſſimos, morbos efficit.

407. Iiſdem auxiliis (403.) integumenta loci ſuppurati inferne & ſuperne emolliuntur, attenuantur, laxantur, ut & vicina.

408. Quin & hac ope (407.) minuta reſiſtentia horum, per auxilia maturantia (403.) pus factum extra pellitur, vel attrahitur foras.

409. Tum modice acria, emollientia, ſubpinguia miſta ſimul applicentur, ut & mortua tegumenta facilius, & ſine dolore aperiri queant.

410. Dein, preſſo rite pure in aſſurgentem tumorem, parti albiſſimæ, molliſſimæ, eminentiori, inferiori, intrudatur ſcalpellum, donec exiens pus ſatis penetratum doceat, dein elevetur æquabili ſectione ſurſum lata plaga, aut per oppoſitam plagam, cuſpide acta, media integumenta diſſecentur, vitatis fibris, vaſiſque: leniter mox exprimatur, & ſucceſſive, pus abundans; nec aëre, nec turundis, vexetur.

411. Denique curetur mundantibus, ſuppurantibus, digeſtivis, balſamicis, deterſivis, exſiccantibus pro re nata, variatis, juxta doctrinam vulnerum (192. ad 220.)

412. Si inanis metus ferrum repudiat, applicetur cauſticum parti (410.); eſchara butyro ſeparetur mollita; curatio fiat ut prius (410. 411.)

FISTULÆ.

413. HInc Sinuum, Fiſtularumque origo, cauſa, natura, locus, effectus, intelliguntur (406.)

414. Aperti (413.) facile cognoſcuntur; clauſi cavitatis mollis attactu deteguntur.

415. Curantur diſſecta parte inferiori, impletione cavi per liquefacta digeſtiva pro re nata, injectu deterſivorum, ligatura ſenſim premente à fonte ad aperturam: ſed citiſſime integumentis artificioſe ſupra cannulam foſſatam, filum argenteum, vel per ſyringotomon, diſſectis.

416. Bubo, parotis, furunculus, anthrax, carbunculus, phyma, eryſipelas, morbilli, variolæ, maculæ rubræ, hinc quoad cognitionem, prædictionem, curationem, ſciuntur.

417. Nec difficulter hinc ſcitur eventus ſuppurationis internæ, ad quam artificis manui acceſſus non datur, magna quippe & multa mala (406. 413.), & collectiones puris in cava corporis.

418. Si tum neceſſitas partis affectæ ad vitam, ſanitatemve ſcitur, facile prævidentur futura, & curationis difficultas.

GANGRÆNA.

419. SI inflammationi (371. 372.) Gangræna (388.) ſuccedit, alia curatio requiritur: vocatur autem Gangræna ea partis mollis affectio, quæ, abolito influxu vitalis humoris in arterias, effluxu per venas, in mortem tendit; ſed Sphacelus ea, quæ jam in tota parte omnem vitalem actionem perfecta morte deſtruit, ſuperſtite vita in reliquis.

420. Gangræna ergo ut plurimum panniculum adipoſum, Sphacelus cuncta ad oſſa uſque inficit; illa præcedit, hic ut plurimum ſequitur; niſi ab oſſis corruptione, medullæ, vel perioſtei originem duxerit: unde & apparet, ſingularis gangrænæ ſpecies, quæ ſine febre, inflammatione, aut jactura caloris nativi, fit in partibus ſub contuſa medulla dorſi poſitis. (320.)

421. Ergo Gangrænæ & Sphaceli cauſa eadem, ſed vi, duratione, loco diverſa.

422. Ideo 1°. omnia quæ inflammationem faciunt (375. 376. 377. 378. 379.), ſi liquida ſtagnent, & niſus in ea vivi ſanguinis magnus: eo pertinent α. ligatura venarum. β. compreſſio earum ab cauſa quacunque, ut tumore, &c. γ. frigus ingens. δ. prohibita perſpiratio in phlegmone per adſtringentia, emplaſtica, frigida, repercutientia, ſtupefacientia, maxime ſi interna acria, vel acria ſimul externis applicatis permiſta. ε. inflammatio interna, externa. ζ. vulnerata, contuſa, luxata, fracta, ma-

xime ſi arcte conſtricta. η. oleoſa acria ſanis applicata, vel ægris. θ. decubitus. ι. herniæ ſuffocatæ, & clauſæ.

323. 2°. Quæ liquida acuunt, ut vaſcula exedant, deſtruantque, ut α. ſtagnatio clauſi & calidi humoris diuturna, unde acrimonia (80.), corroſio, hinc cruor in aneuriſmate, pus in abſceſſu, aqua in cranio, thorace, abdomine, ſcroto &c. contuſa & effuſa in læſis. β. mala, morboſa, acris temperies in toto peccans, & locum alluens; ut lympha diu fluens circa loca tendinoſa, ichor cancri, fluor dyſentericus, fluor hydropicus, materiæ febrilis, peſtilentis, varioloſæ, ſcorbuticæ fluxus ad carnem, imprimis ad gingivas.

424. 3°. Quæ mortem extremorum creant defectu vitalis influentiæ, ut quies ſenilis, debilitas ſumma, contuſiones ingentes magnorum nervorum, ſpinæ dorſi, medullæ ſpinalis, magnorum gangliorum. (326. 421.)

425. 4°. Venena mirabilia.

426. Gangrænæ futuræ ſigna ſunt cauſæ ejus (422. 423. 424. 425.) præcognitæ.

427. At vero præſentis hæc: 1. phænomena inflammationis ſubito ablata ſine correctione cauſæ, (confer. 382. 383. 385. cum 422. 423. 424. 425.) 2. ſenſus hebes. 3. color pallidior, cinereus, fuſcus, lividus, niger. 4. mollities, flacciditas, ad tactus veſtigia non reſurgens. 5. puſtulæ ichore lymphatico ſubflavo, vel rubello plenæ in loco inflammato. 6. ubi à frigore, pruritus & punctura ingens, una cum rubore intenſo, quem brevi nigritudo mortifera ſequitur.

428. Sphacelus futurus ſcitur ex ſignis Gangrænæ præſentis (427.) aſſiduo auctis.

429. Præſentis autem ſigna ſunt. 1. Gangræna exquiſita prægreſſa. 2. ſenſus motuſque integre ſublati, ut pars ſciſſa, puncta, uſta, uſque ad ipſa oſſa, nihil ſentiat, ſed gravis modo ſit. 3. color lividus, fuſcus, niger. 4. mollities, flacciditas, frigus, cutis ſeparabilis, tandem ſiccitas, durities. 5. fœtor cadaveroſus. 6. corruptio mortifera, profunda, omnia vicina depaſcens in oſſa uſque.

430. Ingens in hoc morbo & velox diſcrimen præſagia vera exigit.

431. Quam veritatem dabit. 1. juſta conſideratio ætatis, temperiei, morbi, virium. 2. Velocitas mali. 3. cauſa interna vel externa cognita. 4. anni tempeſtas. 5. locus affectus, ut vitæ magis, minuſve neceſſarius, vel prout humida, ſinuoſa, aut ſicca temperie donatur.

432. Hinc regulæ:

A Gangræna ſphacelus.

A Sphacelo mors partis, & vicinorum cita infectio.

Gangrænæ illico ſuccurrendum.

Sphacelus illico extirpandus.

Gangræna cerebri, viſcerum, veſicæ, lethalis, & in acutis cita mortis, partibus majoribus vix apparentibus læſis, cauſa.

Gangræna oris interni, labiorum, narium, genitalium, curatu difficilis.

Sphacelus extremorum, tendinoſorum, lethalis in ſenio.

Gangræna hydropicis, phthiſicis, ſcorbuticis peſſima, mortis nuncia.

Sphacelus ſuperiora petens, vigilias, deli-

ria, ſyncopen, ructus, ſingultus, ſpaſmos, dolores, ſudorem frigidum, ſoporem creans, prænunciat mortem.

Lividitas, nigritudo, ariditas circa ulcera; gangrænam, ſphacelum, mortem, adeſſe nunciant.

433. Indicatio in Gangrænæ curatione: 1. vires firmare. 2. putridi ingreſſum in venas impedire. 3. putredinem conceptam arcere, coercere.

434. Firmantur vires dando: 1. quæ cauſæ internæ (422. 423. 424. 425.) debellandæ proſint, ſpiritus excitent, liquidis motum circularem conſervent, habita ſimul ratione ætatis, ſexus, temperiei, tempeſtatis. Illa ergo ex claſſe refrigerantium, vel calefacientium petuntur pro re nata. 3. cibos potuſque analepticos 4. Epithemata ex pane toſto cum præſcriptis (N°. 1. hujus) applicata venis, vel circa nares.

435. Impeditur putrefacti in venas introïtus 1. firmando vires (434.), adeoque augendo motum ad exteriora. 2. curando exitum ad exteriora; fomenta, cataplaſmata ex diaphoreticis, emollientibus, laxantibus, facta, ſcarificationes, cucurbitæ, hirudines id agunt, cum calore externo.

436. Putredo incipiens corrigitur: 1. tollendo ejus cauſas ſenſibiles (422. 423. 424. 425.)

437. 2. Corrigendo ejus cauſam proximam, ſtagnationem, & calorem. α condiendo ſtagnantia contra putredinem. β. muniendo ſolida contra eandem. γ. ſtagnantibus correctis per vaſa munita conciliando motum.

438. Condiuntur liquida applicatione ſalis, aceti, vini, ſpirituum vini, aromatum.

439. Iiſdem (438.) ſervantur ſolida intacta.

440. Stagnantia deducuntur in motum: α. diluendo aquoſis affatim hauſtis & applicatis. β. ſtimulando arterias per ea, quæ malo oppoſita. γ. movendo liquida calore, frictione, cardiacis. δ. ſublata copia nimis diſtendente per miſſionem ſanguinis.

441. His (434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.) cito applicatis, ſæpe renovatis, multoties incipiens gangræna felici correctione & diaphoreſi benigne tollitur.

442. Si autem liquida jam putrefacta, horumque mobiliſſimæ partes exhalaverint, tum & canales deſtructi fuerint, malum non cedet his remediis, neque reddetur corruptæ parti ſanitas, ſed vicina multum deſtruentur motis, neque tamen exhalare potentibus, vivis.

443. Ideo totus ſcopus hoc caſu (442.) ſeparare mortuum à vivo.

444. Separatio hæc fit ſemper vi vitalis liquidi ruentis ad fines gangrænoſæ eſcharæ, ibidem ſuffocati, ſicque in ſuppurationem (387.) acti, unde ſolvuntur fibræ nectentes gangrænam parti ſanæ.

℞ 445. Adeoque patet, in eo hærere artem, ut 1°. fiant ea, quæ dicta (433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440.)
2°. Ut acceleretur ſuppuratio.
3°. Ut emolliatur eſchara.

446. Ut ſuppuratio acceleretur, conducit ſcarificatio putrefacti uſque ad vivorum initia: ſicenim, ſuffocatione nimia imminuta, loco

ſerpentis gangrænæ fit abſceſſus, quo cutis & adeps gangrænoſa plerumque à ſubjectis adhuc vivis ſeparantur.

447. Quo autem ſanguis plus in hoſce fines ruat, hirudines, cucurbitæ, & ſimilia attrahentia ſæpe applicata proſunt.

448. Inciſa (446.) pars calidis liquoribus, corruptioni reſiſtentibus (438.), & duritiem eſcharæ (389.) emollientibus (403.), fovenda.

449. Partes pendulæ, emortuæ, ſolutæ, emollitæ eſcharæ tollendæ tenaculis, forfice.

450. Toti parti affectæ aſſiduo applicanda cataplaſmata calida, & cum calore continuo ſuſtentato agentia; quæ ex Emollientibus, Diaphoreticis, Anodynis, conſtent.

451. Huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quam vulgo fieri ſolet.

452. Ubi, his (446. 447. 448. 449. 450. 451.) factis, eſchara contrahi, ſcarificata humeſcere, margo ſana tumere, rubere, ſuppurari, mortuum vacillare incipit, ſignum eſt, ſeparationem fieri, ſubſiſtere ſerpens malum, brevi purum futurum locum.

453. Tum lenia, anodyna, balſamica, digeſtiva applicanda ſunt, raro detegendum ulcus eſt; omnia, quæ fibris rigiditatem dant, vitanda; quies parti danda: & porro inſtar ulceris malum pertractandum erit (411.)

454. Si ab impacto acri Gelu gangræna (427. N°. 6.), pars, nive impoſita, vel impoſitis linteis aqua gelida humectatis, operienda erit, donec, ſpiculis frigoris in nivem

vel aquam receptis, iterum ſolvi incipiat, redeunte vita.

455. Aliter enim caloris applicatu pars putreſcit, actis, nec eductis ſpiculis.

456. Eo autem peracto (454.), calidis refocillandus cardiacis, & in ſudorem uſque calefaciendus æger eſt.

SPHACELUS.

457. SI gangræna jam in ſphacelum converſa, infectum auferendum.

458. Quæ ablatio diverſa, prout pars vel tota, vel pro parte affecta, vel prout tota tolli non poteſt ob ſitum; ut nates &c.

459. Si ergo pars non uſque in fundum corrupta, aut extipari nequit, conamur: 1. progreſſum impedire. 2. corruptum auferre.

460. Progreſſus tollitur, ſi communicatio mortui cum vivo aufertur.

461. Id fit, ſi in vicinia ſani & mali limes ponitur ſecando, urendo, rodendo; iſque undequaque ſatis profundus.

462. Infectum ſeparatur, ſi, impedito progreſſu (461.) prius, vel ſimul dum id fit, tota pars uſque in fundum ſanum uritur, ſecatur, dein acri lixivio calide applicato eroditur, donec in eſcharas, aſſiduo emolliendas (403.), & tollendas, uſque ad viva conſumatur, eximatur. Vitatis ſumma cum cura vivis.

463. Ubi dein ſanitatis & vitæ indicia redeunt, curandum ut ulcus, vulnuſve.

364. Si vero pars extrema in os uſque ſphacelata tolli poteſt, ſalva vita, una cum oſſe ipſo extirpanda erit; quia nudum vaſis nutriri nequit, neque vivere poteſt.

465. Illa extirpatio in digitis, metacarpo, vel metatarſo, cuneo peragitur, & malleo.

466. In majoribus vero, ut femore, crure, humero, brachio, eget operoſiore molimine, quod intelligitur ex ſequentibus.

467. Definitur locus, ubi extirpatio inſtituenda ex hiſce:

1. Sanum maxime conſervandum.
2. Corruptum accuratiſſime ſimul & ſemel tollendum.
3. Uſus commodiſſimus parti ſuperſtiti procurandus.

468. Ergo in cæteris ſectio fiat in ſano prope ægrum (ob 467. N°. 1. 2.); in crure autem ſub genu ſemper (ob 467. Ni 3.)

469. Ad amputationis adminiſtrationem, & felicem ſucceſſum intelligendum, attenditur:

1. Ad præparationem.
2. Actionem ipſam.
3. Curationem ſymptomatum.
4. Conſolidationem.
5. Supplementum amiſſorum.

Præparatio fit:

1. Compreſſu vaſorum magnorum ſanguiferorum arterioſorum per ſplenia applicata pyramidalia, & ligaturam tornando adigendam ſuper his in parte ſana prope ægram.
2. Tractu valido & æquabili partium incidendarum ope ligaturæ ex corio fibulatæ cum loris.

3. Firmatione cauta ægri, & partis amputandæ.
4. Moderato inflexu partis, ne nimis extenſa ſecetur.
5. Narcotico cardiaco ipſi ægro exhibito.

470. Actio fit in parte præparata (469.)

1. Cultro acuto, forti, curvo, in dorſo obtuſo, bene temperato, fortiter per omnia ad os uſque adacto, æquabiliter & fortiſſimo applicatu ad os in orbem circumacto, ut una celeri ſectione totum perioſteum accurate diſciſſum ſit.
2. Si duplex in amputanda parte os, interſtitia ſimiliter minori, utrimque acuto, cultello quam exactiſſime diſſecando.
3. Diſſecta (1. 2. hujus) per miniſtros fortiter diſtrahendo, ut hiatus ſit inter margines ſectionis.
4. Serra acuta, ſubtili, forti, tenſa, os ſecando, quæ agenda perpendiculari, forti, æquabili motu; incipiendo ab tenuioris diſſectione, deſinendo in craſſiſſimum, ſi os duplex; ne vi ſerræ in feſtucas fiſſum diſſiliat debilius.
5. Oſſa inter ſecandum per miniſtros artificioſe flectendo, ut liber ſit ſerræ meatus.

471. Symptomatum, extirpationem ſequentium, primarium Hæmorrhagia ſemper illico ſiſtenda:

1. Vaſis, jactu ſanguinis deprehenſis, apprehenſis per tenacula elatere compreſſa, eductis, filo trajecto & circumducto arcte conſtrictis, ſi majora ſunt. Aut vas conſtringendo per filum acubus binis incurvis utrimque ad latera vaſis infixum.

2. Cauteriis ignitis applicatis.
3. Plumaceolis vitriolo imbutis ad vaſa, abſorbentibus alia ad loca applicatis.
4. Partes vivas, retrotractas (469. N°. 2.), laxatas reducendo.
5. Veſicam circumponendo trunco, pulvere adſtringente refertam.
6. Ligatura firmante.
7. Sommo, quiete, victu ſollicite procuratis.

472. Conſolidatio fit in oſſe, ſi cito curetur exfoliatio, & caveatur caries, quod fit, ſi illico ei applicetur ſpleniolum ſp. vin. maſtichino madidum.

473. In carne vero, ut in hiſtoria vulnerum dictum fuit (ab 189. 192. ad 210.)

474. Si ægro, ſic truncato magnam partem (466. ad 471.), viſcera chylopœa & hæmatopœa valida ſunt, plethoræ effectus ſæpe ſequuntur (106.), quibus ut auferatur cauſa, miſſio ſanguinis aliquoties, pro re nata, inſtituenda, & victus moderatus.

475. Amiſſi damnum ſarcit imitatio artificialis perditi, per fabricatas machinulas. Vid. Aquapendentem, Hildanum, Solingen, Paræum.

DE COMBUSTIONE.

476. SI ignis ardens, vel in fervido corpore latens, corpori noſtro applicatur, oritur deſtructio vaſculorum, extravaſatio humorum, pro varietate cauſæ, durationis, partis affectæ, varia.

477. Hujus (476.) varietatis gradus varii ſimiles ſunt his, qui decurrunt à prima & leviſſima inflammatione, (370. ad 464.) uſque in ſæviſſimum ſphacelum.

478. Hinc phænomena, diagnoſis, prognoſis eadem.

479. Quin Curatio nihil differt: potus antiphlogiſticus ſemper neceſſarius.

480. Uſtio intra limites reſolvendæ inflammationis ſubſiſtens (386.) curanda his, quæ liquida condiant, moveant, vaſa expediant, conſervent: id fit igne moderato, fotu, cataplaſmate (395. ad 402.) butyro loto, ſpiritu vini cum pauco vitriolo.

481. Uſtio itura in gangrænam, criſpata jam & eroſa cute, elevatis bullis, curanda ut inflammatio talis, fotu, cataplaſmate, emollientibus, digeſtivis (402. ad 454.)

482. Uſtio jam in cruſtas gangrænoſas, vel ſphacelatas acta, curanda ut illi morbi (419. ad 476.)

483. Nuſquam plus proſpiciendum pulchritudini cicatricis, quam hic: vid. (217.)

SCIRRHUS.

484. SCirrhus (392.) pro cauſa habet quidquid ſuccum in glandulis coagulare, inſpiſſare, ſiccare, poteſt. Ejus ergo ſedes omnis glandula; ſed inprimis quæ liquorem facilius inſpiſſandum habet, vel ratione loci ſtagnare plus cogit. Unde in oculis, naribus, ore, mammis, axillis, inguinibus, pancreate, meſenterio, utero, ſæpius obtinet.

485. Hinc inflammatio (392.); lac ſtagnans, caſeoſum, dureſcens, coagulatum; contuſio (322.); attritus validus; anthrax; bubo; ulcus præmature clauſum; materies atrabiliaria ſanguinis, biliſve, maxime ceſſante conſueto menſtruo, vel hemorrhoïdali fluxu; lapideſcens, craſſa, auſtera, gypſea materies; vita triſtis; victus durus; hæreditaria labes, ſcirrhum creare poſſunt.

486. Effectus ſcirrhi nati, occupare aucta mole vicina, ea premere, comprimere; lædere functionem ſcirrhoſi, & vicini; hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, paralyſes, atrophias, ſphacelos, ſterilitatem, partum difficilem, volvulum, & multa ſimilia mala producere, quæ ex natura & officio læſi, & comprimentis, facile deduci queunt.

487. Præſentia ſcitur, cauſa (484. 485.), effectu (486.), phænomenis (392.), loco affecto (484.), temperie ægri, cognitis.

488. Ex iiſdem (487.) eventus præſagitur, conſiderando durationem mali, & effectus (486). Sunt per ſe innocui, evadunt motu incitato maligni.

489. Qui ſæpe vitari impos æternum metum parit.

490. Unde Curaturus notet:

1. Scirrhum, ſi recens, benignus, loco idoneo ſitus, nondum perfecte durus, in homine euchymo, tentandum emolliente, reſolvente medela; quo fumi acidi, & vis mercurii inprimis ſpectant.
2. Si non cedit his, ſi locus, ſitus, vicina mobilitas, conditio mali, robur & valetudo ægri permittunt, ocyus ferro integre eximendus eſt.

3. Si vetus, calore, duritie, ſcabritie, pruritu, inchoato dolore malignus, loco vel vicinia timendus, adhæreſcens, in corpore cacochymo, extirpatu impoſſibilis, tum omnia vitanda, quæ motum augent, ne carcinoma fiat. Ideo emollientia, ſuppurantia, rodentia, cauſtica, diſſipantia, mala ſunt.
4. Sed ſola tum (490. 3.) anodyna, ſedantia motum, Saturnina, Mercurialia blanda conveniunt.

491. Si ſimul temperies peccat, hæc corrigenda præ cæteris.

CANCER.

492. SCirrhus (392.), ætate, augmento, motu vicinorum, ſi movetur ita, ut vaſa vicina ad margines ſcirrhi inflammari incipiant, evadit malignus, & vocatur jam Cancer à ſimilitudine, vel Carcinoma.

493. In quo (492.) gradus inflammationis vicinæ; acrimoniæ putridæ exceſſus in loco affecto; dignitas partis; glandularum nexarum numerus & conditio; temperies totius, diverſos malignitatis primæ ſtatus docet.

494. Si ſuis continetur pellibus, Occultus, his ulcere ruptis, Manifeſtus vel Ulceroſus dicetur; poſterior primi ſoboles.

495. Cauſa eſt quidquid ſcirrhum facit (484. 485.), acre ſcirrho miſtum; mutatio in circulantibus, a menſtruis, hæmorrhoïdibus, hæmorrhagia qualibet, retentis; ſterilitas, cœlibatus, effœta ætas à 45 ad 50 annos; victus auſterus, acer, calidus; affectus animi triſtes

& biliosi, irritatio externa quælibet, motu, calore, acrimonia, emolliente, ſuppurante, cauſtica, veſicante medela externa, vel interna ſimilia peragente.

496. Locus ut Scirrhi (484.).

497. Cognoſcitur Occultus ex ſignis ſcirrhi (487.) prægreſſi, accedente titillatione, pruritu, calore, rubore, dolore lancinante, urente, pungente, colore rubello, rubro, purpureo, cæruleo, livido, atro; duritie ſumma, prærupta, ſcabra, cum eminente apice; tumoris augmento; vaſis ſanguiferis vicinis tumentibus, nodoſis, varicoſis, craſſis, atris.

498. Ulceratus noſcitur ex prægreſſo occulto prius cognito (497.), ſi aperitur: pellis tum quaſi excoriando denudatur, & tenuis, acer, ichor, quaſi tranſſudando exprimitur.

499. Ejus hic progreſſus: vaſa ſana circa margines cancri duri vi fluentis vitalis liquidi attrita, & aſſurgente tumore diſtracta rumpuntur, hinc putredo, tum ſanies ſubtilis, acris, fœtida, cadaveroſa, ambientia rodens, vicina exedens, progreſſus in ambitum, & in profundum ad partes vicinas emittendo undique radices malignas, quibus tenet fortiter, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, cancri occulti ad glandulas communicantes, hæmorrhagiæ, convulſiones, febris lenta, extenuatio totius, ἀνοσμὸς, indolentes in aure calli, lipothymiæ, inde pereſis & conſumtis mors.

500. In Euchymis occulti cancri quieſcentis facilis toleratio, moti rabies (499.) prædicitur.

501. Cancer parvus, incipiens, liber, lo-

eo apto ſitus, vaſis magnis non adcretus, à cauſa externa ortus, in juvenili, ſanoque corpore, ſolus in toto corpore, illico ferro extirpandus, vel abſcindendus eſt.

502. Emollientia, emplaſtica, ſuppurantia, acria, excoriantia, veſicatoria, cauſtica, ei applicata convertunt in cancrum ulceratum; ergo vitanda.

503. Cancer magnus, vetus, adhærens, locis extirpationi ineptis ſitus, vaſis magnis adcretus vel incumbens, à cauſa interna ortus, in corpore ſenili, cacochymico, ad cancrum compoſito, aliis jam cancris in eodem corpore ſociatus, nec ferro (501.), nec medicamentis (502.) tangendus eſt.

504. Ni enim cum radice & ſemine integre extirpari queat, aſperabitur, ad interiora recurrit, alios generat, factos auget.

505. Cauſa cancri tollenda cum cancro, vel antequam tollatur ille.

Niſi integre auferri queat, relinquendus eſt.

Uteri, faucium, palati, axillarum, inguinum inſanabilis; labiorum curatu difficilis.

506. Ergo in ſtatu (503.) adſpiramus ad duo: 1. quietem mali. 2. lenimen ſymptomatum.

507. Quies impetratur: 1. locum defendendo ab omni externo per plumbata, & narcotica. 2. cauſam (495.) cognitam minuendo, corrigendo, avertendo: quo lenia purgantia ex blandis vegetabilibus, mercurialibuſque faciunt, parva & ſæpe geminata doſi data. 3. diluentibus, aperientibus blandis, ſubalcalicis. 4. vitando, quæ ſumta, vel applicata vicem cauſæ gerunt.

508. Symptomata iiſdem (507.) leniuntur; dolor opiata exigit.

509. Exulceratus (498. 499.), ni tolli queat, lenitur ſæpe mundando, plumbata leniſſima applicando, tum dicta (507. 508.) adhibendo.

510. Extirpatio fit: 1. Corpus victu, medicamentiſque refocillantibus, & cauſæ adverſis præparando. 2. totum ſimul & ſemel cum omni radice filo trajecto, vel furcilla ſuffixa elevatum exſcindendo, vel detectum inciſis integumentis, filo trajecto attollendo, & deinde prudenter ſeparando. 3. vulnus rara, blandaque obligatione curando, vicino cruore prudenter prius evacuato.

511. His actis (510), diu pergendum in victu & medela cancro adhuc præſenti propria, quin & patet, quæ mala à cancro in loco extirpationem renuente prodire queant.

DE MORBIS OSSIUM.

512. IPſa Oſſa morbos patiuntur ſimiles iis, quos hactenus in mollioribus partibus deſcripſimus.

513. Nam interſtitia horum veſtiuntur membranula eodem vaſorum genere inſtructa, iiſdem liquoribus perpetuo allatis humectata, ac illæ.

514. Et prout hæc ſpatiola (513.) majora, eo os ibi propius accedit ſtructuræ partis mollis.

515. Ideoque aptius ibi (514.) pati eos morbos, qui aliter molles partes occupare dicuntur.

516. Talis eſt latior circa juncturas pars, quum denſior, minuſque vaſculoſa ſit in oſſe medio.

517. Hinc (514. 515. 516.) prima morborum in oſſibus diſtinctio.

518. Oſſa, præter vaſa mollibus communia (513.) partibus, in ſuis cellulis latioribus (516.) habent veſiculas oleo ſubtili medulloſo, ibi ſecreto, & in ſuos uſus aſſervato, plenas; hæ veſiculæ, majores circa juncturas, circa denſitatem oſſis ſenſim abolentur, & in canales pingue vehentes tenuiſſimos verſæ, evaneſcunt fere.

519. Hinc (518.) altera morborum in oſſibus claſſis.

520. Habent oſſa perioſteum externum convexa ambiens, tegens, vaſa arterioſa in cellulas, inque medullam ferens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

521. Hinc (520.) iterum morborum tertia ſeries in oſſibus.

522. Habent oſſa perioſteum internum cava medullæ receptacula ambiens, tegens, vaſa arterioſa in veſiculas medulloſas diſtribuens, venoſa excipiens, magna, parva, numero infinita.

523. Hinc (522.) quarta morborum in oſſibus diviſio.

524. Habent oſſa in ſuis cavis infinitas veſiculas oleo ſubtiii medulloſo plenas, id aſſervantes, diſtribuentes & inter ſe mutuo & inter lamellarum interſtitia, & in cava juncturarum, & per poros rectos. Hæ veſiculæ arterias, venas, lymphæductus, adipoſos ductus, nervulos, membranulas, habent.

525. Hinc (524.) quinta & ultima, ex hac diviſione, morborum in oſſibus differentia.

526. Si medulloſum (518. 524.) oleum in ſuis veſiculis, emiſſariis, vel in oſſium inter-

ſtitiis ſtagnat, calore & motu vitali acre, putridum ſanioſum fit; ſecretionem novam impediet; vaſa adferentia, ſecernentia obturabit; veſiculam ſuam inflammabit; dein ſuppurabit; vel gangrænoſa putredine corrumpet liquida & vaſcula; hinc oſſea ipſa ſubſtantia vaſis orba, liquido vitali privata, acribus eroſa, in cineritiam quaſi calcem vertitur, ubi tenuiſſima, id eſt in cellulis apophyſium; ſic dolor, calor, pulſatio, tumor, abſceſſus, caries contingit peſſima. Stagnatio hæc ab omni obſtructione oriri poteſt (vid. cap. de Obſtr.) Si autem ex interno malo, tum fere Spina Ventoſa audit.

527. Liquet ſigna hujus mali, & ſtatus (526.), eſſe ſigna inflammationis profundæ, nec ad tactum externum ſævientis.

528. Prognoſis ex difficili ſeparatione, abſterſione, emundatione, mala multa, & difficillimam curationem prævidet.

529. Curatio optima tentatur: 1. omnia vaſa largiſſime implendo decoctis ex his, quæ valide penetrant, multum abſtergent, putredini reſiſtunt. 2. dein valide movendo cuncta per methodum ſudorum exprimendi vapore calido artificioſe ad corpus applicato. 3. ſimul tum, dum ſudor fluit, motum determinando ad locum affectum per topica fomenta, & applicatione determinata vaporis calidi ad partem illam.

530. Hoc modo (529.) ſi diu continuetur, ſæpe multum boni fit maxime ſi diæta ſimul tenuis, & putredini oleoſæ adverſa, inſtituitur.

531. Si textura arterioſa, vel venoſa, ut & lymphatica, (513. 516. 520. 522.) ob-

ſtructa fuerit, defectu novi, vel ſtagnatione allati liquidi, iterum in iis partibus oriuntur ſimiles omnino morbi ordine tantum mutato (526.).

532. Quorum (531.) ergo diagnoſis, prognoſis, curatio, eædem (529. 530.).

533. Patetque, maximum periculi diſcrimen hærere in diverſitate loci (518. 524. 520. 522.), ubi prima mali cauſa ortum ſedemque habet. Quibus primo præmiſſis clarior doctrina.

534. 1. Inflammatio oſſis benignior à perioſteo externo inflammato oritur, cujus infinitæ cauſæ, (vid. totam hiſtor. Inflammat.) notique effectus.

2. Cognoſcitur per ſigna inflammationis profundæ ad tactum aucta.

3. Prævidentur plurima mala (531. 526.), ni ocyus ſanetur.

4. Curatur ut inflammatio, maxime id agendo, ut totum avertatur ab oſſe extrorſum; quod fomentis, & aliquando facta inciſione fit.

535. Talem inflammationem vergere in abſceſſum docent: 1. ſigna valida inflammationis prægreſſæ. (534. 2.) 2. pulſatio, febris, horripulatio vaga. 3. abſentia ſignorum reſolutionis (386.).

536. Re autem ipſa adeſſe docent ſigna ſuppurati profunda (387. 405.)

537. Tum pus, exceſo perioſteo, os nudabit, vaſis privabit, corrumpet (531.) brevi, confer (406.).

538. Quare illico abſceſſus aperiendus, pus eliciendum, ulcus mundandum, (403. 404. 409. 410. 411.); dein ſimul os tractandum iiſdem

iiſdem cautelis, ac in vulneribus Capitis cum cranio detecto dictum. (252. 253. 259. 260. 262. 266.)

539. Vergere autem illam inflammationem (534.) in gangrænam partis, docent: 1. ſigna ſummæ inflammationis (388. 422.) 2. indolentia partis ſine bona cauſa. 3. Tumor denſus, lentus, nec multum dolens incumbentium.

540. Adeſſe jam, ſcimus ex iiſdem (539), tum ex colore incumbentium pallido, cinericio, livido.

541. Tum os nudum, vaſis, ſuccoque vitali orbum, acri putrefacta materie gangrænoſa exeditur in cariem (526.); ſerpit cito contagio creſcente.

542. Ergo ſtatim locus affectus ad os uſque incidendus, mundandus, os vero curandum ut ſupra dictum (248. 249. 252. 258. 259. 260. 261. 262. 266.).

543. Si perioſteum internum (522.) inflammatur, cauſas agnoſcit eadem (534.); effectuſque habet, quoad os internum, eoſdem; exitum in abſceſſum, aut gangrænam eundem (535. 539.); ſed ob denegatam exhalationem, pejorem; unde medulla tota, totum inde os, fœtidiſſima putredine, & carie pereunt.

544. Unde etiam liquet, ſive membrana hæc (522.) primo ipſa inflammetur, ſive à corrupta prius medulla contagio ſuſcepto læſa ſit, eundem brevi oriri morbum oſſis carioſi à medulla putrefacta, vix unquam curabilem.

545. Cognoſcitur id malum, quando in inflammatione ſubſiſtit hactenus: 1. à ſignis inflammationis generalibus (382.), 2. à loco

profundo. 3. à dolore obtuſo, fixo, diuturno, nulli remedio externo cedente, nec ad attactum aucto. 4. ſed poſt motus muſculares increſcente.

546. Sanatur tum: 1. curatione ad inflammationem generali (à 395. ad 401.). deinde, ſimul ac apparuerint reſolutionis incipientis ſigna (386.). 2. methodo propoſita (529.), ſtricte ſatis obſervata.

547. Si vero ſuppuratio hic, vel gangræna acciderit, & per prægreſſæ inflammationis internæ ſigna (545.) valida, tum ex dolore fixo, profundo, obtuſo noſcitur, vel methodus (529.), vel nihil ſanat.

548. Tum enim putrefacta tota mole oſſi interna, tumefacto, inflammato, carioſo interno oſſe, perioſteum externum inflammatur, diſtrahitur à tumore, eroditur ab acri, incumbentia, lento contagio corrupta, ſpongioſa fiunt, tument, dolent, totum membrum perit: ſola Extirpatio ſanat.

549. Qualitas venerea, ſcorbutica, rachitica, eſt cauſa frequens: inde intelligitur, quid ſit gummi, tophus, nodus, exoſtoſis, abſceſſus, caries, ſpina ventoſa in oſſe?

550. Hinc novimus, cur os carioſum colorem ſuum tam varie mutet ex ſubcæruleo candido in album pinguem, flavum, cinericium, lividum, nigrum? & quem corruptelæ gradum ſinguli denotent?

551. Ex iiſdem liquet, cur os carioſum inæquale, aſperum, ſpongioſum, friabile, molle, fragile evadat? arteriæ externæ, & internæ, lamellas oſſis non plus comprimunt.

552. Item, cur fœtorem ſingularem rancidi lardi exhalet?

553. Nec non cur in loco ulceroſo à ſubjecta carie caro ſuperincumbens mollis, flaccida, fungoſa, inflata, tumens; labia ulceris inverſa; ſanies clara, ſubtilis, vix glutinoſa, fœtida, parvis ſquamulis nigris referta; recrudeſcentia ſine cauſa; pertinax rebellio contra medicamenta optima ad alia omnia ulcera?

554. Ut &, cur caries à cauſa externa facile; ab interna difficulter; à lue Gallica difficilius; à ſpina ventoſa difficillime ſanetur?

555. Denique, cur in parte ſolidiore oſſis mala; in ſpongioſa pejor; in juncturis peſſima, prima lenta, altera velox, ultima velociſſima ſit; cur in pueris velox, & curatu difficilis; cur ſpina ventoſa plerumque pluribus locis ſimul, vel ſucceſſive?

556. Qui his (ab 512. ad 556.) dicta de contuſione (249. 250. 251. 254. 256. 257. 325.), luxatione (ab 358. ad 370.), fracturiſque (ab 339. ad 358.) oſſium adjunxerit, tum ea, quæ de vulneribus Capitis oſſa lædentibus (ab 249. ad 297.), habebit hiſtoriam, & curationem morborum præcipuorum in oſſibus. Inprimis ſi ἀγκύλωσις additur. Quæ immobilitas articulationis cum tumore duriori. Callo fracti ad articulum oſſis, inſpiſſato linimento Haverſiano, ligamentis rigeſcentibus, exoſtoſi ad juncturas, inprimis originem debet. Difficillima curatio petenda ex diverſitate cauſæ.

557. Qui vero omnes morbos, huc uſque deſcriptos, oculiſque ſubjectos intellexit ita, ut horum enarratas cauſas, naturam, effectus, curationem cum cura expenderit; dein autem internis tectiſque corporis partibus eadem omnia applicuerit; cum actione integra-

rum comparaverit; atque deinde cum ipſis internorum morborum phænomenis compoſuerit; videbit interna externis reapſe conguere; externos chirurgicos primo pertractandos; nec aliter ordinati quid, vel veri, in Praxi Medica fieri poſſe, aut doceri.

DE MORBIS INTERNIS ET DE FEBRIBUS IN GENERE.

558. FEbris, frequentiſſimus morbus, inflammationi individuus comes, plurium morborum, mortis, & ſæpe ſanationis, optima cauſa, nunc explicanda.

559. Cujus quia abdita habetur natura, ſumma ope cavendum ab omni errore, in illa indaganda.

560. Errori tamen facilem hic occaſionem præbet ingens numerus ſymptomatum, quo plerumque ſtipatur, & ſine quibus tamen febris eſſe poteſt.

561. Ut ille vitetur, opus erit ex infinitis (560.) illa phænomena ſola eligere, quæ omni febri ſemper adſunt; quorumque cognita præſentia omnes Medicos docet, febrim adeſſe, quorum abſentia judicant hominem à febre immunem eſſe.

562. Dein ex his detectis (561.), riteque expenſis, natura febris individua invenienda erit.

563. In omni Febre à cauſis internis orta hor

tipulatio, pulſus velox, calor, vario febris tempore vario gradu, adſunt.

564. In qua febre hæc tria (563.) velociter, & cum periculo decurrunt, illa Acuta dicitur.

565. Ubi tarde, idque cum periculo, vel ſine eo, Lenta vocatur.

566. Utraque (564. 565.) Communis ſive Epidemica, vel huic illive homini Singularis.

567. Acuti febriles morbi vocantur, quos dicta febris (564.) comitatur, Chronici febriles autem, in quibus adeſt febris (565.).

568. Hinc illorum omnium (567.) explanatio pendet à cognita prius febris natura.

569. Quæ petenda ex conſideratione trium communium ſymptomatum (563.)

570. Quæ (563.) quidem in omni febre adſunt, ſed ſola velocitas pulſus adeſt ex his omni febris tempore, ab initio ad finem, eaque ſola Medicus præſentem febrim judicat.

571. Adeoque quidquid de febre ſic novit Medicus, id vero omne velocitate pulſuum ſola cognoſcitur. A morte ceſſat omnis febris.

572. Cauſa ergo velocitatis hujus (571.) proxima eſt pariter cauſa febris, ſic cognitæ, proxima.

573. Ergo velocior Cordis contractio. Igitur affectio vitæ conantis mortem avertere, tam in frigore, quam in calore.

574. Ergo velocior reciprocus influxus liquidi nervoſi, & cerebelloſi in muſculos, & ſanguinis in vaſa, & cava Cordis.

575. Omnis fere febris, hactenus obſervata, quæ à cauſa interna oritur, incipit primo cum ſenſu Frigoris, concuſſionis, horripulationis, majori, minori, brevi, diuturno, interno, externo, pro varietate ſubjecti, cauſæ, febris ipſius.

576. Quo tempore (575.) velox, parvus, ſæpe intermittens pulſus, pallor ſæpe extremorum, frigus, rigor, tremor, inſenſilitas.

577. Unde liquet, ſtagnare tum humores ſanguineos in extremis vaſculis, & ſimul tamen cauſam cor irritantem (574.) adeſſe.

578. Ex quibus (577.) cauſa omnium phænomenon (575. 576.), tum apparentium, intelligitur.

579. In omni febre, his (575. 576. 577.) prægreſſis, oritur Calor, major, minor, brevis, diuturnus, internus, externus, univerſalis, vel loci, pro varietate febris.

580. Qui (579.) quum ſequatur febrim jam natam, patet magis ejus effectum, quam cauſam, vel naturam eſſe.

581. Adeoque velocior Cordis contractio, cum aucta reſiſtentia ad capillaria, febris omnis acutæ ideam abſolvit.

582. Horum vero (581.) utrumque in animali vivo produci poteſt ab cauſis numero & varietate infinitis; tumque vel ſimul, vel ſeorſum fieri; unoque nato, facile alterum ſequetur.

583. Quare febris cauſa proxima (581.) infinitas cauſas pro ſuis proximis agnoſcit.

584. Quæ tamen dividuntur, quod vel ſingulares ſint cuique; vel univerſales, pluribuſ-

que communes, quæ plerumque aëri, victui, vitæ eidem debentur.

585. Ergo febris cauſæ Singulares ſunt, vel Epidemicæ.

586. Propiores ſingulares cauſæ (583.) referri poſſunt ad quædam capita: α. Ingeſta acria, cibi, potus, condimenti, medicamenti, vel veneni titulo, eadem donata hac proprietate, ut digeri, moveri, excerni nequeant; aut ea copia aſſumta, ut irritent, ſuffocent, obſtruant, putreſcant, β. Retenta intra corpus, quæ excerni ſolebant, ob frigus, unctiones, animi affectus triſtes, cibos, potus, medicamenta, venena, aërem nebuloſum pinguem, quietem, exercitia ſolita remiſſa, obſtructiones, compreſſiones à contentis, vel ambientibus. γ. Geſta, ut motus nimius animi, vel corporis, calor, æſtus. δ. Applicata externa, acria, pungentia, rodentia, lacerantia, urentia, inflammantia. ε. Quæ humores, horumque motus valde immutant, ut multa externa, vel interna, fames, evacuatio, pus, aqua, ichor, hydropicorum, Empyicorum, ſerum acre alicubi collectum, bilis accenſa, inflammatio, ſuppuratio, gangræna, cancer, vigiliæ nimiæ, acriora cujuſcunque rei ſtudia, venus nimium culta. &c.

587. Febris effectus, celerior liquorum expulſio, propulſio, ſtagnantium agitatio, omnium permiſtio, reſiſtentis ſubactio, coctio, ſecretio cocti, criſis ejus, quod ſtimulo & coagulo febrim produxerat; ſanorum mutatio in morboſam indolem; ſanorum mutatio in indolem aptam ferre ea, quibus minus adſuetus erat æger; liquidiſſimi expreſſio; reli-

qui incraſſatio; ſitis, caloris, doloris, anxietatis, debilitatis, laſſitudinis, gravitatis, ἀνορεξίας productio.

588. Quo lentor citius ſolvendus (577.), & irritatio brevius ſopienda (574.), eo febris levior, brevior, magis ſalutifera, & contra. Quin etiam pro vario utriuſque gradu, & concurſu, varia erit.

589. Atque hinc febris ſæpe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.

590. Hinc initia, incrementa, ſtatus, decrementum, criſis, mutatio, ſanatio febris, varia ſunt in ipſis acutis & ſingularibus.

591. Febris deſinit in mortem, alium morbem, inque ſanitatem.

592. In mortem, vitio deſtructi per nimiam vim ſolidi; aut peccato liquidi ita depravati, ut vaſa obſtruat vitalia, aut ea, per quæ nova liquida in locum perditorum ingeri debent. Hinc inflammationes, ſuppurationes, gangrænæ febriles in viſceribus vitalibus, corde, pulmonibus, cerebello; vel ulcera aphthoſa in primis viis cauſa frequens mortis ex febre.

593. In alium morbum deſinit, dum vel agitatione nimia vaſa lædit, & liquidiora diſſipans reliqua inſpiſſat; vel nimis debili actione impar eſt reſolvendo ſua vi coagulato; vel deponendo materiem criticam in vaſa quædam obſtructa, dilatata, vel rupta; hinc maculæ rubræ, puſtulæ, eryſipelas, morbilli, variolæ, phlegmonæ, bubones, parotides, abſceſſus, gangrænæ, ſphaceli, ſcirrhi, &c.

594. Terminatur in ſanitatem, 1°. quoties materialem febris cauſam ſua vi ſubigit, ſolvit, mobilem reddit, insenſibilis perſpirati ſpecie expellit, ſimulque impetum ſuum, æquabili circulatione reddita, ſopit. Hæc eſt reſolutionis via, ſimilis fere in toto, ut prius dictum de parte. (386.) Aut etiam 2°., ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, tamen aliquam retinet dotem, qua æquabili circulationi repugnat, vaſa ſtimulat, hinc excitata ſenſibili quadam evacuatione expellitur; hinc ſudor, ſaliva, vomitus, diarrhœa, urina, poſt coctionem, & ſtatum, fere intra quatuordecim dies facta criſi.

595. Tandem, ſi materies mali ejuſdem vi febris ſubacta, ſoluta, mobilis reddita, ſanis iterum aſſimilata humoribus, fluit ſine ulla criſi, aliove morbo.

596. Genius, diſcrimen, duratio febris acutæ, ſi obſervantur ab initio, per adſcenſum, uſque ad ſtatum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

597. Ideoque ex omnibus his (ab 558. ad 597.) enarratis generalia diagnoſios & prognoſios dogmata in febribus facile elici queunt.

598. Curatio optima febrium generalis obtinetur, ſi 1. Vitæ, ejuſque viribus conſulitur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur. (574.). 3. Lentor diſſolvitur, expellitur. (577.) 4. Symptomata mitigantur (587.)

599. Vitæ & viribus conſulitur, cibis & potibus fluidis, facile digerendis, putredini adverſis, ſiti contrariis, appetitui

citando idoneis, cauſæ morbi cognitæ oppoſitis.

600. Cibus dandus eo tempore, quo abeſt febris, aut quo ejus impetus ſaltem erit lenior.

601. Et quidem copia parca, ſæpe repetita: ne nimis laborare cogantur viſcera, mutenturve.

602. Copia determinatur, & vis cibi 1. ex prævìſa duratione febris (588. 589. 590. 596. 597.) ad dies, 1, 4, 7, 9, 11, 14, 21, 30, 40, 60; debet enim tantum dari, quo vires ſuſtineri queant, ut ſufficiant coctioni, & criſi. Quo brevior morbus, eo minus & debilius offerendum, & contra. 2. ex ætate ægri cognita; quo enim origini propiora, vel ſenectuti ſummæ, eo difficilius inediam ferunt animalia. 3. Status & vehementia morbi ſi cognoſcuntur, varium copia & virtute cibum poſtulant: in ἀκμῇ tenuiſſima, & pauca; in adſcenſu & deſcenſu eo plus, & meracius dandum, quo magis ab ea diſtat morbus. 4. A loco quem æger incolit, qui enim æquatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter eum ferunt. 5. Ab anni tempeſtate, quum æſtas tenuiſſima, hyems validiora petat. 6. A conſuetudine ægri, & temperie ejuſdem naturali; qui enim ſanus lautiſſimis uſus ea facile difflat, æger pluribus eget ob vaſa & viſcera his aſſueta. 7. A ſenſu levi, vel gravi, aſſumta ſequente.

603. Acre irritans externe hærens, (ut vitri, metalli, ligni, lapidis, oſſis, fragmenta acuta; aut ſtimulantium, rubefacien-

tium, rodentium, veſicantium, cauſticorum, ſepticorum, venenatorum applicata, cognitum, quantocyus auferendum; dein ille locus, cui inhæſerunt, & læſus inde eſt, fovendus erit lentis, mucoſis, oleoſis blandis, anodynis, leniter aperientibus.

604. Acre irritans interne hærens, (ut inflammationis, ſuppurationis, gangrænæ, ſphaceli, cancri, oſſis, ichoris, puris, lymphæ acris & ſtagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet juxta leges ante datas in hiſtoria horum morborum præmiſſa. Si acre Epidemicum, vel venenatum, corpore receptum, vitam irritat, id ex lege epidemicis præſcripta tractari debet, (1407. ad 1412.).

605. Acre irritans in ipſa liquida inductum uſu ſex rerum non naturalium tolli, vel corrigi poteſt, & debet, pro ſua indole varia cognita, variis auxiliis.

1. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.
2. A nimio calore aëris; temperando illum exhalatione frigidæ, maxime plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquæ ſubacidæ leviter nitroſæ, cum vini ſubaciduli pauxillo; cibo ſubacido, leviter demulcente, parum ſalito; medicamentis vero ſimilibus.
3. A nimis humido aëre; largo foco ex aromaticis reſinoſiſque lignis; exhalatione aromatum.
4. Ab aëre acri putrefaciente; hunc emendando accenſo nitro, pulvere pyrio, vapore aceti, ſale prunis inſperſo.

5. Ab animi affectibus; hos ſedando ratione, contrariis affectibus, varietate objectorum, anodynis, opiatis.

6. A cibis acribus acidis; id acre diluendo, demulcendo, abſorbendo, immutando in ſalem compoſitum; aquoſa, gelatinoſa animalium, oleoſa, cretacea, oſtracodermata, lapides animalium, terræ pingues, ſales alcalini fixi, volatiles, ſimplices, compoſiti, id efficiunt. Vid. (60. ad 69.)

7. A cibis acribus ſalinis, eam acrimoniam diluendo per aquoſa, tumque evacuando ſimul; demulcendo per lenta, oleoſa; corrigendo per lixivioſa ex calce viva.

8. A cibis acribus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquoſa; corrigendo per acida; reſolvendo & detergendo per ſaponacea acida; demulcendo per blanda gelatinoſa. Quum alcaleſcentia acria huc ſpectent, & illa hinc intelliguntur.

9. A cibis animalium ex partibus alcaleſcentibus; per ea, quæ deſcripta (76. ad 91.)

10. A cibis copia peccantibus, ſtomachum conſtringentibus; dilutione, inedia, vomitu, ſolutione alvi.

11. A potu acri fermentato, vel fermentante, acido, oleoſo, aromatico, deſtillato vel ſimplici inducta acrimonia tollitur iiſdem remediis (N°. 5. 6. 8. hujus.)

12. A nimia vigilia; curatur iiſdem, ac (N°. 1. 2. 5. hujus.)

13. Si a retentis intra corpus excrementis acrimonia alcalina, acida, oleoſa, ſaponacea putrida; hæc reddenda fluxilia; viæ lubri-

candæ, emiſſaria aperienda; vires expellentes ſtimulandæ, augendæ; hæc facienda per externa, interna.

606. Emiſſaria aperiuntur ſolvendo impactum; laxando obſtructum; id balneo, fotu, frictu, abraſione pilorum, mundatione cutis fit. Vid. (107. ad 144.)

607. Id quod ad extrema vaſorum conicorum ſtagnat ex nimia ſanguinis copia, qua vaſa comprimuntur, reducitur in fluorem imminuta ſanguinis copia per ſectionem venæ; id docent ſigna plethoræ. (106. ad 107.)

608. Quod ibi hæret, ad extrema capillaria, ob fibras horum ſpaſmo contractas, & hinc arctatas, ſolvitur laxatis fibris (53. ad 55.); & acri contractionis cauſa ablata (35. 36. 54. 66. 67. 88. 102. 103. 104. 105. 127. 128.), unde peti debet, quod hic requiritur.

609. Quod hæret ob viſciditatem & lentorem proprium ſolvetur variis remediis, quorum primarium vis ipſius febris ita moderata, ut valeat, coagulum hoc ſolvere (587. 589. 593. 594.); adeoque huc requiritur, ut ſic temperetur impetus, α. ne inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, ſphaceloſve queat producere (592.): cujus periculum imminere docet vehementia ſymptomatum, maxime caloris, comparata cum virtute vaſculorum. β. neve nimio motu diſſipentur liquida: id vero denunciat ſiccitas narium, oculorum, gutturis, linguæ, raucedo, arida cutis, urina parcior, pulſus parvus, celer, inæqualis. γ. neque ut ante coctionem torpeat nimis, ita ut materiem morbi non valeat ſubigere, movere, ſecernere, excernere: id cognoſcitur,

ſi languent actiones vitales omnino, necdum apparente ſigno pepaſmi.

610. Si itaque exorbitare deprehenditur (101.), moderamen fit abſtinentia, victu tenui, potu aquæ, aëre frigidiuſculo, animi affectu leni, venæ ſectione, clyſmate refrigerante, medicamentis blandis, aquoſis, glutinoſis, refrigerantibus, anodynis, opiatis: confer (92. ad 106.).

611. Si ſegnior apparet, excitabitur ope Cardiacorum deſumtorum ex cibo, potuque meracioribus, aëre paululum calidiore, animi affectu magis excitato, medicamentis acrioribus, volatilibus, aromaticis, fermentatis, frictione, calore, motu muſculari, balneis, fomentis.

612. Alterum poſt primum (609.) remedium, quo viſciditas tollitur, eſt elateris in vaſis reſtitutio, minuto liquido per miſſionem largam, citam, ex magno vulnere, ſanguinis, aucto dein, vel ſimul, motu per ſtimulantia.

613. Tertio idem viſcidum fluidum redditur diluendo potu, balneo, fotu, clyſmate, aquoſis, tum ſimul fricando.

614. Agunt ea optime, ſi calida, aquoſa ſalita, aromatica amara lacteſcentia frigida ſumuntur.

615. Quæ (613. 614.) ut bene, cito, tuto, valide agant, miſſio ſanguinis præmiſſa prodeſt, nam parat ingreſſum, miſcelam, actionem.

616. Simul ac viſcidum his (609. 610. 611. 612. 613. 614. 615.) ſolutum, iiſdem continuatis, vel auctis, pellitur, & expellitur: ſed & ſæpe jam emendatum expulſu non egebit (594. N°. 1.)

617. Symptomata ex febre acuta ſingulari orta inprimis hæc ſunt : frigus, tremor, anxietas, ſitis, nauſea, ructus, vomitus, debilitas, calor, æſtus, ſiccitas, delirium, coma, pervigilium, convulſio, ſudor, diarrhœa, puſtulæ inflammatoriæ.

618. Quæ omnia (617.) orta ex febre (581. 587.), ut ſua cauſa, hac ablata (594. 595. 598. ad 617.) ceſſabunt; adeoque, ſi ferri queunt tam diu ſine periculo vitæ, ſingularem curationem vix requirunt.

619. Quin ſæpe oriuntur ex conatu vitæ ſe diſponentis ad criſin, vel ad materiæ criticæ excretionem, tum hanc præcedunt, comitantur, ſequuntur, nec turbari debent.

620. Si vero intempeſtiva, nimis ſæva, quam ut ferri à vita poſſint, aut ab ægri patientia, vel aliud gravius malum productura ſunt, tum ſingula ſunt lenienda ſuis remediis propriis, habita ſemper ratione cauſæ (586.), & ſtatus (590.) morbi ipſius.

FRIGUS FEBRILE.

621. FRigus in febrium acutarum initiis ponit attritum liquorum in ſe mutuo, & in vaſa, minorem; motum circulatorium imminutum; liquidum ad extrema ſtagnans, cor minus contractum; minus evacuatum: ſpiritus cerebelli minus influentes.

622. Efficit, ſi diu manet validum, polypoſas in vaſis majoribus, circa cor, concretiones; in minoribus vero, expreſſo ſuo liquido, evacuationes; hinc multa, & gravia mala in utriſque.

623. Hinc patet, quid deſignet, quid præſagiat? & cur, quo majus initio frigus, eo periculoſior febris? in peſte incipiente frigus ſummum, progreſſa calor maximus?

624. Id frigus omni eo, quod valide ſtimulat, quocunque demum titulo, tentatum dedit ſæpe inſanabilem poſtea inflammationem. Hinc ſalina acria, aromatica, oleoſa, veſicantia, & ſimilia, damnoſa ſunt.

625. Optime autem curatur potu aquæ calidæ nitroſæ cum pauxillo mellis & vini; balneo, vapore, fotu, lotione per ſimilem liquorem; frictione blanda.

626. Quibus (625.) ſtatim applicatis ſæpe maxima mala illico curantur (622.).

TREMOR FEBRILIS.

627. TRemor ponit muſculorum vacillationem inter tonum, & laxationem, cauſas tendentes & laxantes brevi, & involuntarie, ſibi mutuo ſuccedentes; influxus arterioſos & nervoſos nunc contingentes, nunc abſentes; adeoque initio morbi quietem utriuſque liquidi; in fine ſæpe nimiam horum abſentiam, poſt diſpendia nimis magna.

628. Efficit diu perſeverans impedimenta circulationi humorum, & vitia inde pendentia.

629. Inde diagnoſis, & prognoſis ejus habetur: & liquet cur tremor cum frigore (621.)? Cur ingens tremor adeo malus? Cur in animi affectibus majoribus tremor? Cur circa mortem? Cur ab evacuatione omni nimis magna? Cur à nimio potu quocunque?

630. Curatur reſtituto æquabili fluore & preſſione liquidi arterioſi in arterias, cerebroſi & cerebelloſi in fibras motrices: id obtinet in morbi initio uſu eorum, quæ lentorem ſolvunt, vires reddunt (606. ad 617.); in fine autem per ea, quæ liquida perdita ſubito reſtituunt, fibras roborant, & viſcera (46. 47. 48. 49.).

ANXIETAS FEBRILIS.

631. ANxietas pro cauſa habet ſanguinis ex corde egreſſum impeditum; adeoque per fines pulmonales, aut Aortæ impoſſibilem tranſitum; hinc ſpaſmum vaſculorum contractorum, aut materiem inflammatam tranſire ineptam; ſimilia orta vidimus ex impedito trajectu cruoris per Venam Portarum ex iiſdem cauſis; unde, quum omnis ſanguis venoſus à cœliacis & meſentericis arteriis allatus, redire non poſſit, ſtagnet, vaſa extendat, arterioſo fluxui reſiſtat, & omnia hinc nata & naſcitura mala producat, liquet ambas has anxietatis cauſas in omni acuto morbo quam ſeveriſſime obſervandas, & curandas eſſe.

632. Si anxietas ergo talis (631.) diu perſtat, circa vitalia producet polypoſas concretiones, inflammationes, gangrænas ſubitaneas, cum intolerabili anguſtia, & morte cito ſubſequente; ſi autem hæſit in hypochondriis, tum maximum ſenſum ægritudinis circa ſtomachum pariet, reliquis viſceribus minus acute ſentientibus; dein putrefactiones ſubitaneas ſanguinis in vaſis his amplis, minuſque validis; unde gangrænæ, hepatis putredo, dyſenteria à putrefacto lethalis.

633. Inde optime novit Medicus, quid anxietas talis (631. 632.) pro ſua cauſa, & natura ponit, quidque inde præſagiendum ſit, ſimulque diſtinguet inter anxietatem ab uno affecto genere nervoſo, abſente febre ante-

greſſa, & inter eam, quæ ab inflammatione acuta, quæ tum per ſua ſigna prius ſe prodidit; inde comparans hæc cum vehementia, duratione, loco hujus mali, cuncta prudenter detegere poterit: Cur in omni fere morbo circa mortis articulum anxietas ultimo tragœdiam claudit? Cur ſpaſmodica anxietas parum, inflammatoria maxime, periculoſa? Cur inquies, jactatio, ſuſpiria, anhelatio, pervigilium in morbis inflammatoriis, ſuppuratoriiſque, mortis prænuncia.

634. Inde etiam patet, quam varia requiratur medela ad ſævitiem hujus mali leniendam; quæ tamen omnis cognoſcitur, & applicatur, cognita prius indole ipſius ſymptomatis. Ubi ergo advertitur affectio ſpaſmodica cauſſa eſſe, hæc tollitur leniendo acre irritans (603. 604. 605.); id expellendo per vomitoria, purgantia, ſudorifera, diuretica, abſterſiva; diluendo aquoſis calidis; ſedando animi affectum; laxando fibras, vaſa, viſcera (35. 36. 54. 55.); compeſcendo vim liquidi nervoſi per anodyna, & narcotica. Si ab inflammatorio viſcido, id ſolvendo, diluendo, ejuſque vaſa laxando, impetum denique liquidi vitalis refrænando; huc maxime faciunt potus largus, calidus, aquæ mulſæ farinoſæ nitroſæ ſubacidæ leviſſime aromaticæ; fotus, cataplaſma, epithema, emplaſtra applicata locis affectis, quæ fiant ex diluentibus, laxantibus, emollientibus, anodynis; clyſmatibus ſæpe, parva copia ſimul injectis, diu, ſi fieri queat, retentis, quæ facta ſint ex iiſdem; vapore aquæ calidæ, emollientibus miſtæ, per nares, oſque, in pulmones aſſidue ducto.

635. Si vero uſquam, hic profecto ma-

li atrocitas citam, tutamque medelam efflagitat.

SITIS FEBRILIS.

636. Sitis ſiccitatem, liquorum immeabilitatem, acrimoniam ſalſam, alcalinam, bilioſam oleoſam, putrida excrementa viæ primæ, pro cauſa ſua habet.

637. Hinc ſemper fere præſentiam alicujus horum (633.) indicat.

638. Adeoque ſignat, illa denunciari mala futura, quæ produci poſſunt ex iis cauſis, quas præſentes eſſe ſignificat (636. 637.).

639. Quare ei ſemper, maxime in acutis, ſuccurrendum illico eſt.

640. Quod fit: 1. bibendo aquoſa, ſubacida, nitroſa, demulcentia, calida, ſæpe, parva copia ſimul. 2. nares, os, fauces, ſimili potu fovendo, colluendo, gargariſando. 3. fotus, epithemata, & cataplaſmata ex ſimilibus, hypochondriis circumvolvendo. 4. Clyſmatibus ſimilibus injectis, & retentis.

641. Si vero valida ſitis una comitetur ſummam debilitatem, tum vinoſa, imo & ſæpe ſpiritibus ditiora, prioribus (640.) miſcenda, propinanda tuto erunt.

NAUSEA FEBRILIS.

642. NAuſea irritum conatum vomendi ſignificat cum idea horroris; cauſam ergo habet proximam fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, muſculorum abdominalium leviorem convulſionem; hæc fit 1°. ab acri, putri bilioſo, in vacuum ſtomachum pulſo, in fauces adſcendente, utraque vellicante, & irritante, unde reliqua eoſdem ſequuntur motus; cognoſcitur ex inedia, halitu putri, ore, lingua, faucibus ſordidis; vel 2°. oritur à lenta, viſcida, fluctuante materie, quæ in iiſdem locis natando vellicat; cognoſcitur ex ſignis glutinoſi prægreſſi (69. ad 75.); aut 3°. A ventriculo, œſophago, inteſtinis, & viſceribus vicinis leviter inflammatis; quod ſcitur ex ſignis horum propriis; 4°. tandem etiam à memoria rei, quæ olim aſſumta ſimiles nauſeas creaverat; 5°. denique & ab inordinato liquidi nervoſi motu, undecunque excitato; cognoſcitur delirio, ſpaſmo, vertigine, tremore.

643. Si diu manet, producit inediam, abſtinentiam à potu, & à medicamentis, dein vomitus, & quæ hinc produci poſſunt mala quam plurima, quorum præcipua debilitas, acrimonia alcalina putrida, ſiccitas.

644. Siſtitur ex prima cauſa orta (642. N°. 1.) uſu acidi, ſalſi, aquoſi potus, cibi, medicamenti; tum ſimili leni purgante exhibito; & acido-auſteris roborantibus fibras; aut, ſi

his non ceſſerit, vomitorio dato. Quæ vero ex ſecunda cauſa (642. N°. 2.) fit, illa tollitur, diluendo, attenuando, purgando, vomitum excitando. At, ſi ex tertia ortum duxerit (642. N°. 3.), tum non cedit, niſi illis morbis curatis; juxta deſcriptionem poſtea in his ſecuturam. Quarta ſpecies oblivione; & vitatione ſimilium aboletur. Quinta autem per auſtera, quietem, narcotica, aquam frigidam.

645. Hinc intelligitur, cur in acutis, ubi nauſea, purgatio initio data, ut & emeticum, adeo proſit, & in quo acutorum genere? Cur ægri acutis cum febribus conflictari adeo horreant pinguia, carnoſa, ova, piſces, & contra appetant aquam, acida, fructus horæos, frigida? Cur, niſi nauſea ſuperetur, nihil ægro proſint medicamina? Cur ſæpe hoc ſymptoma incurabile fit? Cur tales morbi tandem fere cum ſubito, inſolito, mirabili appetitu, ſecedant?

RUCTUS ET FLATUS.

646. RUctus pro cauſa habet elaſticam, calore, effervеſcentia, fermentatione, dilatabilem materiem, quæ uno momento coercetur, altero, laxato clauſtro coërcente, exploditur cum ſono, & impetu.

647. Hinc aër, ſales oppoſiti, fructus horæi, humores putreſcentes, vegetabilia fermentantia dant ructui, & flatibus materiem, cujus impetus, fœtorque pro varietate ejus indolis varius eſt.

648. Nec tamen omnia hæc (647.), ſi libe-

re exhalare queant, ullum dabunt impetum; unde liquet, ſpaſmos ſphincteris œſophagæi, œſophagi, oris ſuperioris & inferioris ventriculi, atque inteſtinorum ſemper concurrere ſimul, iterumque laxari; inde ructus, flatus, crepitus, borborygmi clauſi.

649. Si concurrunt hæ duæ cauſæ ſimul (647. 648), valide agunt, & diu perſtant; tum elaſtica materies calore, motu, propria vi, excitata in dilatationem, conſtricta in cavo, cujus fibræ convulſione conſtrictæ, membranas claudentes dilatat, tendit, dolere facit, vicina comprimit, unde dolores, anxietateſque oriuntur intolerabiles, mox ad emiſſos flatus ceſſantes. Vid. 220. ad 227. & 631. 634.) Ad hæc autem vis febris accedens inexplicabilia certe tormenta facit.

650. Curatio hujus mali fit 1. auferendo materiem (647.) per diluentia; calida aquoſa leviter aromatica diſſipantia; ſalium æquilibrium tollentia in requiſitum præpondium; putredinem corrigentia; fermentationem ſedantia. 2. Convulſiones ſedantia; lenientia acrium, compeſcentia ſpiritus, huc revocanda. Quorum princeps opium, & lenia antihyſterica. 3. Clyſmatibus, fomentis, epithematibus, calidis laxantibus, anodynis, leniter aromaticis, ut & cucurbitis, ſine ſcarificatu abdomini impoſitis.

651. Ex his ipſis (646. ad 651.) reſpondetur ad hæc, aliter obſcura, quæſita: qui cibi, potus, venena, medicanta flatulenta ſint? Cur vacuis viſceribus primis accidunt? Cur vulneratis? Cur arcte conſtricto abdomine? Cur hypochondriacis, hyſtericis, convulſis, coliciſque accidunt?

VOMITUS FEBRILIS.

652. VOmitus, expulſio violenta contentorum ventriculo primo, dein etiam inteſtinis, tandem viſceribus eo ſe evacuantibus, agnoſcit convulſionem fibrarum muſcularium faucium, œſophagi, ſtomachi, inteſtinorum, diaphragmatis, mulſculorum abdominalium, pro cauſa proxima; pro remota omne id, quod irritando fibras deſcriptas, vel facile convellenda viſcera, ſtimulat.

653. Ergo vitio ſtomachi convulſi, inflammati, ſuppurantis, ſcirrhoſi, cartilaginoſi, accedente febre acuta, aliquando accidit, pertinax eſt, ex idea ejus mali cognoſcitur, eoque ſublato demum tollitur: de quibus poſtea.

654. Vitio viſcerum, & partium circumjacentium, ſimiliter affectorum, diſtento per ingeſta ſtomacho irritatorum idem toties incognita cauſa pertinaciſſimus accidit, accedente febre.

655. Vitio omnis cauſæ majoris nauſeæ (642.); unde cognoſcitur, dirigitur, curatur.

656. Si permanet, producit atrophiam, ileum, convulſiones, & effecta nauſeæ majoris, & pertinacis (643.).

657. Si vitio cauſæ (653. 655.) acciderit, curatio ex hiſtoria illorum morborum petenda.

658. Si à cauſa (642. 655.) oritur, remedia eadem (644.) huc in uſum revocanda diligenter, maxime opiata, & epithemata corroborantia, attrahentia, diſſipantia.

659. Hinc liquet ratio difficultatis ſiſtendi vomitus in multis febribus acutis: tum falſitas & periculum regulæ, *vomitus vomitu curatur*: Cur ſæpe ſudorifera vomitum tollant, ut in peſte? Cur ſæpe ſiſtatur ille facta criſi, ut in variolis? Cur ſæpe miſſu ſanguinis, ut in acutis inflammatoriis? Cur, quibus initio febris acutæ vomitus perpetuus ſine cauſa inflammatoria, diarrhœa pro criſi, quæ caveatur dato in principio morbi emetico? Cur vomitus omnis ingeſti, ſtatim ac receptum eſt, peſſimus in acutis fit? ex iiſdem Singultus naſci, & ſanari poteſt.

DEBILITAS FEBRILIS.

660. Debilitas ingens ſequitur impeditum influxum & preſſionem liquidi nervoſi in muſculos.

661. Quod impedimentum ab inanitate vaſorum, exhauſto liquido, ab immeabilitate liquidi, obſtructione canalis, compreſſione hujus, maxime circa originem ſuam in cerebro & cerebello, debilitate cordis.

662. Priorem cauſam demonſtrant ſymptomata magnarum evacuationum prægreſſa, & præſentia, ut eſt diuturnitas morbi; hæmorrhagiæ morboſæ, artificialeſve; ſudor; diabetes, ſalivatio, diarrhœa; defectus cibi aſſumti, retenti, digeſti, intropulſi; pallor; macies; pulſus parvus; vaſa collapſa; muſculi flaccidi.

663. Immeabilitas liquidi glutinoſi, vel in-

flammati, cognoſcitur ex ſignis datis (69. 70. 71. 72. 73. 74.).

664. Canalis autem obſtructio ex (107. ad 144.).

665. Cerebri & cerebelli compreſſio cauſa debilitatis perſpicitur ex obſervatis iis functionibus ſimul læſis, quas ab iis integris pendere certo novimus; ut ſi deliria, ſopor, tremor, vertigo, tinnitus ſimul adſint.

666. Sed à debilitate cordis ſcimus ex ſignis deficientis circulationis (106.).

667. Cibi liquidi, ſanguini ſimiles, arte digeſti, gelatinoſi, blandi, ex animalibus, vegetabilibuſque, vinoſis, & aromaticis, ſecundum artem miſti, ſæpe, parva doſi dati, cum leni frictione externorum, repletionem efficiunt commodam; inprimis ſi ſumuntur ex idonea, contra morbi ingenium, materie.

668. Si ex immeabilitate liquidi (663.) remedia adhibenda (75.) & (132. ad 137), aliter enim nil contra hanc ſpeciem prodeſt.

669. Ut & (664.) curatio petenda ex (124. ad 144.).

670. Illa autem, quæ ex (665.) oritur, ut plurimum tollitur his, quæ illi loco applicata, deobſtruere poſſint impactum (124. ad 144.), & impetum avertere in alia loca. Id fit humectando nares, caput, faciem, os, collum, fomentis blandis; applicando pedibus epiſpaſtica.

671. Debile cor raro, niſi lente, juvatur; generalia vero dicta (667. ad 671.) prodeſſe poſſunt.

672. Inde (660. ad 672.) nobis conſtat, quam rarus ſit Cardiacorum in acutis intellec-

tus ; quam ſit debilitas in febribus malum ſæpe inſuperabile.

CALOR FEBRILIS.

673. CAlor febrilis thermoſcopio externus, ſenſu ægri, & rubore urinæ internus cognoſcitur.

674. Semper requirit majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit.

675. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in ſe mutuo, in vaſa ; horum in illas attritui.

676. Illa violentia à magno motu partium ex corde, & magna reſiſtentia vaſorum contra cor, oritur.

677. Magnus motus ex corde pulſi ſanguinis æſtimatur à denſitate liquidi pulſi, & velocitate ejus per vaſa.

678. Denſitas ſcitur ipſo conſpectu extravaſati, diſſipatione prægreſſa rarioris, duritie pulſus.

679. Velocitas ſupputatur ex ictuum cordis numero, collato cum magnitudine pulſuum.

680. Magna reſiſtentia cognoſcitur ex mole movendorum inertium, & paucitate, vel anguſtia, vel immobilitate canalium tranſmiſſariorum.

681. Moles movendorum ingens percipitur ex ſignis plethoræ (106.), cacochymiæ, vel ſolutorum jam cito liquidorum, quæ antea ſtagnabant ; ut in obeſis : maxime inflatus venarum cum arteria veloce & magna ſimul ejus præſentiam docet.

682. Vaſorum paucitas ex hiſtoria obſtructionis (107. ad 124.), vel vulnerum (145. ad 331.), colligitur.

683. Anguſtia vaſorum intelligitur conſpectu, tactu, cognita temperie ſicca, ad parva motus augmenta magno augmento caloris.

684. Immobilitas canalium, qua ſuæ dilatationi valde reſiſtunt, cognoſcitur omni ſigno rigidarum fibrarum, vaſorum, viſcerum (32. 33. 34. 50. 51. 52. 53.).

685. A tot cauſis proximis (674. ad 685.) pendet origo caloris febrilis; quarum iterum infinitate numero & varietate aliæ remotiores eſſe poſſunt.

686. Poteſt vero increſcere ex incremento unius harum cauſarum ſolitario, tumque ſe habet augmentum caloris, ut augmentum cauſæ.

687. Si rurſum duæ cauſæ increſcunt ſimul, habebit ſe auctus calor, ut productum incrementorum cauſarum, ſi multiplicentur per ſe mutuo.

688. Qui idem calculus in cæteris obtinere poteſt.

689. Calor auctus liquidiſſima diſſipat ex noſtro cruore, id eſt aquam, ſpiritus, ſales, olea ſubtiliſſima; reliquam maſſam ſiccat, denſat, concreſcere cogit in immeabilem, irreſolubilem materiem; ſales, oleaque expedit, attenuat, acriora reddit, exhalat, movet; hinc minima vaſa atterit, rumpit; fibras ſiccat, rigidas, contractaſque reddit; hinc ſubito multos, celeres, periculoſos, lethales morbos producit; qui à priori facile deduci poſſunt.

690. Ex his demum intelligi bene poteſt,

quid requiratur ad mitigandum calorem, & quam varia eo remedia ſpectent.

691. Si ſola velocitas aucta calorem facit, remedio erit quidquid eam minuit. Quies muſcularis, & animi, miſſio ſanguinis; levis breviſque compreſſio venarum in artubus, frigidorum lenta & blanda applicatio interna atque externa, diacodiata prudenter aſſumta, primaria.

692. Si à denſitate (678.), curatur iis, quæ velocitatem minuunt (691.); tum aquæ potu; & oxymelle; iiſque, quæ vaſa laxant.

693. Moles movendorum in plethora facile ſuperatur (106. ζ.); in cacochymia lente, & per vices evacuando, corrigendo; in ſolutis pinguibus, prius ſtagnantibus, maxima difficultas: tum aquoſa, acida, mellita, vitelli ovorum, ſaccharina ſummi uſus ſunt, una cum evacuantibus aſſiduo uſurpatis.

694. Obſtructio calorem pariens (682.) ex curatione obſtructionis (125. ad 144.), & ablatis vaſis in vulnere ſupervenientium malorum ſanatione, intelligitur.

695. Ab anguſtia vaſorum ſi pendet (683.), requiritur horum dilatatio per laxantia (54.).

696. Quibus iiſdem (54.) tollitur calor ex nimia vaſorum rigiditate ortus.

697. Quoties autem exceſſus caloris ex combinatis oritur cauſis, toties remedia, hucuſque deſcripta, (690. ad 697.) combinata inter ſe valebunt.

698. Ex tota hac doctrina Caloris (673. ad 698.) intelligi poteſt, cur febris calidiſſima ſit acuta, celeris, putrida; & in calore ſum-

mo peſtifera? Cur lecti, aëris clauſi, victus, medicamentorum calor adeo his noceant? Cur æſtus circa cor, & hypochondria, tam malus? Calor putrefacit. Putredo facta ex ſe non calefacit.

699. Quin ex eadem perſpicitur origo, natura, efficacia ſiccitatis; & curatio inde dirigitur, quæ potu, fotu, balneo, clyſmate, gargariſmate, ex aquoſis, ſubacidis, mellitis, laxantibus fit.

DELIRIUM FEBRILE.

700. Delirium eſt idearum ortus non reſpondens externis cauſis, ſed internæ cerebri diſpoſitioni, una cum judicio ex his ſequente, & animi affectu, motuque corporis inde ſequente: atque his quidem per gradus auctis, ſolitariis, vel combinatis, varia deliriorum genera fiunt.

701. Ponit ergo ſemper cerebri medulloſi affectionem morboſam; quæ ab obſtructione quacunque impedito influxu, transfluxu, effluxu per cerebrum; violentiori velocitate; ſtagnatione; & plurimis ſane cauſis oriri poteſt; ad quas inveſtigandas ſerio incumbendum, ut fiat curatio.

702. Nam pro varietate illarum (701.) diverſa remedia, & medendi methodus debent eligi: pediluvia, epiſpaſtica pedum & poplitum; frictiones harum partium; clyſmata diluentia ſæpe applicata; victus tenuis; potus ſedans, deobſtruens, diluens; medicamenta ad caput emollientia; emetica quandoque;

purgantia; levia anodyna; cruoris ex pede emiſſio; hæmorrhoïdum ſolutio; menſtruorum laxatio, primaria habentur.

COMA FEBRILE.

703. COma eſt in febre aſſidua ſomnolentia cum effectu, vel ſine eo; ponit ubique eum in cerebro ſtatum, unde impeditur ſenſuum, motuumque animalium exercitatio; qui oriri poteſt à defectu appellendi liquidi arterioſi ad cerebrum; aut ab impedito ejus circulo per cerebrum, aut ab impedita ſecretione ſpirituum à ſanguine in nervos; aut ab denegato horum per nervos fluxu, & refluxu.

704. Hinc plurimæ, diverſæ, & ſæpe contrariæ cauſæ hunc affectum in febre producunt, quales ſunt omnes vehementes evacuationes, aut repletiones; omnes nimiæ ſanguinis inſpiſſationes glutinoſæ, pingues, inflammatoriæ; omnes cauſæ cerebrum ipſum comprimentes, qualeſcunque fuerint; quæ eædem in nervos, ſi agunt, eadem fere efficiunt.

705. Unde iterum patet, à Medico per ſigna prius indagandam cauſam illam ſingularem eſſe, antequam definire queat, quid applicandum ſit, & quomodo: nam ſæpe contraria exiguntur; & ſæpe coma diu pertinax, irrito tentatis omnibus, ſponte tandem ceſſat, pepaſmo febris abſoluto.

706. Illa autem, quæ delirio, hic apta (702.), inprimis fomenta capiti, colloque applicata.

707. Si autem magnæ inflammationis ſignæ adſint, curandum ut morbus princeps, de quo poſtea.

PERVIGILIUM FEBRILE.

708. Contrarium illi malo (703.) eſt Pervigilium; unde intelligitur: & pro cauſa habet plerumque leviſſimæ inflammationis cerebri prima initia, quibus auctis in coma mutatur ſæpe.

709. Curarur quiete muſculari corporis; pace mentis; abſentia objectorum ſenſuum; frigore modico; aëre humido; victu blando emolliente; potu farinoſo, leni, emolliente; ſuſurro leni, aſſiduo, grato, blande tinnulo; medicamentis farinoſis, ſuboleoſis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium ſoporiferorum; uſu anodynorum, paregoricorum, ſoporiferorum, narcoticorum; præmiſſis ſemper, quæ inflammationi curandæ, & compeſcendo ejus incremento, valent.

CONVULSIO FEBRILIS.

710. CONvulſio prius deſcripta (230. ad 239.) hic ſemper à vitio cerebri, quod vel ab inferioribus per nervos. (627. 631. 632. 633. 642. 648. 649. 652. 653. 654.) cerebrum vellicantibus afficitur; vel ex inordinato appulſu, transfluxu, egreſſu liquidi cerebroſi, quod oriri poteſt ex omni illa cauſa, quæ deliria, comata, pervigilia creare poteſt (701. 702. 703. 704. 708.), quare iterum magna hic varietas in ætiologia, & curatione.

711. Si diu perſeverat, commercio nervorum facile totum genus nervoſum afficit, unde triſtia mala.

712. Si inflammationis cerebri ſigna prægreſſa ſubſequitur convulſio, fere lethalis. Si poſt urinam craſſam prius emiſſam mox aquoſa, pellucida, exit, dein convulſio fit, peſſima eſt: ſi in febre poſt magnas evacuationes oritur convulſio, & hæc fere lethalis: ut & quæ cum delirio perpetuo.

713. In curationem prius perveſtiganda eſt cauſa ſingularis (710.), & locus primario affectus, unde convulſio ortum habet (710.), quidein ocyus medicamenta applicanda illa, quibus acre leniri, impactum reſolvi, contractum laxari poſſit. Unde diluere, laxare, revellere, lenire, fere ſanare ſolent convulſiones haſce; nec unquam ſpecioſo antiſpaſticorum titulo fides adhiberi debet.

714. Si autem caput primario affectum deprehenditur, debet curatio fieri dicta (706.).

SUDOR FEBRILIS.

715. Sudor in initio acutæ febris, cujus cauſa paulo pertinacior, pro cauſa habet vaſorum extremorum laxam debilitatem, cruoris circulationem vehementem, facilem aquæ ex reliquis ſanguinis principiis expeditionem.

716. Si perennat, orbat ſanguinem liquido diluente, reliquum inſpiſſat, obſtructiones facit lethales, ſanguine poſtea vix diluentibus vel reſolventibus auſcultante; unde omne fere morborum acutorum genus produci poteſt.

717. Ergo initio ſemper cohibendus, niſi conſtet, materiem morbi adeo tenuem eſſe, ut cum primo ſudore difflari poſſit.

718. Prohibetur ſurgendo ex lecto; ſedendo; corpus à nimiis integumentis liberando, aërem frigidiuſculum admittendo; calidis, calefacientibuſque abſtinendo; potu plurimo leni, blando, frigidiuſculo ſæpe utendo, ut amiſſi damnum reſarciatur cito, circulationem nimis velocem refrænando (102. ad 106.).

DIARRHOEA FEBRILIS.

719. Diarrhœa pro materiæ habet mucum, lympham, gluten, pus, ſaniem ſanguinem, narium, oris faucium, œſophagi, ventriculi, hepatis, veſiculæ fellis, pancreatis, inteſtinorum, meſenterii; pro cauſa vires in inteſtina expellentes validas, dum in ipſis inteſtinis contrahentes vires debiles, vel in vaſis inteſtinorum abſorbentibus impedimenta, ne admittant.

720. Quare liquet, fluorem alvi in febribus multiplicem eſſe quoad materiem; cauſam; effectus; eventum; adeoque ſæpe omnino incurabilem eſſe; & raro colliquativum, eumque vix unquam medicabilem.

721. Si continuatur diu, viſcera abdominalia magis magiſque in eundem morbum diſponit; eadem labefactat; excoriat; inflammat; reliqua autem vaſa & viſcera emungit, exhaurit; hinc atrophia, macies, debilitas, dyſenteria, inſpiſſatio fluidorum per totum habitum corporis; ſolidorum laxitas; fluidorum jactura; leucophegmatia; hydrops; tabes.

722. Sanatio abſolvitur acris irritantis lenimine; expulſu per emetica, purgantia, clyſmata; corroboratione laxi; pacatione impetus per narcotica; determinatione aliorſum per ſudores, urinaſve; ſubductione materiæ morboſæ, correcto ejus fonte primo.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

723. PUſtulæ inflammatoriæ habent ut plurimum pro materie aliquid, quod minima vaſcula cutanea tranſire non poteſt, ſed ibidem hæret; pro cauſa autem vim vitæ circulatoriam, ſecretoriam, excretoriam; unde pro variis hiſce cauſis valde multiplices ſunt, unde febres nomen dein accipiunt, eryſipelatoſæ, ſcarlatinæ, petechiales rubræ, petechiales purpuræ, morbilloſæ, varioloſæ.

724. De tribus poſterioribus ſeorſum tractari ſolet: de tribus primis autem facile diagnoſis & prognoſis formari queunt.

725. Curatio difficilis non eſt, quum raro quidquam requirant, niſi ut ſatis larga levis liquidi copia mobilis ſervetur materies, atque vis vitæ in juſto moderamine perſeveret aſſiduo; tum enim brevi cum deſquamatione epidermidis abeunt.

726. Reliqua febris ſymptomata his ſimilia & agnata, vel ut morbi ipſi curari poſtulant.

727. Hinc patet, quid ſentiendum de febrium acutarum varietate; nam quæ motum febrilem ſemel excitatum uno impetu ad finem perducunt, Continuas vocamus; quæ per vices impetum remittunt, & denuo excitant, ut ſemper duret febris, Continuas Remittentes; quæ per vices impetum remittunt, ut plena ἀπυρεξία inter duos quoſque paroxiſmos intercedat, vocantur Intermittentes.

FEBRIS CONTINUA.

728. Continuarum ſimpliciſſima Ephemera, ſeu diaria, ſpatio 24. horarum initia, incrementa, ſtatum, declinationem abſolvens. Cauſas agnoſcit ſolum motum vehementiorem, peccato ſex rerum non naturalium ortum; vix ullam materiam. Cognoſcitur; à cauſa levi; corpore puro, ſymptomatibus levibus; criſi cita; pulſu mox à febris exitu plane reſtituto. Curatio facilis, abſtinentia, quiete, dilutione.

729. Si protrahitur dicta febris (728.) per plures dies, vocatur Continua non putris; cauſæ, ſigna, medela eadem; maxime venæ ſectione larga, & refrigerantibus, eget.

FEBRIS CONTINUA PUTRIDA.

730. Synochus putris dicta fuit, quæ debetur cauſis inflammatione ſimplici majoribus, viſcerum obſtructioni, cutis oppilationi, & capillarium fere omnium, acrimoniæ vero acutiori, ſæpe prorſus ſingulari.

731. Cognoſcitur calore digitum tangentem quaſi pungente, pulſu febrili, ſed & inæquali, & non ordinato, urina craſſa, rubra, turbida, cruda ſine ſedimento, temperie, ætate, habitu, calidis, ſanguinolentiſque.

732. Hæc Homotonos, Epacmaſtica, ſeu Anabatica, vel Paracmaſtica.

733. Ex quibus prior ſalutaris : peſſima ſecunda : melior tertia.

734. Pulſus quo debilior, frequentior, inæqualior robore, inordinatior tempore, intermittentior ictu; reſpiratio quo difficilior, frequentior, anheloſior, cum narium pinnis magis motis, quo magis dolens circa vitalia, quo inordinatior; laſſitudo quo vehementior, debilitas major, jactatio corporis frequentior, decubitus in dorſum, extenſis membris, frequentior; rationis, affectuum, quo uſus perturbatior; appetitus magis proſtratus, digeſtio moleſtior, urina rubicundior, craſſior, turbidior, cum ſedimento minori, vel & tenuior, magiſque aquoſa, parcior, minus retinenda; motus quo magis tremuli, tactum refugientes, ludentes, carpentes; oculi, quo luctuoſiores, involuntariis lachrymis humidiores, eo morbus hic (730.) pejor, lethalior.

735. Sed ubi ſomnus difficilis & male cedens, puſtulæ purpureæ, vel lividæ corpus deturpant, hypochondria tenſa & inflata, fere moritur.

736. Curatio ante tradita pro indicantium varietate, ſymptomatum vehementia, ægri conditione, ſtatuque morbi variata nihil ſingularis requirit.

737. Has dixit συνόχους Vetuſtas, Continentes Schola, quia nulla in his fervoris remiſſio: συνεχεῖς vero, ſive continuas (727.), quæ Continuæ remittentes.

FEBRIS ARDENS.

738. QUas inter Cauſas, ſive ardens dicta febris meretur ſingulatim diſcuti ob frequentiam, diſcrimen, ſanandi laborem.

739. Hujus ſymptomata primaria, Calor ad tactum fere urens, inæqualis diverſis locis, ad vitalia ardentiſſimus, (in extremis ſæpe remiſſior, imo aliquando frigus), ipſum aërem exſpiratum incendens; ſiccitas in cute tota, naribus, ore, lingua; Reſpiratio denſa, anheloſa, cita; Lingua ſicca, flava, nigra, exuſta, aſpera; ſitis inexplebilis, ſæpe ſubito ſublata; faſtidia cibi, nauſea, vomitus; anxietas, inquietudo, laſſitudo ſumma; Tuſſicula, vox clangoſa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulſio, diebus imparibus exacerbationes.

740. Cauſa labor nimius, iter longum, æſtus ſolis, ſitis diu tolerata, uſus calefacientium, fermentatorum, aromaticorum acrium, Veneris nimiæ, delaſſatio immodica, maxime æſtate, &c.

741. Decurſus talis, tertio & quarto die ſæpe lethalis, ſeptimum raro tranſit ſi perfecta; ſolvitur ſæpe hæmorrhagia, quæ ſi tertio vel quarto die parca, lethalis); hæc prænunciatur cervicis dolore, temporum gravitate, tenebricoſa caligine, præcordiorum contentione ſine doloris ſenſu, invitis lachymis ſine lethali ſigno alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; ſolvitur & die decretorio, vomitu, alvo,

ſudore, urina, ſputo craſſo; acceſſio die pari peſſima, ſi id ante diem ſextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale ſanguinis ſputum; lethalis ſanguinis mictus; deglutitio læſa mala; extremorum refrigeratio peſſima; facies rubra & ſudans mala; parotis non ſuppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit in delirium, inde in mortem, tranſit in peripneumoniam ſæpe cum delirio; poſt ingentia alvi tormina quæ oritur peſſima; ſolvitur critice cum rigore.

742. Quibus explanatis haud difficulter morbus præſens cognoſcitur: neque de ejus cauſâ propiori, & proximâ ambigetur; eſt enim à cruore orbato parte blandiore, liquidiore, inflammatione per univerſum corpus, viribus validioribus: Quin præſagia haud infirma hinc deducentur.

743. Curatio exigit aërem purum, frigidum, renovatum ſæpius; integumenta minime ſuffocantia, vel aggravantia corpus; ſitum corporis erectum ſæpe; potus copioſos, blandos, demulcentes, ſubacidos, aqueos, calidos; cibos leves, farinaceos, hordeatos, avenaceos, ex fructibus ſubacidis confectos; Venæ ſectionem, ſi morbi initium, plethoræ indicia, inflammationis ſingularis ſigna, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulſio neceſſaria, ſymptomata urgentia, neque alio remedio facile ſuperanda, hanc exigunt; Clyſmatum blandorum, diluentium, laxantium, antiphlogiſticorum, refrigerantium applicationem repetendam, prout vis ardoris, ſiccitas alvi, revulſio, requiſita imperat: Humectationem totius corporis, hauriendo aërem fumo calidæ blandum per nares, colluen-

do os, & guttur, lavando pedes, manuſque tepidâ, fovendo ſpongiis calidis loca, ubi plurima vaſa contactui magis expoſita; Medicamenta aquoſa, blanda, nitroſa, grato acore ſapida, alvum leniſſime laxantia, urinæ materiem ſuppeditantia, ſupplentia, ſudori vehiculum copiâ præbentia, non acrimoniâ, omnem contractionem fibrarum, craſſitiem liquorum, acrimoniam eorumdem ſolventia, diluentia, temperantia.

744. Quibus qui adjunxerit dicta in regulis univerſalibus de curâ acutarum, harumque ſymptomatum, & ſecutura de acutis in perniciem viſcerum ſingularium tendentibus, liquidô perſpecta habebit Ardentis Febris cujuſlibet remedia.

745. Quin & reliquæ febres acutæ ſingulares ex dictis intelliguntur, vel ad ſymptomata ſingularia pertinent, vel ſunt alius morbi acuti effectus.

FEBRIS INTERMITTENS.

746. Febris Intermittentis definitio jam data (727. 737.) hujus diagnoſis ſponte patet, diſtinctio in varias claſſes facilis, utpote ſoli temporis differentiæ innixa. ſeptenaria exquiſita quandoque accidit, ut vidi.

747. Tamen ſcire eſt, hanc in genere eſſe Vernalem, quæ à Februario in Auguſtum, & Autumnalem, quæ ab Auguſto in Februarium dominatur. Diſtinctione neceſſariâ ob varios mores, ſymptomata, exitus, dura-

tionem, curationemque febris; quia una aliam fugat.

748. Quin & ſæpe initio autumni æmulantur exactê indolem continuarum, ob longiores & duplicatos paroxiſmos, dum tamen indoles & curatio planê diverſæ ſunt.

749. Incipiunt cum oſcitatione, pandiculatione, laſſitudine, debilitate, frigore, horrore, rigore, tremore, pallore extremorum, reſpiratione difficillima, anxietate, nauſea, vomitu, pulſu citato, debili, parvo, ſiti maxima. Hæc prout majora, pluraque ſimul, eo febris pejor, atque in ſubſequente tempore calor, & cætera ſymptomata pejora: & hic gradus febris primus, Incremento reſpondens continuarum, & reliquorum maxime periculoſus; Urina tum ut plurimum eſt cruda, & tenuis. Incidens cadavera mortuorum in primo hoc ſtadio febris intermittentis, poſt anhelitus, ſuſpiria, ignaviam, inveni ſanguinem craſſum, impactum pulmonibus, ſemper tum fuerant pulſus parvi, frequentes, inordinati. Harv. exercit. anat. Cap. 16.

750. Hunc ſtatum (749.) excipit alter, incipiens cum calore, rubore, reſpiratione forti, magnâ, liberiore, anxietate minori, pulſu majori, robuſtiorique, ſiti magnâ, dolore artuum & capitis magno, Urina plerumque rubrâ, reſpondet ἀκμῇ febrium continuarum.

751. Tum ultimô ingens plerumque ſudor, remiſſio omnium ſymptomatum, Urina craſſa, ſedimentum lateri contuſo ſimile, ſomnus, ἀπυρεξία, laſſitudo, debilitas.

752. Sæpe abeunt in acutas, periculoſas;

quod calori nimio, & motui excitato nimis, ut plurimum debetur.

753. Febris intermittens ſua tria tempora (749. 750. 751.) percurrens, fibris minimis vaſculorum & viſcerum magnam infert vim, ſtagnando, obſtruendo, coagulando, pellendo, reſolvendo, attenuando; hinc debilitantur vaſa, morboſa fiunt liquida, eo inprimis genere mali, quo partes minus aſſimilatas, nec æqualiter miſtas habent; ex quibus ſimul acrimonia exoritur; unde ab omnibus ſimul facillima in ſudorem proclivitas multum debilitans, ipſo viſcido ſanguinis tranſſudante; tum urina mire craſſa, turbida, jumentoſa, pinguis; ſimilis ſaliva; inde debilis, ſolutus, vix cohærens cruor optimâ parte ſpoliatus, reſiduâ acer & craſſus ſimul; adeôque ex laxis vaſis, & craſſis acribuſque liquidis hæ febres diuturnæ dein terminantur aliquandô in Chronicos, ſcorbutum, hydropem, icterum, leucophlegmatiam, tumores ſcirrhoſos abdominis, & quæ hinc ſequuntur mala.

754. Cæterum, niſi malignæ (753.), corpus ad longævitatem diſponunt, & depurant ab inveteratis malis.

755. Unde poſt accuratum examen totius hiſtoriæ intermittentium (746. ad 755.), cauſa proxima conſtituitur, viſcoſitas liquidi arterioſi, forte & nervoſi tam cerebri, quam cerebelli, cordi deſtinati inertia, ſupervenientе dein cauſâ quâcunque velocioris & fortioris contractionis cordis, atque reſolutionis ejus quod ſtagnaverat.

756. Adeôque, quum ordo hic (749. 750. 751.) ſemper in febre intermittente obtineat,

videtur is, qui primum tempus (749.), & primam cauſam (755.), ſuperare poſſit, etiam totum illum paroxiſmum poſſe tollere.

757. Dein, quum infinitæ cauſæ, eæque ſatis exiguæ, poſſint primum ſtatum (749.) febris perfectê intermittentis (727. 737.), ejuſque cauſam (755.), producere; atque tales plurimæ in ipſo corpore naſci, creſcere, & dato tempore adoleſcere queant, ut in omnibus, in corpore natis, atque ſecretis, liquoribus fit; difficilius eſt ex infinitis poſſibilibus natam jam diſtinguere, quam unam poſſibilem excogitare, qua poſitâ ratio periodorum dari ex legibus œconomiæ noſtræ poſſit; id autem examinanti pateſcit.

758. Curatio ergô exigit, ut aperientibus ſalinis, alcalicis, aromaticis, mineralibus, diluentibus, oleoſis blandis, calore, motu, fotu, frictione utamur tempore ἀπυρεξίας, vel & in ſtatu deſcripto (749.).

759. Quin abundanti colluviei in primis viis, purgans, vomitoriumve ſæpe prodeſt tollendæ; dando ante paroxiſmum eo ſpatio, quo ante hunc effectum præſtat. Id faciendum cognoſcitur ex victu, morbis, ſymptomatibuſque prægreſſis, nauſeâ, vomitu, ructu, tumore, halitu, ſordibus linguæ, gutturis, palati, ἀνορεξία, amarore oris, vertigine tenebricoſâ; & abſolutâ operatione dato opiato ſedatus ante februm tumultus ſit.

760. Ut & prodeſt idem (759.), dum ſtimuli inſtar movet utrumque (759.).

761. Alicet nocet (759.), dum debilitat, liquidiſſima elicit, digeſtiones, hîc inprimis neceſſarias, turbat; ſicque diuturnitatem morbi, vel & mortem producit. Frigus, & Fe-

bris ſudorifero hîc tollitur ſæpe, dum aliquot ante tempus cognitum futuri paroxiſmi horis liquido aperiente, diluente, leviter narcotico, repletur corpus ægri, dein unâ horâ ante malum excitatur ſudor, & continuatur, donec binæ ultrâ tempus initii paroxiſmi elapſæ ſint horæ.

762. Hinc & venæ ſectio nocet per ſe ſemper, prodeſt aliâs caſu, ut & tenuis exactaque diæta.

763. Dum febris in ſtatu, (750.) indicantur aquoſa, calida actu, ſubacidis aperientibus nitroſiſque permiſtis, vel & cichoraceis, ſimilibuſque blandis aperientibus, quiete. Calore moderato tunc æger eget.

764. Ubi criſi paroxiſmus ſolvitur (751.), prodeſt, ptiſanâ vinosâ, juſculis carnium, decoctis temperatis, ſudori, urinæque reddere materiem; ſicque hæc non vi caloris, medelæ, ſtragulorum, exprimere, ſed copia aucta promovere quam blandiſſime, & diu.

765. Porro ſymptomati urgenti occurratur juxta regulas in acutis datas (617. ad 726.).

766. Sublata febri, victu analeptico, medicamentis corroborantibus æger reficiundus, dein aucto robore purgandus per alvum aliquoties.

767. Si autem febris autumnalis vehemens; corpus ex ægritudine debile; morbus jam aliquo tempore duravit; neque ſigna adſint internæ inflammationis; neque collecti alicubi puris, neque obſtructi admodum hujus illiuſve viſceris, Cortice Peruviano abigetur, pulveris, infuſi, extracti, decocti, ſyrupi forma, cum propriis additis requiſitis, tempo-

re ἀπυρεξίας debito ordine, doſi, regimine, adhibito.

768. Quin & Epithemata ſæpe juvant; & Inunctiones ſpinæ dorſi; & adſtringentia epota.

769. Ut ſingularis fiat curatio ſingularum, notetur 1. intermittentes veras quo minori ſpatio quieſcunt, eo finiri citius, & contra. 2. eo itidem plus accedere ad acutarum genium, & in has mutari. 3. cauſam eo mobiliorem & forte, & copioſiorem habere. 4. hinc vernales, ſuperveniente calore, ſponte ſolvi. 5. autumnales, accedente frigore, increſcere. 6. inde liquere, quibus febribus medicina faciunda, & qualis.

MORBI ACUTI FEBRILES.

770. NUnc morbi Acuti conſiderandi, qui febre ſtipati acuta, tamen ſingularem inflammationem inducunt huic illive organo, unde ab ejus functione læſa toti morbo imponitur nomen. Tales ſunt Phrenetis, Coma, Carus, Angina, Peripneumonia, Hæmoptoë, Pleuritis, Inflammatio Mammarum, Diaphragmatis, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Meſenterii, Inteſtinorum, (Dyſenteria, Ileus, Volvulus, Teneſmus, Hæmorrhoïdes, Colica bilioſa,) Renum, Veſicæ, Ureterum, Uteri, Juncturarum, Exteriorum in Morbillis, Varioliſque.

PHRENITIS.

771. SI ferox & perpetuum delirium à Cerebro primario affecto cum febre acuta continua oritur, vocatur Phrenitis Vera.

Si à malo aliunde in Cerebrum delato in febre, inflammatione, &c. Phrenitis Symptomatica, παραφροσύνη, deſipientia, dicitur.

772. Antecedunt Veram, calor, dolorque internus capitis ingens, & inflammatorius: ſanguinis copia nimia; diſpoſitio inflammatoria; rubor oculorum, faciei; ſomni turbulenti; deſipientia levis; adoleſcentia; calidorum uſus; inſolatio; vigiliæ; ira; mœror; protervia ſeu ferocitas; oblivio ſubitanea; ſiccitas totius, maxime cerebri; collectio floccorum.

Alteram vero omnis fere morbus acutus cum febri; dolor lateris non pleuriticus cum levi perturbatione animi; Inflammatio pleuræ, pulmonis, diaphragmatis, quæ peſſima; hanc præſagit lingua nigra, alvus ſuppreſſa, urina retenta, fœces albæ (hæ lethales ubique), urina pallida, decolor, tenuis, ἀδιψία, ferocitas, rubor, urina cum ſuſpenſo nigro, vigiliæ, ſigna inſtantis inflammationis in capite.

773. Utraque (772.) ubi præſens eſt, hæc habet ſymptomata. 1. Idearum ſenſilium depravationem, ut & ſenſuum internorum, & rationis, & affectuum. 2. ferocitatem auctam

& efferam, inquietem, vel ſæpe ſomnos turbulentos. 3. pulſum durum, reſpirationem raram, & magnam. 4. faciem plerumque rubram valde, vultuoſam, adſpectu horrendam, oculos protuberantes, truceſque, ſtillicidium narium.

774. Prognoſis hiſce fere deſcribitur.

Phrenitis vera 3°, 4°, 7°que die necat, raro hunc tranſgreditur.

Tumque, ſi ſæva fuerit, ſæpe in Maniam abit.

Pauliſper adſcendens immanis fit.

Sæpe deſinit in Lethargum, Coma, Catechen.

Vomitus æruginoſus ratione inflammati cerebri; ſputatio frequens & indecora in adſtantes; tremor, fœx alvi & urina interceptæ, vel albæ; urina cruda; convulſio; venatus floccorum volitantium; oculi pulverulenti; dentium ſtridor; ἀλιψία plerumque convulſionis prenuncia; permutatio ſymptomatum perpetua; ulceris tumentis ſubſidentia, frequentia ſunt præſagia periculi ſummi, & mortis.

A peripneumonia lethalis. A variolis mala admodum; ab ileo lethalis.

Inflammatio pauliſper fixa, & aſperitas faucium ad ſuperiora vergens creat phrenitidem mortiferam, hi palpant, & laborioſi ſunt.

Quæ verſatur circa neceſſaria, peſſima.

775. Cadavera defunctorum à phrenitide exhibuere meninges inflammatas, gangrænam, abſceſſum, ſphacelum cerebri aut acres rodentes ichores.

776. Ex quibus cunctis elicitur cauſa proxima Phrenitidis Veræ, inflammatio vera piæ

giæ matris, duræque primario orta. Symptomaticæ vero, inflammatio ſimilis orta à raptu materiæ phlogiſticæ in cerebri meninges.

777. Quidquid has producere poteſt, fungi poterit cauſæ propioris munere (772.).

778. Quin hinc vera diagnoſis utriuſque mali.

779. Curatio requirit attentionem ad ſequentia.

Phreniticis varices, vel hæmorrhoïdes fluentes proſunt.

Alvi fluor bonus.

Dolor ad pectus, pedeſque, vel & vehemens tuſſis ſuperveniens ſæpe ſolvit malum.

Ut & hæmorrhagia.

780. Phrenitis vera requirit citiſſime validiſſima remedia, quibus tolli poſſit inflammatio ad cerebri arterias orta.

781. Quæ petenda maxime ex curatione inflammationis in genere, obſervatis hiſce. Venæ ſectio inſtituenda larga, per amplum vulnus, aut plures venas ſimul, in pede, jugulo, fronte. Diluentia ex decoctis antiphlogiſticis, nitroſis, affatim exhibenda. Dein purgantia antiphlogiſtica, cum multo potu diluente nitroſo danda. Clyſmata ſimilia, additis laxantibus. Anus fovendus, hæmorrhoïdes fricandæ foliis ficus &c. vel evacuandæ hirudinibus. Collutoria, gargariſmata lenia revocanda in crebrum uſum. Nares, oculi, aures, fovenda. Caput radendum. His præmiſſis, neque cedente malo, opiatis utendum, pediluvia, epiſpaſtica levia, cucurbitæ, ad inferiora appli-

canda. Corpus moderato frigore reficiundum, & erectum tenendum.

782. Si vero Phrenitis ab alio morbo inflammatorio jam facto oritur, ante omnia attendendum, an genius ejus mali patiatur adhiberi modo dicta (781.), ſi non, tum curanda ex methodo illi morbo debita, ſemper additis derivantibus, & topicis remediis.

ANGINA.

783. IMpedita valde, dolens admodum, vel & impedita & dolens ſimul Deglutitio, atque Reſpiratio, quæ contingit à cauſa morboſa agente in partes binis his functionibus inſervientes, ſupra pulmones, & ſupra ſtomachum poſitas, Angina vocatur.

784. Cujus duplex obſervatur ſpecies; prima ſine ullo ſigno tumoris externi, internive apparet; altera vero cum aliquo tumore in aliqua parte organorum deſcriptorum (783.) deprehenditur ſemper.

785. Illa prior in fine morborum diuturnorum, maxime poſt ingentes & ſæpe repetitas evacuationes, contingit; pallorem faucium, ſiccitatem harum, tenuitatem ſimul, comites habet; quare nervos & muſculos reſolutos plerunque habet; fere ſemper eſt ſignum imminentis mortis; raro curatur, & tum tantum remediis replentibus vaſa vacua bono ſucco vitali, calefacientibus, corroborantibus.

786. Eadem prior ſpecies aliquando ori-

tur ſubito ſine ſignis manifeſtis prægreſſis ullius morbi ; vix capit medelam ; & fere ſemper, poſt mortem, ſuppuratum pulmonem demonſtrat.

787. Quæ cum tumore accidit varia nomina accipit, vel a natura tumoris, vel a loco per tumorem occupato. Hinc eſt œdematoſa, catarrhoſa, inflammatoria, purulenta, ſcirrhoſa, cancroſa, convulſiva, Angina.

788. Occupant hi tumores (787.) linguam, ejus muſculos ; palatum, tonſillas ; uvulam, hujus muſculos ; cava oſſium frontis, maxillæ ſuperioris, oſſis ſphenoïdis, enato & ibi radicato polypo increſcente, nares obturante palatum deprimente pendulum, fauces anguſtante, pharyngem, laryngemque occludente ; muſculos oſſis hyoïdis omnes, vel aliquos ; muſculos laryngis externos, internos, communes, proprios ; aſperæ arteriæ membranam interiorem muſcularem ; pharyngis muſculos ſuperiores, & œſophagæum ; ipſum œſophagi muſculum ; glandulas aſperæ arteriæ & œſophago ita vicinas, ut hæ fiſtulæ ab iis tumentibus comprimi queant, ut ſunt ſalivales omnes, tum vagæ circa hæc loca, ac tandem ipſæ Thyroideæ.

789. Ex qua hiſtoria (785. ad 789.) perſpecta apparet ratio tam multiplicis, improviſi, & funeſti ſæpe eventus, hujus mali (783.)

790. Quum vero tam varius ille morbus ſit, tam varium effectum producat ; variaque adeo remedia & artem medendi poſtulet, quantum brevitas hic neceſſaria permittit, eum recenſeri neceſſe eſt.

ANGINA AQUOSA.

791. ANgina aquoſa, œdematoſa, catarrhoſa tenuis, eſt impedita, vel dolens reſpirandi, vel deglutiendi exercitatio, cum tumore lymphatico partium, quibus illa ſit, vel vicinarum.

792. Habet ergo, ut cæteræ aquoſæ colluvies, ſedem in parte glandularum, ubi reconditur atque excernitur ſecreta arteriis lympha.

793. Ergo pro cauſa agnoſcit quidquid exitum liberum lymphæ impedit: eorum vero eſt numerus ingens, & diverſitas. Compreſſio venarum quæcunque, in quas forte earum glandularum emiſſaria ſe evacuant: obſtructio nata in ipſo folliculo glandulæ a gypſo, pituita, lapide, fungo, & ſimilibus ibidem enatis; obſtructio facta in ipſis emiſſariis a cauſis eiſdem; compreſſio eorumdem locorum; frigus finibus excretoriorum meatuum applicatum; debilior humorum circumactio.

794. Effectus talis mali ſunt, tumor aquoſus, albus, frigidus; vicinorum compreſſio; impedimentum functionum, quæ a non compreſſis pendebant.

795. Hinc ſigna diagnoſtica (791. 792. 793.), & prognoſtica (794.) facillime pateſcunt.

796. Curatio autem hic peragetur iis, quæ 1. cauſas obſtruentes reſolvunt, movent, aut rodendo, vel ſecando tollunt. Huc ſpectant emollientia, aperientia, laxantia, forma fo-

tus, cataplaſmatis, gargariſmatis, injectionis, collutorii, vaporis applicata; tum frictiones; cauſtica; ſcalpellum. 2. quæ copiam lymphæ, per oppoſita loca evacuando, minuunt: quod fit apophlegmatiſmis, veſicatoriis, ſudoriferis ſiccis externis, internis, diureticis ſimilibus, hydragogis per alvum. 3. abſtinentia ab liquidis, victu calefaciente, exſiccante. 4. augendo vim circulationis per remedia nota (98. 99.).

ANGINA SCIRRHOSA.

797. SI vero glandulas deſcriptas (788.) ſcirrhoſus, & multum increſcens tumor occupavit, ſignis ſcirrhi (392.) cognoſcitur; atque ex noto ejus ſitu futura angina prævidetur, nata vero perſpicitur; tum ſi extirpatio poſſit fieri, ea ſola remedio erit tuto; aut in internis circa fauces corroſio multa cum prudentia tentanda.

ANGINA INFLAMMATORIA.

798. VErum quando ab inflammatione, glandulæ (788.), vel muſculi (788.), occupantur, tum oritur, morbus huc proprie referendus ob ſummam, qua funeſtus eſt, acutiem, & velociſſimam, & inſuperabilem ſæpe violentiam.

799. Hujus (798.) mali cauſa 1°. in genere eſt omnis ea, quæ inflammationem quamcunque poteſt producere (375. 376. 377. 378.). 2°. illa omnis, quæ inflammationis cauſas determinat inprimis ad loca deſcripta (388.), maxime ad laryngem, pharyngem, os hyoïdes, horumque muſculos, tum ad fiſtulæ pulmonalis ſuperiora: talia autem ſunt, diſpoſitio propria juvenibus, ſanguine divitibus, rufis; exercitium frequens, validumque harum partium, oratoria exercitatio, cantus, clamor, fortis equitatio adverſo vento & frigido, turbatum & fiſtularum inflatus, labores validi in aëre frigido, calor æſtuans magnum frigus excipiens tempore verno; aridæ fauces ob aëris recepti & expulſi fervorem in æſtu ſolis, vel in febre inflammatoria.

800. Ubi ex his cauſis (799.) nata eſt, varia, & inter ea horrenda, ſymptomata creat, pro diverſitate partis ejus, quam occupat.

801. Si ſola laborat pulmonalis fiſtula, illæ-

ſis aliis, in interna ſua membrana muſculoſa, tum oritur ibi tumor, calor, dolor, febris acuta calida, cæterum externa ſigna nulla; vox acuta, clangoſa, ſibilans; inſpiratio acute dolens; reſpiratio parva, frequens, erecta, cum ſummo molimine; hinc circulatio ſanguinis per pulmones difficilis; pulſus mire & cito vacillans; anguſtiæ ſummæ; cita mors. Eſtque hæc una ex iis, quæ funeſtiſſimæ, nec externa dant ſigna: quo vero proprius glottidi & epiglottidi malum, eo ſane magis lethale.

802. Si larynx inprimis acute inflammatur; & ſedem habuerit malum in muſculo albo glottidis, & ſimul in carnoſis ei claudendæ inſervientibus, oritur diriſſima, ſubito ſtrangulans, Angina. Signa ut priora (801.); dolor in elevatione laryngis ad deglutitionem ingens, auctus inter loquendum atque vociferandum; vox acutiſſima, ſtridula; citiſſima, cum ſummis anguſtiis, mors. Eſtque hæc, ſine ſignis externis, omnium peſſima.

803. Si ſoli muſculi elevando oſſi hyoïdi, & laryngi ſervientes inflammantur valide, ſigna evidentia ſunt hæc; reſpiratio ſatis libera; deglutitio in prima actione ſuæ exercitationis acutiſſime dolens; tum ſigna inflammationis in genere; & eadem in iis muſculis, qui apparere examinanti poſſunt.

804. Quando autem ſola pharynx eodem infeſtatur malo, ſigna ſpecifica ſunt, inſpectis faucibus apparentia; reſpiratio ſatis commoda; deglutitio dolens, impoſſibilis; materies deglutienda per nares redeuns; eadem in aſperam arteriam pulſa, & tuſſim violen-

tam excitans; hinc defectus cibi, potuſque ingerendi; exſiccatio & exaſperatio omnium humorum in corpore; febris non adeo intenſa; major morbi duratio ante illatam mortem.

805. Si vero tonſillæ, uvula, velum membranoſum pendulum; muſculi ejus quatuor pterygoſtaphylini, inflammantur valide, tum fiunt fere eadem ac in priori (804.); reſpiratio incommoda, difficilis, per nares nulla, vel parva, per fauces anguſta; materies deglutienda ob anguſtias & ſummos dolores per os redeuns; excreatio perpetua; pituitæ ad cava tonſillarum ſtillicidium perpetuum, copioſum; dolor acutus in aure interna, & via eo tendente à faucibus; crepitatio in aure dum deglutitio fit; ſurditas ſæpe perfecta. Hoc mali genus hodie à lue gallica frequens, & valde metuendum.

806. Quod ſi omnes hæ inflammatoriæ ſpecies (801. 802. 803. 804. 805.), vario concurſu, ſimul ægrum infeſtent, concluditur facile, eo ſæviorem fore morbum, quo plures in unum conſpiraverint: tumque ſimul eo plura, & ſæviora ſymptomata eventura eſſe.

807. Nam impedito tum cruoris in jugulares externas, vel per has ipſas compreſſas, reditu, fit tumor faucium, labiorum, linguæ, vultus; linguæ exſertio, intorſio, inflammatio; oculorum rubedo, protuberans tumor horrendus; cerebri, ob eadem ſuffocatio; hinc viſus, auditus, tactus, hebetes; delirium; hiatus oris; ſtertor; decubitus impoſſibilis præ ſuffocatione; rubor, tumor, dolor,

pulſatio, ſæpe in collo, pectore, cervice, conſpicui; undæ venæ jugulares, frontales, raninæ varicoſæ tument.

808. Decurrit autem omnis Angina conſuetum inflammationis generalis iter, eaſdemque facit, ac patitur mutationes in reſolutionem, pus, gangrænam, ſcirrhum.

809. Ergo ſi ſigna docuerint, anginam eſſe (801. 802.), confeſtim examinandum, an pura hactenus inflammatio adſit (382. 383. 384.); tumque citiſſime per efficaciſſima remedia (395. ad 402.) tentanda reſolutio eſt (386.) Itaque 1°. cita, magna, repetita miſſio ſanguinis, couſque ut debilitas, pallor, refrigeratio, vaſorum collapſus, doceant, vim ſuperſtitis non poſſe augere tumorem & rigiditatem vaſculorum, exercenda erit. 2°. valida alvi ſubductio per purgantia ore hauſta, vel clyſmatum inſtar injecta, repetita. 3°. victu, potuque tenuiſſimo, & leniſſimo opus. 4°. nitroſis, ſubacidiſque medicamentis. 5°. vapore humido, molli, tepido aſſidue hauſto: fomentis externis; derivantibus epiſpaſticis, cucurbitis, ſinapiſmis, collo, & pectori, appoſitis.

810. At ſpecies (803.), raro tam periculoſa ac (801. 802.), eadem remedia (809.), ſed leviora, petit. Hic autem imprimis cataplaſmata anodyna laxantia, emollientia externa neceſſaria.

811. Dum denique angina (804. 805. 806.) adhuc inflammatoria, infeſtat; tum eadem remedia (809. 810.) requiruntur unita, ſed addendæ perpetuæ humectationes oris & faucium, per leniſſima attenuan-

tia nitroſa, diluentia aquoſa calida, laxantia pinguia, quæ ore quieto contineri, leniter gargariſando applicari, fiſtula injici poſſunt: requiritur continua opera, ne areſcant partes.

812. Si omnibus his non, ſero, vel fruſtra tentatis (809. 810. 811.), morbus ſit maxime recens & ſtrangulans à cauſa ſuperiori, quam erit locus ſectionis, cum ſymptomatibus peſſimis (807.), nec tamen adhuc gangrænoſis, ſtatim poſt acerbam prognoſin inſtituenda erit βρογχοτομή.

813. Quæ fiet, præparato corpore ægri, in aſpera arteria infra laryngis inferiora ad pollicis diſtantiam, diſciſſa cute, & integumentis; amotis muſculis; ſecto interſtitio inter annulos arteriæ aſperæ; impoſito canaliculo argenteo; dein ablata cauſa, quæ exegerat hanc operam, vulnus percurando; interim clyſmata nutrientia applicando, ſi deglutitio impoſſibilis.

ANGINA SUPPURATORIA.

814. Verum ſi malum jam eo proceſſerit, ut ſuppuratio loci affecti jam incipiens cognoſcatur, per ſigna (387.), erit tentanda via abſceſſus per artem, & remedia generalia (402. ad 412.); maxime autem molli, aſſiduo gargariſmate, largo cataplaſmate laxante; pertuſione loci, ſenſibus deprehenſi; bronchotome (812. 813.)

815. Illa autem anginæ ſpecies, quæ prior

deſcripta (801. 802.) raro eouſque adoleſcere poteſt, ſed vel prius reſolvitur (809.), vel necat.

ANGINA GANGRÆNOSA.

816. SI tandem cauſæ anginæ (799.) augentur, & in parte nobili magis (801. 802.) hærent, vel & internis (804. 805.), ſæpe in gangrænam abit lethalem; id vero novimus 1°. ex ſignis hujus generalibus (426. 427. 428. 429.) applicatis ad partes obſeſſas, quarumque functio læſa; 2°. ex ſignis propriis: ſi tumor, ruborque prius conſpicui ſubito, ſine bona cauſa, diſparuerint; ſi dolor ſimiliter ſic abiverit; fauces ſubito æquales, læveſque fiunt; ſiccæ, glabræ, lividæ fauces: tum nullam capit magnitudo nimis provecti mali medelam.

817. In ſcirrhum circa tonſillas, uvulam, palatum, abit angina eorum locorum, ex cauſis deſcriptis (392.) unde cognoſcitur facile, curatur difficulter: maxime ubi in cancrum jam abiit. Vid. (79. 7.)

ANGINA CONVULSIVA.

818. SI nervi motores organorum deglutitionis, vel reſpirationis, impediuntur ſuas exercere functiones in illa organa, oritur paralytica angina; talis à luxatione dentis vertebræ dicitur contingere, aut alterius vertebræ cervicis ad interiora. Si convulſionum cauſa quæcunque muſculos pharyngis, laryngiſve occupaverit, oritur ſubita, ſuffocativa angina; talis in epilepticis, ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis ſæpenumero fit, abit, redit: curatur inprimis his, quæ iis morbis curandis propria ſunt.

819. Ex hac hiſtoria data (783. ad 819.) intelligitur ratio obſervationum Hippocraticarum.

Angina ſine ullo ſigno conſpicuo, ſolo ſtrangulatu orthopnoico ſe prodens, cum febre acuta, dolore magno capitis, vel crurum, ſine ſignis bonis, cito lethalis, primo ſcilicet, ſecundo, vel tertio die,

Angina ἐπιγενέσθαι orta ex aliis inflammatoriis morbis, aut ſi ſpecies (801. 802.) nata ex (803. 804. 805.), lethalis.

Angina ſpumam oris excitans; ſerum tenue exprimens; fœces alvi ſine ſenſu dimittens; in febre valde acuta ſine ullo ſigno conſpicuo occupans; cum receſſu tumoris, ruboris, pulſationis in faucibus vel lingua tamen ſtrangulans; ubique lethalis, & præceps.

PERIPNEUMONIA
VERA.

820. SI in vaſis pulmonalibus, inflammationi ſuſcipiendæ aptis, inflammatio vera concipiatur, morbus vocatur Peripneumonia.

821. Illa vaſa autem ſunt Arteriæ Bronchiales, Pulmonicæ, & harum laterales Lymphaticæ.

822. Unde etiam duplex concipi Peripneumonia poteſt; quarum una ad fines arteriæ pulmonalis, altera in bronchialibus hæret.

823. Et ſtatim liquet, priorem periculoſiſſimam; poſteriorem minus diſcriminis habere, ſed illam ex hac naſci poſſe; & cauſas multas communes habere.

824. Quæ cauſæ plurimæ revocari queunt 1. ad generales omnium inflammationum per totum corpus (375. ad 380.). 2. ad eas, quæ inprimis pulmones afficiunt: ut ſunt, aër humiditate, ſiccitate, calore, frigore, gravitate, levitate, exhalationibus cauſticis, vel adſtringentibus, aut coagulantibus conſtans, ſicque peccans; chylus ex craſſis, ſiccis, viſcoſis, cum acribus permiſtis, vel ſine iis; exercitia pulmonum violenta, curſu, lucta, nixu, cantu, clamore, equitatione forti in vento adverſo; venena coagulantia, cauſtica, conſtringentia, venis ad cor tendentibus immiſſa; vehementes animi perturbationes; angina cum

oppreſſione pectoris, & orthopnœa, pleuritis valida, paraphrenitis ingens.

825. Si hæ cauſæ (824.) morbum produxerint, pro diverſitate ſedis affectæ (822.) producet effectus varios; bronchialis enim omnia effecta inflammationis producens (382. ad 393.) ipſos fines arteriæ pulmonalis contiguos comprimendo, contagio efficiundo, inflammat.

826. Ubi autem fines ipſi arteriæ pulmonalis inflammati, ſtagnat cruor; extenditur vas; exprimitur tranſſudatione quaſi pars liquidiſſima; coarcervatur craſſior, inter cor dextrum, & fines pulmonalium arteriarum, omnis fere colligitur, circulum adhuc potens, ſanguis; hinc pulmo gravis, explicari impos, liveſcens; cor ſiniſtrum ſanguine orbatur; debilitas ſumma.; pulſus exilis, mollis, omnimodo inæqualis; reſpiratio parva, frequens, difficilis, erecta, tuſſiculoſa, calida; ſanguinis venoſi ante auriculam & cor dextrum ſtagnatio; rubor faciei, oculorum, oris, faucium, linguæ, labiorum inſolitus; tandem ſuffocans, inexplicabili cum anxietate & delirio, mors.

827. Si tale malum (826.) utrumque pulmonem ſimul, & valide infecerit, erit cita, & inſuparabilis mors, quum nullo remedio antiphlogiſtico juvari natura queat: confer. (386. & 395. ad 402.).

828. At ſi parvum in uno pulmone locum infeſtat, nec cauſas validas habet, aliqua, nec tamen certa, ſpes eſt curari bene poſſe.

829. Inde (824. ad 829.) ſigna diagnoſti-

ca, & prognoſtica, utcumque hauriri poſſunt; maxime ſi conſideremus, exitus eſſe ut inflammationis (386. ad 393.); unde etiam ſtatus accipit vario durationis tempore varios, ita ut abeat in ſanitatem, alium morbum, mortem.

830. Sanatur 1°. reſolutione benigna; ſi temperies laxa, humor blandus, viſcoſitas non nimia, pars affecta bronchialis, vel pulmonalis, non magna. 2°. ſputo cito, libero, copioſo, flavo cum pauco ſanguine miſto, ſatis craſſo, dolorem ſedante, reſpirationem emendante, pulſum ampliorem & pleniorem reddente, in album blandum cito mutato; id fit, ſi ſedes mali inprimis eſt bronchialis arteria, aut pulmonalis non valde magna. 3°. alvi fluxu bilioſo, levante, & ſimilia fere, ac ſputa deſcripta, ejiciente. 4°. urina copioſa, craſſa, hypoſtatica, levante, cum ſedimento primo rubro, ſenſim albeſcente, ante ſeptimum diem emiſſa. Atque tum reſpiratio adeſt facilis, febris mitis & boni moris, ἀδιψία, calor, humiditas, laxitas, mollities, æquales toto corpore.

831. Abit in alium morbum, pendentem ex natura inflammationis, vel ipſius pulmonis, prout ſua hinc propria actione deſtituitur.

832. Hinc primo in ſuppurationem, quæ fit, ubi materies inflammatoria (376. 377. 824.), ab ipſa natura reſolvi non potens (830.), nec arte emendata, tamen blandior (387.), ſtagnans, calens, pulſa, vaſcula tenuia rumpit, in pus reſolvit, latera coërcentia extendendo, vel rodendo abſceſ-

ſum vomicamve format intra quartuordecim dies.

833. Id futurum (832.) demonſtratur his obſervationibus. 1°. ſi ſigna certa peripneumoniæ ſatis acris (825. 828.), nec tamen acerrimæ (826.), primo extiterint. 2°. ſi reſolutio, ejuſque ſigna (830.), non ſatis cito, nempe ante quartum diem, apparuerint. 3°. ſi ſymptomata (825. 826.) nec ſputo cocto, & criticis diebus, 3°, 5°, 7°, 9°, 11°, 14°, evacuato per ordinem, qui ſanationem doceat mutatione ſucceſſiva excreti; nec eductione cruoris; nec medicamentis, nec victu debito; ſuperata ſint. 4°. verum contra ſymptomata non peſſima pertinacia, cum continuo delirio, pulſu undoſo, mollique permaneant.

834. Fieri autem jam re ipſa cognoſcimus per hæc: 1. ſi ſigna ſint (833.). 2. ubi leves, vagæ, ſæpe repetentes, ſine manifeſta cauſa horripulationes contingunt; dolor remiſit; dyſpnœa manet; genæ & labia rubent; ſitis adeſt; febricula vexat, inprimis veſpertina, pulſus debilis, molliſque.

835. At jam factum declarant: 1. ſigna prægreſſa (833. 834.). 2. tuſſis pertinax, ſicca, ad paſtum, motumve aucta; reſpiratio difficilis, parva, anheloſa, ſtrepens, poſt paſtum, & motum aucta; decubitus in unum modo, id eſt in affectum, latus tolerabilis; febricula continua, periodica, à cibo, potu, motu exacerbata cum rubore genarum & labiorum; appetitus proſtratus; ſitis magna; ſudor nocturnus, maxime circa jugulum & frontem; urina ſpumoſa; pallor; macies; debilitas ſumma.

836. Id apoſtema jam factum (835.) exitus habet varios : 1. ſuffocat tumore occupante totum pulmonem, vel comprimendo impediente ea, quæ adhuc in eo libera. 2. ſuffocat ſubita eruptione puris, vomica in aſperam arteriam ſe exonerante uno cum impetu. 3. ſolvitur ſputo purulento, liberante, conſumente. 4. ſolvitur lapſu puris in cava Thoracis, inve mediaſtini dilatata vacua. 5. inde tabes, phthiſiſque varia, empyema fere lethale.

837. Alter morbus à peripneumonia fit, ſi purulenta jam facta inflammatoria materies (832. 833. 834.) intra pulmonales venulas reſorbetur, cruori miſcetur, in loca quædam deponitur, unde liberatur pulmo, oneratur pars alia; quæ ſi minus requiſita ad vitam, eſt μετάστασις bona; ſi vero in hepar, lienem, cerebrum, & ſimilia loca fluxerit, peſſima plerumque erit. Hinc fiunt abſceſſus peripneumonici ad aures, crura, hypochondria.

838. Tales abſceſſus futuros eſſe declarat: 1. obſervatio ſignorum peripneumoniæ non peſſimæ (833. 834. 835.), cum febre non vehementi, nec maligna, tamen continua; cum dolore thoracis, anxietate, gravitate, dyſpnœa, non peſſimis; ſine ſignis reſolutionis (830.). 2. ſi cum his pulſus multum vacillans, omni modo, aſſidue. 3. dolores, rubores, calores, tenſiones, circa loca dicta (837.).

839. Illos vero futuros circa Crura ſcimus, ſi 1°. ſigna futurorum abſceſſuum (138.) adſint. 2°. ſi ſimul cum iis ſigna ſint levioris inflammationis ad hypochondria.

840. Sed futuros circa Aures ſcimus, ſi 1. ſigna adſint (838.). 2. mollia ſimul hypochondria.

841. Ad hepar verti novimus, ſi 1. ſigna ſint (838.). 2. dolor manens in hepate, cum urina ſubictericea, colore ſubflavo cutis. Hinc ſæpe, vomica hepatis nata, peſſima mala.

842. Abſceſſus illi (839. 840.) ſi levant pulmonem, ſi tollunt febrim, ſi purulenti, manantes, fiſtuloſi manent, ſi ſatis cito, ante nonum diem, contingunt, tum ſemper ſalutares: verum, ſi ſputo jam purulento, nec magis flavo, ſine levamine dicto, naſcuntur, mali: at; ſi jam nati evaneſcunt, crudo morbo, peripneumonia redeunte, omnino lethales ſunt.

843. Deſinit iterum morbus hic in tumorem calloſum, ſcirrhoſumve pulmonis; ſi materies, & conditiones (392.) concurrunt: inde tota vita difficilis, erecta, tuſſiculoſa reſpiratio, poſt paſtum motumque aucta, ſine ſignis latentis vomicæ deſcriptis (835.); inde adhæſio pulmonis ad pleuram.

844. Tandem, ſi bronchialis arteria, vel & pulmonalis vehementiſſima inflammatione (388.) corripitur à cauſa interna, vel externa (824.), brevi naſcitur gangræna, & inde cito ſphacelus ob copiam, motumque cruoris, & ob motum aſſiduum viſceris tenuiſſimi. Id futurum docent: 1. ſigna violentiſſimæ peripneumoniæ (826.), nullo caſu, nec arte ſedata. 2. debilitas ſumma, cita, pulſu ſe inprimis manifeſtans. 3. frigus extremorum. At jam natam ſcimus, ſi hæc prægreſſa, ſputa

ichoroſa, tenuia, cinericea, livida, atra, fœtida. Inde autem cita mors.

845. Has Peripneumoniæ mutationes (830. 832. 836. 837. 843. 844.) docet obſervatio hiſtoriæ morbi, cadaverumque inde defunctorum inciſio.

846. Unde evidens eſt, illum morbum, quem vetuſtas hoc nomine deſcripſit, eſſe veram inflammationem pulmonum.

847. Eritque prognoſis clara, qua aſſeritur, morbum hunc ſemper valde periculoſum ob neceſſitatem ſummam functionis pulmonalis ad vitam, & ad ſanandam materiem inflammatoriam, ob ſanguinis perpetuo allati copiam, impetum, ob motum perpetuum viſceris, ob ſitum, qui applicationem remediorum renuit, teneritudinem ſummam vaſculorum facile deſtruendam, impoſſibilitatem revulſionis adeo requiſitam in cura inflammationis.

848. Ex quibus (847.) liquet, quando, cur, & cum quibus ſymptomatibus in mortem abeat: ſc. Si totus pulmo, una cum corde inflammatur, cor in latus procidit, æger paraplegia reſolvitur, frigidus, & ſenſus expers eſt, tum ſecundo, vel tertio die moritur. Si urina initio morbi bona & cocta, poſt quartum tenuis. Si in vigore morbi erectus ſedere cogitur. Si puris eſt per inferiora ſeceſſus: ſi ſicca cum fervore ſtrepente pleni pulmonis in gutture: ſi vehemens in corpore valde ſicco, duro, calloſo, excercitato: ſi mala eſt cum prærubro valde ſtillicidio ſanguinis: ſi ſicca eſt cum maculis rubris pectori adſperſis: ſi coryza aut ſternutatio multa præcedit, ſequiturve: ſi ex ardente febre ortum duxit: ſi

ſputum bilioſum cum pure poſt ſextum diem ſtatim inceperit: ſi ſputum ab initio valde cruentum, flavum ſincerum, album rotundum, ſpumoſum valde, dolorem non ſedans, ſi fuſcum, cœnoſum, amurcoſum, nigrum, liveſcens, inæquale, æruginoſum: ſi neque febris, neque reſpirationis difficultas remiſit, moritur die ſeptimo, vel nono. Mors vero iis contingit dum pulſus deficit, omnia frigent, ſolum pectus, caput, collum æſtuant, genæ rubent, liventque.

849. Curatio hujus mali varianda eſt pro diverſo ſtatu morbi & ſymptomatum, adeo ut quod uno tempore proſit, in eodem tamen morbo alio tempore datum obſit.

850. Si ergo in Peripneumonia omnia ſigna adſint deſcripta (830. N°. 1.) utendum quiete corporis & animi; aëre tepido humido; balneo vaporis aquæ dulcis ad pulmones, nares, os, pedes, crura; victu tenui, potu levi; medicamentis aquoſis, nitroſis, farinoſis, mellitis.

851. Si vero ſtatus adeſt (830. N°. 2.), utendum iiſdem (850.), & medicamentis emollientibus, depurantibus, excreationem promoventibus, leniter reficientibus, vaporibus: vitanda tum venæ ſectio, purgatio, ſudoris expulſio, aliave omnia, dictam excretionem perturbantia.

852. Si (830. N°. 3.) adeſt, lenia clyſmata emollientia, fomenta lenia abdomini imponenda, decocta emollientia, & leviſſimo gradu laxantia, proſunt, ſimul reliquis peractis (850. 851.).

853. In ſtatu altero (830. N°. 4.) fiant eadem, ac (850. 851. 852.), ſed addantur

balnea pedum, fomenta renuum per clyſmata emollientia interna, & externa linimenta, bibantur decocta leviſſime abſtergendo diuretica.

854. Si inflammatio recens, magna, ſicca, in corpore robuſto, paulo ante ſano, exercitato, deprehenditur per ſigna (825. 826.), ſtatim recurrendum, 1°. ad citam, largam, pro gradu mali moderandam, aut repetendam miſſionem ſanguinis, ut moles craſſi minuatur, & diluentibus ſpatium concedatur. 2°. ad balnea vaporis emollientis pulmonibus aſſiduo, reliquo corpori ſæpe applicanda. 3°. ad decocta diluentia, reſolventia, emollientia, laxantia, antiphlogiſtica, nitroſa, anodyna, parva copia, continenter repetenda, calidiſſima ſorbenda. 4°. ad clyſmata blandiſſima antiphlogiſtica. 5°. ad victum tenuiſſimum ex ſuccis antiphlogiſticis.

855. Si inflammatio magna, cum febre, & reliquis ſymptomatibus validioribus duravit ultra triduum, & ſigna adſint inflammationis jam in ſuppurationem tendentis (833. 835.), ſemper multum diſcriminis adeſt, quamvis diutius jam excurret morbus, & ſpatium dabit curationi: tum 1°. venæ ſectione nulla, vel, ſi aliquid urget, parca utendum. 2°. victu leni, ſed paululum incraſſante, & ex maturantibus confecto, utendum. 3°. balneis pulmonicis, emollientibus, maturantibuſque utendum ad quintum ab inchoato malo diem. 4°. die quinto, & ſexto iiſdem utendum, additis ſorbitionibus tuſſim moventibus leniter, ſimulque replentibus, ut ſeptimo forte die locus levari queat pure cocto; vaſis attenuatis, vita ſuſtentata.

856. Si ſigna docent, factum eſſe in pulmone abſceſſum (835.) acceleranda ejus diſruptio in aſperam arteriam, eaque facta, depuratio ſubita & tuta ulceroſi loci.

857. Diſruptio tentatur ſi poſt multa alimenta mollia, ſubpinguia, cum vino molli, pulmo, ſuppuratus (836.), & præparatus (855.) vapore calido, clamore, tuſſi, excreatoriis, concuſſione in navi, vel rheda, agitatur.

858. Simul ac dein ſigna edocuerint, apoſtema ruptum eſſe, utendum victu lacteo, vegetabili leniſſimo, nec facile putreſcente, tum de die aperientibus, deterſivis, veſperi levibus opiatis; vaporibus emollientibus; equitatione, vel vectione in rheda, aut navi.

859. Si autem ſigna (838.) docent, ſtatum (837.) jam obtinere, nulla tamen hactenus certa prognoſi quonam materies verget, tum levi, fluido, blande aromatico, paululum vinoſo utendum victu; quietum ſit corpus; medicamenta vero ſint emollientia, & ex genere leviſſimo aperientium; pulmoni proſpiciatur uſu emollientium: ſic vel determinabitur, vel ulterius diſſoluta excernetur mali materies.

860. Sed ſi cum ſignis (838.) ſimul illa adſunt (839. 840.), quibus determinatio ſignificatur, fiant modo dicta (859.), ſimulque locus præviſus (839. 840.) ſuctu, laxatione, ſtimulo, aperientibus ita tractandus, ut minus reſiſtat, plus trahat.

861. Si (841.) obtinet, fiant eadem (859. 860.), ſed ſimul aperientia paulo fortiora, ſaponacea, hepatica, addantur, tum clyſmata, & fomenta his conſtantia.

862. Malum vero, quod deſcriptum (843.) raro medelam capit, niſi forte emollientibus externis, internis, atque motu equitationis, vel vectionis in rheda cedat parum.

863. Quando in ipſam jam gangrænam abiit (844.), incurabilis eſt.

864. Si autem Peripneumonia per ſputum jam expurgari cœpta, incipit ſuppreſſum id habere, ſtatim ſumma ope nitendum, ut iterum id prodeat. Tales cauſæ impedientes ſunt ſæpe, magnum frigus ſubito, admiſſum; ingens exſiccatio undecunque nata; febris calida ſuperveniens; medicamenta calefacientia; alvus liquida, nec critica; ſudor ingens; animi affectus vehementior.

865. Tum ſtatim ad vicinitatem partium à ſuppreſſa, & aggeſtu increſcente materie, inflammatio nova exoritur; unde illico eadem ſymptomata, quæ à Peripneumonia primaria (825. 826.); illa autem tum debilitato jam corpori accidentia, ut plurimum cito lethalia evadunt.

866. Illi autem vitio (864.), ejuſque ſequelis (865.) occurritur vapore aſſiduo calidi, humidi, emollientis naribus, ore attracti, pulmonibus recepti; toto aëre ſimili huic vapori per artem reddito; uſus etiam largus potuum ſimilium, cum melle inprimis & aceto, multum prodeſt; medicamenta leniter reſolvendo antipyretica, ut eſt ſtibium diaphoreticum cum nitro fixante; leniter opiata; ſudoris evitatio; maxime tandem placida animi quiete.

PERIPNEUMONIA NOTHA.

867. QUæ Peripneumonia hyeme à frigore, verno tempore à calore ſupervenien- te multoties accidit, oriri ſolet ex pituita lenta in toto ſanguine nata ex cauſis recenſitis olim (69. 72.), & ſenſim pulmones infarciente, donec in peſſimum hunc, & improviſo ſæpe lethalem, morbum eat.

868. Ubi paululum adolevit id malum, pro- duxit jam in toto corpore effectus plurimos (72. 73. 74.), tumque præterea eos, qui peripneu- moniæ lentæ proprii (825. 826.), unde malum curatu difficillimum.

869. Nam miſſio ſanguinis, eouſque cele- brata, ut in hoc morbo requiritur (854.) nocet admodum ob debiliora viſcera, nimiſque alie- na humida lenta; hinc primo juvare viſa, mox mala auget.

870. Attenuantia autem adeo hic famigerata, dum impetum in vaſa pulmonalia augent, den- ſitatem, impactumque obſtruentis ſæpe augent, ſimulque morbum cito reddunt lethalem.

871. Morbus ille ſenibus, pituitoſis, frigidis, catarrhoſis, gravedine laborantibus frequens, ſequi ſolet omnes cauſas, quæ ſtagnantia cito movendo in pulmones agunt, ut curſus, decla- matio, cantus, ebrietas inprimis à valide cale- facientibus, comeſſatio, calor foci, balnei, ſolis, maxime ſi æſtum hinc natum ſubito fri- gus ingens exceperit.

872. Primo fallaci lenitate opprimit nec opinantes: quippe levi fatigatione, debilitate, proſtrato omni fere animi motu, anhelitu, oppreſſione pectoris incipiens, adeo leves motus excitat, ut vix caloris, febriſve indicia moneant periculi: mox vagæ horripulationes, leviuſculi febris inſultus adſunt; unde ſubito creſcente anhelitu & debilitate mors; cujus in urina & pulſu vix ullum adfuit præſagium.

873. Curatur hac methodo cautiſſima: 1. mittatur ſanguis ex largo vulnere. 2. mox eluatur alvus clyſmate, quod repetatur quotidie, donec ſigna docuerint levari pulmonem. 3. utatur victu tenuiſſimo juris carnium, inprimis cum levi acido, potu tenui ex aqua & melle. 4. vapores, ſuffituſque deſcripti (866.), decocta diluentia, abſtergentia, leniſſime aperientia aſſiduo potanda, adhibeantur; ſimulque balnea crurum, pedumque, & larga veſicantia.

874. Ex his omnibus (820. ad 874.) ratio datur, cur pueris hic morbus, fœminiſque rarior? ut & iis, qui laxæ ſunt ſtructuræ quoad ſolidorum fabricam cur vix accidat? Cur in his facile, & fere ſponte, ſanetur? contra in robuſtis exercitatiſque corporibus? ex iiſdem pariter liquet, hunc morbum fere fieri ex omni alio prægreſſo, antequam ex eo moriatur æger: adeoque proximam mortis cauſam, & ultimum ferme omnium lethalium morborum effectum, eſſe Peripneumoniam.

PLEURITIS.

875. PLeuritis dicitur adeſſe, quando æger laborat acuta, continua febre (564. 567.), cum pulſu duro; dolore acuto, punctorio, inflammatorio (382. N°. 3.), in inſpiratu valide aucto, in exſpiratu vel animæ retentione leniori, mitiori pariter, ubi reſpiratio, immoto thorace, maxime ope abdominis fit; tuſſi fere perpetua, dolorem magnum inferente, hinc ſuffocata.

876. Quoties una cum his ſymptomatibus ſputa ex pulmone ſymptomatica prodeunt; dicitur *humida*; quando hæc abſunt, *ſicca* vocatur.

877. Nulla eſt pars integumentorum interni thoracis, quam non aggreditur: tota ergo pleura, totumque mediaſtinum, hinc anterior, poſterior, dextra, ſiniſtra, ſuperior, inferior, exterior, profundior pars æque obſidetur hoc malo: ſed inprimis latera.

878. Ubi autem ipſa membrana coſtas interne ſuccingens doloris ſedes, aut pars illa muſculorum intercoſtalium internorum, *vera*; ſi autem altius intercoſtales muſculi, externi inprimis, vel & his ſuperiora laborant, *ſpuria* appellatur.

879. Adultos, ſanguineos, lautius potos, paſtoſve, exercitatos valde, acidum raro eructantes, in morbos inflammatorios vergentes; verno tempore, maxime ſubito æſtuante poſt aëre gelu cœlo; aut hyberno in acerrime fri-

gido vento; infeſtat primario: tumque vocatur *idiopathica.*

880. At ex materie prægreſſi inflammatorii morbi mota, & in loca deſcripta (877. 878.) delata, exorta *ſymptomatica* dicetur.

881. Pro cauſa antecedente habet: 1. omne id, quod inflammationi generandæ cuicunque aptum (375. ad 380.) 2. id, quod hanc cauſam generalem determinat in pleuram præcipue; quo pertinent maxime, natura ægri, intercoſtales arteriolas anguſtiores, magiſque duras, habentis; morbus præcedens, qui reliquit diſpoſitionem eadem proferentem, ut eſt ſcirrhus pleuræ, callus, pulmo adnatus &c.; natura epidemici morbi prædominantis; aër frigidus, per anguſtas rimas violente actus in nudatum corpus, ex labore vel igne prius valde æſtuans; potus gelidus ſubito, magno hauſtu ingeſtus in corpore ſimili; aër hyemali tempore borealis gelidiſſimus. 3. μετάπτωσις materiæ inflammatoriæ, ichoroſæ, ſuppuratoriæ, prius in toto, vel in aliqua parte, prædominantis, & dein quacunque cauſa huc depoſitæ, ut in morbillis, variolis, tumoribus ulceroſis, ulceribus magnis, latis, ſubito evaneſcentibus, abſorpta venis materie.

882. Hiſtoria hæc (875. ad 882.), decurſus mox exponendus (883. ad 907.), diſſectio cadaverum pleuriticorum clare docent, eam eſſe inflammationem ſanguineam (371.) in arteriolis locorum deſcriptorum (877. 878.), ortam plerumque ex febre acuta præcedente.

883. Inde (881. 882.) perſpicue deducitur mali hiſtoria: incipit cum appetitu ciborum

ſæpe magno; frigore; horrore; debilitate; laſſitudine; febre; procedit cum calore, ſenſim in æſtum excreſcente; ſiti; proſtrato appetitu omni; dolore ab miti in acerbiſſimum tendente; reſpiratione valde læſa; viget cum febre violenta, ſed minus manifeſta ob reſpirationem coactam, & præ ſenſu doloris ſummi ſuffocatam; unde ſæpe turpiter fallitur Medicus: inde deſinit in varios eventus, pendentes ex pluribus cauſis, ſed inprimis à diverſitate mutationum inflammationis (386. ad 393. 492. ad 500.), natura loci ubi malum eſt (877. 878.), & conſideratione harum circumſtantiarum: prout partes plures (877. 878.) affectæ ſimul; prout impetus circulantis liquidi violentior (92. ad 102.); aut major malignitas ipſius morbi principis (564. 567.), eo ſymptomata cuncta pejora, inprimis reſpirationis & pulſus vitia magis à naturalibus recedentia, ut & excretorum.

884. Exit in ſanationem, alios morbos, vel in mortem.

885. In ſanationem ope naturæ, vel artis in initio, dum ſimplex adhuc morbus.

886. Sanatur auxilio naturæ, vel reſolutione benigna, vel coctione & excretione mali.

887. Reſolutione, ſi contingunt ſimul cauſæ (386. 401.); tumque benignitas ſymptomatum nihil agendum docet, niſi ut levi victu, blandiſſimis aperientibus, molliſſimo fotu, malum levetur.

888. Coctione & excretione cauſæ ſanatur, inprimis obſervatis hiſce. 1°. quoties hæmorrhoides debita copia liquidum aptum opor-

tuno tempore fundunt ; 2°. quoties urina copioſa, craſſa, hypoſtatica, ſtrangurioſa, ſubrubra cum albo ſedimento fluxit cum levamine malorum ante quartum diem, qualis & ſiccam ſanavit ; 3°. ſi alvus materiem flavam llioſam ante quartum diem copioſam cum levamine ejecerit : 4°. ſi abſceſſus ichoroſi, purulenti, fiſtuloſi, diu manantes, ante ſextum diem incepti, poſt aures, vel ad crura, prodierunt (juxta 837. ad 843.) ; 5°. dolor lateris ſi tranſit ad humerum, manum, dorſum, cum ſtupore, dolore, gravitate illarum partium, 6°. ſi ſputum ex parte liberale, levans ſine coryza, copioſum, mox puriforme, album ſtatim, vel ante diem quartum, continuatum vel à ſuppreſſione ſtatim redeuns, inde enim nono vel undecimo die ſalus.

889. Ubi ſigna accurate obſervata docent, ſtatum pleuritidis (875.) adeſſe modo deſcriptum (888.), tum Medico nihil mutandum, ſed omnia continuanda incumbunt. Ergo neque venæ ſectio, neque evacuatio, vel mutatio alia inſtituenda. 1°. victu molli, tenui ; animi, corporiſque quiete ; aëre temperato calido, & humido ; ſomno ſpontaneo, vel lenibus conciliato ; medicamentis mollibus, tenuibus, leviſſime aperientibus ; utendum. 2°. deinde evacuationi cuilibet ſingulari proficienti providendum : ergo in ſtatu (888. N°. 1.) anus fovendus molli, laxante, aperiente fotu ; aut, ſi minus ſic proceſſerit, hirudinum applicatarum ſuctu. Si (888. N°. 2.) obſervatur ; ſtatim fomenta ſimilia renibus, perinæo, hypogaſtrio apponenda ; lenia diuretica aperientia danda ; aër paulo minus calidus curandus ; ſudor, & aliæ evacuationes, vitandæ ; blanda clyſma-

ta diuretica proſunt. In caſu vero (888. N°. 3.), ſimilia fomenta emollientia toti obvolvenda abdomini; clyſmata laxantia injicienda alvo; victus laxans inſtituendus: ubi denuo quartus ſtatus (888. N°. 4.) adeſt præviſus (838.), & ſimul locus (839. 840. 841.) innotuit, tum utendum memoratis (859. 860. 861.), & apertura facta ſuppuratoriis locum aliquamdiu apertum tenentibus: deinde in caſu (888. N°. 5.), præter communia, partes, in quas dolor migrat, fovendæ mollibus, calidiſque, fricandæ leniter, ſtimulandæ emplaſtris parumper attrahentibus. Denique in ultimo dato (888. N°. 6.) tota res eadem ac in peripneumonia bona, adeoque omnia huc repetenda ex (850. 851.), & agenda.

890. Arte autem, ſine alio morbo, ſanatur pleuritis hac inprimis methodo: ſi pleuritis (875.) recens ante tertium diem finitum, magna ex ſymptomatibus validis (875. 883.), ſicca (876.), in robuſto, exercitato, ſicco corpore. ſine ſpe, vel præſentia (887. 888.); tum 1°. cita, larga, accelerato fluxu celeris, ex magno vaſe, per magnum vulnus, miſſio ſanguinis inſtituenda, corpore quieſcente, ſupino, & reſpiratione, dum fluit, tuſſi, ſuſpiriiſque accelerata, loco affecto eodem tempore foto, & leniter perfricto; debet continuari in remiſſionem ſatis notabilem doloris, vel ad prima ſigna deliquii animi; debet repeti ex conſideratione redeuntium denuo ſymptomatum, ad quæ tollenda prima inſtituta fuit; cruſta (384.) abſens finem definit. 2°. ſtatim adhibenda fomenta, balnea, tepefactoria, linimenta, emplaſtra, quæ laxando, reſolvendo, mitificando, avertendo, pro-

deſſe queant. vid. (395. N°. 6. 398. N°. 3.) 3°. tum ea medicamenta danda, quæ diluant, reſolvant, laxent, mitigent, refrigerent, dolorem leniant, aut ſopiant: quæ calida, humida, magna copia, ſorpta, & ad locum affectum determinata, juvant, & pro mutatis phænomenis varia aſſumenda ſunt, ſemper curando, ut eligantur illa, quæ putredini adverſiſſima. 4°. victu tenui, molli, refrigerante, antiphlogiſtico eſt opus. 5°. denique omne exſiccans, calefaciens, impetum augens, vitandum; aut calor aëris, ſolis, foci, lecti, victus, medelæ.

891. Quæ ipſa (890.) quamdiu continuanda, vel repetenda ſint, docet morbi pertinacia, remiſſio, atque in ſanationem (888.) mutatio.

892. Abit in alios morbos dum 1. ſuppuratur locus inflammatus, quod futurum ſcimus α. ex ſignis generalibus (387. 402.) β. ex pertinacia doloris, tuſſis, febris, ultra quartum diem. γ. abſentia ſignorum reſolutionis (887.), & ſanationis (888.) δ. neglectu medelæ requiſitæ (890.)

893. Ipſum vero apoſtema jam fieri, ſcitur ex ſignis communibus (405.), maxime hic ex horrore ſæpe recurrente ſine cauſa, & ſignis datis (834. 835.) in peripneumonia, & tempore morbi: inde & factum cognoſcitur, & quandoque ſputo per pulmonem evacuatur.

894. Abſceſſus vero ille pure proprio rumpitur, unde pus ſtillat in cava pectoris, ulcus novo pure facto & accumulato totum cavum replet, totum corpus conſumit; id factum noſcitur ex prægreſſis ſignis (892. 893.) dura-

tione mali uſque in decimum quartum diem ; ymptomatum ſubita remiſſione, & repentino reditu : inde Phthiſis.

895. Ubi ergo per ſigna (892. 893.) novimus inflammatum abſcedere, locus ante dolens notus per cauſtica erodendus, uſque circiter ad pleuram incidendus, ſuppuratoriis apertus ſervandus, ut materies extrorſum verſa vi pulmonum à pleura caveat, ne fiat empyema : dein emolliendus, donec mundatio facta ſit.

896. At vero ſi conſtat per ſigna (302. 894.) jam rupto apoſtemate pus formaſſe empyema, illico Thorax aperiendus (303. N°. 5.), pus educendum (303.), vulnus percurandum (304.) victu, & medicamentis.

897. In alium quoque morbum abit, ſcirrhoſo, calloſove, facto loco affecto, tum etiam pulmone pleuræ jam adnato ; quæ ubi facta, oritur aſthma, diſpnœa, tuſſicula ſicca, inprimis à paſtu vel motu corporis ; ex quibus cognoſcitur, ſi præſentia ſunt ſine ſignis abſceſſus (893.), vel empyematis (896.) & inprimis ſi diu, ſine magno mali incremento durant.

898. Cognitum hoc malum (897.) vel nullo remedio medicabile ; vel tolletur vita duriore, labore, aëre libero, ruſticatione, equitatione forti, multumque repetita.

899. In Gangrænam quoque talis inflammatio tranſit primo lateris, mox, vicinia loci, pulmonis (844.).

900. Quod malum (899.) vel ex vehementia pleuritidis, vel ex acri aut putri materia concomitante ſimul oritur.

901. Id vero futurum eſſe, & jam inchoari præſagitur ex variis: ſi ſputa purulenta ſubbilioſa, rotunda, purulenta ſubſanguinea, nigra fuliginoſa, cœnoſa, fœtida, ſtrepitus in pectore multus cum vultu mœſto, oculis rubro flavis, pulverulentis, caliginoſis, ſi ſputa initio varia; tum ſæpe tertio vel quinto die moriuntur. Si ſtertor, ſputum nullum, vel difficile, pulſus languidus, urina flammea: ſi alvi fluor liquidus, fœtidus, putridus, ſymptomaticus: ſi ſupervenit magna peripneumonia: ſi novus inſultus priori ſuccedit: ſi ſanguis floridiſſimus effluit ex vena ſecta ſine cruſta inflammatoria (384.), licet ex largo vulnere, pleno ſaltu, puro vaſe exceptus ſit: ſi ſputum ſupprimitur dyſpnœa manente, vel aucta cum dolore, gravitate pectoris, pulſu duro, parvo, celeri, calore magno; hæc enim quinto die exacerbata ſeptimo mortem inferunt: ſi urina prærubra, obſcura, cum varia hypoſtaſi, nec diſcreta, intra quatuordecim dies occidit: ſi hypoſtaſis nigra vel furfuracea, citio mors: ſi initio mitis, quinto vel ſexto die exacerbata, ſeptimo & duodecimo periclitantur, raroque ſanantur, niſi poſt quatuordecim dies: ſi dorſum, latus, humeri, cum rubore accenduntur cum angore ſummo, alvi fluxu viridi, & fœtidiſſimo.

902. Si ſicca ob defectum virium, ob dolorem ſummum, ob ineptitudinem materiæ ad expulſionem, ob vaſa nimis contracta & criſpata, ob nimium uſum calidorum, dolore ſimul vergente ad ſuperiora: ſi lingua ſtatim ſicca, ſordibus obſita, livida, nigra, cum bulla nigra: ſi horum ſignorum ſingula, vel plura ſimul, eveniunt, plerumque morbus ex

H v

ſe lethalis, non facile ſanandus, ſed ut plurimum gangræna loci in latere, & vicino in pulmone, necat.

902. Quando autem hæc ſigna (901.) jam imminere id malum (899.) deſignant, ſtatim uno impetu ſumma remedia tentanda ſunt, nec vitæ auxilio, nec leviori fidendum medelæ, modo aliquæ vires ſuperſint.

903. Ergo hoc caſu (902.) ſtatim cruſtæ ferro ignito in loco affecto profunde inurantur, dein fortibus emundantibus obducantur, & penetrantiſſimis fomentis caleſcant aſſidue; tum fortia diluentia, aperientia, antiſeptica, ſudorifera, larga copia hauriantur. His enim, ſi ullis, lenietur mali ſævities.

904. Sed ſi cauſa inflammatoria vehementiſſima ſumma crearit ſymptomata pleuritica, nec auxilio naturæ (887. 888.), nec remedio ulli antipleuritico (890. 903.) cedentia, & hæc dein ſubito, ſine cauſa tolluntur, quatenus ab inflammatione pendebant, manente pulſu parvo, celeri, intermittente reſpiratione celeri, parvaque, ſudore frigido, conſtat Gangrænam jam occupaſſe loca inflammata. Hinc delirium brevi, ſtatimque mors, maxime ſi ſimul lividus thoracis color: quod idem fit, ſi ille, qui ſputum ſubbilioſum excreat, dolore levatur ſine ratione, tunc enim pariter lethalis inſania, mortis ex gangræna nuncia, adeſt.

905. In mortem exit ipſa Pleuritis tunc, quando tam vehementes cauſæ ejus, ut dolor productus omnem motum thoracis ſupprimens brevi creet, impedito ſanguinis trajectu, peripneumoniam lethalem (848.) quam breviſſime.

906. Hinc liquet, cur omni ſæviori pluriti-

di peripneumonia ſuperaccidat? Cur ſenibus, puerperis, gravidis, plerumque lethalis? Cur thoracis per faſciam adſtrictio adeo dolorem levet, ut morbum tolerabilem reddat.

PARAPHRENITIS.

907. SI morbus pleuritidi ſimilis occupat eam membranæ Pleuræ partem, quæ diaphragma ambit, vel & ipſum Septum medium, oritur morbus dirus, quem Paraphrenitidem appellant.

908. Qui longe frequentior, quam vulgo quidem cenſetur, licet præſens ſæpe ignoretur, negligatur, vel alterius morbi titulo tractetur.

909. Cognoſcitur ex febre acutiſſima, continua; dolore inflammatorio loci intolerabili ob membranas nervoſas; qui dolor immaniter augetur in inſpiratione, tuſſi, ſternutatione, repletione ſtomachi, nauſea, vomitu, compreſſu abdominis in alvo, vel urina reddendis; reſpiratione hinc ſublimi, parva, celeri, ſuffocativa, quieſcente abdomine, ſolo thorace peracta; delirio perpetuo; hypochondriorum introſurſum revulſione; riſu ſardonio; convulſione; furore; gangræna.

910. Exitus idem, ut in pleuritide (884. 892. 896. 897. 899.), ſed ob motum partis magnum & aſſiduum, ob neceſſitatem ad vitam, ob nervoſas membranas tenſas, omnia velociora, funeſtiora; & Aſcites hinc purulentus.

911. Curatio hinc eaſdem diſtinctiones &

cautelas requirit, tum eadem ferme remedia, exceptis iis, quæ loci ſitus reſpuit. Clyſmata mollia ob viciniam loci ſæpe juvant.

912. Ubi vero ſuppurato diaphragmate prius inflammato, abſceſſus in cava abdominis ruptus ſuum pus evomit, fit collectio ejus in abdomine, aggeſtio, putrefactio, tumor, viſcerum exeſio, tabes miſerrima, mors.

913. Eſtque totum hoc malum inſuperabile, licet cognitum.

HEPATITIS, ET ICTERUS

Multiplex.

914. UT viſcera & partes, de quibus hactenus, ita Hepar quoque inflammationis capax; licet raro de eo cogitetur, & forte etiam non ita frequens ſit ob arteriæ hepaticæ parvitatem, & minorem impetum ſanguinis Venæ Portarum.

915. Locum ergo habet in finibus ultimis utriuſque hujus vaſis (914.), hepati adferentis cruorem effectu arterioſo; hinc, ut pulmonis, duplex eſt ſede, origine: ita tamen, ut unam natam altera facile ſequatur.

916. Antecedunt utramque (915.) cauſæ ſimiles, nempe generales inflammationis cujuſcunque (375. ad 380.) determinatæ inprimis ad hæc loca; tum nonnullæ huic maxime loco propriæ, quæ multæ quidem huc referendæ: obeſitas omenti ingens; atrabilaria cruoris, biliſve temperies; acrimonia ſtagnan-

tis alicubi materiæ purulentæ, ichoroſæ, ſcorbuticæ; ſi his accedit calor, febris, motus, victus, medicamentum, venenum, quod eliquat, movet, in hepar promovet; bilis pinguis, acris, exuſta, per ſuas cauſas agitata; lapis, gypſus, ſcirrhus, callus, ſteatoma, apoſtema, cancer, vermis, aliquem locum jecoris, veſiculæ fellis, meatus bilarii occupans, premens, comprimens, ſi acceſſerit cum ſimilis cauſa excitans, ut mox enumerata; ſubita fortis frigoris per aërem, potum, natationem, calefacto fortiter prius jecori applicatio; ſitis diuturna in magno motu, æſtu, ſudore; febris ardens cum inedia & defectu potus; ſummæ animi perturbationes; maximi motus per vomitoria excitati; mala hypochondriaca inveterata.

917. Ex his tam multiplicibus cauſis (916.) orta inflammatio varios habet effectus pro varietate diſpoſitionis præcedentis in jecore, pro varietate materiæ motæ & inflammantis; tandemque pro varietate cauſæ pellentis.

918. Dum vero indolem communem inflammationis ſequitur, vaſcula obſtruit; fluida ſiſtit; tumorem elevat; vicina comprimit; eadem ac in ſuo loco producit; hinc ſenſim increſcit, totum fere occupat, ventriculum impedit, & ab eo repleto dolet, ſic & diaphragma; omnem cruorem arteriæ cœliacæ, & binarum meſentericarum impedit, ad hepar ſiſtit; adeoque omnem venoſum, arterioſum, lymphaticum fluorem in viſceribus, primis abdominalibus integre impedit; bilis generationem, ſecretionem, excretionem, circulationem, actionem invertit; Icterum producit, ejuſque effectus, putrefactionem om-

nium liquorum & viſcerum abdominalium producit; unde infinita mala.

919. Habetque pariter exitum in ſanitatem, alios morbos, mortem.

920. In ſanitatem tranſit beneficio naturæ, vel artis.

921. Per naturam autem benigna reſolutione, aut coctione & excretione materiæ morboſæ.

922. Reſolutione, ſi materies recens, lenis, & reliquæ conditiones adſunt (386.): tum ars diluendo, ſolvendo, leniter movendo, per epithemata, potus, clyſmata, negotium promovet.

923. Coctione, & excretione, dum in morbo hoc per ſua ſigna (916. 917. 918.) cognito 1. alvus fluit bilioſis cum pauco cruore ante diem quartum; 2. urinave excernitur multa, acris, craſſa, rubra cum ſedimento ſubalbo, diu continuata, ante diem quartum; 3. ſuperveniente dolore mitiori Lienis ante ſigna ſuppurationis; 4. hæmorrhagia larga ex nare dextra; 5. ſudoribus, materie, loco, tempore, continuatione, effectiſque, bonis.

924. Ubi primum apparet (923. N°. 1.), ſtatim epithematibus, clyſmatibus, fomentis, potibus, victu, medicamentis, ea ſunt ſubminiſtranda, quæ valent diluere, reſolvere, movere, abſtergere, leniter expellere, putredini bilioſæ inprimis obeſſe.

925. Si alter caſus adeſt (923. N°. 2.) utendum dictis (889. ad curam 888. N°. 2.), inque iis addenda parum deterſiva.

926. In tertio caſu (923. N°. 3.) eadem

(924. 925.) peragenda ; ſed lieni ſimul, & toti viæ ab eo in hepar, fomenta ſimilia danda.

927. In quarto (923. N°. 4.) nares interne & externe emollientibus, tepidis fovendæ, donec ad levamen ſymptomatum fluxerit ſanguis ; tum vero, ſi nimius fluor, compeſcendus lente per ſtiptica & diætam ; ne nimis cito.

928. In quinto denique (923. N°. 5.) requiritur uſus decoctorum diluentium, abſtergentiumque largus.

929. Inprimis in his (924. ad 929.) cautio ſit, ne aliquid materiæ morbi in loco reſtet, difficulter poſtea ſuperandæ : & inde prima, atque benigna Icteri ſpecies curatur.

930. Si recens, vehemens, ſine ſignis & ſpe (922. 923.), erit tractanda eiſdem cautelis, remediis, methodo, ac pleuritis (890), paraphrenitis (911.), & ſimiles morbi : niſi quod ea, quæ leniter vi antiphlogiſtica alvum emolliendo ſubducunt pota, & per clyſma injecta, inprimis hic proſint.

931. Signa autem perfectæ ſanationis, color non amplius ictericeus in oculis, facie, urina, fœce alvi, cum abſentia ſymptomatum (918.).

932. Unde noſcitur origo, natura, effectus, curatio ſecundæ ſpeciei Icteri gravioris.

933. Si autem in hepate inflammato (914. 915.), remedia (922. ad 931.), non ſero, fruſtra applicata ; cauſa major ; tum orietur ſuppuratio (387. 402.) jecoris, ſimilis ut alibi, niſi quod ob copiam multi hic liquidi

cruenti & bilioſi ſtagnantis raro bonum pus, niſi in parvis & exterioribus, plerumque vero funeſta putredo.

934. Cognoſcitur id futurum 1. ex ſignis prægreſſæ inflammationis in loco, dolore inflammatorio, ictero flavo in oculis, cute, urina, fœce alvi, apparente, febre acuta. 2. ex abſentia reſolutionis (922.), cocti excretionis (923.), aut ſanationis (924. ad 933.) 3. ex mutatione ſymptomatum, remiſſa acutie doloris, ſequente pulſatione, manente ictero, horroribus vagis. 4. ex duratione inflammationis non peſſimæ ultra triduum.

935. Factum novimus: 1°. ex ſignis (934.) prægreſſis. 2°. tumore loci. 3°. mutatione ſymptomatum, loco doloris jam præſente gravitate partis manente ictero. 4°. ex debilitate magna, febricula hectica, ſiti ingente.

936. Tale apoſtema vel 1°. totum depaſcitur jecur; 2°. vel rumpitur in cava abdominis effuſo pure ſanioſo; vel 3°. per vaſa bilioſa in inteſtina; vel 4°. per venam cavam in cruorem; vel 5°. elato tumore accreſcit peritonæo, atque ibi abſceſſum externum hepatis format, ibi apparentem.

937. Ubi hepar conſumitur, tum tabe lenta icterica, cum febricula aſſidua, ſiti intolerabili, debilitate ſumma, anxietate inexplicabili, urina fere nigra, tympanitide, fluore alvi ſanioſo, fœtidiſſimo, diu luctatus moritur.

938. Qui caſus (937.), eouſque provectus, nullam medelam, vix palliationem capit; hæc nova Icteri idea.

939. Si ulcera facta hepatis, & jam rupta effuderint ſuam materiem in cava abdominis, collecto ibi puri aſſiduo novum addunt; omne corporis humidum & pabulum in novum pus convertunt, cuncta viſcera putrefaciunt, hinc Aſciten, mentiendo Tympanitidem, creant, unde poſt lentam, terribilemque tabem, & ejus ſymptomata, mors: ſimilis fere priori (938.) hæc Icteri ſpecies, nulla arte ſanabilis.

940. Quoties vero ſuppurata materies & ichor, exeſis finibus meatuum bilioſorum, in horum amplitudinem, indeque in inteſtina fluxerint, pro varietate affectatæ viæ, vomitus fœtidos, putrefactos, purulentos, ichoroſos, albi, cinericei, fuſci, flavi, nigri coloris, vel ſimiles alvi evacuationes producunt, cum ſumma virium jactura, titulo fluxus colliquativi, brevi lethales. Novus hic iterum Icteri exitus, maxime metuendus.

941. Si vero in Venæ Cavæ exeſos fines, hinc in ipſam, denique in maſſam ſanguinis eadem liquida (940.) ſe effuderint, miſcuerintque, teterrima oriuntur, & brevi exitialia, ſymptomata; animi deliquia enormia, frequentia; debilitates ſummæ; pulſus omni modo malus; perturbatio omnium functionum ſimul; mors improviſa. Novus iterum Icterus.

942. Quo quidem caſu (941.) nulla valida medela habetur, largus autem uſus eorum, quæ vires focillant, putredini reſiſtunt, humida reſtituunt, aliquid proficit.

943. At ſi ultima obtinet mali ſpecies (936.

N°. 5.), tum deprehenſus tumor, lino, ferro ignito, cauſticis, lanceola aperitur; vulnus leniter erodentibus & ſuppurantibus tam profunde exeditur, donec ad vomicam perventum.

944. Si tum album, æquale, læve, inodorum, ſpecillum non colorans, pus extrorſum exit, ſpes eſt: oportet enim ut ulcus tractare (402. ad 413.); ſimul interna depurantia medicamenta adhibere.

945. Si autem flavus, fuſcus, lividus, niger, fœtidus, ſpecillum colore iridis inficiens, ſanioſus, amurcoſus, ichor prodit, ſenſim exedetur jecur; conſumetur æger; fientque fere eadem ſymptomata (941.).

946. Atque rurſum ſi poſt inflammationem jecinoris adſunt conditiones (392.) ſcirrhus ibi naſcetur; qui tumore, duritie, incremento, & ſuam ſedem, & vicina lædit, hinc iterum eadem fere mala, ſed lenta producit (881. 882. 883.); mollibus non auſcultat; acribus in cancrum (492.) horrendum vertitur, cujus dein terribilia effecta intelliguntur ex (499.) comparato cum hac ſede affecta: præcipuum ſcirrhi talis effectum, Icterus perpetuus.

947. Unde patet, id malum per ſua ſigna cognitum (946.) mitiſſime tractandum, ſanari vix unquam.

948. Si autem in parva modo parte jecoris exigua talis inflammatio hæſit, calculo, ſcirrho exiguo, puſtulæ, exiguo abſceſſui, originem dabit: quæ per ſe parum, ſed orta febre multa mala pariunt (881.).

949. Tandem etiam inflammatio hepatis deſinit ſubito in mortem, ſi cauſæ inflammatio-

nis tam validæ, ut nihil per totum jecur tranſire queat, febre ſimul intenſa urgente: tum ſtrictum ad fines, dilatatum ad vaſa hepar, nullam functionem obit; fit icterus ſubitus & ingens; rumpuntur vaſa; effunditur ſanguis & bilis; moritur illico æger. Id futurum prædicit. 1. vis morbi in hepate cognita. 2. ſumma & ſubita reſolutio virium: at vero jam fieri docet vomitus, aut ſeceſſus ſanguinis, bilis, fœcis amurcoſæ, viridis, nigræ, fœtidiſſimæ, cadaveroſæ; ſingultus magnus, perpetuus; febris intenſiſſima; ſitis inextinguibilis; ſubitus admodum pallor.

950. Ex his omnibus expoſitis (914. ad 950.) intelligi poſſunt infinita ſymptomata in morbis acutis occurrentia; quorum ignota ratio inanes malignitatis fabulas produxit: nam ab hepate omnia viſcera abdominis, adeoque omnes illorum actiones, digeſtionis, aſſimilationis, nutritionis, refectionis ſanguinis, excretionis alvinæ, pendent. In Hepate triplex, facile in calore putreſcens humor, ſanguis multus & ſolutus, bilis veſicaria, & hepatica: Hepatis cum diaphragmate & corde magna vicinitas: finibus bilioſis obſtructis facile liquor Portarum bilioſus in Cavam tranſit. Tum ex iis ſolis perſpicitur, quam varia, quam multiplex Icteri idea? Cur aliquando facile ſanetur, & quando? Cur ſæpe ſit pertinaciſſimus? Cur ſæpe cito, ſæpe tarde admodum occidat? Cur per vices accedat, maneat, abeat, redeat? Cur cum tantis anxietatibus, vomitu, dolore, convulſione, præcedentibus, appareat, quieſcat, redeat? Et quid tum denotet? Cur in acutis tam calamitoſus ante ſeptimum diem? Cur tam inexpugnabilis in iiſdem poſt ſeptimum diem?

Cur dyſenteria larga, cito deſinente, tam bene ſanetur? Cur miſſio ſanguinis tam parum hos morbos juvet? Cur in omni morbo acuto adeo attendendum ſit ad hypochondriorum dolores, tumores, retroſurſum elevationes? Cur color oculorum, urinæque tam cito icterum præſentem & abeuntem deſignent? Cur vitia inflammatoria, ſuppuratoria, gangrænoſa, ſcirrhoſa, cancroſa, lienis, ventriculi, omenti, meſenterii, inteſtinorum, ſemper ipſum hepar adeo violenter infeſtent? Cur tam enormiter vitia inflammatoria hepatis viciſſim & ſcirrhoſa illa afficiant? Cur jecur tam immenſum augeri, tumere, iterumque exſiccari poſſit? Cur hydrops à malo hepatis, & tympanitis eo crudelior? Cur ab hydrope extenuatio, & exſiccatio hepatis, cum prætumido liene; quæ dyſenteria hepatica? &c. ſunt enim infinita, quæ huc ſpectant.

VENTRICULI INFLAMMATIO.

951. UT reliquæ partes, ita quoque ſtomachus vera inflammatione corripi poteſt. Cujus ſigna, & effectus hæc fere habentur: dolor ardens; fixus, pungens in ipſo ſtomachi loco; ejus exacerbatio in ipſo puncto, quo aliquid ei ingeritur, vomitus dolentiſſimus ſtatim ab omni ingeſto, cum ſingultu dolorifico; anxietas ſumma & perpetua circa præcordia; febris acuta continua. Ejus cauſæ generales inflammationes, vel vicinia aliorum, vel acria ingeſta.

952. Brevi plerumque lethalis fit, niſi ſubi-

to curetur, ob læſam neceſſariam functionem, & infinitos nervos connexos.

953. In ſanitatem; morbos ſuppuratorios, ſcirrhoſos, cancroſos, gangrænoſos; vel in ſubitam mortem convulſionibus acceleratam, tranſire, ut reliqui inflammati, ſolet.

954. Simulac præſens per ſua ſigna ſcitur (951.), ſtatim valida ſanguinis miſſione, ſi opus repetita; potu leniſſimo nutriente, emolliente, antiphlogiſtico, cauſæ contrario; clyſmatibus, fomentiſque ſimilibus, diligentiſſime utendum. Cavendum ſummopere ab omni acri, maxime autem à vomitu.

955. Si in ſuppuratum abit multa mala, maxime nauſea, vomitus, dolor, ſuccedunt, quæ ſæpe mirabilia apparent; ignorata cauſa, raro curantur; cognita (951.) per curam abſceſſus tractari requirunt (402. ad 413.).

956. Ubi ſcirrhum, cancrumve procreat, tum enormes illos vomitus, dolores intolerabiles, ad minima ingeſta acerbatos, fixos, diuturnos, ad omnia medicamenta aſpera inſurgentes, excitat.

957. Solis lenibus, ad hos morbos requiſitis, medelis pacatur (490. 491. 506. 507. 508. 509. 511.); raro curatur: aquæ medicatæ fontium maxime hic efficaces.

958. Lienis, Pancreatis, Omenti, inflammati, ſuppurati, gangrænoſi, ſcirrhoſi, cancroſi, origo, natura, effectus, cognitio, prævíſio, curatio, palliatio, ex iiſdem dictis (914. ad 958.) hauriri poſſunt.

INTESTINORUM INFLAMMATIO.

959. INteſtina, maxime tenuia, & frequentiſſime, in ſuis membranis acuta inflammatione, ut ventriculus, ſæpe infeſtantur, à cauſis communibus inflammationis huc delatis; vel à materiæ acri potus, cibi, condimenti, medicamenti, veneni, aſſumta, huc delata, in plicis valvuloſis retenta, hærente; tum etiam ab acri, putrida, fœtida materie purulenta, ichoroſa, gangrænoſa, bilioſa, atrabilaria, ex œſophago, ſtomacho, hepate, liene, pancreate, omento, huc appellente hærente, rodente; denique ab convulſione ingente prægreſſa, flatus creante, motum ſiſtente, ſicque inflammationem creante.

960. Nata his locis, contrahit inteſtina; cavitatem claudit; tranſitum appulſi impedit; fiſtulam loco obſtructo altiorem, ipſumque ventriculum immaniter inflat, extendit, dilacerat, inflammat; hinc dolorem acutiſſimum, ardentem, fixum, creat, perque omnem inflammatum locum extendit; convulſiones violentas, ubi appulſis irritatur, producit in diaphragmate & abdominalibus muſculis; alvum claudit; vomitum excitat ingeſtorum, & appulſorum, citius, tardiuſve poſt aſſumtionem, prout ſuperius, vel profundius hæſit; flatus dolentes; tormina cum borborygmis acutiſſima; ileum; volvulum;

abſceſſum ; gangrænam : ſcirrhum , cancrum ; febrim acutiſſimam ; debilitatem ex dolore acerbiſſimo ſummam ; mortem citiſſimam , producit.

961. Quamdiu in gradu inflammatorio ſubſiſtit , doloris Iliaci nomine imponit incautis , frigori , flatui , vento , periculoſo ſucceſſu adſcribitur , calidis tractatur , & carminantibus , eventu funeſtiſſimo.

962. Cognoſcitur autem facile pro vera inflammatione ex febre acuta continua comite ; ſiti ingente , calore magno , pulſu duro , dolore igneo , urina flammea , debilitate ſubitanea.

963. Si flexum Coli occupat (959.) , facit Colicum dictum dolorem ; ſi Recti inteſtini ultima infeſtat , tum pro hæmorrhoïdibus cœcis haberi ſolet : ſolvitur dyſenteria blanda ſubcruenta bilioſa.

964. Simulac noſcitur præſens per ſigna (959. 960.) in eo ſtatu ſtatim , maximo molimine tentanda ſanatio , quæ acquiritur 1. miſſione larga , & repetita ſanguinis , ut in pleuritide (890.) 2. aſſiduo injectu clyſmatum laxantium , diluentium , antiphlogiſticorum , ſæpe repetitorum ad tertiam , quartam , & ultra , vicem uno die. 3. potu aſſiduo calido eorundem , additis prudenter opiatis , & iis , quæ cauſæ ſingulari compertæ (959.) adverſa ſunt. 4. fomentis ex ſimilibus toti abdomini applicatis , maxime ex junioribus , vivis , validis , ſanis , animalibus impoſitis. Atque 5. interim caute cavendo ab omni acri , impetum augente , calefaciente , potu , cibo , medicamento , motu , animi affectu. 6. tamdiu perſiſtendo in uſu horum , donec omne malum ſe-

datum ſit, nec tribus diebus redierit.

965. Si malo hoc (959. 960.) prægreſſo; nec debitis remediis curato; & ultra triduum ſemper cum vehementia perſiſtente, loco doloris, ardoris, diſtractionis, ſucceſſerit horror vagus per totum corpus ſine cauſa, obtuſus cum gravitate dolor in loco, ſignum erit ibidem formari abſceſſum, unde intra quatuordecim dies eo rupto effluet pus; quod ſi in cava abdominis effluit facit mala multa ſimilia (939); ſi autem effluit in cava inteſtinorum facit dyſenteriam purulentam magnam, parvam, longam, brevem, prout ulceris ibi facti natura dabit; inde ſæpe integre inteſtinorum membranæ exeunt, & ſæpe tabes fieret.

966. Simulac id (965.) adeſſe noſcitur, ſtatim inhibendus omnis victus, unde ſtercus multum, durum, craſſum, acre naſcitur; æger paſcendus ſolis juſculis cum leniter deterſivis radicibus incoctis; incocta balſamica, detergentia, multum bibenda, & inſtar clyſmatum injicienda; aut aquæ fontanæ medicatæ larga copia bibendæ, in his pergendum uſque ad perfectam ſanationem.

967. Si vero morbus habuerit cauſas violentiſſimas (959.), & produxerit ſæviſſima ſymptomata (960.), poterit facile in illo loco (959. 963.) producere gangrænam (388.), miſerrime dein lethalem.

968. Quam futuram ex iiſdem obſervatis prægreſſis facile prævidemus (967.), ſi ſimul nulla benignæ reſolutionis (953.), vel medelæ (964.), ſigna apparuerint.

969. Eam fieri docent ſigna prægreſſa (968.), tum ſubita, & ſine cauſa, remiſſio acerrimi doloris, manente pulſu debili, intermittente,

ſudore

ſudore frigido, dyſenteria fœtida, cinericea, ichoroſa, livida, nigra, fœcum ſine ſenſu demiſſione; unde brevi placida mors.

970. Malum id, eouſque provectum, raro medelam capit; curandum prius; cæterum ſola methodus (966.) prodeſt.

971. At ſi cauſæ (392.) hic ſcirrhum produxerint, longe alia mali idea naſcitur, quæ clare certe pernoſcenda.

972. Ergo, ſi in inteſtinis dictis (959. 263.) inflammatio cum conditionibus (392.), diu perdurans, nec in ſummam ſævitiem (960.) adſcendens, nec reſolutione (963.), nec medicamentis (964.), nec ſuppuratione (965.) ſoluta, deinde reliquerit in loco affecto ſtuporem, gravitatem, diſtractionem, conſtantem, cogitandum eſt, ſcirrhum ibi naſci.

973. Qui ſi naturam ſuam (392.) ſequens, effectuſque ſuos (486.) producens in hoc loco (959. 963.) multa, gravia, pertinacia mala producit; qualia imprimis: ſtupor, pondus, incrementum; aſſiduo aucta; hinc cavitatis inteſtinalis anguſtatio; fœcum ibi & chyli ſtagnatio; horum in locum reſiſtentem actio, maxime putrida, ob moram, materie; hinc inteſtini occluſio; intorſio; ingeſtorum remora; Ileus; volvulus; vel ab acri irritante dyſenteria ſiccior; convulſio; ſingultus; vomitus; dolor aſſiduus; febris, macies; atrophia; mors.

974. Medicamenta parum valent, quæcunque demum ſint: victus ſit (966.). Sic fertur diu, ſine magno malo.

975. Si autem ſcirrhus ille hoc loco conceptus per cauſas (492. 495.), ſignis (497. 498.) cognoſcitur, tum vero miſerrimus rerum ſtatus, & immedicabilis cernitur: qui intelligi

poteſt ex (498.) collatis cum natura, functione, nervoſa textura inteſtini: maxime autem dyſenteria acerrima, aſſidua, rebellis, cuncta, per quæ vadit, exurens, erodens, conſumens, cum convulſionibus acerrimis, doloribus omni patientia majoribus, fixis, diuturnis, donec tandem mors unico ſit miſeriæ ſolatio.

976. Si ſimulac ſcirrhi præſentia noſcitur (972.) tractatur methodo (974.), hoc malum (975.) multum cavetur. Sed ſi, ad id ſuperandum acria (490. N°. 3. 495. 502.) applicata imprudenter, maxime per valida purgantia, tum cancer illic oritur, ſævitque: tum autem potus ex ſolo lactis recentis ſero; victus ex juſculis farinoſis, carnoſiſve ſolis cum vitellis ovi; clyſmata blandiſſima ex ſolo decocto ſeminum lini, foliorum ſolani officinarum, vel capitum papav. alb. injicienda; medicamenta ſummopere demulcentia, anodyna, leniter opiata, non facile in acre tranſeuntia, danda.

977. Hinc demum liquet, cur practicis toties occurrant dolores œſophagi, oris ventriculi, hepatis, lienis, pancreatis, inteſtini Ilei, inteſtini Coli, adeo ſævi, fixi, pertinaces, intolerabiles, inſuperabiles? Quod in omni Ileo vero ſit ſemper cauſa phyſica tranſitum contentorum per inteſtinum abſolute impediens, quæcunque demum hæc fuerit, ſive in ipſa ſcilicet inteſtini fabrica male affecta, ſive in materie quadam cavum occupante, quæ multiplex quidem deprehenſa fuit: item quam ſit multiplex, miraque omni modo, dyſenteria? Quam male in hujuſmodi malis ſæpe accuſetur acrimonia quædam

hectica humorum ſingularis, & contra eam fictam dentur nocentia medicamenta? Quanta ſit prudentia opus Medico daturo purgans in magno dolore illarum partium? Quænam ſæpe ſit illa poſt hæc in nonnullis ſequens, immedicabilis hypercatharſis? Quam varia remedia, & methodus medendi requirantur ad dyſenterias curandas? Quam vanum, fallax, & damnoſum ſit, ad has commendare unum, qualecunque demum ſit, medicamentum proprium? Aut unam univerſalem medendi methodum? Et infinita ſimilia.

APHTHÆ.

978. QUum vero in multis morbis acutis cum viſceribus inflammatis Aphthæ oriantur, de his nunc paucis agendum.

979. Sunt autem parva, rotunda, ſuperficiaria, ulcuſcula, os internum occupantia.

980. Quæ examinata accurate videntur eſſe ultimi emiſſarii, quo in os liquor ſecretus effunditur ſalivoſus, mucoſuſque, exulcerationes, factæ ex obturatione ejus canalis extremi per humorem lentum, viſcidumque eo delatum.

981. Hinc occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant; adeoque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, ubique fere eadem ſpecie.

982. Gentibus Borealibus, paludoſa loca

inhabitantibus, tempeſtate calida, pluvioſa, infantibus, ſenibuſque, frequentes.

983. Solent autem Aphthas in ore apparituras præcedere febris continua putrida, aut intermittens, continua facta; incipiens cum diarrhœa, vel dyſenteria; magna & perpetua, nauſea, vomitus, proſtratus appetitus; anxietas ingens, ſæpe repetens circa præcordia; debilitas magna; magna evacuatio quæcunque humorum; ſtupor & hebetudo, ſomnolentia levis, inæqualis, perpetua; perpetua querela de pondere & dolore circa ſtomachum.

984. Solet in initio aliquando hinc inde ſparſa apparere ſolitaria puſtula, jam primo in lingua, in labiorum angulis, in faucibus, & alibi, ſine ulla certa conſtantia loci primi; & illæ fere ſemper boni genii: aliquando primo apparent in imis faucibus adſcendente quaſi ex œſophago cruſta alba, denſa, ſplendente, inſtar recentis lardi, tenaciſſime adhærente, lente adſcendente: atque hæ fere peſſimæ, & ut plurimum certo lethales: aliquando duris, craſſis, denſis, tenacibus cruſtis totum cavum oris ubique, uſque ad extrema labiorum, obſident, omnia tegentes ſimul; & ab his raro reſurgunt ægri.

985. Varius harum color: albus pellucidus inſtar margaritarum; albus ſincerus ex denſitate magna; fuſcus; flavus; lividus; niger: quorum malignitas pari ordine, ac hic recenſetur, procedit, ut prior optimus, peſſimus poſterior, ſit.

986. Ubi hæſerunt aliquamdiu, ſolent inferne ſolvi, laxari, fruſtulatim decidere, ſicque ſenſim, & ſucceſſive omnes partes prius

affectæ liberantur. Tum nonnullæ cadunt cito, aliæ tarde. Quædam illico renaſcuntur, quædam tarde; aliæ non: renaſcuntur quandoque æque denſæ ac priores; & etiam nonnunquam adhuc denſiores: patetque iterum tum diverſitas periculi, & ubi.

987. Hic locus (981.), natura (979. 980.), cauſa (980. 983.), ſymptomata hujus mali (984. ad 987.), unde de genio ſtatuere licet; atque inde effectus ejus facile deduci poſſunt.

988. Ubi enim talis cruſta aphthoſa totam ſuperficiem tegit partium deſcriptarum (981.), tum ſenſum nervis inprimendum tollit, unde ſapor omnis ſublatus; exitum liquidorum per ſua emiſſaria impedit, unde ſiccitas, vaſorum ſuppoſitorum dilatatio, liquorum ſub his ſtagnantium putrefactio, inflammatio partium ipſarum; cavitates vaſorum abſorbentium claudit, unde ingreſſum novi chyli, potus, medicamentorum impedit, vitia à denegata refectione corporis nata producit, unde tandem inde mors; cruſtis deciduis, major per dilatata vaſa jam aperta humorum effluxus, unde ſalivatio; diarrhœa, quæ bonæ ſi non renaſcuntur aphthoſæ cruſtæ; malæ, ſi iterum procreantur; deciduis cruſtis, dolor inflammatarum, & jam denudatarum partium, ſæpe vivum cruorem ſtillantium, unde ſaliva ſanguinolenta, taliſque dyſenteria; hæc autem omnia, ſi ſtomacho, emiſſario hepatis, pancreatis, inteſtinorum applicantur, nos docent infinita mala, quæ ex hoc uno morbo oriri poſſunt: ut non opus ſit aliam prognoſin dicere.

989. Si vero ulceroſæ cruſtæ hæ admodum

lentæ, craſſæ, latæ, compactæ, tum ſæpe ſuffocata caro ſubjecta inflammata, ſuppurata, gangrænoſa, in dira ulcera mutatur, eroſo quandoque in os palati uſque ejus involucro; qualia autem in ſtomacho & inteſtinis hinc mala, per ſe patet.

990. Ut curetur optime hoc malum, debet 1. humorum vitalium impulſus internus in partes obſeſſas excitari, temperari, ut ſuppeditato liquido inferne reſolutio, laxatio, lapſus concilietur cruſtæ ulceroſæ: id efficitur potu multo, calido, diluente, reſolvente, abſtergente. Et quia in mala ſpecie hujus morbi vaſa lactea obſceſſa introitum facilem negant, hinc fomenta, vapores, balnea mirifici hic uſus ex eiſdem; cibus autem optimus ex aqua, pane, coctis, dein vino & melle miſtis. 2. debet cruſta in facilem citumque lapſum diſponi: id fit fomento, gargariſmo, clyſmate: quæ liquore calido laxante, emolliente, detergente, & ſatis diu adhærendo humectante, putrefactioni reſiſtente, conſtare debent. 3. ſimulac lapſus conciliatus eſt, tum anodyno, demulcente, & ſimul parum corroborante medicamento ſimili utendum. 4. ſimulac rurſum febris ſedata, urina hypoſtatica, pulſus paulo liberior, tum potus corroborans prodeſt. 5. in fine mali purgans corroborans per alvum exhibendum.

991. Ex hac hiſtoria & curatione aphtharum multa obſcura problemata practica ſolvuntur. Cur enim in febre cum diarrhœa & dyſenteria in fine morbi aphthæ? Cur id in pueris, ſenibuſque inprimis? Cur maxime, ſi medicamenta, victus, regimen, calefa-

cientia, aut adſtringentia, in initio morbi hujus data? Cur ſi in talis morbi initio purgans datur aphthæ hujuſmodi præcaventur? Cur in peſſimis aphthis moleſtus & funeſtus ſingultus? Cur ora aphthoſa, ventres turbati, appetitus proſtrati junguntur ab Hippocrate? Cur aphthoſa tunica ventriculi lienteriam creat? Cur aphthæ nigræ peſtiferæ habentur? Cur aphthoſum os gravidæ abortus prænuncium? Cur in putridis pulmonibus, hepate, &c. Aphthæ adſunt? Cur tumor, calor, ſuffocatio, angina ab aphthis refrigeratis? Cur deliria, jactationes, pervigilia, ſudor frigidus, adeo hic funeſta?

992. Regula ergo eſt: aphthæ pellucidæ, albæ, tenues, ſparſæ, molles, facile cadentes, parum renaſcentes, ſuperficiariæ, bonæ; contra vero, candidiſſime opacæ, flavæ, fuſcæ, nigræ, denſæ, craſſæ, coëuntes, duræ, tenaces, aſſiduo refectæ, erodentes, malæ.

NEPHRITIS.

993. IPſos Renes vera inflammatione occupari ſcimus ex dolore ardente, pungente, magno, inflammatorio loci ubi Renes ſiti ſunt; ex febre acuta, continua concomitante; ex urina pauca, ſæpe parva copia, emiſſa, admodum rubra & flammea, vel in ſummo malo, aquoſa; ſtupore cruris vicini; dolore inguinis, teſtiſque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu aſſiduo.

994. Hanc (993.) producunt omnes cauſæ generales inflammationis renibus applicatæ; adeoque 1. quidquid fines arteriæ ad tranſmittendum impedit, vulnus, contuſio, abſceſſus, tumor, decubitus diuturnus, nixus corporis validus, lapillus. 2. quidquid urinam in pelvim, ureterem, veſicam tranſire impedit, ut ſimiles cauſæ, ac mox enarratæ, applicatæ his partibus. 3. quæ craſſiora ſanguinis vi adigunt in canales urinoſos, ut curſus, equitatio diuturna & vehemens, æſtus, nixus, plethora, diuretica acria, venena. 4. ſpaſmodica omnium illorum vaſculorum diu permanens contractio.

995. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, ut nihil reddatur lotii: aliquando ut valde parum, pellucidum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Irritatis ſæpe nervis cohærentibus, & vicinis, dolores & convulſiones facit per ſtomachum, meſenterium, inteſtina, ureteres; unde ructus, nauſea, vomitus, dejectiones

alvi, ileus, urina intercepta, crurum ſtupor, horum immobilitas, lumborum ardor.

996. Sanatur bonitate naturæ, & morbi, 1°. per reſolutionem. 2°. urina copioſa, ruffa, craſſa, continuato fluore reddita ante diem morbi ſeptimum, aut ad ſummum quartumdecimum. 3°. Hæmorrhoïdibus initio morbi large fluentibus.

997. Sanatur, ubi in ſtatu inflammationis per ſua ſigna noſcitur (993. 995.), 1. per remedia generalia omni inflammationi ſanandæ propria, venæ ſectionem, avulſionem, dilutionem. 2. decocta lenia, emollientia, antiphlogiſtica magna copia ingeſta. 3. Clyſmata, fomenta, balnea ex iiſdem conſtantia. 4. victu humido, leni, quiete, vitatione lecti calidi, inprimis autem decubitus in dorſo.

998. Si nimia ſymptomata doloris, vel convulſionis urgent, opiata proſunt.

999. Vomitum autem nimium, morbi ſymptoma, ſæpe ingeſtu tepidæ mellitæ juvare prodeſt.

1000. Atque hac ſola methodo tuto curatur ipſa nephritis à calculo renibus, ureteribuſve impacto orta.

1001. Si cauſæ nephritidis magnæ, nec malum reſolvitur (996.), nec ſanatur (997), ſed excurrit ultra ſeptimum diem, abſceſſus metuendus; quem fieri, docet remiſſio doloris, ejus in pulſationem mutatio, horror ſæpe recurrens, gravitas, ſtuporque partis; jam factum eſſe docet prægreſſus priorum, tum pulſus, ardor, tenſio in loco, urina purulenta, fœtida, inſtar urinæ ſalſæ putrefactæ: ſimulac abſceſſus ille factus ſcitur, utendum

valde maturantibus primo & emollientibus, dein purulenta apparente urina, diureticis puris ex aquis medicatis, ſero lactis, ſimilibuſque, uſurpatis ſimul balſamicis.

1002. Si vero ſuppuratio illa (1001.) diu durat, totus ren exeſus ſaccum format, nulli uſui ſervientem: tumque frequenter tabes renalis adeſt.

1003. Si ſcirrhum hic format, paralyſis, vel claudicatio cruris ſuppoſiti oritur, immedicabile malum: unde ſæpe lenta tabes, hydrops: &c.

1004. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæſerit, baſin format, cui appoſita ſabuli in urina materies cruſtatim accreſcens calculum renalem creet, ſicque eundem augeat: de quo poſtea.

1005. Quin etiam aliquando in gangrænam tranſit, quod docet vehementia cauſæ (994.), ſymptomatum (995.), abſentia levaminis per remedia (997.), & ſubita remiſſio doloris ſine cauſa, cum ſudore frigido, pulſu debili, intermittente, ſingultu, urina vel nulla, vel livida, nigra, capilloſa, fœtente, carunculis fuſcis, nigriſve fœda, defectu virium ſubito, ſummo: ubi nihil juvat, vel medicina (902.).

1006. Hinc patet, infinitas eſſe nephritidis ſpecies, cauſaſque: & inter eas unam à calculo; tamen eſſe omnium ferme eandem curationem? Cur in febribus toties nephritis (993.), ejuſque criſis (996.)? Imo & inde Iſchuria vitio renum, vel ureterum, orta intelligitur, ſanatur.

APOPLEXIA.

1007. SUmma velocitas, nexus ſæpe cum inflammatione, fœcunditas multorum inde pendentium malorum, requirit, ut ordine nunc de Apoplexia agatur.

1008. Quæ tunc dicitur adeſſe, quando repente actio quinque ſenſuum externorum, tum internorum, omneſque motus voluntarii abolentur, ſuperſtite pulſu plerumque forti, & reſpiratione difficili, magna, ſtertente, una cum imagine profundi perpetuique ſomni.

1009. Accuratiſſima & multiplex valde obſervatio docuit, hunc morbum accidiſſe, quoties illæ prægreſſæ eſſent cauſæ, quæ potuerunt impedire integre, vel multum, effluxum liquidi cerebroſi ſpirituoſi in organa ſenſuum, motuumque voluntariorum, & viciſſim hujus refluxum ab his organis in ipſum ſenſorium commune; ſuperſtite interim cerebelloſi liquoris in cor, & naturalia reſpirationis organa, itu, & forſan reditu, aliquo, qui ad has functiones ſuſtinendas quodammodo ſufficiat.

1010. Quæ cauſæ omnes recenſitæ ab Obſervatoribus in aliquas claſſes redigi poſſunt in commoda Praxios.

1. Nativa corporis fabrica, Caput magnum, Collum breve, & ſæpe ſex modo vertebris extructum; Corpus valde craſſum & pingue, Temperies plethorica, cacochymia pituitoſa multum excellens.
2. Quæcunque ſanguinem, lympham, mate-

riem ſpirituum ita mutant, ut per arterias cerebri libere ire non poſſint, ſed impacta hæreant: talia ſunt ſæpe α. polypoſæ in carotidibus, vertebralibuſque arteriis concretiones, ſive circa cor primo, ſive intra ipſum cranium factæ; quæ cordis palpitatione, pulſu inæquali, vertigine, ſcotomia, frequentioribus, & ad auctum motum caloremve, increſcentibus, ſe manifeſtant. β. ſpiſſitudo inflammatoria cruoris; quam docent febris acuta continua, phrenitis, dolor capitis ingens, inflammatorius, diu prægreſſa; tum omnia ſigna, quæ oriuntur à ſanguine, qui impeditus ire per vaſa cerebri, eo majore copia, & impetu per ramos carotidis alios ruit, unde rubor, tumor, inflammatio oculorum, cum lachrymis excuſſis, faciei, & colli. γ. craſſa, glutinoſa, pituitoſa iners ſanguinis totius natura; unde ſenibus, catarrhoſis, frigidis, humidis, pallidis, leucophlegmaticis, hic morbus admodum familiaris; quin & præſagitur ijs futurus jam ante adventum ſuum, per otia, hebetudines, ſomnolentiam, pigritiam ad motus quoſcunque, vocem ſolito tardiorem, tremores, ſtertores, incubos, oculos pallidos, turgidos, humentes, caliginoſos, vomitum pituitæ frequentem, vertigines, reſpirationem ad minimos motus anheloſam, cum narium pinnis compreſſis, omnes cauſæ, unde glutinoſum iners fit, accumulatur (69. ad 75.).

3. Quæcunque arterias ipſas, vaſave nervoſa cerebri ita comprimunt, ut cruor, ſpirituſque, transfluere non poſſint. α. plethora,

cacochymia replens, calida valde tempe-ries, hinc obnoxia huic malo, maxime ſi motus, calorve ingens velocitatem adauxerint; hinc his accidere ſolet à lauto valde cibo, potu, medicamentis acribus & valde moventibus, ut ſunt cardiaca, volatilia, vomitoria, &c; æſtu, motuque exorbitantibus, intentione animi ſumma, diuturna, ſæpe repetita. β. tumores quicunque intra cranium nati, inflammatorii, abſceſſus, ſeroſi, pituitoſi, ſteatomatoſi, ſcirrhoſi, oſſei, vel arterias, vel venarum coitum circa torcular, vel nervorum initia medulloſa, comprimentes, aut medullam cerebri ipſam. γ. nimia velocitas cruoris in caput determinata, dum per inferiora arterioſa vaſa impeditum iter per quaſcunque ex infinitis cauſas. δ. quæ extra cranium venas cerebri ſanguinem referentes comprimunt rurſum quæcunque cauſa. ε. effuſi humores ſanguinei, purulenti, ichoroſi, lymphatici, ſupra duram piamve matrem externe comprimentes.

4. Omnia, quæ arterioſa, venoſa, lymphatica vaſa interioris cerebri, circa cavitates ita ſolvunt, ut exeuns liquor aggeſtus, compreſſu ſuo fornicatas cerebroſorum nervorum origines lædat. Talia ſunt, ſerum acre in hydropycis, leucophlegmaticiſque; ſanguis in plethoricis; acrimonia atrabilaria in melancholicis, ſcorbuticis, podagricis; quæ vulgaris cauſa intra 40 & 60geſimum ætatis annum agens; quæ omnia latentia per cauſas moventes excitata, ſæpe ſubito morbum hunc creant. Hujus ergo prænuncia ex natura materiæ prius natæ, &

cognitis cauſis excitantibus, peti debent. Maxime his animi affectus ſummi, & intenſiſſima ſtudia, nocent.

5. Huc venena quædam referuntur, quæ tamen vel ex vi trium ultimarum cauſarum (N°. 2. 3. 4.) agunt, vel potius pulmoni primo, quam cerebro nocent.

1011. Cauſas has (1010.) docuit Anatomica inſpectio cadaverum apoplexia extinctorum, atque obſervatio hiſtorica eorum, quæ in ipſa horum ægrorum curatione obſervari poſſunt: meditatio autem facile in dictas (1010.) claſſes ordinat, curationi inveniendæ quam aptiſſimas.

1012. Ex iiſdem conſtat à diverſis, & oppoſitis quidem cauſis, morbum hunc ſæpe produci; adeoque bene dividi in ſanguineam & pituitoſam; ſed non perfecta diviſione, quum & ſeroſa, & atrabilaria, & polypoſa ſit, & alia.

1013. Locus vero affectus in apoplexia exquiſita eſt totum ſenſorium commune; in parapoplexia vera ejus quædam pars præ cæteris, reliquis quodammodo, ſed tamen minus, preſſis. Cerebello, ut plurimum, in initio illæſo.

1014. Unde patet, cur pulſus & reſpiratio exerceantur, ſenſibus interim, motibuſque voluntariis, deſtructis? Imo cur ſæpe pulſus & reſpiratio creſcant pro rato, quo ſenſus, motuſque plus decreſcunt, ut & circa mortem?

1015. Magnitudo igitur apoplexiæ cenſetur ætate, temperie, fabrica ægri; tum vehementia ſymptomatum, & inprimis abſoluta deſtructione ſenſuum, motuumque; reſpira-

tione valida cum profundo ſtertore; ſpuma circa os copioſa, viſcidaque; ſudore tenui, guttatim hærente; frigidiuſculo; ortu ex debili primo parapoplexia prægreſſa; ortu ex epilepſia ingenti præmiſſa, vel ex cauſa nota vehementiori.

1016. Levitas & ſanabilitas mali contra decernitur ex levitate ſymptomatum, abſentia dictorum (1015.).

1017. Lenis apoplexia ſolvitur ſuperveniente ſudore multo, æquabili, rorido, calido, levante, urina multa, craſſa; hæmorrhoïdibus largis, diu fluentibus; fluxu menſtruo reſtituto; alvi fluxu; febre magna.

1018. Paulo gravior, ſuperata cauſa, ſolet mutari in paralyſin alicujus partis muſculoſæ; totius lateris unius, unde hemiplegia; vel omnium cervici ſuppoſitarum partium, unde paraplegia dicitur; quæ raro curatur, ſemperque memoriæ, judicii, motuum læſiones relinquit; unde ſoporoſi, hebetes, tremuli, vertiginoſi, puſillanimes remanere ſolent.

1019. Exquiſita apoplexia (1015.), attrito cerebello, corruptis liquidis, cauſa in cerebellum propagata, in mortem cito finitur, raro ſeptimum diem excurrens.

1020. Futura apoplexia prævidetur: 1. ex cognita naturali temperie (1010. N°. 1.). 2. materie morboſa cognita ut cauſa proëgumenta (1010. N°. 2. 3.). 3. ex procatarcticis. 4. ex primis effectibus incepti mali, ut ſunt tremor; vacillatio; vertigo; ſcotomia; ſtupor; ſopor; memoria vacillans; tinnitus aurium; inflatus ſuperiorum; reſpiratio

ſolito profundior, cum naribus compreſſis; incubus.

1021. Præſens facile noſcitur, ſi modo inter diverſos ejus gradus diſtinguitur.

1022. Curatio hujus mali generalis nulla dari poteſt: oportet enim; ut pro varietate cauſæ (1010.), modi applicandi, & loci affecti, varia omnino ſit; & ut applicetur antequam malum adoleverit.

1023. Si ergo ex lenta, inerti, frigidaque cauſa (1010. N°. 2. lit. γ.) oritura prævidetur per ſigna ibi poſita, ſtatim conandum. 1. ut preſſio glutinoſi à capite avertatur. 2. lentor in cerebro & in toto corpore attenuetur.

1024. Preſſio in vaſa cerebri minuitur 1. derivatione in alia, & oppoſita loca. 2. evacuationibus univerſalibus.

1025. Vapor, fotus, balneum, ſuctio, epiſpaſticum, rubefaciens, veſicans, cauſticum, fonticulus, ſetaceum, frictio, ligatura determinata, venis majoribus, pedibus, cruribus, femoribus, applicata primo ſcopo attingendo (1025. N°. 1.) valent. Collutiones, gargariſmi, maſticatoria, ſalivam moventia, apophlegmatiſmi, ori, faucibus, naribus applicata, eidem inſerviunt.

1026. Vomitoria, purgantia valida, certo determinata; ſcarificatio; venarum pertuſio ſecundo ſcopo (1024. N°. 2.) ſatisfaciunt; licet aliquid ſemper incerti ſecum ferant.

1027. Lentor vero, præmiſſis (1024. 1025. 1026.) determinantibus, diſſolvitur remediis generalibus contra gluten deſcriptis (75.) cum prudentia adhibendis, capiti ap-

plicandis omni forma : inter omnia veſicæ per cantharidas proſunt ; & inſecta ſimilia ſenſim uſurpata.

1028. Si ab iiſdem cauſis (1023.) apoplexia jam facta eſt, raro curatur : ſi vires ferunt, eadem tentanda (1023. ad 1028.) naribus, ori, capiti applicanda omnia, quæ ſenſus excitare queant ; acerrimi uſurpandi ſtimuli quicunque ; alvus acri clyſmate laxanda.

1029. In uſum tamen horum omnium (1028.) augetur ſæpe malum, materie magis mota, & impacta, per omnia ſtimulantia : viribus tamen mox projiciundis per evacuantia. Hinc in concilianda diſſolutione ſemper evacuationi & avulſioni ſtudendum, quantum res pati queat : inde regula ; Venæ ſectio, ni juvet, occidit.

1030. Si autem per ſua ſigna (1010. N°. 2. l. 6. N°. 3. l. *a*. l. *γ*.) apoplexia oritura prævidetur, illico confugiendum ad ea, quæ velociſſime inanire, reſolvere, avertere, queant. 1. ergo fiat larga, cita, miſſio ſanguinis, & quidem ex jugularibus venis ; quæ, pro re nata, repetatur : poſt hanc enim, ſi ſtatu eſt morbus ſanabili, ſtatim levamen oriri ſolet. 2. tum purgans antiphlogiſticum detur magna copia, aliquoties repetatur, ut fere aſſidua diarrhœa excitetur ; ſi autem purgantia non ſatis cito operantur, clyſmate ſatis acri determinentur. 3. toto dein decurſu morbi medicamenta refrigerantia, diluentia, attenuantia, ad urinas ducentia, exhibeantur. 4. aſſiduo ſimul revellentia fortia addantur, donec malum ſuperatum ſit. 5. victu, potuque utatur tenuiſſimis. 6. caveatur ſummopere ab om-

ni medicamento valido ſtimulante, movente, calefaciente; à calore externo; à decubitu in lecto, maxime declivi & ſupino.

1031. At ſi illa ipſa (1030.) jam facta eſt, vix ulla ſpes ſupererit; eaque ſola in exercitatione eorundem (1030.).

1032. Quæ vero ab extravaſatis liquidis inter cranium & membranas, inter membranas ipſas, à vulnere, contuſo, fracto, ſuppuratove oritur, jam tractata eſt in vulneribus capitis (267. 268. 273. ad 297.), unde petenda.

1033. Quæ ab effuſis jam liquidis interioribus cerebri cavitatibus orta jam eſt (1010. N°. 4.), per ſua ſigna ibi data, cognita, vix requirit medelam, quum plerumque mors certa adſit: ſi quid tentandum, id omne ſperandum 1. à reſorptu effuſi in venas iterum (279. 280.). 2. à correctione acrimoniæ prædominantis, & glutinis ſimul, quæ nulla re felicius, quam per ſaponacea Chemica abſolvitur.

1034. Quæ à prædominio lymphæ extravaſatæ orta eſt, facilius tollitur, omiſſa, utpote hic fere nocente, miſſione ſanguinis; datis hydragogis fortiſſimis ſtatim ad alvum determinatis; tum diſſipantibus applicatis; maxime veſicatoriis largiſſimis, diu apertis; victu exſiccante; fortibus epiſpaſticis, fonticulis, ſetaceiſque.

1035. Si vero à venenis jam producta fuerit, nulla hactenus medela deſcripta habetur; ut nec illi, quæ à polypo.

CATALEPSIS.

1036. CAtoche, Cathocus, Catalepſis, dicitur morbus, quo laborans repente, immotus, nec ſentiens, illum corporis ſtatum retinet, quem primo momento accedentis morbi habebat.

1037. Hujus ergo proxima cauſa immobilitas ſenſorii communis, prout primo momento inſultus ſe habebat.

1038. Ergo ſanguinis cerebroſi, glandularum cerebri, emiſſariorum ejus abſoluta quies, ut in initio.

1039. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri læduntur, & illæ, quæ inde pendent; ſoli muſculi ſic manent tenſi ut in initio erant; cæterum reſpiratio & pulſus superſunt, at plerumque leves.

1040. Febris intermittens diu perdurans, maxime quartana; melancholica, ſicca, ſtrigoſa temperies; menſtrua, & hæmorrhoïdes retenta; terrores ſummi, ſubitique; profunda, protracta diu in unum objectum meditatio; febres validæ in homine ſanguinolento accenſæ, morbum hunc plerumque antecedunt.

1041. Diſſecta cadavera demonſtraverunt arterias venaſque cerebri valde turgentes fortiter impacto denſo cruore.

1042. Sanatur ſæpe excitata larga narium hæmorrhagia.

1043. In alios morbos raro tranſit; aliquando tamen Epilepſia, Convulſio, Dementia, ἀτροφία, eum exceperunt, in mortem plerumque finitur.

1044. Curatio tentatur pro varietate cauſæ varia. Excitando per objecta valide in organa ſenſuum agentia, ut ſunt lux, ſonus, ſtimulus, ſal volatilis acer, dolor, frictio, motus continuatus; hæmorrhagiæ ex naribus prolectu; hæmorrhoïdalis, menſtruive fluxus prolectu; ſternutatoriis; vomitivis; veſicatoriis; fonticulis; ſetaceis; victu humectante.

CARUS.

1045. Carus eſt apoplexia levis, ſomnus vero graviſſimus, cum febre, ex cauſis maxime cerebrum illæſum comprimentibus (1010. N°. 3. l. α. β. γ. δ.), aut cauſis obſtruentibus, ſed facilius, quam in apoplexia, ſolvendis (1010. N°. 2. l. β. γ.): eſt in hoc aliqua perceptio, ſed ſubitanea; aliquis ſenſus, ſed parvus.

1046. Hinc à caro ſoluto ſanitas, niſi quod forte titubatio vacillans capitis aliquamdiu ſuperſit.

1047. Curatio petenda ex curatione apoplexiæ tradita (1020. ad 1036.).

1048. Coma vigil, Coma ſomnolentum, Cataphora, videntur tantum eſſe Cari leviores ſpecies (703. ad 710.).

1049. Lethargus autem levior eſt apoplexiæ ſpecies ex cauſa frigida, lenta, aquoſa: unde ex hiſtoria apoplexiæ ejus cognitio & curatio petenda (1008. ad 1036.).

DE MORBIS CHRONICIS.

1050. HActenus de morbis principibus acutis internis, & externis; nunc de Chronicis agendum. Illi vero, ſi in corpore nati, ortum duxerunt vel ex vitiis liquidorum ſenſim natis, vel ex vitiis relictis à morbis acutis non bene ſanatis.

1051. Vitia liquidis ſenſim nata oriuntur 1. ex ingeſtis aëre, cibo, potu, condimento, medicamento, veneno, tam alienis, ut noſtris humoribus ſimilia non ſint, tam validis, ut vi noſtrorum viſcerum & humorum noſtris aſſimilari non poſſint. Eaque ſunt *α. acor* (60. ad 69.). *β. auſterum*, ex acore & terreſtri plurimo unitis, ut à fructibus immaturis, vel adſtringentibus, ſuccis, vinis, & ſimilibus; quæ liquores coagulant, vaſcula conſtringunt, hinc obſtructiones duras pariunt (31. 36. 40. 50. 51. 113. N°. 1. 117.). Sanatur diluentibus, alcalicis fixis, ſaponaceis alcalicis, diu, prudenter uſurpatis. *γ. acre pingue aromaticum*, ex cibis, potibus, condimentis, calidis odore, ſapore; hæc calorem, attritum, læſionem minimorum vaſculorum, dolores calidos, attenuationem liquorum, horum putrefactiones, extravaſationes, & ſimilia multa producunt: curantur aquoſis, farinoſis, gelatinoſis, acidis. *δ. Pingue iners*, ab nimio uſu pinguium ex animalibus terreſtribus, piſcibus, vegetabilibus oleoſis; hinc obſtructio (117.), ranciditas bilioſa, inflammatio, corroſio, putrefactio peſſima (82. 526.). Curatur di-

luente, ſaponaceo, acido. *ε. ſalſedo muriatica*, ex ſale, ſalitiſve; vaſcula deſtruit, liquida ſolvit, acria reddit illa, hinc ἀτροφίαν, ſolutiones vaſorum, extravaſationes liquorum, non cito putreſcentium, ſed maculas producentium. Tollitur aqua, acidis, lixivio calcis vivæ. *ζ. alcali* (76. ad 91.) *η. glutinoſum* (69. ad 76.). 2. à viribus noſtris nimiis in ingeſta (50. ad 58. 92. ad 106.), 3. à ſpontaneis noſtrorum humorum vitioſis permutationibus (58. ad 91.).

1052. Ex morbis acutis male ſanatis oriuntur vitia in humoribus quocunque corporis loco: α. purulenta (158. N°. 5. 6. 7. 402.), quæ producunt multa mala (936. N°. 4. 941.): ſanantur (942.). β. Ichoroſa (158. N°. 4. 206.), quorum effectus rodere, conſumere. Sanantur blandis, demulcentibus, inſpiſſantibus: γ. putrefacta, quæ recenſita (1051. N°. 1. l. γ. ζ. N°. 3.).

1053. Morbi acuti male ſanati in partibus ſolidis. compoſitiſve, relinquunt Abſceſſus (387. 402.), Fiſtulas (413.), Empyemata (894.) Schirrhos (392. 484. 485. 486.), Cancros (492. 494.), Caries (526.).

1054. Ex his in morbis (1051. 1052. 1053.) ſimplicibus, aut omni modo compoſitis inter ſe infiniti ſane alii, ut effectus, ſequi poſſunt; adeoque ex eorum dato intellectu hactenus optime perſpici, & curari.

1055. Quum vero inde pendeant, ut patebit, omnes Chronici; horum ergo generalis doctrina, diviſioque hinc haurienda.

1056. Unde etiam ſtatim apparet, hos varietate quidem infinitos ratione ſymptomatum, tamen ex origine non adeo compoſita

pendere, neque tam varia medicamenta, medendive methodum requirere; tum ſimul perſpicitur diuturnitatis in pleriſque, incurabilitatis vero in multis ratio; id ipſum pertractando jam patebit.

PARALYSIS.

1057. PAralyſis vocatur muſculi laxa immobilitas, nullo nixu voluntatis, vel vitæ, ſuperanda; ſenſus aliquando ſimul abſolute perit; aliquando levis cum ſtupore, ſenſuque quaſi punctorio levi, ſupereſt.

1058. Cauſa hujus proxima ſemper impeditus fluor liquidi nervoſi à cerebro in muſculum paralyticum, vel liquidi arterioſi in eundem.

1059. Ergo oriri poteſt 1. ab omni cauſa apoplexiam generante (1010.) 2. ab omni ea, quæ nervum tranſmittendo ſpiritui ineptum reddit. 3. Quæ introïtum arterioſi cruoris in muſculum impedit. Inde paraplegiæ, hemiplegiæ, paralyſios partis ſingularis, natura intelligitur.

1060. Itaque apoplexia; levior parapoplexia (1009. 1010. 1015.); epilepſia; convulſio; dolor ingens & diuturnus; omnes ſolitæ evacuationes retentæ cum ſubſequente vertigine, ut hæmorrhoïdum, menſtruorum, abſceſſuum, fiſtularum, alvi, veſicæ, ſalivæ metaptoſes cujuſcunque materiæ morboſæ in acutis, vel chronicis; quidquid obſtruendo, ſolvendo, comprimendo, ligando, diſtorquendo, diſtrahendo, conſtringendo, ner-

vos lædit; adeoque craſſi humores, vulnera, eroſiones, abſceſſus, gangrænæ, tumores inflammatorii in integumentis nervoſæ medullæ, in gangliis, in nervis ipſis, ſeroſi, purulenti, ichoroſi, ſcirrhoſi, & ſimiles, fortes arctæque ligaturæ, fracturæ, luxationes, adſtringentia valde alimenta, medicamenta, venena; inde frigus ſummum, calor maximus, humiditas frigida, uſus aquæ calidæ nimius, aſſiduus, vapor arſenici, antimonii, calcis recentis, mercurii, & aliorum venenorum, Paralyſin creare poſſunt.

1061. Cauſa proxima (1058.), & remota (1059. 1060.), adeoque his nata paralyſis ipſa, varios admodum producit effectus, pro varietate ſedis, ubi illa cauſa hæret; pro varietate magnitudinis, qua ibi hæret; pro diverſitate partis affectæ, prout vitæ neceſſaria magis minuſve, magis mediate, vel immediate; inde enim lethalis, minus lethalis, ſanabilis, incurabiliſve haberi poteſt.

1062. Paralyſis Cordis, pulmonum, muſculorum reſpirationi inſervientium; gulæque, brevi lethalis: ſtomachi, inteſtinorum, & veſicæ, à cauſis internis, valde periculoſa: muſculorum faciei mala, & facile in apoplexiam mutabilis. Paraplegia valde periculoſa, apoplexiæ prænuncia, hac nata lethalis: hemiplegia mala, paraplegiæ affinis, hinc apoplexia necans; quæ cum frigore, inſenſilitate, atrophia partis, mala, raroque medicabilis: quæ cum ſæva convulſione, & magno calore partis oppoſitæ, mala; ex horum vero oppoſitis ſcitur, quænam ſanabilis, minuſque metuenda ſit: quænam vero quoties cauſa repentinæ, nec ullo præſagio præviſæ, mortis,

mortis, ſine ullo fere ſymptomate concomitante.

1063. Quæ omnia (1057. ad 1063.) ſi quis ſingulis muſculis, cujuſcunque demum functionis auctoribus, applicat, infinitorum certe, & maxime mirabilium morborum cauſas intelligit, diagnoſin, prognoſinque ſciet.

1064. Sanavit Natura hunc morbum attenuando & diſſipando materiem morboſam, mala criſi ad cerebri exteriora, ejus ventriculos, circa medullam oblongatam, ſpinalem, exitum nervorum à medulla, nervos, depoſitam; ſolvendo impacta per magnam febrim ſupervenientem; movendo per tremorem convulſivum partis; educendo per diarrhœam largam & diuturnam.

1065. Curatio requirit ablationem cauſæ (1059. 1060.), nervorum functionem & arteriarum impedientis, dein liberi fluxus reſtitutionem.

1066. Cauſa impediens aufertur variis modis, cauſæ, prius perſpectæ, facile applicandis.

1067. Si illa cauſa intus hærens, craſſa, ſtagnanſque eſt, utendum iis remediis, quæ producere poſſint illa, quibus Natura (1064.) hunc morbum ſæpe ſanavit.

1068. Ergo curatio tentatur 1. attenuantibus, diſſipantibuſque. α. Aromaticis, cephalicis, nervinis, uterinis dictis vegetabilibus, ſpecie ſucci expreſſi, infuſi, decocti, extracti, ſpiritus, conditi. β. Salibus fixis uſtione, volatilibus deſtillatione, aut putrefactione hinc electis. γ. Oleis expreſſione, coctione, infuſione, deſtillatione hinc productis. δ. Sa-

K

ponaceis ex horum combinatione per artem productis. ε. Viroſis animalium partibus, inſectorum ſuccis, ſpiritibus, oleis, ſalibus, tincturis. ζ. Salibus foſſilibus, cryſtallis metallicis, & iis, quæ ex his maxime compoſita. η. His omnibus, ut ſe mutuo juvent, cum prudentia, permiſtis: atque horum quidem uſu attenuatio, diſſipatio, calor febrilis, obtinetur. 2. Validis ſtimulantibus, & impacta quæcunque fortiter, motu nervoſo tremente & convulſivo excitato, excutientibus: eo inprimis ſternutatoria, & vomitoria fortia pertinent; ſi aliquoties inprimis repetuntur. 3. Purgantibus per alvum calidis, ſolventibus, aromaticis, vegetabilibus, vel & foſſilibus acribus, metalliciſque mercurialibus, antimoniatis, adeoque fortibus hydragogis, larga doſi, pluribus diebus ſucceſſive repetita, datis; quorum ope copioſa, & aliquamdiu perdurans diarrhœa, excitetur. 4. implendo primo vaſa corporis largo potu attenuantium præmiſſorum, dein excitatione majoris motus, & ſudoris, ope vaporis ſpirituum accenſorum.

1069. Frictiones externæ ſiccæ, calidæ ad ruborem uſque, vel cum ſpiritibus penetranti & ſtimulante virtute præditis ex animalibus, vegetabilibuſque, aut cum oleis, linimentis, balſamis, unguentis, nervinis, proſunt. Balnea vaporum, immerſiva; Emplaſtra acria, aromatica, attrahentia dicta; Cucurbitæ; ſcarificationes; veſicatoria; fuſtigationes; dolorem & levem inflammationem excitantia, ut urticæ, & ſimilia, juvant.

1070. Maxime autem curandum, ut ad ſedem cauſæ detectam omnia remedia (1068.

1069.), ſi poſſibile, applicentur: pars læſa, plures ſimul eodem vitio læſæ, ſcientia muſculorum, nervorum, horum unitio, origo, diſperſus, & cognitio functionum ab unoquoque horum pendentium, ſi comparantur inter ſe, clare docent ſedem latentem mali.

EPILEPSIA.

1071. PRiori malo adverſus valde morbus Epilepſia eſt, quæ adeſſe dicitur, quoties homo ſubito proſternitur, amiſſis ſenſibus externis, interniſque, cum concuſſu violento, involuntario muſculorum omnium, vel aliquorum, reciproco, alterna cum requie, & novo paroxiſmo.

1072. Morbus hic mira facie variatus ſæpe tam mirabilis apparet, ut diis, dæmonibus, iræ divinæ, incantamentis, & ſimilibus cauſis, naturalibus majoribus, adſcriptus ſæpe fuerit.

1073. Nulla quippe geſticulatio, inflexio, poſituraque noſcitur, quam non aliquando exhibuerit; omnes quoque nonnunquam æmulatur motus, curſus, ambulationis, gyrationis, proſtrationi, decubitus, erecti, rigidique corporis ſpecies.

1074. Omnes tamen hæ varietates tantum verſantur in mutatis motibus aliquarum partium mobilium, adeoque muſculoſarum; ergo tantum ponunt varias muſculorum contractiones; hinc varios liquidi nervoſi influxus; inde variam hujus à ſenſorio communi expreſ-

ſionem in nervos; tandem itaque varias cauſas in cerebri medulla has expreſſiones producentes: quæ optime noſcuntur enarratione harum hiſtorica.

1075. Illæ autem ſunt 1. hæreditariæ ex labe gentili Patris, Matris; parentumve, aut majorum, ſilente ſæpe morbo in genitore, dum ex avo derivatur in nepotem. 2. Congenitæ, ex imaginatione Matris gravidæ excitata per conſpectum Epilepticum. 3. Cerebrum in integumentis ſuis, ſuperficie, ſubſtantia, ventriculis male affectum, per vulnera, contuſiones, abſceſſus, pus, ſaniem, ichorem, ſanguinem, lympham acrem, fœtidam, excreſcentias oſſeas cranii interni, intropreſſiones ejus, cartilagineam ſinuum venoſorum naturam, fragmenta, ſpinaſve oſſium, vel inſtrumentorum lædentium meningas, cerebrumve, argentum vivum ad cerebrum quacunque via delatum. Idem cerebrum affectum male per inflammationem, corruptionem, eroſionem meningum, à carie oſſis, bile atra, gummatibus venereis. Has autem cauſas juvant omnia, quæ liquidorum in cranium affluxum augent, ut ſunt, plethora, motus, calor, ebrietas, epulæ, venus, ingenium perſpicax, altum, meditatio profunda, affectus animi ingentes, imaginatrix vis ingens, terror, metuſque inprimis. 4. omnes violentæ affectiones generis nervoſi, ut ſunt magni & periodici dolores, paſſio hyſterica, roſiones & irritationes à lumbricis, dentitione, acri humore, lacte caſeoſo, acri, acido infantum, meconio, contagio variolarum, cardiogmo, ulceroſa materie alicubi hoſpitante, inedia, crapula, acribus

potulentis, eſculentis, medicamentis, venenis. 5. ab interceptis nonnullis, quæ olim excerni ſolebant, ſanie, pure, menſtruis, lochiis, hæmorrhoïdibus, urina. 6. fumis nonnullis paroxiſmum integrantibus, fomite alicubi hærente, unde ſenſu elevatæ auræ adſcendens cerebrum petit.

1076. Quæ omnia (1075.) hiſtoria obſervatorum, & inciſio cadaverum, docuit.

1077. Effectus hujus morbi reduci poſſunt: 1. ad mala corrupti tot violentis & repetitis convulſionibus cerebri, unde vacillatio memoriæ, hebetudo, ſtultitia, paralyſis, apoplexia, mors. 2. ad mala nervorum & muſculorum, unde horum, & artuum, contractiones, diſtorſiones, deformitates. 3. à violento ſpaſmo inflammatio, gangræna, nigredo partium ſanguinolentarum, maxime quæ ſupra muſculos ſitæ ſunt. 4. ad ſecretiones quaſdam in impetu paroxiſmi vi factas; cibi, potus, lymphæ, bilis, ſpumæ, muci, ſalivæ, ſurſum rejecta; fœcum alvi viridium, ſeminis, urinæ per inferiora egeſtio; ſanguis utraque via ſecretus huc ſpectant.

1078. Inde intelligitur, quæ hereditaria? Cur ea nunquam ſanabilis? Quæ idiopathica. Cur raro curabilis? Quæ ſympathica? Cur ſæpe curabilis?

1079. Atque etiam liquet, diverſiſſima remedia, diverſiſſimam curandi methodum, ad hunc morbum requiri, pro nota varietate cauſæ, materiæ peccantis, loci, ad quem applicatio remedii, per quem eductio mali, fieri debet.

1080. Cauſa enim prima & ſecunda, in mala conformatione ſolidorum conſiſtens (1075.

N°. 1. 2.), vix ullam ſuſcipit radicalem medelam; paroxiſmorum autem renovantes cauſas, utpote renatas aſſidue, tollere tuto poteſt: unde hæ, infinitæ, nec niſi obſervando cognoſcendæ, indagari debent ſedulo, dein pro ſua natura curari.

1081. Tertia (1075. N°. 3.) cognoſcitur ex ſymptomatibus aliis læſum ſimul cerebrum deſignantibus, ut eſt dolor, gravitas, plenitudo, læſio capitis antecedens, vertigo, tremor univerſalis, ſcintillæ oculorum, eorundem immobilitas, circumgyratio totius capitis, vel & corporis. Hujus cauſa ſolida vix tolli poteſt, quia vix cognoſcitur ſingularis: revellentia, diſcutientia, viam parantia, depurantia, juvant: hinc venæ ſectio; purgatio, vomitus, inuſtio, fonticulus, fiſtula, epiſpaſticum, vulnus capitis, cranii perterebratio, antihyſterica, opiata, proſunt: ex quibus quid eligi debeat, docebit inventa mali cauſa proxima (1079.).

1082. Quæ à cauſa quarta (1075. N°. 4.) fit, ea tractanda erit varia pro varietate ſuæ cauſæ proximæ: hinc anodyna, paregorica, narcotica; antihyſterica; anthelmintica; demulcentia & corrigentia acrium; inciſio apta gingivarum; ablatio, correctio, materiæ ulceroſæ, tunc fiunt antepileptica.

1083. A quinta cauſa (1075. N°. 5.) ortæ epilepſiæ medela fit ſolvendo materiem immobilem, laxando vias, expellendo: hinc veſicatoria, cauſtica, fonticulos, & fiſtulas producentia; ariſtolochica; emmenagoga; hæmorrhoïdas aperientia; diuretica toties contra hunc morbum proſunt.

1084. Quæ autem à cauſa ſexta (1075.

N°. 6.) oritur, tolli poterit, ſanata debilitate generis nervoſi nimis facile movendi, quod exercitio motus, luſus, equitationis, vectionis; aſſumtu aromatum; uſu chalybis, & corroborantium optime fit: tum etiam loci fomitis exulceratione artificioſa, profunda, diuturna, inducta cæſim, cauſticis, veſicatoriis; dein autem apertis retentis diu per ſuppurantia corroſivis miſta: tandem ligaturis nervum comprimentibus affectum.

1085. Ex his vanitas apparet omnium ſpecificorum, & methodorum, quæ inanis jactantia contra hoc malum laudat.

1086. Et patet quidem, cauſam proximam omnis Epilepſiæ exquiſitæ ſemper eſſe nimiam cerebri in nervos motorios, nullam in ſentientes actionem.

1087. Atque cauſas, quæ reciprocos paroxiſmos creant, numero & varietate plurimas eſſe.

1088. Tandem vero ſpaſmi ſingularis, opiſthotoni, emproſthotoni, tetani univerſalis, origo, natura, effectus, ſanatio, ſponte patent; quum ſint modo ſpecies Epileptici inſultus ſingularis.

MELANCHOLIA.

1089. MElancholia vocatur Medicis ille morbus, in quo æger delirat diu, & pertinaciter, ſine febre, eidem fere & uni cogitationi ſemper affixus.

1090. Hic morbus oritur ex illa ſanguinis & humorum malignitate, quam bilem atram dixere Veteres; & rurſum idem morbus à mente initium ducens brevi in corpore bene ſano ipſam bilem atram facit.

1091. Ideo opus hic erit paucis ideam pingere mirifici hujus mali, & de quo tam obſcura doctrina habetur, ut injuſti criminis rea agatur Antiquitas.

1092. Si in toto ſanguine mobiliora diſſipata reliquerint immobiliora unita, tum ille erit craſſus, ater, pinguis, terreſtris. Ei vero nomen dabitur *humoris atrabilarii*, vel *ſucci melancholici.*

1093. Cujus (1092.) cauſa, omne id quod mobiliora expellit, reliqua figit: vehemens mentis exercitatio, noctes atque dies in unum fere objectum occupata; pervigilium; animi motus magni, ſive hilaritatis, ſive mæſtitiæ; magni & operoſi motus corporis multum repetiti, inprimis in aëre valde ſicco & calido admodum; eo & immodica venus; cibi auſteri, duri, ſicci, terreſtres, cum quiete & torpore corporis diu aſſumti; potus ſimiles; huc fumo, acre, ſale induratæ animalium partes, maxime durorum & annoſorum, fructus immaturi, farinacea non fermentata, me-

dicamenta adſtringentia, coagulantia, figentia, refrigerantia, venena lenta, ſimilia; febres, calidæ diu hærentes, ſæpe repetentes, ſine bona criſi, & ſine diluentibus, abeuntes.

1094. Ubi jam in cruore id malum (1092.) per ſuas cauſas (1093.) natum adhuc omnem circumeuntem humorem æquabiliter inficit, producet aliquos morbos ſtatim conſpicuos, qui fere ſequentes: color externus, internuſque, primo pallidior, flavior, magis fuſcus, liveſcens, niger, cum maculis ſimilibus; pulſus lentior; frigus majus; reſpiratio lenta; circulatio per ſanguinea vaſa bona, per lateralia parcior, minus bona; hinc humorum ſecretoriorum & excretoriorum omnium minor, tardior, craſſior, exitus; minor conſumtio; parcior appetitus; macies; mœſtitia; ſolitudinis amor; affectus animi quicunque pertinaces, magni; in reliquis ἀδιαφοϱία; torpor ad motus; ſumma tamen ſimul ſtudii cujuſque & laborum conſtantia.

1095. Habet ergo pro materie terram & oleum ſpiſſum ſanguinis, unita, compactaque ſimul: quæ prout liquidiore, blandiore, diluente parte magis privata, quoque ipſa magis condenſata, tenacius miſta, & diutius nata, eo effectis pejor, eo curatu difficilior eſt.

1096. Inde diagnoſis, & prognoſis (quæ clarior ex ſequentibus) patent, quin & ſanationis ratio hinc conſtat.

1097. Statim enim ac initiis primis (1093 1094.), cauſa, effectuve, ſe prodit, animo aſſidua objectorum variatio concilianda, & quidem ipſo ignaro; eligenda autem, quæ affectui prædominanti oppoſitum in ægro creare

ſolent; diluentibus, demulcentibus, paregoricis, narcoticis, quiete, conciliandus ſomnus eſt; aëre utendum humido tepeſcente; cibi dandi leves, liquidi, ſanis humoribus ſimiles, recentes, blandi, vi leni ſaponacea laxantes, atque in horum uſu diu perſiſtendum; medicamenta danda diluentia, acre demulcentia, oleoſum terreſtre reſolventia, vaſa laxantia, leni ſtimulo expellentia, ut ſucci bene maturorum fructuum horæorum, mellita, olera, juſcula ex his confecta; aquæ minerales; potus optimus ptiſana mellita leviter; abſtinentia ſedula à cauſis mali (1093.).

1098. Si autem illa ipſa materies (1092.) per eaſdem cauſas (1093.) magis denſa, tenax, immobilis reddita eſt; neceſſario in vaſa hypochondriaca depelletur: id enim natura hujus humoris, ſitus & conditio horum vaſorum, & leges hydraulicæ docent. Inde ſenſim hic hærebit, accumulabitur, ſtagnabit: tum vocatur *Morbus Hypochondriacus*, lienem, ventriculum, pancreas, omentum, meſenterium, obſidens.

1099. Hinc ibi producit ſenſum aſſidui ponderis, anxietatis, repletionis, maxime ab aſſumtis, cibo, potuque; reſpirationem ob gravata viſcera abdominalia difficilem; bilis utriuſque, pancreatici, ſtomachi, inteſtinorum, meſenterii ſucci in confectione, ſecretione, permiſtione, efficacia in cibis, impedimenta; inde digeſtionem primam omni modo læſam; eſculentorum corruptionem in crudum acidum, ſi ex vegetabilibus, in putridum alcali, rancidumve oleoſum, ſi ex animalibus; hinc ructus, flatus, ſpaſmos, adſtrictam alvum, fœces induratas; icterum pe-

jorem gradu, quam prior (1094.); omnia mala (1094) jam pejora.

1100. Ubi jam eouſque adolevit (1098.), & per effecta ſua (1099.) ſe manifeſtavit, ſumma ope nitendum in curationem, quia aliter tetra mox oritur mali indoles; difficultas autem maxime vitanda hæc eſt: ſi malum perſeverat, fit incurabile, & ſæpe lethale, ut in ſequentibus liquebit: ſi evacuantibus pugnatur, ſani, & facile mobiles humores expelluntur, tenaces malique hærent, unde pejor morbus: ſi per ſtimulantia & ſolventia valida tentatur, ſæpe ſubito ſoluta materies acris fit, & impetu magno ruens in tenera vaſa hepatica, ea deſtruit, unde multa, & immedicabilia mala.

1101. Hinc 1°. lente mobilis reddenda materies eſt, indagando naturam prædominantis acrimoniæ; tum dando medicamenta ſaponacea, in quibus prædominetur acrimonia oppoſita illi, quæ in illo humore adeſt; in his pergendum, donec pulſus inæqualis, debiliſque, nauſea, teneſmuſve, anxietas, febricula, ſigna dent motæ materiei; tum 2°. ſtatim leni laxante purgatione, clyſmate ſimili, ſero lactis, aqua minerali, ſimilibuſque expellenda eſt.

1102. Verum ſi eadem illa materies (1098.) jam fixata, compactaque, ibi diu hæſit, ipſa acris fieri incipit, & rodens, per ſtagnationem, motum viſcerum, calorem ambientium; nova aſſiduo aggeritur, quia jam obſtructio facta eſt, & cauſæ eædem perdurant; hinc mole aggeſta, acrimonia nata, motu aſſiduo, vaſa extendit, rodit, corrumpit; inde lienis, ſtomachi, pancreatis, omenti,

meſenterii, inteſtinorum, hepatis, ſimilis deſtructio; adeoque omnia mala (1099.) priora multum auget, maxime vero aſſiduo putrefacti vapore venis recepto omnes functiones, inprimis cerebri, perturbat. Tumque vocatur vero nomine *Bilis Atra.*

1103. Quæ deprehenſa per hæc ejus ſigna data (1093. 1094. 1099. 1102.), non niſi prudentiſſima arte eliquari, moveri, educi poteſt, ob difficultates (1000.) hic adhuc majores, & facile excitandam, dein vero vix moderandam, morbi acerrimam materiem, hinc ſit omnis victus oppoſitus acrimoniæ in humore prædominanti cognitæ ex (1051.), ſit ille idem ſemper leniter ſolvens, ſtimulans, laxans alvum, paucas fœces à digeſtione relinquens; potus, vel ex ptiſana mulſa, vel ex ſuccis horæis, vel ex ſero lactis ſit; motus corporis ſit levis, continuuſque; calor admodum temperatus; ſomnus multus; balnea, fomenta, clyſmata, potus in crebro uſu ſint ex his, quæ ſine acrimonia, diluendo, ſolvendo, abſtergendo, macerando, materiem eliquent, & dein quam lentiſſime & prudentiſſime excernant, via à natura præmonſtrata, habita ſemper ratione acrimoniæ ſingularis, quæ ſimul adeſt.

1104. Id autem malum (1102.) ad magnam jam acrimoniam provectum, cum viſceribus jam valde corruptis, ſi durantibus iiſdem cauſis (1102.), dein motu muſculari; calore ſolis, igniſve; victu acri, copioſoque; medicamentis acribus valide moventibus, cum acrimonia mali efferveſcentibus; venenis ſimili actione lædentibus; vel tandem morbis nonnullis validis movetur, tum acrior, mo-

bilis, & jam agens reddita, vaſa ſua rumpit, corrumpit, putrefaciendo reſolvit, cum atra bile ipſa in vomicas putrefactas mutat; jam eſt *bilis atra turgens*: hac jam hucuſque provecta, ſi liquefacta in ſuis vaſis mota verſus hepar, in exeſos venæ cavæ ramulos ſerpens, cordi infertur, damnoſa illa mala producit: ſi enim de acido coagulante participat polypos cordis, pulmonis, aortæ, carotidum, horum mala, mortem creat. Si in cerebrum perrexerit, apoplexiam, paralyſin, catalepſin, epilepſiam, deliria, maniam, peſſimi generis, & fere immedicabiles, producit. In genere arterioſo omnia mutat, febres immanes, brevi omnia putrefacientes profert: ſi de alcali putrefaciente participat, gangrænas ſubito lethales, ubicunque impegerit, ibi naſci facit. Unde infiniti morbi in toto corpore, & qualibet ejus parte, non curabiles, niſi hoc fomite extincto: ſi autem ruptis viſcerum vaſculis elapſa materies cava peritonæi occupat, debilitas mox exoritur ingens & inſuperabilis, putrefactio acris elapſi, ejuſque accumulatio; tum eroſio gangrænoſa omnium abdominalium viſcerum, unde mirabilia phænomena; Tympanitis; mors cum fœtore immani: ſi autem mota fuerit in jecur, indeque per exeſa & dilatata vaſcula bilioſa in veſicam fellis, ductum hepaticum, communem, in inteſtina, facit nauſeas, vomitus, dyſenterias atrabilarias, cum anxietate, impetu, dolore, roſione, intolerabilibus, unde inflammationes, exulcerationes, putrefactiones inteſtinorum, ſtomachi, œſophagi, faucium, oris, inde convulſiones terribiles, tandemque placida fe-

re mors, gangrænam, adeoque indolentiam, ſequens omnium.

1105. Materies vero ſic reddita (1104.), una cum tenacitate ſumma & fere picea ſimul habet acrimoniam acerrimam acidam, quæ metalla rodat, terram fermentet; aut alcalinam ſalinam, corroſivam quam maxime; aut oleoſam putrefactam, omnium teterrimam. Quæ ſingulæ ſpecies, unde oriantur, quomodo cognoſcantur, qui curentur, ſupra ſatis demonſtratum habetur (58. ad 107. 1051. 1052.).

1106. Atque facile patet conſideranti dicta (1000. 1003. 1004.), & ſitum, ſtructuram, circulationem viſcerum, in quibus hæret hic malignus humor, morbum turgentem curatione majorem: diluentia cum oppoſito acri ad acre prædominans, & opio, primaria ſunt.

1107. Ex quibus (1090. ad 1107.) jam facilis intellectus melancholiæ deſcriptæ (1089.), malique hypochondriaci; nam liquet à diuturna mœſtitia prægreſſa, vaſa viſcerum abdominalium ſtricta creare ſtagnationem, mutationem, accumulationem bilis atræ (1092. 1093. 1095. 1098. 1102. 1104.), ſenſim increſcentem, licet corpus fuerit paulo ante quam ſaluberrimum: Iterumque natam ex corporeis cauſis eandem bilem atram producere illud delirium (1089.).

1108. Evidentes ergo cauſæ Melancholiæ (1089.) obſervatæ ſunt: 1. omnia, quæ liquida cerebri nervoſa figunt, exhauriunt, perturbant; ut ſummi terrores, iique ſubitanei, ſtudia acerrima cujuſcunque objecti, amor

ingens, vigiliæ, ſolitudo, metus, affectio hyſterica. 2. quæ ſanguinis confectionem, refectionem, circulationem, ſecretionem, excretionem variam impediunt, perturbant, maxime in liene, ſtomacho, omento, pancreate, meſeraeo, inteſtinis, hepate, utero, hæmorrhoïdalibus vaſis; adeoque morbus hypochondriacus, acuti male ſanati, præprimis phrenitis, cauſuſque, omnes ſecretiones, & excretiones nimiæ, cibi potuſque frigidi, terreſtres, tenaces, acerbi, adſtringentes, æſtus ingens diu protractus & exaſſans cruorem, aër ſtagnans, paluſtris, umbroſus. 3. nativa corporis indoles, nigra, hirſuta, ſicca, gracilis, maſcula, ætas media, ingenium acre, penetrans, altum.

1109. Si morbus hic (1089.) diu perſeverat, producit dementiam, epilepſiam, apoplexiam, maniam, convulſionem, cæcitatem, imaginationes mirificas, riſus, ploratus, cantus, ſuſpiria, ructus, flatus, anxietates, urinam copioſam, limpidam inſtar aquæ, alio tempore valde craſſam, ſanguineæ fœcis in vaſis viſcerum abdominalium retentionem, accumulationem, ſubitaneam ſæpe excretionem, alvum pertinaciter ſtipticam, ſputationem tenuem, frequentem, vigiliarum inediæ, frigoris tolerantiam incredibilem.

1110. Attulit ſæpe curationem ſuperveniens ſcabies fœda, aliquando Elephantiaſin æmulans; aut varix numeroſa, ingens, enata; tumentium valde hæmorrhoïdum fluxus; atræ bilis per ſuperiora & inferiora rejectio.

1111. Ingens damnum capere ſolet ab omni medela labefactante vires; acriter evacuante; rurſumque ab uſu eorum, quæ liquida vehe-

menter exagitant, ſive cardiaca fuerint; ſive alio quocunque titulo exhibita.

1112. Unde optima ſanandi hunc morbum methodus eſt, ſi cauſa prima bene obſervata, & temperiei varietate, his oppoſita medela, variis varia, adhibetur.

1113. 1. Itaque erit indicatio liquida cerebri & nervorum excitare, augere, in ordinem redigere; quod fit: α. avertendo mentem ab objecto conſucto ad alia priori contraria. β. inducendo caute alium animi affectum, melancholico oppoſitum. γ. inſerviendo falſæ imaginationi. δ. aut ſæpe magna vi ei repugnando.

1114. 2. Obſtructiones, vel cauſam, vel effectum falſæ imaginationis, reſerando, emolliendo, incidendo, ſtimulando, per aquas minerales, ſerum lactis, mulſam, decocta ſplagchnica, hepatica, antypochondriaca, aquas ſalibus lixivioſis vel compoſitis acutas, Mercurialia laxantia, vomitoria, motus, exercitia, Equitationes, Navigationes, Uterina, Ariſtolochica, Hæmorrhoïdalia evacuantia, balnea, litus, emplaſtra.

1115. 3. Symptomata leniendo per ven ſectionem, immerſionem in aquam frigidam, carminantia, opiata.

1116. 4. Præmiſſis evacuationibus (1114. 1115.), exhibendo ea, quæ exhilarare docet obſervatio, & roborare omnes corporis partes.

1117. Ex quibus (1110. ad 1117.) liquet, ſanationem hujus mali (1089.) abſolutam eſſe in curatione bilis atræ (1097. 1100. 1101. 1103. 1106.), atque inde peti debere non hanc modo, ſed infinitorum, falſo pro incurabilibus habitorum, morborum.

MANIA.

1118. SI Melancholia (1082.) eouſque increſcit, ut tanta accedat agitatio liquidi cerebroſi, qua in furorem agantur ſævum, Mania vocatur.

1119. Quæ gradu modo differt à Melancholia triſti hujus proles eſt, ex iiſdem cauſis oritur, iiſdem fere remediis curari ſolet.

1120. In quo morbo eſt ut plurimum immenſum robur muſculorum, pervigilium incredibile, tolerantia inediæ & algoris mirabilis, imaginationes horrendæ, Lycanthropiæ, Cynanthropiæ, &c.

1121. Notandum vero, anatomica ſectione conſtitiſſe, horum cerebrum ſiccum, durum, friabile, in ſuo cortice flavum; vaſa autem turgentia, varicoſa, atro, tenaci cruore diſtenta fuiſſe.

1122. Tum etiam in hoc morbo omnes excretiones fere ceſſaſſe pariter.

1123. Præcipitatio in mare, ſubmerſio in eo continuata, quamdiu ferri poteſt, princeps remedium eſt.

1124. Fruſtra tentatæ per omnia remedia, varix, hæmorrhoïs, dyſenteria, hydrops, hæmorrhagia magna ſpontanea, febres tertianæ, quartanæve accedentes, ſalutaria fuerunt.

1125. Hujus Maniæ ſpecies oritur, poſtquam autumnali, valida, diuturna, intermittente febre, corpus exhauſtum, debilitatumque, tam per morbum, quam per iteratas

miſſiones ſanguinis, & evacuationes alvi ſæpiſſime repetitas; tum etiam per eadem hæc renovari hoc malum ſolet.

1126. Hæc ſpecies ſolis reficientibus, replentibus, cardiacis, roborantibus, diu continuatis, ſanatur. At, ſi evacuando tentatur, atrophiam, debilitatem, inſuperabilem fatuitatem, infert.

1127. Mania vero enata in robuſtis, vegetis, floridæ ætatis, plethoricis, calidis, ſanatur iiſdem mediis, ac ſpecies Epilepſiæ (1081.); miſſione ſanguinis iterata; purgatione forti, inter ſingulas interpoſita; dein, impetrata ſedatione, opiatis, & cardiacis.

RABIES CANINA.

1128. EST & alia ægritudo, quæ ob furorem ſæpe comitem, huc commode referri poteſt, quum ob ſummam perniciem tractari debeat.

1129. Vocatur Rabies, & quia à Canum morſu ut plurimum, Rabies Canina, tum à ſymptomate terribili, aquæ metus, hydrophobia, &c.

1130. Oritur fere ſemper ab aliis animalibus, prius rabioſis, ſuſcepto contagio, tamen & ſponte in acutis, quibuſdam orta legitur, & obſervatur.

1131. Animalia autem fere quæcunque hoc malo affici, ſuoque contagio alia, & ipſum Hominem lædere poſſunt.

1132. Nempe Canes, feles, lupi, vulpes, equi, aſini, muli, boves, ſues, ſimiæ, galli

gallinacei, homines, prius rabioſi, id vitium in alios propagaverunt.

1133. Nulli tamen animali frequentius, quam cani, lupo, & vulpi; hiſque inprimis ex cauſis internis, abſque contagio prævio, naſcitur.

1134. Regio fervida; regio magno æſtu ſqualens, & viciſſim ſummo frigore horrens tempeſtas æſtuoſa, ſiccaque diu durans; victus ex carne putrida, fœtida, verminoſa; potus abſentia; vermes renibus, inteſtinis, cerebro, cavis narium olfactoriis, innati, ſunt cauſæ præcedentes, in his animalibus, naſcituræ rabiei.

1135. Incipientis rabiei ſigna ſunt hæc inprimis, quibus tetræ luis cautela nititur: fiunt triſtes, ſolitarii, ſe abſcondentes, muti quoad latratum, murmurantes tamen, cibum potumque omnem adverſantes, in ignotos quoſlibet irati, & irruentes, Heri tamen adhuc & memores & reverentes, aures, caudamque dimittentes, ſomnolentorum inſtar incedentes: hactenus primus gradus mali iis adeſt: morſuſque tum exceptus periculoſus quidem, non vero peſſimus eſt: dein anhelare, linguam exſerere, ſpumam plurimam emittere, hiare, nunc ſegniter ut ſemiſopiti, nunc ſubito celeriter incedere, nec recta ſemper via, mox ne Herum quidem amplius agnoſcere, oculos habere demiſſos, lachrymoſos, pulverulentos, linguam plumbeo habere colore, ſubito gracileſcere, inſanire, furere: hic ſecundus eſt gradus mali, quem vix triginta horis ferunt, quin moriantur. Morſus hoc tempore fere inſanabilis: quo vero animal vehementius furit, diutius malo laboravit, morti propius eſt,

eo morſus lethalior, acutior, & ſymptomata citiſſime creans violentiſſima, & contra.

1136. Vix autem ullius veneni tam multiplex contagium, nam morſu vel leviſſimo, per veſtimenta adacto, tantum radente, nec eliciente ſanguinem; ſpiritu ex ore in hominis pulmone adducto; ſpumæ contactu recentis, vel etiam dudum exſiccatæ, labiis, linguave exceptæ; oſculo tantum rabido cani dato; infectione à contactu multo inſtrumenti, vel vulneris, quo dudum ante animal rabioſum occiſum fuit; eſu lactis, carniſve animalis rabioſi; attactu, & pertractatione multa rerum per præcedentia infectarum.

1137. Rurſum vix ullum venenum notum, cujus tam atrox, adeoque hominem immutans, virus, quodque, ubi incipit ſe prodere, tam violente & celeriter furit, & tamen ſimul adeo diu latere poſſit, antequam ſe manifeſtet: namque alii ſtatim, alii ut narrant, poſt viginti integros annos à morſu elapſos, alii rurſum omni intermedio tempore urgeri incipiunt malis huic furori propriis: pendet vero hæc diverſitas, à calore tempeſtatis anni, à vario gradu morbi in animali mordente (1135.), à temperie hominis morſi, quum bilioſi eo facilius vergant, pituitoſi, & hydropici contra, à diverſo victu, medicamentiſque adhibitis.

1138. Homo optime ſanus contagio hoc (1136.) infectus, poſt varium tempus (1137.), incipit hoc ordine fere ægrotare: dolet locus, cui impreſſa contagii labes primo fuit; dein vagi per alia, maxime vicina, loca, dolores; laſſitudo; gravitas, tarditas, in toto muſculoſo genere; ſomni inquieti; turbati, terribi-

les, cum convulſionibus, & ſubſultibus; inquietudo aſſidua; ſuſpiria; triſtitia; ſolitudinis ſtudium; atque his fere primus mali incurſus incipit, his ferme primus ejus gradus finitur: ſanguis tunc venis emiſſus omni nota bonus. Tum poſtea priora augentur, acceditque porro ingens circa præcordia anguſtia; reſpiratio difficilis, ſuſpirioſa; horror; ad conſpectum aquæ, liquorum quorumcunque, & rerum vel pellucidarum, vel inſtar ſpeculi reflectentium, horripulatio, tremor; proſtratus appetitus; deglutitio tamen ſolidæ cujuſque offæ poſſibilis; attactus humoris cujuſque, maxime labiis vel lingua, incredibilem anxietatem, tremorem, convulſiones immanes, atque furorem fere creans; vomitus glutinis fuſci bilioſi, aut bilis porraceæ; incaleſcentia; febris; vigiliæ aſſiduæ; priapiſmus; cogitationum alienarum & inſuetarum perturbata valde ſeries. Sic procedit malum, atque hic ſolet ſecundi gradus limites ponere. Poſtea autem omnia enarrata exacerbantur continenter, ſoletque ſequi linguæ aſperæ exſertio; hiatus oris; vox rauca; ſitis ingens; furor ad conatum bibendi, humorum adſpectum, contactumve; ſpumæ in ore collectio; eam in alios exſpuendi conatus vel invitus; ardor obvia quæque mordendi invitus, nec tamen à voluntate comprimendus; ſpumante rictu frendit; pulſus & reſpiratio deficiunt; ſudor gelidus; rabies ſumma, dum interim, quod mirabile, mens prudens, conſtans, aliis à ſe metuens, adeſt; hinc intra quartum fere ſemper à primo gradu diem, mors convulſiva, cum ſumma in reſpirando anguſtia.

1139. Ex tota hac hiſtoria (1129. ad

1139.) conſtat hujus mali cognitio: prognoſis autem elicitur ex conſideratione (1135. 1137. 1138.), ſimulque cogitando triſtiſſimos ubique eventus, quum, à nata Medicina hucuſque, omnes fere Artis Principes deplorent, *demorſorum prophylaxin vix ullam certam haberi, at jam aquam paventium ſanatorum exemplum dari certa fide nullum!* maxime vero dolendum, poſt ſecula elapſa, irritum ſucceſſum hactenus applicatorum deplorantia, non eſſe tentatas diverſas à primis methodos.

1140. Diſſectio cadaverum docuit, plerumque organa deglutiendi utcunque inflammata; gluten bilioſum varium in ſtomacho; veſiculam fellis atra plenam; pericardium ſiccum; pulmones coacervato omni fere cruore incredibiliter plenos; cor ſanguine ſæpe fere ſiccato plenum; arterias plenas; venas vacuas; cruorem valde liquidum, & vix in aëre concreſcentem, dum miſſus vena concreverat ante triduum; omnes muſculos, viſcera, cerebrum, cerebellum, ſpinalem medullam, ſicciora ſolito.

1141. Curatio omnis hactenus, pauciſſima exceperis, incerta, tam prophylactica, quam therapeutica; cujus prima cauſa, inanis jactantia multorum ſpecificorum, & neglectus methodi ex hiſtoria mali excogitatæ.

1142. Quantum ergo ex omni hac hiſtoria, comparatione ejus cum aliis morbis, & feliciori paucorum caſuum eventu concludere licet, videtur primo conſiſtere in affectione nervorum, proxime referenda ad convulſiones, quæ viſcera, horumque vaſa occupent; dein hinc vitium naſci ſanguini, humoribuſque, quod inflammationi gangrænoſæ quaſi proxi-

mum ſit; ſedem vero mali primum circa ſtomachum, & vicina hærere.

1143. Curatio in demorſo prophylactica requirit, ut 1. ſtatim à contagio ſuſcepto totus locus affectus, una cum vicinis profundis pertundatur ſcarificationibus, multumque mittat ſanguinis; applicentur magnæ cucurbitæ fortiter trahentes; vel ferro inuratur ignito ſatis profunde; dein adigatur in ſuppurationem perpetuam applicatu eorum, quæ aſſidua roſione exulcerant; interim toto illo tempore, ab initio in finem, ſemper foveatur muria ex ſale marino & aceto, nunquam intermittendo; id continuetur uſque ad ſextum quidem menſem. 2. veſtimenta, & cætera, quæ venenum attingere vel afflare potuit, caute abjiciendo, vitando. 3. ſtatim poſt infectionem, magno cum apparatu, metu incuſſo, ſæpe minitando, tandem præcipitem in mare vel fluvium dando, aliquamdiu ſubmerſum tenendo, iterum mergendo, id repetendo aliquoties cum iiſdem omnino circumſtantiis: eas enim ſanare ſpiritum turbando, non aquam ſalſam, docuit funeſtus exitus hominis poſt morſum naufragi, multis horis natantis, ſæpe diu fluctibus ſubmerſi, tamen poſtea hydrophobi; dein Rheo, Agarico, ſucco corticis Sambuci, ſæpe, & valde fortiter purgetur. 4. omni mane jejunus parum ſudet aſſumto aceto aromatico, ſale marino, aqua calida. 5. quotidie pedes, manuſque, balneo aquæ foveat, caput lavet, os, fauceſque colluat, ſæpe natet. 6. frigidam frequenter bibat, evomatque ſæpe, tunc & potus acidulos; victus ſit humidus, levis, laxans tanta copia ſæpe ſumtus, ut revomatur; cavendo à ni-

miis aromaticis, vino, calefacientibus, ut & à motu nimio corporis, vel animi.

1144. Curatio vero morbi jam præſentis videtur tentanda, maxime in primo gradu; & in initio ſecundi (1138.), inprimis quum aliter funeſtiſſimo exitu neglectus plectatur. Apparet maxime probabile, & paucis experimentis confirmatum, ſequentia fieri debere: 1. ſtatim poſt prima ſigna invadentis mali (1138.) morbus tractandus, ut ſummus inflammatorius (890.), mittendo ſanguinem ex lato vulnere magni vaſis ad animi deliquium uſque, mox clyſmata ex aqua nitroſa, modiceve ſalſa, cum pauxillo aceti, injicienda: hæc repetenda audacter, etiam plus, quam in aliis morbis prudentia concederet: interim hoc facto, obnubilatis oculis in piſcinam frigidam demittendus, vel aquæ frigidæ injectu humectandus tam diu, donec aquam vix amplius paveat; tum ſtatim plurimum aquæ bibere cogatur; & de die ſic vexato veſperi concilietur ſomnus; victus ſit tenuiſſimus, humectans ſemper.

1145. Ut vero methodus hæc nititur omni morbi indole, omni artis præcepto; ita videtur nihil exitiale magis, quam acerrimis calefacientibus, exſiccantibus, nervoſum genus exacerbantibus medicamentis, hic venenis, jam exſiccatos ſuo malo ægros enecare; rurſumque nihil crudelius, quam abjecta curatela omni, ſtatim negligere, aut ſuffocare.

1146. Nec deſperandum tamen, ob exempla jam in aliis venenis conſtantia, de inveniendo hujus ſingularis veneni antidoto ſingulari.

1147. Hactenus vero nullius ea comper

ta fides, cui credi queat ſalus miſerrime periclitantis hominis, quum nullum ſit notum, cujus experimenta certa; ſed vel ſpeculationi ortum debent, vel deſcriptis ex alio confiſum fuit: nec Æſchrionis apud Galenum & Oribaſium arcano de cancris combuſtis; nec Scribonii Largi famigerata opiata ad rabiem Siculorum; nec Peregrini conſilio de pelle hyænæ, nec Aëtii, Rufi, Poſidonii, cinere cancrorum cum Theriaca; nec jactata Palmario medela; vel nimis laudato Mayerno, Grew, & venatoribus, ſtanno cum mithridatio; nec in inſomniis ſacris revelata radice Cynorrhodonis, aliiſve in cœlum elato Lichene cinereo terreſtri, pimpinella, jecore rabioſi canis exuſto, & ſimilibus; exceptis.

SCORBUTUS.

1148. SCorbutus ſeptentrionalis maris accolis frequentiſſimus morbus, plurimorum aliorum cauſa, neque recens, neque Veteribus prætervifus, licet haud adeo accurate deſcriptus, defectu longarum navigationum, & peregrinationum in plagas telluri frigidiſſimas.

1149. Hic, quum variatis admodum ſymptomatibus ſæpe fallat, melius non cognoſcetur, quam, ſi tota ejus hyſtoria præmiſſa, deinde demum de ejus natura conſtituatur.

1150. Invenitur apud Britannos, Batavos, Succos, Danos, Norvegos, Germanos ſeptentrionales, ſeu inferiores; attingit adeoque

Boreales populos, & frigidiori ſub climate viventes; atque inter hos maxime infeſtat vicinos mari, locis marina aqua ſubmerſis, lacubus, paludibus, glebæ ſpongioſæ pingui, ſolo depreſſo inter aggeres axaltatos, aquam coërcentes, ſito; inprimis ſævit in otioſos, hyemali tempore in locis lapidibus inſtratis & extructis frigidos, in nautas ſalſis, fumo duratis carnibus, pane biſcocto, aqua putrida, verminoſaque utentes mari, terrave; item quos aves aquaticæ, piſces ſalſamentarii, ad ventos, fumoſve indurati, caro bubula, ſuillave fumo & ſale condita nimis delectat, vel farinacea non fermentata, piſa, fabæ, caſeus ſalitus, acer, antiquus; hos qui Melancholiæ, Maniæ, labi hypochondriacæ, hyſtericæ, morbis lentis obnoxii vivunt, maximeque qui nimio Cortice Peruviano fuerunt uſi.

1151. Dum vero hos aggreditur, his fere phænomenis incedit, augetur, maturatur:

1. Pigritia inſolita, torpor, ſedendi & decumbendi amor, laſſitudo ſpontanea toto corpore, gravitas ejuſdem, muſculorum omnium dolor quaſi à nimia fatigatione, maxime in cruribus lumbiſque, ambulandi inprimiſque per acclive vel declive ſumma difficultas; mane à ſomno evigilanti ſenſus omnium artuum & muſculorum quaſi fatigatorum & contuſorum.
2. Difficilis, anheloſa, ad motus vel parvos fere deficiens reſpiratio; crurum tumor accedens, recedenſque, horum præ gravitate immobilitas; maculæ rubræ, fuſcæ, flavæ, violaceæ; facici color pallido-fuſcus; Oris fœtor incipiens; Gingivæ tumentes,

dolentes, calidæ, prurientes, ad minimam preſſionem evomentis cruorem; dentium ob retractas gingivas denudatio, & mobilitas; dolores varii, vagi, per omnes externas, internaſque corporis partes mira producentes tormina, Pleuritica, Stomachica, Iliaca, Colica, Nephritica, Cyſtica, Hepatica, Lienaria &c.; Hæmorrhagiæ variæ, ſed leviores.

3. Gingivarum putredo fœtens cadaver, harum inflammatio ſanguinem ſtillans, gangræna; dentium vacillatio, flavedo, nigritudo, caries; Varicoſi annulli ad raninas venas; Hæmorrhagiæ ſæpe lethales, ex ipſa cute externa, non apparente vulnere, ex labiis, gingivis, ore, naribus, pulmonibus, ſtomacho, hepate, liene, pancreate, inteſtinis, utero, renibus &c.; Ulcera peſſima, obſtinata, nulli applicato cedentia, facile gangrænoſa, ubique, maxime in cruribus, vagantia, cum diuturno fœtore; Scabies, Cruſtæ, ſicca & lenis Elephantiaſis; ſanguis venis eductus, in fibroſa parte ater, grumoſus, craſſus, & tamen ſolutus, in parte ſeroſa ſalſus, acer, muco flavo viridi in ſuperficie ſcatens; dolores ſummi erodentes, lancinantes, cito trajicientes, noctu ingraveſcentes per omnes artus, juncturas, oſſa, viſcera; maculæ lividæ.

4. Febres variæ, calidæ, malignæ, intermittentes omni modo, vagæ, periodicæ, continuæ, ἀτροφίαν inducentes; vomitus; diarrhœæ; dyſenteriæ; ſtranguriæ ſævæ; lipothymiæ; anxietates ſæpe ſubito lethales; Hydrops; Tabes; Convulſio; Tremor; Paralyſis; Contractura; Maculæ nigræ;

Vomitus, & Seceſſus ſanguinis; Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meſeræi putredo & conſumtio; Contagium celere.

1152. Ex quibus liquet, hujus morbi naturam & effectus non difficulter elici ab his, qui prædicta expendunt.

1153. Et cauſam ejus proximam eſſe eam ſanguinis indolem, qua & craſſitie ſimul in una, & tenuitate acri ſalſa, alcalica, vel acida in altera parte peccat: quæ inprimis accurate inveſtiganda & diſtinguenda ſunt.

1154. Et ex his per hiſtoriam morbi (1151.) cognitis, omnia ejus morbi phænomena, utut mira, facile deduci poſſe.

1155. Quod ipſum clarius docent regulæ, quas curatio morbi proſpero, vel ſiniſtro eventu comprobavit; quarum præcipuæ hæ ſunt.

1156. In hoc morbo craſſum eſt reddendum tenue; ſtagnans mobile; cohærens fluidum.

1157. Item nimis tenue cogendum; acre leniendum, in genere, in ſpecie.

1158. Et in correctione unius (1156.) ſemper reſpiciendum ad naturam alterius (1157.), unde ſummæ artis opus tentare hunc morbum cum ſucceſſu.

1159. Acria evacuantia ſemper hunc morbum exaſperant, & ſæpe reddunt incurabilem.

1160. Hinc α. incipiendum in ſpecie (1151. N°. 1.) prima à leni, attenuante, deobſtruente, purgativo, parca doſi ſæpe iterata. β. pergendum in attenuantibus, & digerentibus dictis. γ. deſinendum in ſpecificis lenioribus, diu continuatis, in forma quacunque. δ. in-

rerim ſex res non naturales ita ordinandæ, ut ſint contrariæ cauſis (1150.).

1161. Ad ſecundum gradum (1151. N°. 2.) conferent eadem, quæ in priori, (1160. α. β. γ. δ.) Tum uſus Scorbuticorum acriorum paulo, forma ſucci expreſſi, conſervæ, ſpiritus, ſal. vol., Vini, Cereviſiæve Medicatæ; Balnea itidem externa & pediluvia ex antiſcorbuticis; frictiones calidæ, ſiccæ, cum ſpecificis liquidis; ſæpe venæ ſectio conducet, ut pars acris liquidi tollatur, eroſio in vaſa nimis diſtenta minuatur, revulſio procuretur, via paretur medicamentis applicandis.

1162. Prout vero tenuitas acris, calor ingens, metus Hæmorrhagiæ, majora; vel craſſities, inertia, frigus, vaſorum pallor, majora; utendum ſpecificis modice adſtringentibus, frigidiuſculis, vel calidis, acribuſve.

1163. Ad vitia autem oris in hac ſpecie emendanda oportet uti his, quæ antiphlogiſtica, antiſcorbutica, & ſimul huic illive ſcorbuti ſpeciei appropriata ſunt.

1164. Ad ſpeciem tertiam (1151. N°. 3.) valent omnia prædicta, niſi quod utendum ſit maxima copia liquidorum lenium, facile meabilium, Antiſepticorum, Antiſcorbuticorum, cum leni promotione ſudoris, urinæ, fæcis alvinæ, diu continuata.

1165. Ad quartam vero ſpeciem rara medela; varianda medendi methodus pro varietate ſymptomatum; aliquando mercurialia proſunt; ut & præſcripta (1164.).

Ex quibus omnibus (1148. ad 1166.) rite conſideratis, & cum phænomenis morbi, & cadaverum inciſorum, collatis, conſtat, in curatione felici hujus morbi id agendum maxi-

L iij

me, ut indagetur indoles vitioſi humoris & ſingularis acrimoniæ, quæ prædominans peccat: quumque illa acrimonia ſit ſalina muriatica, acida auſtera, alcalina fœtens, rancida, oleoſa; atque de his ſingulis, & univerſis ſæpe actum ſit, ordinatior mali curatio habebitur; & liquet, cur ſerum lactis, lac ebutyratum, aquæ medicatæ, toties deſperata hujus morbi mala ſanaverint? & aquæ? Cur acidi ſucci horæi maturi pomorum arantiorum, citriorum, limoniorum, granatorum, acetoſæ, acetoſellæ, aceti, vini rhenani, moſellani, toties ſpecifica huic morbo, & quando? Cur adſtringentia auſtera, ut Rheum, Lapathum, Tamariſcus, Capparis, vinum auſterum nigrum, rubrumve, ut & chalybs, adeo ſæpe bona? & ubi? Cur acerrima aromata, Cochlearia, Lepidium, Naſturtia, Arum, Raphani, Piper, Zingiber, ſempervivum minus acre, ſales alcalini, volatiles, fixi, oleoſi, aromatici, ſaponacei, iterum ſæpe ſola proſint? Cur quod uni ſcorbutico ſalutare, id exitiale idem alteri fiat? Cur ergo non nomini hujus mali ſtudendum ſit; ſed ejus tantum ſingulari, ac ſi alius foret morbus, genio.

CACHEXIA.

1166. CAchexiæ nomine intelligi ſolet ea diſpoſitio Corporis, quæ nutritionem ejus depravat per totum illius habitum ſimul.

1167. Adeoque pro cauſa agnoſcit vel liquidi nutrientis depravatam indolem quamlibet, vel vitium vaſorum recepturorum, vel defectum facultatis applicantis.

1168. Humoris depravatio oritur 1. ab aſſumtis, quæ à virtute mutante in nobis non poſſunt aſſimilari reſtituundis: qualia cibi farinacei, leguminoſi, craſſi, fibroſi, pinguies, acres, aquoſi, viſcoſi (69.), Corpora indigerenda, ut ceſpites, creta, arenæ, calx &c. 2. Ab defectu motus animalis in otio, torpore, ſomno nimio. 3. A vitiatis organis per debilitatem nimiam (41. 42. 43. 44.), aut nimium robur (50. 92. &c.); liquidiſve vitio non facili medicabili (60. 69. 76. 106. 107. 406.): hiſce cauſam præbent multa, ut omnes ſecretiones nimiæ, qualeſcunque demum fuerint, vomitus, diarrhœa quælibet, dyſenteria, hæmorrhagia quælibet, viſceris ſingularis vitium ſcirrhoſum &c. retentio quælibet ſecernendi.

1169. Patet vero, has cauſas ſemel poſitas vel minuendo ſolida, vel infarciendo ea liquidis libere transfluere ineptis, agere; unde duplex notabilis hujus mali effectus, Tabes ſc., vel Leucophlegmatia, & Hydrops Anaſarca.

1170. Quin & pro vario colore, mole, tenacitate, acrimonia, fluiditate liquidi infarcti varii admodum morbi, ut Cachexiæ effectus, prodire ſolent: Cutis ſc. albitudo, pallor, flavedo, lividitas, rubedo, viror, nigritudo, fuſcus color; gravitas; tumor ſub oculis, & partium tenuiſſimarum; flatus, œdema partium à corde remotarum; Cordis arteriarumque palpitationes, ad minimum motum admodum auctæ; Urinæ crudæ, tenues; ſudores ſpontanei aquoſi plane; tandemque marcor, vel Leucophlegmatia & Hydrops.

1171. Vitium vaſorum recepturorum bona liquida nutrititia univerſale fingi vix poteſt ullum; tamen nimia contractilitas & laxitas, atque inde pendentia vitia pro cauſis admitti poſſunt: de quibus actum (24. ad 58.).

1172. Defectu facultatis applicantis nutritio univerſalis impeditur; ſi vires circulantes ſunt nimis languidæ, vel nimis violentæ (92. ad 107.).

1173. Ex quibus diagnoſis morbi facilis: prognoſin firmat conſideratio cauſæ, durationis, effectus, graduſque mali.

1174. Quin patet, etiam curationem ſemper quidem requirere 1. aliquando nimis acris, fluidique mitigationem, inſpiſſationemque modicam. 2. Tenacis, hærentiſque, diſſolutionem atque fluxilitatem. Sed quum à tam variis cauſis hæc duo oriri queant, (1168. 1169. 1170.) inprimis neceſſarium eſſe pro harum diverſitate variare & medicamenta, & modum his utendi.

1175. Maxime curandum, ut victus ſit ex

his, quæ liquidis ſanis ſimilia, facile tranſmittenda, cauſæ ſingulari morbi adverſa, ægroque inprimis grata ſunt.

1176. Tum ut optime digeri queant, condimentis, potu vinoſo, exercitio, aëre, procurandum.

1177. Ut vero organa primarum Coctionum itidem bene diſponantur, leni digeſtivo, vomitivo, purgante, roborante, proſpiciendum.

1178. Et ubi horum uſu viæ laxatæ, materies morboſa attenuata erit, tum attenuantibus, diureticis, ſudoriferis inſiſtendum.

1179. Ultimo Chalybeatis utendum, Alcalinis, Saponatis, cum exercitio curſus, vectionis, frictionis, balnei.

1180. Hæc autem ex variis peti, varie præparari applicarique debent, pro cauſa proxima cognita.

1181. Ubi vero à nimia acrimonia conſumtio, & tabes Cachectica, inquirendum in acrimoniæ ſpeciem, ſi fieri queat, 1. per indagationem cauſæ Cachexiæ (1168.). 2. Temperiei morbi, ægrique. 3. ſymptomatum. 4. Excretorumque.

1182. Hæc cognita corrigenda ſuis contrariis (vid. 1166.).

EMPYEMA.

1183. QUoties intra pulmones & pleuram pus in Thoracis cavo colligitur Empyema eſt.

1184. Quod ſemper ſupponit vomicam purulentam fuiſſe ruptam, cujus elapſum pus Thorace recipitur.

1185. Tales ſunt vomicæ. 1. Pulmonum ab inflammatione horum (820. 867.), à ſputo ſanguineo, à materie ad fluorem inepta his impacta. 2. Pleuræ ab inflammatione hujus, (875.) à vulnere externe inflicto levi, cito externe clauſo, interne rupto (298.), à contuſione hujus, vel ruptione tecta in ſuppuratum abeunte (324.). 3. Diaphragmatis inflammati, ſuppurati, in ſuperiora rupti (907. 910.). 4. Mediaſtani ſimiliter affecti (877.) ut & 5. Pericardii ipſius (877.).

1186. Cognoſcitur futurum 1. ab inflammatione quinque partium (1185.) nulla coctione, revulſione, criſi, medicamento depurata, ſed cum horrore vago, febricula, noctu gravi, calore vago, gravitate loco doloris, dyſpnœa, appetitu proſtrato, ſiti majori deſinente. vid. (833. 892. 913.).

1187. Cognoſcitur jam præſens. 1. A tempore inceptæ inflammationis xx. dierum ſine purgatione. 2. A ſignis vomicæ in quinque partibus (1185.) diſparentibus. 3. A novo dolore, tuſſi, diſpnœa, ſalivatione ortis, moxque diſparentibus. 4. A tuſſi ſicca, gravitate ad diaphragma, decubitu in unum latus,

ſtrepitu puris ad motus, febre lenta, genis rubentibus, oculis cavis, digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, abdominis tumore.

1188. Effectus hujus mali 1. puris ex ulcere rupto, nec dein ſanato, vel repurgato, continua accumulatio. 2. hujus in loco clauſo, calido, humido, perpetim agitato, exacerbatio, putredo, fœtor, attenuatio. 3. diaphragmatis elevandi impedimentum, pulmonumque extendendorum: unde anheloſa, difficilis, erecta reſpiratio, metus ſuffocationis jacenti, decubitus in liberam partem impoſſibilis, tuſſis ſicca perpetua, anxietas. 4. Pulmonis, Pleuræ, Diaphragmatis, Pericardii, Cordis ipſius maceratio, corroſio, in tabum fluidum conſumtio, unde febricula hectica cum pulſu celeri, parvo, rubore genarum, ſiti perpetua, fame ſublata, debilitate ſumma, animi defectibus. 5. hinc omnium liquidorum ineptitudo ad nutritionem, circulationem, ſecretionem, excretionemque; unde tabes, ἀτροφία, fibrarum reſolutio, liquidorum putredo, adeoque vel per comeſum pulmonem rejectio, vel alvi fluor ſanioſus lethalis, cum ſudore nocturno poſt ſomnum, puſtulis faciei, aduncis unguibus, flavedine pellucente, facie Hippocratica.

1189. Curatio hujus pro varietate cauſæ ſtatuſque mali diverſa plane eſt.

1190. Nam 1. cognita vomica pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediaſtini, & pericardii; quod cognoſcitur ex ſignis propriis, (834. 835. 893. 910.) omni ope nitendum, ut id rumpatur quantocyus, & determinetur

ad exteriora : quod ſit igne, ferro, medicamentis, motu idoneo.

1191. 2. Ubi conſtat jam factam diſruptionem (302. 836. N°. 4. 5. 894. 910.), tum ſtatim pus elapſum erit educendum, α. per os, ſi natura hanc monſtraverit viam. β. per urinas, ſi in ea apparent puris evacuati ſigna. γ. per Thoracis aperturam, factam ope inſtrumenti idonei in latere affecto, inter coſtam 5 & 6, vel 4 & 5, ab inferioribus numero ducto, pure lente, & per vices educto, & leni mulſa aliquando repurgato, ultimo bene conſolidato (303.). δ. dando ſimul decocta Vulneraria, abſtergentia, putredini reſiſtentia ſatis magna copia.

1192. Si pus album, læve, æquale, fœtoris expers, ſpecillum non colorans exit, ſi æger ſine febri, ſiti, alvi fluore, bene appetit, digerit, cætera ſanus eſt, Aëri ingreſſus in thoracem, quantum poſſibile prohibetur, ſpes eſt, ægrum convaliturum (304. 305.).

1193. Si pus fuſcum, ichoroſum, fibrillis miſtum, fœtidum, ſpecillum inſtar ignis colorans, ſubcruentum, uno impetu totum effluens, effluit, ſummum periculum, & mors, vel phthiſis.

1194. Si exeſum fuerit mediaſtinum, aperto Thorace, ſæpe ſubitanea ſuffocatio.

1195. Si empyema vetus, vires collapſæ, capilli jam cadant, alvi fluor colliquativus adſit; Corpus contabeſcat; paracenteſis facta mortem accelerare ſolet.

PHTHISIS PULMONALIS.

1196. SI ulcus pulmones excederit ita, ut totus inde habitus Corporis conſumatur, Phthiſis Pulmonalis ægrum afficere dicitur.

1197. Cujus ulceris origo deducitur ab omni cauſa, quæ valet ſanguinem in pulmonibus ita ſiſtere, ut in materiem purulentam abire cogatur.

1198. Hæ cauſæ poſſunt referri. 1. ad ipſam Corporis temperiem illam, qua vergunt in hæmoptoen primo, hinc in ulcus loci eroſi. Hæc conſiſtit α. in teneritudine vaſorum arterioſorum, & in impetu acrioris utcunque ſanguinis: cognoſcitur conſpectu tenellorum vaſculorum, & totius corporis; collo longo; Thorace plano & anguſto; ſcapulis depreſſis; ſanguine valde rutilo, tenui, diſſoluto, acri, calido; colore valde candido, & amœno roſeo; cute pellucida; hilaritate, & ſubtilitate præcoci ingenii. β. in ea debilitate viſcerum, qua ingeſta ſua indole nimis tenacia obſtructiones, putrefactiones, acrimonias, ſuſcipiunt, hiſque dein malis eroſa vaſa, poſt hæmoptoen, exulcerant: cognoſcitur levi febricula, tuſſicula ſicca, calore majori, rubore labiorum, oris, genarum, auctis & inſurgentibus, quo tempore novi chyli in ſanguinem ingreſſus, facili ſudore dormienti, debilitate, anhelitu ad minimum motum magno. γ. in ea ætate,

qua vaſa incrementi apicem adepta, ulteriori productioni ſuæ reſiſtunt, dum interim ſanguis augetur copia, acrimonia, impetu; adeoque intra 16 & 36. ætatis annum. δ. in hæreditaria diſpoſitione: huc refer dicta (24. 26. 29. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 48. 60. 61. 64. 69. 72. 82. 84. 86. 100. 106.), illa enim comparata modo dictis (1198. α. β. γ. δ.) explicant, definiunt, præſagiunt, naturam, cauſas, effectus, hæmoptoes: hujus vero conditionis effectum, hemoptoen accelerant 1. omnes conſuetæ excretiones interceptæ, maxime ſanguineæ, ut hæmorrhoïdalis, uterina menſtrua lochiorumve, hæmorrhagia narium, miſſio ſanguinis conſueta, inprimis in plethoricis, vel truncatis membra. 2. vis quæcunque magna pulmonibus illata, tuſſi, clamore, cantu, curſu, nixu corporis ingenti, ira, vulnere quocunque quacunque cauſa inflicto. 3. victu acri, ſalino, aromatico; potu ſimili; vita; morbo alio, unde copia, acrimonia, velocitas, rarefactio, calor ſanguinis augetur; unde in febribus acutis, peſte, variolis, ſcorbuto, toties contingit.

1199. Hinc (1198.) oritur cum dolore levi, calore modico, anguſta oppreſſione in Thorace perceptis; exit ſanguis plerumque floridus, coccineus, ſpumans, cum tuſſi, ſtrepitu pulmonis, fibris, membranulis, vaſculis arterioſis, venoſis, bronchialibus; pulſu molli, parvo, undoſo, anhelitu; ſapore ſalſo in ore antegreſſo.

1200. Curatur 1. Venæ ſectione larga, tertio quoque die, ad quartam uſque vicem, repetita, vel donec cruſta inflammatoria integre diſparuit. 2. Medicamentis refrigeranti-

bus, incraſſantibus, ſtipticis, lenientibus, diu uſurpatis, intermiſtis ſubinde leniſſimis balſamicis. 3. Sex rebus non naturalibus ita directis, ut adverſiſſimæ ſint cauſis (1198.) enarratis: maxime victu, vitaque, blandiſſimis ſemper continuatis; quo lactis diæta inprimis facit. 4. Corrigendo ſpecificam naturam cauſæ vel morbi ſingularis.

1201. Ubi ſemel accidit, ſedatumque eſt (1200.), quibuſlibet 6 menſibus per aliquot annos mittendus ſanguis, ſenſim tamen copiam minuendo.

1202. Si vero ob magnitudinem mali (1198.), ſtiptica male applicata, neglectamve veram medendi methodum (1200.), poſt ſputum ſanguinis oritur dyſpnœa, aſſiduo increſcens; horror vagus; calor ruborque genarum; tuſſicula ſicca; febricula hectica; ſitis major, debilitas; gravitatis in Thorace ſenſus; ſignat, vulnus hæmoptoës jam collectam circa labia ſua, & ſub cruſta arefacti cruoris, materiem mutare in pus, collectionem abire in vomicam tectam, qua rupta, in ulcus pulmonum apertum.

1203. 2°. Oritur itidem Collectio hæc puris, præter cauſas dictas (1198.), à peripneumonia quacunque terminata in apoſtema (832. ad 843. 867.); cognoſcitur iiſdem ſignis (832. ad 843. 867.).

1204. 3°. Quin empyema (1185.) ortum poteſt rodere, eliquare, conſumere pulmonem; ut fiat idem morbus, ac ſi proprio hic ulcere abſumeretur (1188. N°. 4.). Cognoſciturque ſignis ibidem poſitis.

1205. Unde liquet, quænam ſigna ſint cognoſcendi ulceris pulmonalis, etiam tecti;

quot diverſæ ejus cauſæ, quam diverſæ ſpecies, ut & quam diverſa phthiſis.

1206. Effectus vero Ulceris pulmonalis jam facti, ſed tecti, nomine Vomicæ, hi fere obſervandi: puris acrimonia, copia, putredo quotidie auctæ; membranæ hoc coërcentis dilatatio, corroſio, maceratio; vaſorum ſanguiferorum, Bronchialiumque converſio in pus; totius pulmonis, vel alterutrius lobi conſumtio purulenta; tuſſis fere perpetua ſicca, vel ſputa ſolo concuſſu tuſſiculoſo abraſa promens; ſanguinis in ulcus affluentis converſio in pus; vomicæ propagatio in pulmone; vomicæ hujus perruptio in laryngis tubos; puris ſuffocans aliquando ſecretio, vel quotidiana cum tuſſi, ingens, in aqua ſubſidens, coacta, dulcis, pinguis, fœtida, alba, rubra, flava, livida, cineritia, ſtrigmentoſa, igni impoſita carnem aſſam ſpirans fœtidam; Vomicæ perruptio in cavum Thoracis, unde reſpiratio difficillima, phænomena Empyematis (1188. N°. 4.). Tum reſpiratio peſſima; conſumtio omnis ſanguinis; chylique in pus; nutritivi præparatio ſublata; ſolidorum conſumtio fere integra; febris hectica cum pulſu parvo, languido, calore ad ſuperiora acri, genis rubentibus, facie Hippocratica; anxietas inexplicabilis circa veſperam plerumque; ſitis magna; ſudor nocturnus ingens; puſtulæ rubræ; pedum, manuumque inflatio à parte affecta; debilitas ſumma; vox rauca; capillorum defluvium; pruritus toto corpore, cum puſtulis aquoſis, diarrhœa flava, fœtida, purulenta, cadaveroſa, frequens, teneſmodes, debilitans; ſputi ſuppreſſio; mors. Unde Regulæ hæ perſpiciuntur.

1207. 1. Phthiſis hæreditaria omnium peſſima, nec ſananda, niſi cum præcautione hæmoptoës.

2. Phthiſis ab hæmoptoe per vim externam, ſine vitio interno præexiſtente, leviſſima eſt, cæteris partibus.

3. Phthiſis (2.), in qua ſubito rumpitur vomica, expuitur pus album, coctum, æquale, facile, reſpondens copia ulceri, ſine ſiti, cum appetitu, digeſtione, ſecretione, excretione bona, difficulter quidem, tamen ſanari poteſt.

4. Phthiſis ab Empyemate inſanabilis.

5. Sputa gravia, ſolida, olentia, dulcia, cum ſignis ultimis (1206.), deſperata.

1208. Poſtquam Vomica jam facta in pulmone, indicatio oritur medica, eam illico maturare, rumpere: quod fit victu lacteo, motu equitationis, vapore tepido, expectorantibus: ubi rupta, tum

1. Sanguinem munire contra infectionem purulentam oportet.

2. Ulcus quantocius evacuare pure, & labia abſtergere, conſolidare.

3. Hujuſmodi in corpus ingerere, quæ minimam requirunt vim, ut per pulmones fluere, ibique ſubigi queant, tamen nutrire apta, & puris refectioni inepta.

1209. Primæ indicationi ſatisfit ope medicaminum leniter & grate acidorum, ſalſorum, Herbarum vulnerariarum, balſamicorum lenium, omni forma, magna copia uſurpatorum.

1210. Alteri vero per medicamina liquida, diuretica, tuſſim moventia, interna, externa, motum, Equitationem, Ruſticationem

expellendo; tum ope abſtergentium balſamicorum internorum, externorumque depurando; atque ope Conſolidantium Paregoricorum conſolidando.

1211. Ad tertiam indicationem ptiſana, juſcula, lacticinia ſpectant.

1212. Curatio vero hujus morbi palliativa maxime ſpectat tuſſim, anxietates, alvi fluorem.

1213. Quibus occurritur diæta (1211.), Opiatis caute adhibitis, liquidis calidis.

PHTHISES ALIÆ.

1214. UT ab ulcere Pulmonis, ita Hepatis, lienis, pancreatis, meſeræi, renum, uteri, veſicæ, &c. phthiſis produci poteſt, cujus cognitio, prædictio, effectus, curatio, palliatio facile ex iiſdem fontibus petitur ab eo, qui viſceris cujuſque affectus naturales, perſpectos habet.

HYDROPS.

1215. QUando ſerum aquoſum extra vaſa fuſum, & cavitatibus receptum eſt, vel & ſtagnans alicubi vaſa ſua nimium diſtendit, hydrops vocatur.

1216. Qui ideo obtinere poteſt ubicunque hujus ſeri vaſa, id eſt in omni corporis habitu, atque in parte qualibet ſingulari.

1217. Hinc Hydrocephalus, colluvie facta inter integumenta ipſa externa; inter hæc, & cranium; inter cranium & cerebri membranas; inter membranas ipſas; harumque duplicaturas; inter has & cerebrum; inter cerebri plicas; in cavitatibus ipſis; ſine morte tamen ſubita.

1218. Facile cognoſcitur poſterior ſpecies incurabilis, reliquæ levi inuſtione, terebratione, punctura, prudenter, lente adhibitis, ſimulque hydragogis & roborantibus internis curatur; vel externis diſcutientibus diſſipatur.

1219. In Thoracis hydrope, qui ex variis locis colligere lympham valet, eadem fere ſigna, quæ Empyematis, ſed obſervatio cauſæ antecedentis diſcrimen exhibet; paracenteſis ſanat hunc, una adhibitis his, quæ cauſæ adverſantur ejus.

1220. Deprehenſus itidem pulmo, accumulata, effuſa, inter ſinus magnos recepta lympha, nunc in hydatidas, nunc in vomicas hydropicas incidiſſe; morbus ſane diffici-

lis cognitu, curatuque, niſi alia ſigna præſentia fortuitam huic hydropis curationem petant.

1221. Quin & arteria aſpera anteriori, & conſpicua parte, quacunque vi lympham ſtagnantem colligens, Bronchoceles ſæpe ſpeciem exhibet; quam cognitu facilem, punctura, diſcutientibus, avertentibus aggredi licet; ſi obſervatur, ut Auctores ſcribunt.

1222. Simili morbo cujuſlibet glandulæ folliculus occupari, ſimili modo ſanari poteſt.

1223. Notabilis itidem hydropis ſpecies ovaria mulierum ſæpe occupat, qui morbus ut plurimum ſteriles, annoſaſque mulieres occupat, difficulter cognoſcitur, & vix ſine inciſo cadavere; curatur vero nunquam, ſed tranſit ſæpe in Aſciten.

1224. Imo in ipſo cavo uterino, clauſo accurate ejus ore interno, ſæpe colligitur tanta aquæ copia, ut integrum abdomen mentiatur Aſciten; morbus itidem difficulter cognoſcendus ob ſigna fallacia graviditatis; curabilis laxatione oris uterini per fomenta, vapores, Uterina adhibita.

1225. Quoties in toto habitu pinguitudinis ſubcutaneæ eadem lympha ſtagnat, vel effunditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρκα ὑπὸ σάρκα, λευκοφλεγματία: qui & circum abdomen, & circa ſcrotum.

1226. Dum eadem aqua in duplicatura peritonæi, in cavo abdominis inter peritonæum & viſcera abdominis, aut in dilatatis glandularum cavis: vaſiſque in abdomine contentis, colligitur, ἀσκίτης appellatur, ut &

τυμπανίτης, ſi vapore rarefacto turget, ab aqua, pure, ichore, aëre, clauſis hic, fotis, putrefactiſve.

1227. Hydrops teſtium dictus eſt, 1. ſcroti; pertinet ad (1225.); noſcitur ſenſu tactus; pelluciditate conſpicua; veſtigio remanente impreſſi digiti. 2. ſacci ex producto peritonæo in hernia vera orti: fit in Aſcite (1226.) valido: noſcitur ſignis Aſcitis, Tympanitidiſve prægreſſis; evaneſcentia per preſſionem, decubitum ſupinum declivem, evacuationem aquæ ex abdomine; ſubito ſæpe augmento & decremento mali, ſine cauſa manifeſta; figura tumoris farciminaſi per inguina ex ſcroto. 3. involucri vaginalis teſtis: fit, ſi humor ibi ſecretus non reſorbetur ſuis vaſis, ſed ſtagnat, accumulatur, veſicam ſuam diſtendit in immenſum ſæpe; aut ſi ruptis, obſtructis, vaſis, itidem colligitur; inflammatio, ſuppuratio, ichoroſa collectio, ſæpe hujus ſpeciem mentiuntur. Cognoſcitur tumore non elaſtico, non cedente, duro, lente producto; abſentia ſignorum primi & ſecundi hydropis teſtium; figura tumoris rotunda, vel ovali ſaltem; pelluciditate apparente, ſi circumtenſo ſcroto, ſaccus collectionis candelæ lucenti expoſitus cernitur clarus: an vero, præter hos, inter tunicam nerveam & ipſam teſtis ſubſtantiam, aut in ipſa hujus ſubſtantia ſimilis ſit tumor, haud ita obſervatur, à præcedenti ſpecie vix dignoſcitur, nec forſitan, niſi extirpando, curatur. Vocantur mala hæc, ὑδροκῆλαι, hydrocelæ.

1228. Obſervatum fuit, hos omnes morbos produci ab omni cauſa, quæ valet liquidum ſeroſum 1. ita coërcere, ut redire ne-

queat in venas, ſed extenſis in vaſis ſtagnet. vel 2. ipſa vaſa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur. Aut 3. vaſa reducentia à cavitatibus ita obſtruat, & liquida in cavitatibus depoſita tam parum moveat, ut non exhalent, nec reſorbeantur.

1229. Quæ cauſæ obſervatæ ſunt inprimis, diſpoſitio gentilitia: potus nimius frigidæ ſubitus, neque vomitu, neque alvo, neque ſudore, vel urina, calore motuve excitatis, excretus: Morbi acuti, inprimis ardentiſſimi, ſive cum ſiti potuque inexplebili, ſive ſine his: Dyſenteria lienoſa diu permanens: Omnes pertinaces viſcerum obſtructiones, ut ſcirrhi Hepatis, Lienis, Pancreatis, Meſenterii, Renum, Uteri, Inteſtinorum: Icterus: Quartana ſæva & diuturna: Lienteria: Diarrhœa: Dyſenteria diuturna: Cœliaca: Empyema: phthoë, podagra: Evacuationes quæcunque nimiæ, maxime ſanguinis arterioſi: hauſtus acrium, fermentatorumque liquidorum: victus tenacium, durorum: Hydatides ingentes, plures, in cavo abdominis pendulæ: & plura ſimilia, ut Melancholia, Scorbutus, &c.

1230. Effectus adeoque, & morbi progreſſus hic fere eſt: tument pedes, maxime veſperi, ſenſim hic augetur tumor increſcitque: tum tumor abdominis quotidie increſcens: hujus extenſi ſonus in Tympanitide, ſi percutitur; ſtrepitus fluctuantis aquæ in moto corpore in Aſcite ab aqua libera fluente in cavo abdominis; at in Aſcite ab aquis clauſis in ſuis ciſtis, fallit: Dyſpnœa: Sitis: Gravitas: Torpor: Alvus dura: Urina pauca: Febricula lenta: Sudor nullus: macies eo major, quo

partis affectæ major intumeſcentia : tum femorum, ſcroti, cutis abdominalis aqua intercus : hydatides : aquæ, in loco calido, clauſo, ſtagnantis, putrefactæ acrimonia : Ulcera : Gangrænæ : Hæmorrhagiæ narium : Exomphali : Viſcerum ſphacelus : Mors.

1231. Hydrops curandus ergo indicat 1. Liberum conciliare fluorem Lymphæ : ſive fuerit aqua, ſerum bilioſum, ichoroſum, ſanguinolentumve. 2. Aquas jam in cavitates effuſas inde educere. 3. Labem debilitatorum viſcerum tollere, ſive ea cauſa, ſive hydropis fuerit effectus.

1232. Fluor conciliatur Lymphæ, tollendo cauſas hunc impedientes, quæ 1. vis vitalis minus fortiter circumagens ; 2. vaſculorum compreſſio, diſruptio, obſtructio. 3. liquidi nimia tenacitas.

1233. Ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta, roborantia, & ſtimulantia ; quæ, ſi ſitis valida non urget, petuntur ex aromaticis, ſalinis, oleoſis, calidis forma Electuarii, Miſturæ, Vini Medicati, Cereviſiæ Medicatæ, Pilularum, Decoctorum, Syruporum, Tabellarum, facillime varianda.

1234. Si ingens vexet ſitis, cauſa fuerit calida, morbus cum febre calida, quod ſæpe ſolet fieri, ad primum (1232.) faciunt Cardiaca dicta reficientia, acida grata, & leniter aromatica.

1235. Utroque caſu (1233. 1234.) prodeſt frictio, motus, calor.

1236. Ad ſecundum ſcopum (1232.) indaganda cauſa vaſa arctans, obſtruens, rumpenſve, quæ tollenda, ſi fieri queat, (1229.), vel emendanda ſæpe aquis mineralibus.

1237. Liquidi nimia tenacitas ſolvetur in calido, frigidove hydrope (1233. 1234.). 1. per ea remedia, quæ ibidem data. 2. per Alcalinos maxime ſales, tam volatiles, quam inprimis fixos. 3. ope Mercurialium, Antimoniatorumque, & Venereorum medicaminum arte Chemica rite præparatorum, & ſagacitate medica bene exhibitorum.

1238. Aquæ in cavitates congeſtæ inde educuntur. 1. paracenteſi. 2. Emiſſariis paratis novis. 3. Urinæ via. 4. vomitu. 5. purgatione alvi. 6. diſſipatione.

1239. Si cauſa hydropis aſcitis eſt recens, extrinſecus cito applicata; ſi vires integræ, corpus juvenile, ſi viſcera bene conſtituta, neque alio morbo perdita; ſi aqua nondum putrida, neque diu in loco ſtagnaverit, ſtatim inſtituenda paracenteſis.

1240. Quæ fiat 3. pollicum longitudine infra umbilicum, & eadem diſtantia à linea alba, menſura in corpore ſano intellecta, in latere à fonte Hydropis averſo, punctura facta ope inſtrumenti idonei, cannula immiſſa, iterumque educta, aquæ copia parva, quotidie bis, emiſſa, ad minimum impenſis 15 diebus in evacuando, interim utendo preſcriptis (1233. ad 1238.): aut & recentiori methodo; qua abdomen circumductis linteis premitur pro proportione eductæ aquæ: ne laxa; & pendula, viſcera & vaſa fluctuent in inani poſt evacuationem abdomine.

1241. Si conditiones (1240.) abſint, vel ſint contrariæ, paracenteſis mortem accelerat.

1242. Emiſſaria ferro candenti, medicamentis cauſticis, veſicantibus, lanceolis, filis facta,

facta, in parte carnoſa, loco declivi, ſæpe admodum proſunt; maxime ſi aperta teneri permittit morbi genius.

1243. Per urinas evacuati hydropis quum citentur plurima exempla, & hanc viam tentabimus præeunte natura, utendo ſalibus urinoſis, fixis, compoſitis, ſpecificis animalibus, vitriolatis, ſolutiſve metallis, ſpecificis renibus.

1244. Per Vomitus ſolvuntur cuncta tenacia, concutiuntur obſtructa, expelluntur ſtagnantia, unde mirabiliter in hoc morbo proſunt.

1245. Sed fortia dari, ſæpe repeti, & ſine longa mora intermedia ſe mutuo excipere debent.

1246. Ut plurimum eadem valide ſolent evacuare alvum, unde duplici effectu, quin ſæpe & tertio, diureſi, proſunt.

1247. Per alvum ſeri eductio fit per uſum largum, ſæpe & breviter repetitum ſumme purgantium, variis formis, maxime liquida, aſſumtorum.

1248. Diſſipatur calore foci, hypocauſti, furni, arenæ, ſolis, ſalis, fimi, excitato ſudore, vel diaphoreſi.

1249. Tum maxime pertinaci abſtinentia à potu, victu panis biſcocti, cum pauco ſale, & pauxillo vini oleoſi.

1250. Tertiæ indicationi (1231.) ſatisfaciunt inprimis vina chalybeata, chalibs, & roborantia leniter adſtringentia, debita doſi, & in tempore uſurpata; victus ſiccus; vinum meracum, vetus, adſtringens, motus.

1251. Tympanitis iiſdem mediis, eadem

methodo tollitur, ſi ortum duxit à rarefacto vapore humoris extravaſati, & putrefacti; tum enim, cauſa ablata, tollitur; ſi vero ortum duxit ex aëre per membranas inteſtinorum putrefactorum perforatas in cava delapſo, retroïre non potente, ſed calore corporis rareſcente, tum cuncta cito putrefiunt, aëre juvante, malumque ex poſita cauſa eſt fere ſemper inſanabile: unde hydrops ſiccus humido longe magis immedicabilis habetur: punctura ſæpe ſolatio, raro ſanatione, ſuffecit; faſciæ poſt puncturam locum habent.

1252. Hydrocele prima (1227.) ſanatur, ſi 1°. hydrops anaſarca, cujus ſoboles eſt, ſanatur (1231. ad 1238.). 2°. per remedia (1248.). 3°. ſummis diſcutientibus, & corroborantibus ſimul, ipſi ſcroto applicatis, perque calorem externum aſſiduo excitatis in majorem motum. Secunda autem ſpecies (1227.) curabitur optime 1. ſi hernia radicali chirurgica cura perſanatur. 2. ablata aſcitis materie (1238. ad 1252.), & occluſo fonte. 3. tum per machinas comprimentes preſſo loco exitus, ut in herniis per ligamenta: raro autem ſemel factus hydrops hic ſanatur integre. Ultima tandem (1227.) ſanabitur. 1. datis hydragogis fortibus, ſæpe repetitis, dum interim victus eſt exſiccans. 2. validiſſimis diſcutientibus & corroborantibus. 3. paracenteſi ſcroti. 4. Cauſticis, & ſuppuratione.

1253. Ex quibus denuo apparet, in ſanatione Hydropis plus difficultatis oriri ab indole aquæ in ſtagno putrefactæ, quam quidem ab ejus cauſis primis. Cur eductis his aquis acceleratur gangræna partis prius innatantis? Cur educta ſubito ex Thorace, vel abdomi-

ne, hac aqua, mors, aut animi deliquium ſummum? Cur tanta in hydropicis ſitis? & quid illa notat? Cur acida ſæpe adeo in hoc morbo proſunt? Cur eductis per evacuantia valida plurimis ſimul aquis tumor abdominalis idem, vel & major videtur? Opio autem dato ſubſidet? Cur faſciæ hic tanti uſus? & quo uſque?

PODAGRA.

1254. PODAGRA vocatur dolens admodum ægritudo circa ligamenta oſſium pedis, & circa juncturas horum, vere & autumno maxime revertens.

1255. Qui, ſemper idem, quacunque demum cauſa ortus, ubi naturæ ſuæ decurſum non turbatum abſolvit, ſequi ſolet ætatem matura majorem triginta, & plurium, annorum; ſexum virilem: ingenium acutum, hujus exercitia duriſſima & protracta, maxime nocturna; victum opiparum; vina acidula, alba, potum generoſum, copioſumque, maxime noctu; Venerem præmaturam nimis cultam; Corpus magnum, craſſum, plenum; acidorum uſum nimium; pedes ſudantes ſubito refrigeratos, in humidis caligis ſudantes, hinc venatum, equitationem in frigore; hæreditatem in ſeros nepotes, per parentem ſæpe nondum podagricum, ſed tantum labe genitali damnoſum genitæ proli; contagium.

1256. Tempus, ætas, & reliqua vice cauſæ fungentia, (1255.) tum & phænomena,

initium, progreſſus, effectus, finis hujus morbi, ſimul comprehenſa, cauſas medicas hujus mali demonſtrant.

1257. Repetitos enim ejus, latentis diu, in ſemine nondum germinante, paroxiſmos præcedit cruditas, ructus, gravitas, torpor flatulentus, alvus adſtrictior, febricula, ſudor pedum ſolitus interceptus, horum varices, anni tempeſtas, mutatio cœli.

1258. Accelerat, & inexſpectatos accerſit vitium quodcunque admiſſum in ſex rebus non naturalibus, unde cruditas oritur; hinc venus immoderata; lucubratio; pergræcatio; aſparagorum, lardi & ſimilium comeſtio; defatigatio, animi affectus; purgatio medica alvi ſola; aër humidus, frigidus, procelloſus; hæc adeo podagricis inimica.

1259. Locus, quem primo, quem regularis aggreditur, ſemper pes; hujuſque illæ inprimis partes, quas difficillime ſuum pervadit liquidum; ut perioſtea, tendines, nervos, membranas, ligamenta; quæ à corde remotiores; & maxime preſſæ.

1260. His (1259.) demum obſtructione, infarctu, tumore occluſis; vel materia morbi quacunque vi diſperſa in alia loca, alias aggreditur partes, ita tamen, ut eadem ibidem loca, eaſdem partes, obſideat (1259.).

1261. Dolor adeſt tenſivus, dilacerans, coarctans, increſcens ſenſim, decreſcens iterum, cum madore, rubore, tumore; finitus diaphoreſi, fotu lecti, pruritu, deſquamatione, vel abeuns in cretam, calcemve, vaſa rumpentem, articulorum vincula, formam, motum, uſum privantem.

1262. Ex quibus cunctis liquet, Cauſam

proximam hujus mali eſſe vitiatam indolem minimorum, adeoque nervoſorum, vaſculorum in corpore; tum etiam liquidi, quod nervoſas partes alluit.

1263. Et quidem liquidum peccans hic acrimonia, & majore tenacitate; ſolidum nimia vaſculorum anguſtia, & rigiditate.

1264. Unde in locis à cerebro remotiſſimis, motui maxime reſiſtentibus ob ſoliditatem, duritiem, exercitium, pondus incumbens, primo ſe manifeſtat.

1265. Ejus vitii autem (1262. 1263.) origo proxima in indigeſtione viſcerum, non attenuantium, aſſimilantiumque ſatis aſſumta in indolem requiſitam in liquido nervoſo, id eſt ultimæ elaborationis ultimo effectu, ſpiritui vitæ, & radicali ſeminis proliferi materiæ, hinc ſe innectit clanculum.

1266. Cujus (1265.) ratio iterum deducitur ex cauſis remotis (1255. 1258.).

1267. Supponit itaque omnes fere coctionum vitiatas functiones ad producendum hoc malum (1265.), & quidem vitio in majoribus vaſis, liquidiſve vix ſenſibili.

1268. Adeoque curatio impoſſibilis, niſi per medicamenta, quæ integre hæc vitia emendare queant, & ſubtiliſſimum peccans rite corrigant. Unde incurabilis fere hactenus habita, niſi paucis Empiricis.

1269. Hæreditaria, & tophacea, curatu omnium difficillimæ.

1270. Ex iiſdem deducitur, Venæ ſectionem non attingere mali materiam, ſedem, cauſam: prodeſſe tamen aliquando caſu, revellendo parum, & vires urgentes minuendo (1257.).

1271. Neque purgationem per ſuperiora, inferiorave tantum præſtare, quantum vulgo ſperari ſolet; excitare ſæpe tumultum liquidi nervoſi, ſubducere liquidiora, labefactare virtutem expellentem.

1272. Sudorifera ex arte inſtituta plus proficere.

1273. Nihil autem in hoc morbo damnoſius, quam impedire materiæ podagricæ jam adultæ (1263.), nec alio modo tuto eductæ, vel correctæ, defluxum ad ſua loca (1259. 1260.), maxime quidem dolentia, minime tamen periculoſa. Tum enim retenta apoplexias, paralyſes, deliria, debilitates, ſopores, tremores, convulſiones univerſales, ſi in cerebrum introïvit; aſthma, tuſſim, ſuffocationem, ſi in pulmones; pleuritidem ſævam convulſivam, ſi in intercoſtalia & pleuram; nauſeas, anxietates, vomitus, ructus, tormina, ſpaſmos viſcerum, ſi in viſcera abdominalia, & ita incredibile quot morbos creat, ſæpe ſubito lethales: quos fruſtra exquiſitiſſimo remedio, vel methodo, fonte ignorato, tractes: nec enim cedunt, niſi podagræ recenti paroxiſmo, eoque ſævo, reſuſcitato. Contingit id damni ex applicatu incauto narcoticorum, refrigerantium, conſtringentium, incraſſantium; vel ex omni remedio debilitante, evacuante, rurſum revellente, ſuffocante; hinc miſſio ſanguinis, purgatio ſurſum, deorſumve, Emplaſtra, Cataplaſmata modo dicta, opiata omnia, id efficiunt; ut & ſpontanea ſenii decrepiti debilitate ingruente; vel partibus omnibus extremis ita obſtructis, exſiccatis, corruptis, deſtructis, ut mala materies per eas amplius ire nequeat: hinc liquet quæ, qui-

bus cum ſymptomatibus, & cur, podagricis, ex hoc morbo, mors.

1274. Proinde Curatio, quam contemplatio mali, & experientia commendavit, abſolvitur 1. reſtitutione vigoris in viſceribus perditi (1265.). 2. ablatione liquidi jam corrupti fluentis in vaſis, vel ſtagnantis ad loca (1262. 1263.).

1275. Ad primum (1274.) ſpectat α. Uſus plantarum aromaticarum, amararum, antiſcorbuticarum, maxime ſi per ſe uſurpentur ſolo melle exceptæ. β. Uſus ſalium lixivioſorum fixorum ſæpe iterata, parva doſi, diu continuata, aſſumtorum. γ. Tum cibi, potuſque nutrientes, facile digerendi, leves. δ. Exercitio magno, continuato, equitationis in aëre puro, tum frictionibus, motibuſque partium ſæpe iteratis. ε. Somno maturo, longo.

1276. Ad alterum (1274.) Uſus conducit. 1. ſalis cujuſpiam volatilis parva doſi diu aſſumti, mane ante quam quis ſurgat, cum largo hauſtu decocti cujuſdam lenis, ſudoriſque, vel madoris, expreſſione leni per horam. 2. frictio calida, cum linteis ſiccis, partium. 3. Uſus purgantis ſeroſi, una cum mercurialibus acuti, & addito circa veſperam potu opiato ſedante.

1277. Quibus equidem remediis, & curandi methodo, multum ſæpe proficitur, etiam in tophacea.

1278. Ad ſummam doloris in loco ſævitiem temperandam, urgente ſumma neceſſitate, Opiatis internis, copioſo ſeri lactis, ſimiliſve, potu calido, externis emollientibus, Anodynis, Calidis, quin verberatione

cum urticis, inunctione balſami ſulphuris Therebinthinati, inuſtione cum Lino, utendum ſæpe eſt.

1279. Cæterum non aliter uſurpanda, quia ſummopere metuatur citior induratio loci affecti, mobilitatiſque jactura.

1280. Maximum vero cuique remedium, quod oppoſitum illi cauſæ, unde originem duxerat morbus (1255. 1258.).

1281. Si autem materiæ podagricæ introverſæ ſigna adſint (1273.), ſine ulla mora tentanda eſt ejus expulſio in juncturas: ergo ſtatim applicentur femoribus larga veſicatoria; locis, dolere aſſuetis, fomenta aromatica ſalina tepida; fiat deambulatio, vel motus magnus in rheda; ſumatur larga copia decocti alicujus aromatici ſudoriferi, vel, hoc non juvante, vini Rhenani generoſi; his dein factis, dolore incipiente, in calidum lectum repoſitus, & opertus, ſudet.

1282. Quæ ſi quis omnia conſideret, videt difficultatem ſummam curandi hujus morbi: tum rationem, cur in renovantibus hujus medelam quæſiverint ſummi & Medici & Chemici? Cur Lac, & quouſque ſanet? An ſit acor ſpecificus cruore conceptus mater podagræ? Quæ ſit ratio nodi, tophi, cretæ, podagricorum? Cur miſerrima ſit, quæ ſine tumore, podagra? Cur mitior tumens? Cur dolor tandem deſinat in podagricis; cur, quamdiu diriſſimus dolor in paroxiſmis, ſerena, eaque longa, intervalla ſint? Cur ceſſante doloris ſævitie, dein vix unquam integre liber ſit æger? an ullum abſorbens alcalinum ſpecificum ſit, quod podagram radicitus extirpet? Cur Machina Statica Sanctorii ſumma directrix &

index futurorum, & faciendorum in podagra? Cæterum podagra, ſpiritui vitæ inhærens, in humore articulorum tenuiſſimo, & in ſemine ipſo, tantum ſe prodit violentis effectibus.

MORBI VIRGINUM.

1283. PRæter omnia hæc Acutorum & Chronicorum genera, ſunt nonnulli morbi virginibus, gravidis, puerperiſque proprii, tum & puerili ætati.

1284. Quo tempore fœminium corpus ad incrementum ſuum pervenit, in bene facta temperie plus ſolet conficere cruoris, quam qui vaſis contineatur, unde arteriis uterinis fluoris Menſtrui nomine ſecernitur.

1285. Si, poſito corpore in conditione (1284.), hic ſanguis retinetur, oritur plethora; tarditas; gravitas; pallor; dolor lumborum, inguinum; depravatæ functiones omnes fere naturales, vitales, animales; quæ facile deducuntur à vaſis nimis preſſis, liquido copioſiore, ſtagnante, ſuffocato.

1286. Ab eodem autem ſic accumulato miræ ſæpe parantur viæ, raris ſecretionibus menſtruis notæ; dum per oculos, aures, nares, gingivas, vias ſalivæ, œſophagum, alvum, veſicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, exire viderint Medici.

1287. Vel & ſæpe labefactantur inde omnia viſcera, oriturque partim à putredine concepta, partim à vaſis læſis, infinitum morborum genus (106.).

1288. Cognoſcitur hic morbus 1. ab ætate. 2. incremento corporis jam perfecto. 3. plethora. 4. ſignis deinde morbi ſubſequentis.

1289. Pro ſolutione requirit varia remedia reſpectu variæ cauſæ.

1290. Quas inter naturalis, vel ſuperveniens, pudendorum concretio manum Chirurgi requirit debito inſtrumento, debito vulnere, viam facientis.

1291. Cæterum, ubi à ſtagnante liquido, hic conciliabitur fluor. 1. fotu, & frictu pedum. 2. apertura venæ in pede, & ſanguine miſſo. 3. purgantibus Uterinis datis. 4. Emmenagogis. 5. Emplaſtris, fotibus, linimentis, vaporibus, calore. 6. ipſa vaſa à plethora debilitata roborando per Chalybeata, & Adſtringentià.

1292. Sublata his morbi ſcaturigine, ſolent omnia fere mala (1285. 1286. 1287.) ſponte evaneſcere. Vel curantur ex natura & cura ejus morbi, cujus imaginem referunt quam proxime: quod facile ex antedictis fit.

MORBI GRAVIDARUM.

1293. POſtquam gravida eſt fœmina, pluri-mis afficitur malis ex ſola graviditate oriundis.

1294. Quorum nonnulla oriuntur ex ſanguine menſtruo ſecerni impedito ob clauſum uterum, & fœtu tamen non potente hactenus in ſui incrementum eum abſumere.

1295. Alia ex ipſa mole, motuque fœtus, atque ſecundinarum, & aquarum, vim exercentium in partes haſce ſenſiles admodum.

1296. A priori (1294.) videtur pendere Nauſea, Vomitus, proſtratus appetitus, vel idem depravatus plane, animi deliquia, vertigines, dolores ſummi ſtomachi, pectinis, inguinum, renum, mammarum, torpor, gravitas, dyſpnœa, abortus.

1297. Quæ proinde pendentia ab una cauſa eodem remedio, ſanguinis miſſione, tolli ſolent.

1298. In qua tamen inſtituenda, locus, tempus, copiaque, maxime advertenda.

1299. Tum victus tenuis, motus ordinatus, potus levis, admodum proſunt.

1300. Interim Cardiaca aromatica, una cum leniſſimis antihyſtericis, vel & blandis ſubacidis, ſummi uſus ſunt & efficaciæ.

1301. Ab incremento fœtus oriri videntur eadem fere, quæ enumerata (1296.), tum difficultas urinæ, & alvi, Hæmorrhoïdes, Varices, Inflatio pedum, Uterinorumque labiorum, lapſus proclivis.

1302. Quibus quidem auxilium ferri poteſt aliquando remedio V. S. (1297.), vel & ſitu corporis pro tempore mutato, tum etiam faſciis, ſimilibuſque, atque tandem linimentis lenibus.

1303. Inter periculoſiſſimos vero gravidarum morbos habetur fluor uterini ſanguinis.

1304. Qui fere ex eo, quod placenta ab utero ſoluta, & arteriis plenis ſanguine diſtendente, uteroque diſtento, ſæpe pleno rivo arterioſus cruor emanet.

1305. Cognoſcitur ex orificio uteri laxato, ſanguinis fluxu magno, citato, admodum debilitante, vivo, vel grumoſo, dolente.

1306. Cauſa hujus, affectus animi vehementes, motus corporis nimii, hyſterica, & emmenagoga male applicata, percuſſio inferioris partis abdominis.

1307. Remedia, quies animi, corporiſque, aër frigidus modice, Venæ ſectio, adſtringentia, opiata.

1308. Si his nihil proficitur, Infans methodo optima, pro ſitu ejus mutata, illico educendus, uteruſque ab fœtu, placenta, grumoſo cruore integre liberandus erit.

1309. Neque refert; quonam geſtationis tempore id acciderit, cum melius ſit perire, vel aliter periturum, fœtum, ſalva matre, quam perire certo utroſque.

PARTUS DIFFICILIS.

1310. PArtus difficilis ſit vitio Matris, Infantiſve.

1311. Vitio Matris, deficientibus viribus ad expellendum, vel partibus ipſis naturalibus male ſe habentibus.

1312. Si vires deficiunt, hæ excitandæ ſunt ope Uterinorum, Cardiacorum, Sternutatoriorum.

1313. Si uteri collum internum nimis anguſtum, durumve, linimentis ſuccurrendum quantum poſſibile, ut lubricum emolleſcat, vel fotu.

1314. Si Tumor hic (1313.), vel in vagina enatus expulſionem impedit, is diſcutiendus, ſuppurandus, vel eximendus ope Chirurgica.

1315. Si excoriata harum partium labia coaluerint, cito, & ante partum, ſi fieri poſſit, diſſecanda, & cicatrice obducenda ſunt.

1316. Si oſſium compages arctior iter impediverit, linimentis emollientibus (1313.), fomentis ſimilibus, lenienda ſunt, tum manu lege artis ſuccurrendum parturienti eſt.

1317. Infantis vitio contingit, ubi ille immobilis mortuus, vel ita ſitus, ut ipſe ſibi claudat portam.

1318. Mortuus cognoſcitur, ſi immobilis; ſi arteriæ umbilicales ſentiuntur in funiculo umbilicali quieſcere, maxime prope corpus infantis; ſi fœtida exeunt; ſi pondus ingens; ſi laborat teneſmo; ſi ſyncope; horripulatione;

halitu graveolente; colore livido; ſi diu elapſis aquis nondum peperit; ſi epidermis prompte à cute ſecedit, ſi cutis fœtus flaccida, facile ſeparanda; oſſa mollia, & mobilia.

1319. Simul ac fœtus cognoſcitur mortuus (1318.), metu gangrænæ, ſyncopes, mortiſque maternæ, eximendus eſt, vel per pedes maxime, ſi fieri queat.

1320. Situs infantis redigendus eſt in eum, quo fœtus poſſit educi, vel per caput, vel per pedes inprimis.

1321. Id efficitur 1. poſitu Matris debito. 2. mutatione ſitus infantis.

MORBI PUERPERII.

1322. PUerpera corripitur lypothymia, ſyncope, convulſionibus, ſtatim à parte: quia ſanguis arterioſus à cerebro, & cerebello, averſus agitur in laxa abdominis vaſa; dein dolore poſt partum, à labore tolerato, partibus contuſis, à ſanguine, fœtu alio, ſecundiniſve reſtitantibus.

1323. Faſcia lata laxum abdomen fulciens tollit priora mala (1322.). Fœtus alius, ſecundinæ partes, grumi ſanguinis, manu educenda.

1324. Dolor à labore tollitur opiato, antacido, cardiaco, diluente, fotu anodyno externo.

1325. Nimio lochiorum fluxu vexatur, à nimia fluiditate, agitatione ſanguinis, vel ut plurimum à retentis (1322.) in utero, ejus contractionem impedientibus.

1326. Si à retentis, hæc educenda (1323.).

1327. Si ab affectu animi, ſanguine nimis fluido, nimis agitato, concurrendum ad hordeata, gelatinas, emulſiones, opiata, adſtringentia.

1328. Quorum delectus docent ſigna morbi, temperiei, velocitatis.

1329. Dum fluit ab uteri vaſis reſtrictis in mammas pabulum ſeroſum lacteum, febricula exoritur, qua orta, ſæpe lochia omnino retinentur, unde infinita & peſſimæ indolis ſymptomata; prout in hoc illudve viſcus rapiuntur, hinc phrenitides, pleuritides, peripneumoniæ; anginæ, paraphrenitides, mammarum inflammationes, pejor hepatis, ventriculi, omenti, meſenterii, lienis, renum, inteſtinorum, tum Dyſenteria, Colica, Iliaca, Apoplexia, Paralyſis, & multiplex ſane mali ſpecies.

1330. Cuncta hæc eradicantur ſponte, radice mali exciſa (1329.).

1331. Hinc requiruntur Antacida lenia, ad labem acidam ſeri ſopiendam; diluentia lenia ex hordeatis, avenatis, amygdalatis, juſculis; aperientia ſpecifica leniſſima ex moderate cardiacis & uterinis; aperientia localia, Clyſmata, Fomenta, Cataplaſmata, Emplaſtra, Linimenta, Cucurbitæ, Peſſaria, Suppoſitoria.

1332. Venæ ſectio haud facile, nec niſi urgente ſumma neceſſitate, adhiberi poteſt.

1333. Neque curanda Symptomata proinde, ac ſi eſſent morbi acuti ſui generis (1329.).

1334. Lacte ad mammas delato, ſæpe fit

ejus ſtagnatio, coagulatio, dolor inflammatorius, ſuppuratio, Scirrhus, Cancer.

1335. Cognoſcitur horrore, frigore & calore reciprocis, febricula, ſigniſque incipientis inflammationis.

1336. Curatur 1. antacidis lenibus. 2. Diluentibus leniſſimis. 3. diſcutientibus externis, cito applicatis.

1337. Si jam in apoſtema tendit, quantocyus maturandum, aperiendum, depurandum, conſolidandum, de quibus in Chirurgicis.

1338. Lactantis papillæ dolor, fiſſura, inflammatio, tollitur balſamicis blandiſſimis, ſpirituoſis cephalicis applicatis.

1339. Lac abundans nimis, & tenue, temperatur victu blando, ſiccoque, & motu: lac deficiens curatur victu humido, blando, nutriente; fotu, frictioneque mammæ; ſublatione Cauſæ indagatæ.

MORBI INFANTUM.

1340. INfanti recens nato oriuntur morbi proprii 1. A ſtrigmentis glutinoſis, caſeoſis, lentis, quibus os, œſophagus, ſtomachus, inteſtina ei replentur.

1341. Qua ſola de cauſa, nauſeæ, vomitus, tormina, ſingultus, convulſiones ſæpe oriuntur; atque deinceps reſtant indigeſtiones aſſumtorum.

1342. Curatur facile jejunio horarum x, vel XII.; aſſumtione pauci vini cum melle miſti,

iterata doſi hoc tempore abſtinentiæ dati; vel leniſſimo quodam ſimul adjecto ſtimulo purgante.

1343. Quin, ad proluendam hanc pituitæ mucoſæ ſaburram, ſæpe proſunt egregie Epithemata moderate aromatica, & ſpirituoſa.

1344. 2. Multum patiuntur vulgo à meconio non ſatis cito expulſo, ob debilitatem fœtus, duritiem materiæ, copiam ejus nimiam, ſiccitatem viæ.

1345. Hinc ab ejus mora, aëre jam appulſo, acrimonia, acor, putredo, in vapores reſolutio, adeoque dolores torminoſi, convulſiones, nauſeæ, vomitus, ſingultus, tuſſes, ſternutationes, clamores, fletus, pervigilia, terrores, febres, macies, mors.

1346. Corrigitur vis expellens ſopita ſtimulo leni purgante, leni ſuppoſitorio, Cardiaco ſuaviſſimo & leni.

1347. Durities materiæ corrigitur hauſtu ſeri lactis recentis cum pauco melle diluto, clyſmate ex ſero lactis ſaponato, vel mellito.

1348. Inteſtina lubricantur, aſſumto, oleo Lini, Olivarum, Amygdal. dulcium, &c. tum injectis iiſdem Clyſmatis ſpecie, & linimentis ſimilibus.

1349. Qua methodo, quibus Medicamentis feliciſſime ſuperantur varia illa & peſſima ſymptomata ab hac una radice orta (1345.).

1350. Si vero uſquam, hic antacida uſum habent, & inter illa abſorbentia inprimis.

1351. Opiata raro, neque ſine magna circumſpectione, adhibenda.

1352. Quin evitanda omnia nimis attenuantia, ſtimulantia, volatilia.

1353. Cuique vero ſingulari malo (1345.) facile remedium invenitur, cognita hiſtoria cauſæ, & curationis omnium morborum hucuſque deſcriptorum.

1354. 3. Multum patiuntur ab ipſo lacte, dum id nimis cito, fortiterque in ſtomacho coagulatum, compingitur in unam maſſam gravem, acremque.

1355. Hæc enim ſenſim acrior, acidiorque reddita, fœces alvi virides, acidum ſpirantes, materiem vomitu rejectam acidam, hinc tormina, flatus, dolores, & infinita alia excitat, maxime convulſiones.

1356. Quæ curantur Antacidis fixis, purgantibus permiſtis, Clyſmatibus ſimilibus, Carminantibus blandis, oleoſis internis, externiſque.

1357. Inſultus porro Epileptici hinc plerumque originem ducunt, irritato genere nervoſo ope acrimoniæ vellicantis.

1358. Unde & his remediis ſolis curantur, ſi medelam capiunt.

1359. 4. Simulac hæc ſuperarunt mala infantes, & incipiunt uti cibis crudis, fructibus horariis, carnibus, caſeo, ſimilibuſque Vermes oriuntur.

1360. Cauſam dant ova inſectorum, in aëre vel terra viventium, aſſumta, neque vi tenelli motus deſtruenda.

1361. Nidum dat pituita inteſtinalis, vel gaſtrica, in qua hærent, foventur, pariunt, augenturque.

1362. Hinc raro in adultis, & in his modo torpidis, & leucophlegmaticis.

1363. Suntque rotundi, lati, aſcarides.

1364. Efficiunt irritatione nauſeas, vomitus, alvi fluores, animi deliquia, pulſus exiles, deficientes, intermittentes, pruritus narium, inſultus Epilepticos.

1365. Efficiunt conſumtione chyli eſuriem, pallorem, debilitatem, alvum adſtrictam, inde tumorem abdominis, ructus, borborygmos.

1366. Efficiunt ſæpe perforationem ipſorum inteſtinorum.

1367. Unde & toties lethales reperti ſunt.

1368. Cognoſcuntur ab ætate, victu, temperie, effectibus, (1364. 1365. 1366.).

1369. Curatio fit 1. nidum deſtruendo (1361.) per alcalia fixa, gummata phlegmagoga, mercurialia, antimoniata, aromatica amara.

1370. Tum externe inungendo abdomen balſamicis ex aromaticis fortiſſimis, permiſtis purgantibus, oleoſiſque.

1371. 2. Vermes necando, quod fit ope Medicamentorum mellitorum, ſalinorum, indigeſtibilium vermibus, amarorum aromaticorum, Mercurialium, Acidorum, Vitriolatorum ex chalibe, vel cupro.

1372. 3. Expellendo Lumbricos vivos enectoſve ope purgantium amarorum, phlegmagogorum, Mercurialiumque.

1373. Quin Clyſmata, Suppoſitoria, Unguenta externa ad eadem proſunt quam maxime.

1374. Quando Dentes incipiunt prodire, maxime acuti, ab tenſione, punctura, laceratione gingivarum nervoſarum, ſanguinolentarumque, oritur inflammatio, tumor, gangræna,

convulſio, alvi fluor, viridis, ſalivatio, febris, mors.

1375. Quæ cuncta facile ex eadem cauſa oriri demonſtrantur.

1376. Quin ſublata irritatione nervorum (1374.) ſponte ceſſant.

1377. Quod fit 1. gingivas emolliendo, refrigerando, leniendo, mollibus, glutinoſis antiphlogiſticis. 2. ſæpe atterendo ad corpora dura, glabra. 3. diſſecando ope lanceolæ.

1378. Convulſiones hinc oriundas minuta Sp. C. C. doſis felix tollit.

VARIOLÆ.

1379. QUin infantibus frequens, huc referetur, morbus, qui vocatur Variolarum. Cujus quidem adeo accurata Sydenhami deſcriptio, ut decies legi merenti pauca modo addenda habeam, unde pateat & has ad eandem ſimplicitatem, ut præcedentes morbos, reduci poſſe, & aliquid in ordine medendi deſiderari hactenus.

1380. Eſt ut plurimum Epidemicus, verno tempore primo incipiens, æſtate creſcens, languens autumno, hyeme ſequenti fere cedens, vere iterum eodem ordine rediturus. Quo citius in hyeme incipit, eo violentior, quo ſerius, eo mitior, erit mali natura. Hinc liquet; quo anni tempore periculoſior.

1381. Occupat omnem ætatem, ſexumque, maxime autem pueros, eoſque, qui hactenus hunc morbum nondum paſſi ſunt, quo ætas humida plus diſſipavit, ſolida magis coëgit,

eo violentior morbus : Hinc pueris , mulieribus , mollibus , laxis , facilior : exercitatis , viris , ſenibus , pejor.

1382. Malum hoc , licet Epidemicum , contagio ſuſcipitur communicato ab homine qui prius laboravit : quod primo videtur aëri inhærens , pulmonibus , ori , naribus , œſophago , ſtomacho , inteſtinis , dari. Adeoque hoc tempore admodum parum materiei venenatæ habere.

1383. Hæc contagioſa materies (1382.) humoribus miſta ſtatim producit effectus quoſdam ordine ſe mutuo excipientes ; qui ſunt : horripulatio ; rigor ; febris acuta ; calor ingens , perpetuus ; oculorum ſplendor , à liquore tenui & calido illapſo ; Capitis , dorſi , artuum , dolor magnus , maxime circa partes , cordis ſcrobiculo ſubjectas ; vomitus , nauſea ; inquietudo magna ; ſtupor ; ſomnolentia ; atque infantibus inſultus Epileptici.

1384. Initio hujus ſtatus (1383.) cruor venis miſſus pulcher , ſaluberrimoque ſimillimus ; ſecundo , tertio , quartove die , jam inſtar pleuritici & inflammati cernitur (384.) , eo plus , quo plus duravit , & vehementius fuit , malum.

1385. Durat hic ſtatus , pro varietate epidemica , vehementia morbi , temperie ægri , vario tempore : quo diuturnior ex ſua natura , eo mitior futurus totus morbus , & contra.

1386. Unde videtur morbus in hoc ſtatu (1380. ad 1386.) eſſe velocitas liquidorum aucta à ſtimulo inflammatorio omni ſanguini admiſto.

1387. Morbus ergo ille (1386.), affinis omni acuto inflammatorio, difficulter in hoc ſtatu ab eo diſtinguitur; ſcientia Epidemici regnantis (1380.), ægri in hunc morbum proni (1381.), contagii prægreſſi (1382), & inde ſecutorum ſymptomatum (1383.), docet quod adſit, & quod ſecuturæ ſint papulæ ipſæ in altero, mox deſcribendo, decurſu.

1388. Cognito (1387.) hoc morbi ſtatu (1380. ad 1387.), indicatio videtur oriri hæc primo, ut, ſtimulo inflammatorio ablato (1386.), ſanetur ſtatus præſens, & impediatur ulterior ejus progreſſus, proinde caveatur futura ſuppuratio, gangræna, &c.

1389. Stimulus videtur auferri poſſe correctione per ſpecifica ita dicta, vel methodo univerſali antiphlogiſtica.

1390. Correctio ſpecifica niti debet invento remedio oppoſito illi veneno contagioſo, quod tam parva mole ſuſceptum reliqua parit, ut effecta (1382. 1383.).

1391. Quale (1390.) inveniri poſſe, comparatio hiſtoriæ antidotorum, & indoles hujus mali, faciunt ſperare; & ad indagandum impellit ſumma hinc futura humano generi utilitas.

1392. In ſtibio, & mercurio, ad magnam penetrabilitatem arte deductis, nec tamen ſalina acrimonia nimium corroſivis, ſed bene unitis, ut quæramus, incitat aliquis horum aliquando ſucceſſus.

1393. Methodus univerſalis videtur adhiberi poſſe, & experimentis perfici debere, illa, quæ deprehenſa eſt in omni inflammatorio valere, ne inflammatio in pus, gangrænamve,

abeat : quum in aliis omnibus ſuccedat, hic nihil repugnet, morbus varioloſus ſæpe ſine variolis ſit.

1394. Conſiſtet illa (1393.) in his: 1. mittatur cruor, ut (854. N°. 1. 890. N°. 1. &c.). 2. Clyſmatibus, fotibuſque, laxetur tota cutis, os, œſophagus, inteſtina, ſæpe. 3. potetur multum aquæ tenuiſſime farinoſæ, acidulæ, nitroſæ; hauriatur nitrum ſtibii, vel polychreſtus ſal, & hydrogala tenue. 4. ſit victus tenuis; aër in pulmones ducendus frigidiuſculus; corpus bene tectum, & perſpirabile.

1395. Quamvis enim in hoc morbo raro cogitetur de hac indicatione (1388.), & de hac methodo inprimis (1393. 1394.), caſus tamen, ignaro morbi Medico, ſæpe dedit ſucceſſus probantes talem artem.

1396. Morbus hic ubi ſtatum primum, quem Contagii voco, abſolvit, ſecundum ingreditur, qui ſic ſe habet: punctis parvis rubris inſtar morſus pulicaris cutis capitis primo & faciei, mox manuum & brachiorum, dein trunci, & inferiorum, inficitur; mox miteſcunt ſymptomata (1383.); augentur omni hora quoad magnitudinem, & numerum puſtulæ valde rubeſcentes, aſſiduo magis, magiſque, elevantur; inflammantur; cutis tenditur; dolor; calor; impedita circulatio; impedita perſpiratio; hinc humorum major ad interiora repulſus; febris; anxietas; dyſpnœa; dolor faucium; angina; diarrhœa; dyſenteria; mictus cruoris; hæmoptoë; cutis inter puſtulas liberæ inflammatio rubra, dolens, calens; quæ ubi duraverunt ſpatio 4, 5, vel 6, dierum, jam abſolute ſuppuratæ

ſunt, & in totidem parva apoſtemata converſæ. Hunc Inflammationis decurſum voco, uſque in Abſceſſum; durat pro varietate Epidemici, temperiëi, magnitudinis, regiminis, vario tempore, plerumque quatuor, aut quinque diebus; ita, ut octavo, ab inchoamento, die ſuppuratio adſit; cruor tum valde inflammatus.

1397. Si morbus contagii ingens (1383, ad 1386,), puſtulæ multæ ſibi mutuo proximæ, ac quaſi implicitæ, inflammationis omnia ſigna magna, temperies ſalina oleoſa, vigor ætatis, vita prægreſſa lautiſſima, remedia & regimen velocitatem multum augentia, æſtas fervidiſſima, fuerint, tum ad finem inflammationis veſiculæ lympha rubella diſtentæ adſunt, gangrænoſæ indolis indices (427. N°. 5.); hinc cutis circulationi, & exhalationi inepta; inde humorum in interiora repulſus; inde ſalivatio ingens; tumor magnus manuum, pedumque.

1398. Ex his diagnoſis & prognoſis ſecundi ſtatus cognoſcitur, ratioque morbi, & omnium ſymptomatum in eo capitur, his fere regulis circumſcripta:

Quo mitior ſtatus contagii, eo lenior ſtatus inflammationis.

Quo lentius erumpunt puſtulæ, quoque proin diuturnior ſtatus contagii, eo morbus levior.

Quo pauciores, magis ſeparatæ, majores, plus à facie remotæ, candidiores, & dein flavæ magis puſtulæ, quoque tardius procedunt, eo meliores.

Quo plures, magis intricatæ, minores ſingulæ,

gulæ, magis in facie hærentes. fuſcæ, nigræve, citiuſque incedunt, eo pejores.

Quo materies puſtularum pus magis blandum & perfectum refert, eo melius.

Quo materies puſtularum ichorem gangrænoſum plus refert, eo pejus.

Quo ſpatium inter puſtulas magis rubet, calet, tenditur, tumet, circa tempus abſceſſus, eo melior ſpes, ob circulationem hic remanentem.

Quo idem plus pallet, vel fuſcum evadit, eo pejus; angina ſequitur lethalis, aut peripneumonia; niſi ſalivatio liquida, vel ingens tumor manuum, pedumve acceſſerit; ratio eſt, liquorum hic impedita, hinc ad interiora aucta, circulatio.

Si in locis inter puſtulas liberis maculæ purpureæ, lethalis gangræna deſignatur.

1399. Indicatio hoc in ſtatu (1396.) eſt varia pro vario gradu durantis morbi: nam in primo initio apparentis inflammationis externæ, videtur requiri cautela, ne vergat in ſuppurationem: de qua jam actum (1393. 1394.): aut, ſi id ſpernitur, curandum ut minima fiat, procul à capite, & tarda: quod fit 1. victu tenuiſſimo, putredini reſiſtente: 2. potu, diluente, blando, ſubacidulo. 3. medicamento antipyico, aperiente, diluente, aſſiduo magna copia ingeſto. 4. balneo pedum bis de die repetito; horum fotu tepido continuo, epiſpaſticis applicatis ad cava pedum & poplitum. 5. regimine frigidiuſculo, maxime admiſſu puri & frigidi aëris, interim corpore inferiore contra frigus munito. Hæc autem ſtatim & ab initio ſic applicanda ſunt. 6. ſi nimio impetu fuerit morbus, opiata veſperti

na quinta conducunt, reliquis ſimul, ut præſcriptum eſt, actis.

1400. Poſt toleratum decurſum hunc (1396.), ſequitur ſtatus tertius ſuppurationis, quo incepta illa creſcit & perficitur: in eo puſtulæ jam purulentæ quotidie augentur, dein matureſcunt, albeſcunt, flavent, ac tertio, quartove die hujus decurſus, rumpuntur. Tum vero tota pinguitudo & cutis pure ſcatet mobili, externe aret, locis liberis inflammatur; hinc impedimento perſpirationis, circulationiſque, irritatione generis membranoſi & nervoſi, abſorptu puris in venas, fit febris peſſimæ indolis, cum peſſimis ſymptomatibus; ſi materies hæc purulenta ſanguini miſta diu movetur, putreſcit (82. 100. 406.); hinc pro vario delapſu in diverſas corporis partes diros effectus, vixque ſuperabiles, producit; deliria; phrenitides; anginas; peripneumonias; pleuritides; vomitus; dyſenterias, hepatitidem; apoſtemata; anthraces; juncturarum tumores, abſceſſus, immobilitates; tabem; phthiſin; & infinita ſimilia.

1401. Si vero tum materies tenuior, acrior, morbuſque vehementior, exeditur cutis, pinguitudo, & caro; fiunt lata, peſſima, ad oſſa ſæpe penetrantia, ulcera cacoethe; cicatrices fœdæ.

1402. In hoc ſtatu (1400.) curandus puris ad exteriora exitus, ab interioribus; expulſio; quod fit laxando cutim fomentis laxantibus tepidis, aſſiduo & laborioſe renovatis; ablutione & gargariſmo oris, fauciumque, aſſiduo; potu largo, calido, cardiaco, detergente, aperiente, putredini reſiſtente; clyſmate blando, diluente, emolliente, laxante quoti-

die injecto, diu retento; victu ex jure carnium cum ſale & acidis condito; vini meraciſſimi ſubinde moderato uſu; dato ſimul, contra enormes impetus, opio.

1403. Si morbus vehementiſſimus; ichor gangrænoſus loco puris; tota fere cutis occupata; facile patet, cur infelicem adeo, imo ineluctabilem, perniciem adferat hic morbus: omnium vero clariſſime id liquebit ei, qui ex anatomicis norit, ut externam cutim, ita oculos, narium omnes membranas, oris omnia velamenta, aſperam arteriam, bronchia, œſophagum, ſtomachum, inteſtina, jecur, lienem, pulmones, obſideri his puſtulis; hinc quippe dicta intelligit, & videt, quid ad curationem requiratur, & an magnitudo mali, perditio tot egrorum, poſt vulgata auxilia applicata fruſtra ſemper, non excitet boni Medici ſolertiam, ut initio mali invadentis ſumma tentet; vulgata quippe methodo nullus, niſi ſponte, emergit. Prophylaxis inſitiva videtur ſatis certa, tutaque.

MORBI EPIDEMICI.

1404. Notandum vero eſt ſuper omnia, morbos hactenus deſcriptos fluidorum, licet nomine, ſignis pleriſque, & aliqua ſpecie eventus iidem appareant incauto, tamen in indole tecta, phænomenis non niſi perito obſervatis, vario tempore incrementi, ſtatus, coctionis, criſios, effectu, eventu, ſanandi methodo requiſita, ſæpe immenſum differre.

1405. Adeoque requirere longe aliam adminiſtrationem 6 Rerum non Naturalium, aliam medelam, alia medicamenta.

1406. Cujus tamen varietatis cauſa adeo latens, ut à nullo ſenſili vitio 6. Rerum non Naturalium deduci hactenus queat.

1407. Et tamen ob communem pluribus afflictionem, poſſibilem evitationem, & excluſionem vento, vel igne, in aëre reſidere comprehenditur.

1408. Et in eo magis ob varietatem inexplicabilem exhalationum; quæ vel miſturæ, vel ſtimuli ratione noſtræ machinæ nocent, quam ob mutationem notabilem qualitatum ſenſilium; ut obſervatio docet.

1409. Tamen vix niſi contagio humano, quod mirum, morbos excitare.

1410. Hos autem proprie Epidemicos vocare ſolemus.

1411. Horum cognoſcitur natura juxta regulas datas (11. 12. 13.).

1412. Lucem vero affundit Medico incogni-

tum talem, & recens invadentem Epidemitum curaturo. 1. Determinatio ejus ad ſpecum curaturo. 1. Determinatio ejus ad ſpeciem notam, cui maxime ſimilis. 2. Obſervatio ejus, qui eo tempore, circa æquinoctium vernum, vel autumnale, frequentior. 3. Attentio ad phænomena ſpontanea, quæ mortem, ſalutem, meliorem, pejorem ſtatum morbi præcedunt, comittanrur, ſequuntur. 4. Eorum, quæ inevitabiliter geruntur, ingeruntur, egeruntur, adjutamentum, vel nocumentum. 5. Comparatio plurium eodem tempore decumbentium ſimul. 6. Abſtinentia ab omni auxilio, quod dubium, valde movens, mutans, tectum morbi genium obſcurans.

1413. Ex quibus omnibus accuratiſſima attentione obſervatis indicatio naſcitur.

CALCULUS.

1414. UBi in corpore alicubi corpus quoddam plane inſolubile hæret, ei cruſta calculoſa brevi ſe applicat, plus, minuſve.

1415. Id ſi in Renibus fit, à parte terreſtri ſanguinis exſiccata, fit Calculus Renum, maxime ortus ad ultimas arterias, ſpecie arenæ.

1416. Qui ſenſim ibidem accreſcens renem obſtipat, carnem ejus ſuffocat, conſumit, ſpecie grumi, puris, carunculæ, pellium expellit, totumque tandem corrumpit, mictus ſanguineos, purulentos, fœtidos excitat; quin ſæpe ulcerationem vicinorum, poſt inflammationem creat.

1417. Idem quacunque cauſa ex loco originis (1415.) in pelvim, & inde in ureterem, hujus flexus, anguſtias, introgreſſum in veſicam delatus, ſæpe intercipit urinas, cum dolore inflammatorio.

1418. Per Ureteres in veſicam delatus expellitur ſæpe.

1419. Reſtitans in veſica creſcit per orbes appoſitos.

1420. Manente ſemper nucleo rubro, reliqui orbes, rubri, albi, cinerei, cærulei, perque gradus colorum notatur gradus inſolubilitatis, ipſa Chemia detegendus.

1421. In veſica hærens inflammationem, ejuſque ſymptomata, tum preſſiones, attritus, ulcera, puris mictus, ſtrangurias, obſtructionem urethræ, impoſſibilem mictum niſi ſupino, febrim hecticam, tabem facit; ſæpe impellitur in urethram immobilis.

1422. Calculus renum cognoſcitur à dolore ibidem obtuſo, à mictu ſanguineo poſt motum ad ſtrata lapidea, motum corporis vehementiorem, præcipue in curru, à lapidibus ſæpe emiſſis, caruncuIis, pure, filamentis (1416.).

1423. Veſicæ, ex dolore in reddenda urina, & poſt, & ante, ex urina ſtillicidio tantum emiſſa, alba cum ſedimento mucoſo, craſſo, multo, graveolente, pruritu ad caput penis, teneſmo in reddenda urina, manus per anum immiſſo digito, Cathetere, & (1421.).

1424. Calculus renum indicat ſui imminutionem, expulſionem, redactionem eo, ut non lædat.

1425. 1. Id fit victu humido, blando, tenui,

modice ſalito; potu aquæ, vel huic ſimillimo; viribus vitæ.

1426. 2. Alterum fit laxando vaſa per balnea, clyſmata, linimenta laxantia; lubricando vias medicamentis humidis, emollientibus, lenibus, oleoſis blandis; aperiendo per opiata & anodyna; propellendo ope medicamentorum prudenter diureticorum, motu moderato.

1427. 3. Tertium, occurrendo ſymptomatibus, inflammationi per V. S. & reliqua hujus remedia; dolori per emulſiones anodynas; aſperitati per oleoſa, ſaponata, glutinoſa.

1428. Neque enim de ſpecificis lithontripticis hactenus vera fides.

1429. Delatus in anguſtias pelvis, requirit eadem (1425. ad 1428.), maxime clyſmata, fotus, Venæ ſectionem.

1430. Per Ureteres ex rene in veſicam illapſus noſcitur à nephritide antegreſſa, dolore in via Ureteris ſubſecuto, horum ceſſatione cum ſignis (1423.).

1431. Tum requirit citiſſimam hinc expulſionem, ne creſcens pejor fiat.

1432. Id fit iiſdem fere mediis (1425. ad 1428.), ſed topice applicatis: balneo oleoſo, clyſmate ſimili, injectione olei in veſicæ vias, affrictu hujus.

1433. Tum ſuccurrendum omnibus ſymptomatibus, prout hunc illumve morbum imitantur.

1434. Si in urethram immobilis impactus, injectio, fotus, ſuctus, auriſcalpium ſpecillum, preſſio lenis, vel & inciſio applicanda requiruntur, aut punctura perinæi.

1435. Si major, quam excerni qui queat, lithotomia educendus.

1436. Et inprimis apparatu magno, utpote certiſſimo, arte Raviana emendato.

1437. Sciendum tamen omnem eventum operationis ſemper dubium: propter ſingularia, vix ulla ſagacitate prævidenda, neque ulla arte ſananda, incidentia.

1438. In mulieribus vero, dilatando urethram, educitur: raro incidendo.

1439. Si in collo veſicæ hærens impedit Urinam, Cathetere repellendus.

LUES VENEREA.

1440. Poſt annum 1463. in regno Neapolitano, mox Gallico exercitu, dein per totam Europam Lues Venerea orta adhuc durat.

1441. Quæ generatione, lactatione, contrectatione, ſaliva, ſudore, liquido genitali, exhalatione, contagio eſt.

1442. Et qua parte contrahitur, primo ſe manifeſtare ſolet.

1443. Neque à non infecto, vel non infecta, eodem hoc morbo, unquam orta deprehenſa eſt.

1444. Pars infecta (1442.) diverſo quidem tempore pro varietate loci infecti, materiæ contagioſæ, gradu caloris excitantis, temperiei diverſitate, pruritu, calore leni inflammatione, puſtula ſubalba, ſquamoſa, erodente, mucoſa, inſanabili vulgatis remediis, cognoſcitur primo.

1445. Hinc creſcendo vicina primo, & plerumque externa inficit ſimilibus puſtulis ulce-

toſis, dehinc interna, labia, gingivas, palatum, linguam, fauces, naſum, cerebrum, pulmones, hepar, lienem, uterum, &c.

1446. Quæ ſtillant ſaniem mucoſam, lentam, ſubviridem, carnem erodentem, in latum magis, quam profundum proſerpendo.

1447. Hinc in veretro externo cancri; in interno gonorrhœa; in vagina fluor dictus albus.

1448. Tum glandulæ inguinales tumentes utroque in ſexu, bubones venerei, communicato per lymphatica reſorbentia contagio.

1449. Et in viris membri inflammatio ingens, brevi in gangrænam ſoluta.

1450. Tum teſtes tumidi, dolentes, ſæpe in ulcerationem abeuntes, inflammatorio tumore ad veſiculas ſeminales orto.

1451. Ut & carunculæ, ſtranguriæ, eroſio urethræ, proſtatarum, colli veſicæ, vaſorum ſeminalium; ſimilia Mulieribus.

1452. Hinc fertur in membra, cum dolore nocturno medios artus occupante, ut & flexurarum rigiditate.

1453. Unde in Cartilaginibus, naſi maxime, & palato, eroſio.

1454. Mox media oſſa occupans caries producit præcipue in cranio.

1455. Tumque ſuperpoſitæ partes in apoſtemata aſſurgunt peſſima.

1456. Quin & in tophos duros elevat, dolentes obſcure, ſenſim acutius, tumque & ſuperpoſita corrumpentes.

1457. Unde facile conſtat de ſignis, quibus morbus hicce cognoſcitur.

1458. Gonorrhœa curatur, balneo, fotu, injectione, purgatione mercuriali ſæpe repeti-

ta, emulſionibus, balſamicis, abſtinentia ab omni cibo, potuque lauto & ad venerem ſtimulante, victu contra potuque tenui.

1459. Perſiſtendum in curatione, donec nihil amplius inſoliti ex pene exſtillet, vel in urina ſe manifeſtet.

1460. Inflatio membri virilis tollitur cataplaſmate anodyno, diſcutiente, emolliente, fotu ſimili, & venæ ſectione larga, & dictis (1458.).

1461. Bubo Venereus tollitur diſſipando per Emplaſtra ſingularia; ſuppurando, ſi hæc non proſunt; & aperta depurando.

1462. Teſtis tumidus fovendus ſimilibus (1460.): ſi urget, educendus ſanguis ex brachio; Emplaſtro quoque ſcroto applicato levandus; donec redierit in ſtatum plane naturalem.

1463. Puſtulæ, & Cancri dicti Mercurialibus erodendi ad vivum uſque, tum ſenſim lenioribus ſanatur iiſdem.

1464. Semper autem utendum iiſdem fere internis, ac (1458.) præſcripſit.

1465. In mulieribus fluor venereus curatur iiſdem (1458.).

1466. Sed præcipue fotibus detergentibus validis, & mercurialibus.

1467. Ubi vero puſtulæ ubique diſperſæ, dolores artuum, nocturni labores, bubones magni, torturæ oſſium, ſæpe tolerata gonorrhæa, docent adeſſe Luem; ſalivatio Mercurialis requiritur.

1468. Quæ ut fiat, aliquot diebus prius impleatur æger ptiſana.

1469. Tum utatur quolibet bihorio doſi apta Mercurii dulcis.

1470. Simul ac anima fœtere, Gingivæ dolere, dentes erigi videntur, attendendum an pergere, conſiſtere, vel inhibere, deceat.

1471. Si exſpuitur ad lbiij, vel lbiv, quolibet nucthemero, ſufficit.

1472. Si minor, excitandus fluxus erit, ſtimulo eodem.

1473. Si major, quam vires ferre queant, ſiſtendus erit leni clyſmate, vel purgante, vel ſudorifero.

1474. Si ruit vis Mercurii ad alvum, opus erit opiato, & diaphoretico.

1475. Ubi os, gingivæ, fauces, nimis tument, dolentve, utendum molli, blando, liquido gargariſmate, vel collutione, vel (1473.).

1476. Pergendum, donec omnia ſymptomata evanuerint, vulgo per xxxvj dies.

1477. Tum ſubinde leni doſi mercuriali utendum per alios xxxvj dies, ut leniſſimæ ſputationis maneat veſtigium.

1478. Neque ullum aliud remedium tum ad ſanitatem requiritur.

1479. Tophi minuuntur Emplaſtris (1461), vel, apertura facta, oſſe abraſo.

RACHITIS.

1480. MEdio fere labente ſeculo decimo ſexto, in mediterraneis Britanniæ primo, deinde per totum hoc regnum, denique & per omnia Europæ borealis loca, ortus eſt morbus novus, hodie frequentiſſimus, qui *Rachitis* appellatur.

1481. Infantibus ille nunquam connatus, raro ante nonum ætatis menſem, vix unquam poſt biennium vitæ, ſed ſpatio hoc medio frequens, accidit.

1482. Maxime autem infeſtus habetur proli, cujus parentes laxa & debili conditione corporis; otioſi; molles; opipara menſa, cibis pinguibus, ſaccharatis, pauco pane, vinis dulciſſimis, & aqua multa calida, uſi; morbis chronicis, venere, ætate, exhauſti, Tabi inprimis venereæ, & iteratis gonorrhœis, multum obnoxii; effœtam ferme genituram impenderunt generandis liberis.

1483. Ubi vero nutricem iiſdem affectam malis nactus eſt, magis augetur infanti præcoci incremento morbus.

1484. Inprimis ſi frigidius, humidiuſque, tractatur, aquoſis, mucoſis, crudis horæis, piſcibus, farinoſis azymis, & ſaccharatis, paſcitur; febre autumnali intermittente, morbo chronico, v l acuto, diu laboravit; à ſcabie, herpete, ulceribus, ſuppreſſis male curatus; balneo, fotu, linimentis, unguentis, vaporibus humidis, enervatus; perpetuæ quie-

ti in ſella perforata addictus, nudato inferius corpore.

1485. Cognoſcitur morbus hic incipiens in his, qui nondum incedunt, 1. ab ætate. 2. A cauſis prægreſſis. 3. A fratribus, ſororibus, ſimili malo captis. 4. A tumore flaccido capitis, & faciei. 5. A cute laxa. 6. A tumore abdominis. 7. A macilentia reliquarum partium, inprimis muſculorum. 8. A protuberantia epiphyſiωn ad juncturas radii, ulnæ, humeri, genu, tibiæ, fibulæ. 9. A magnitudine arteriarum & venarum jugularium, dum reliquæ decreſcunt.

1486. In illis vero qui jam ambulare inceperant noſcitur adveniens malum. 1. ex omnibus antecedentibus. 2. ab inceſſu tardiore, infirmo, prolapſu, inſtabilitate, tranſeunte in aſſiduam ſedendi voluntatem, mox abituram in decubitum perpetuum, tandemque in impotentiam motus quorumcunque artuum, collo flexili, capite nutante. 3. ab ingenii præmaturo acumine, ſenſuum ſincero exercitio, appetitu & digeſtione ferme illæſis.

1487. Adultior morbus exhibet magnum caput, ſuturis amplis interſtinctum; Thoracem ad latera compreſſum ad ſternum in acutum aſſurgens, cum nodoſis coſtarum extremis; abdomen protuberans; carioſos cum nigritudine dentes; quæ ſenſim aucta ſæpe in omni vita pernicioſos ſimiles morbos creant, maxime ſpinam ventoſam & cariem oſſium.

1488. Toto interim decurſu mali lenta febricula depaſcitur corpus uſque in mortem; tumque cadaver omnes fibras, membranas, vaſa, viſcera, mollia, flaccida, humores ſolutos, mucoſoſque, exhibet.

Quare cauſa proxima mali cacochymia iners, mucoſa, frigida, vappida, latente forte leni labe venerea permiſta, cum laxa partium firmarum fabrica.

1489. Curatio optima fit. Cibo levi, eupepto, ſicciori, minus pingui, aromatibus mitioribus condito, ſæpe dato & copia moderata. Potu pauco, meraco, ex Cereviſia inprimis non veteri quidem, at diu cocta & ſpiſſa. Aëre ſicco, & calidiuſculo. Veſtitu accurate ſicco, calefaciente, ex lana præprimis confecto. Decubitu ſuper ſtoreis ex aromaticis, roborantibus, exſiccantibus, herbis factis, in elatiori ædium parte, ſupra tabulata lignea. Geſtatione, concuſſione, oſcillatione, vectione in rheda ſuper ſtrata viarum, frictione multa, calida, ſicca, pannis fumo aromatum perfuſis inſtituta maxime ad abdomen & ſpinam. Cantharidum iterata quandoque applicatione, vomitoriis lenibus aliquoties cum prudentia repetitis. Purgantibus deinde roborantibus per aliquot dies ſucceſſivos adhibitis. Denique uſu diu continuato medicamentorum roborantium, exſiccantium, antiſcorbuticorum, & ſpiritus excitantium. An & immerſio in frigidam prodeſt? An linimenta? & quæ?

RHEUMATISMUS.

1490. ARthritidi, podagræ, ſcorbutoque, agnatus morbus frequentiſſimus deprehenditur, qui *Rheumatiſmus* appellatur.

1491. Quem antecedunt temperies ſanguinolenta labe acri infecta, ætas maſcula, victus lautior, calefacto corpori ſubito admiſſum frigus, autumnalis tempeſtas, perſpiratio prohibita, diatheſis inflammatoria lentior cruore pleuritico ſe manifeſtans. Cum febre continua incipiens, dolorem creat atrociſſimum, dilacerantem, ad minimum motum ſæviſſime auctum, diu in uno loco fixum, juncturas quorumcunque artuum obſidentem, cæterum genubus magis infeſtum, lumbis & coxendici, quandoque cerebrum, pulmones, viſcera, excruciantem, cum tumore & rubedine loci, periodico itu & reditu.

1492. Si durat, & augetur, ſæpe poſt atrociſſima tormenta articulum motu privat, anchyloſin creat, vix ulli cedentem remedio.

1493. Cauſa proxima ejus videtur inflammatio in arteriis lymphaticis membranarum, quæ ad ligamenta juncturarum, non tam ſæva ut in ſuppurationem eat. Curatur miſſione ſanguinis; purgatione antiphlogiſtica repetita & ſemper veſperi per narcoticum ſedata, balneo leni, tepido, fomentis antiphlogiſticis loco affecto applicatis. Veſicatoriis validioribus, & cauteriis. Medicamentis ſummopere diluentibus atque emollientibus ſimul. Victu tenuiſſi

mo. Quiete. Tepore lecti. Et ad finem curationis frictione ſicca, calida, una cum uſu antiſcorbuticorum.

1494. Si lumborum ſedem occupans lumbago rheumatica, ſi coxam iſchiadicus vel coxarius dolor audiens, eadem methodo, licet paulo difficilius curatur.

1495. Hinc apparet morbi hujus frequentia, varia admodum facies, ſummum periculum ſi cerebro vel pulmoni incubuerit, maxima difficultas eum hic detegendi, diſcrimen in quod præcipitat calidiorum uſus, vel præmatura narcoticorum exhibitio.

FINIS.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

Numerus Arithmeticus paragraphum, non vero paginam denotat.

A.

Abdominis Vulneris *levis* ſigna 306. Cura 308. Ad *Peritonæum* uſque *penetrantis* effectus. 307. Cura 308. In *Cavitatem penetrantis* ſigna. 309. Cura 311. Viſcerum *illæſorum* ſigna. 310. *Læſorum* ſigna. 312. Effectus. 313. Cura 314. ad 321.

Abſceſſus quid? Cauſa. ſigna. 387. Effectus. 406. Indicatio. 402. Cura. 403. ad 413.

Acrimoniæ Acidæ Origo. 60. Cauſæ antecedentes. 61. Sedes 62. Effectus in *primis viis Digeſtionis*. 63. In *ſanguine*. 64. Cura. 66. Morbus hic quibus *familiaris*. 68.

Acuti Febriles morbi qui? 567. Horum Enumeratio. 770. Qui *Chronici?* 567. Utrorumque explanatio unde pendeat? 568.

Ἀγκύλωσις quid? Cauſa. Signa. Cura. 556.

Alimenta *quædam* Putredinis naturam in corpore adipiſcuntur. 80. *Quædam* extra corpus ſponte in Putredinem vergunt. 81

Amputatio. Vid. Extirpatio.

Aneuriſma *verum*. 160. 176. *Spurium*. 178.

Angina quid? 783. *Duplex* ſpecies. 784. *Sine tumore* quando oriatur? Diagnoſis. Prognoſis. Cura 785. 786. *Cum tumore?* ejus diverſa nomina. 787. varia ſedes. 788. varia Prognoſis. 789. varia Cura. 790.

Angina *Aquoſa Oedematoſa Catharroſa tenuis* quæ? 791. Sedes. 792. Cauſæ. 793. Effectus.

794. Cura. 796.
Angina *Convulſiva. Paralytica. Suffocativa* quæ? cauſa quibus contingat? Quibus curetur? 818.
Angina *Inflammatoria* quæ? 798. Cauſæ. 799. Effectus varius pro varietate Partis. 800. ad 806. Prognoſis Generalis. 806. 807. Exitus. 808. Cura. 809. ad 814.
Angina *ſuppuratoria.* 814. *Gangrænoſa.* 816. *Scirrhoſa.* 797. 817. *Cancroſa.* 817.
Anginæ Prognoſis ex *Hyppocrate.* 819.
Animalia *quæ* ſuccos habent aceſcentes. 78. *Quæ* alcaleſcentes. 79.
Animalia quæ ſponte in Putredinem vergunt. 83.
Anodynum pro varietate cauſæ variat. 227.
Anthracum Cognitio. Prædictio: Curatio unde hauriantur? 416.
Anxietas *Febrilis.* 631. Cauſa. Diagnoſis. ibid. Effectus. 632. Prognoſis. 633. Cura 634. 635.
Aphthæ. 978. quid ſint? 979. 980. Cauſa. 980. Locus. 981. Quibus familiares & quando? 982. Cauſæ antecedentes. 983. Diagnoſis. 984. Symptomata. 984. ad 987. Effectus. 988. 989. Indicatio. Cura. 990. Quæſita. 991. *Regulæ* Prognoſticæ. 992.
Apoplexia. 1007. Ejus Definitio. 1008. *Futura* quomodo prævideatur? 1020. Quomodo *Præſens* cognoſcatur? 1021. Cauſa proxima. 1009. Remotæ. 1010. Harum cognitio unde? 1011. Morbi diviſio. 1012. Locus. 1013. Quæſita. 1014. *Magnitudo* unde cognoſcatur? 1015. Indicatio. Cura. 1022. ad 1036.
Apoplexiæ *levitas & ſanabilitas* unde decernatur? 1016. Quomodo ſolvatur ope naturæ? 1017. *Paulo gravioris* Effectus & exitus. 1018. *Exquiſitæ* Prognoſis. 1019.
Arteria *non nimis magna*

omnino transverſim diſſecta quid inde? 159. Quid? ſi *eadem* transverſim vulnerata non tota diſſecta. 160. Quid? ſi arteria *major* tota diſſecta ſit. 161. Si ejus *tunica* exterior vulnerata. 176.

Atrabilarius humor qui. 1092. Ejus. Cauſa. 1093. Effectus. 1094. Materia 1095. Prognoſis. ib. Cura. 1097.

B.

Bilis atræ Cauſa Diagnoſis. Effectus. Prognoſis. 1102. Indicatio. Cura.. 1103.

Bilis atra *turgens* quando dicatur? Cauſa. Signa. Effectus. Prognoſis. 1104. Vis corroſiva. 1105. Cura. 1106.

Borborygmi Vid. Ructus.

βρογχοτομή quando inſtituenda? 812. Quomodo? 813. Quomodo abſolvenda? ibid.

Bronchoceles Cauſa. Cura. 1221.

Bubonum Cognitio. Prædictio. Curatio unde petendæ? 416.

Bubonum *Venereorum* Locus. 1448. Cura. 1461.

C.

CAchexia quid? 1166. Cauſa proxima *triplex*. 1167. *Prioris* Cauſæ. 1168. Harum Effectus 1169. 1170. *Poſterioris cauſæ*. 1171. ut & *Ultimæ*. 1172. Prognoſis. 1173. Indicatio. 1174. Cura. 1175. ad 1183.

Calculus: Ejuſque Materies quid? 1414. In *Renibus* unde? 1415. Diagnoſis. 1422. Effectus. 1416. Indicatio. 1424. Cura. 1425. ad 1428. In *Pelvim* delati effectus. 1417. Cura. 1429. In *Ureterem* delati effectus. 1417. Cura 1434. ad 1439 Per Ureteres in *Veſicam* delati *expulſio*. 1418. Reſtitantis *accretio* qualis? 1419. *Hujus* natura unde cognoſcatur? 1420. Diagnoſis. 1423. 1430. Effectus, 1421. Cura. 1431. ad 1434. In *Collo Veſicæ* hærentis effectus Cura. 1439.

Calor *Febrilis*. 673. Dia-

gnoſis. ibid. Cauſa Proxima. 674. Hujus proximæ. 675. ad 685. *Gradus caloris* unde ſciatur? 686. 687. Effectus. 689. Cura 690. ad 698. Quæſita. 698.

Calvaria diverſimode lædi poteſt. 254. Diagnoſis. 255. Effectus. Prognoſis. 256. Indicatio curatoria *quintuplex*. 258. ad 265.

Cancer quid? 492. Cauſa proxima. ibid. Remota. 495. Diverſitas. 493. *Occultus* qui? 494. Hujus Diagnoſis. 497. Qui *Ulceratus*? 494. Diagnoſis. 498. Sedes. 496. Effectus. Prognoſis. 499. 500. Cura. 509.

Cancer *parvus* quomodo curetur? 501. Quæ in curatione vitanda? 502.

Cancer *magnus* quid indicet? 503. ad 508. *Symptomatum* Palliatio. 508. Prognoſis. 505.

Cancrorum *Venereorum* locus. 1447. Cura. 1463. 1464.

Capitis vulnera quas partes lædant? 239.

Capitis *tegumentorum externorum* læſorum Diagnoſis. 240. Prognoſis. 241. ad 245. Cura. 245. *Symptomatum* ablatio. 246. ad 249.

Capitis *concuſſus* validus quid efficiat? 274. Diagnoſis. 275. Indicatio. Cura. 282. 283.

Carbunculorum Cognitio. Prædictio. Curatio unde ſciantur? 416.

Caries oſſis unde? 526. 541. 544. Prognoſis. Cura. 548. Quæſita. 550. ad 556.

Carus quid? Cauſa. Diagnoſis. 1045. Curatio *naturalis*. 1046. *Artificialis* unde petenda. 1047.

Catalepſis quid? varia ejus nomina. 1036. Cauſa proxima. 1037. Hujus proxima. 1038. Effectus. 1039. Cauſæ antecedentes 1040. exitus in alios morbos. 1043. Anatomia quid demonſtret. 1041. Sanatio ope *naturæ*. 1042 Ope *Artis* 1044. Cataphora quid ſit? 1048.

Cauſas. Vid. Febris Ardens.
Cerebri *intropreſſi* vel *intropulſi* effectus. 268.
Chronici morbi Febriles qui? 567. Cauſa generalis *duplex*. 1050. *Prioris* Cauſæ & Cura. 1051. *Poſterioris* effectus in *Fluidis*. Horum cura. 1052. In *ſolidis*. Horum Cura unde petenda? 1053. 1054. Prognoſis. 1056.
Cibus quo Tempore *Febris* & qua copia dandus? 600. ad 603.
Colicus dolor unde? 959. Sedes 963. Effectus. 972. Prognoſis. 973.
Coma *Febrile* quid? Cauſæ. 703. Antecedentes. 704. Indicatio. 705. Cura. 706. 707.
Combuſtio unde? 476. gradus. 477. Cura. 479. ad 484.
Conſolidatio in *Oſſe* quomodo fiat? 472. Quomodo in *Carne*? 473.
Contuſio quid? 321. Ejus Idea. 322. Effectus varii. 323. ad 329. Præſentis & Partis affectæ Diagnoſis. 329. Prognoſis. 330. Indicatio. 331. Cura. *Pharmaceutica*. 332. ad 337. *Chirurgica*. 337.
Convulſio quid? 230. Cauſæ. 231. 232. Effectus 233. Cura. 234.
Convulſio *Febrilis* unde? 710. Effectus. 711. Prognoſis. 712. Indicatio. Cura. 713. 714.
Corarius dolor. 1494. Vid. Rheumatiſmus.
Cranii in *Junioribus intropreſſi*. In *Adultioribus* poſt fracturam *intropulſi* effectus. Prognoſis. 267. Diagnoſis. 269. Cura. 270. 271. 272.
Cranium ſi *fiſſum Fractum Contuſum* ſit quid inde? 273. Diagnoſis. 275. Prognoſis. 330. 3. *locus læſus* intra cranium quomodo cognoſcatur? 276. Indicatio. 277. 278. Cura. 279. ad 297.
Crepitus. Vid. Ructus.
Cruor quid ſit? 93. Quomodo in ſerum

reſolvatur? 94. Ejus motus aucti cauſa proxima. 98. Remotæ. 99. Effectus. 100. Signum Pathognomicum. 101. Curatio. 102. ad 106.

D.

DEbilitas *Fibræ* quid ſit? 24. Cauſæ antecedentes 25. Effectus. 26. Cura. 28.
Debilitas *Vaſorum* & *Viſcerum* quid? 41. Hujus Differentia. 42. Cauſæ. 43. Effectus. 44. Cura & in ea *obſervatio.* 46. 47. 48.
Debilitas *Febrilis* unde? 660. Diagnoſis. 662. Cauſæ remotæ. 661. Unde cognoſcantur? 663. ad 667. Cura. 667. ut & *Cauſarum.* 668. ad 672.
Delirium *Febrile* quid? 700. Diagnoſis. ibid. Cauſæ. 701. Cura. 702.
Dentitio. Vid. Infantum morbi.
Deſipientia. Vid. παραφροσύνη.
Diarrhœæ *Febrilis* Materia. Cauſa. 719. Prognoſis. 720. Effectus. 721. Cura. 722.
Dogmata Medica quid explicant? 4.
Doloris Idea. 220. Differentia. 221. Proprietas. 222. Cauſa proxima. 223. Remotæ. 224. Effectus. 226. *Cauſæ* ablatio. 228. *Senſus* ablatio. 229.
Dolores ſine *apparente tumore* in quibus vaſis fiant? 122.
Dyſenteria *Blanda*, *ſubcruenta*, *Bilioſa*, cui bono? 963.
Dyſenteriæ *Purulentæ* Cauſæ Effectus. 965. Cura. 966.
Dyſenteria *Fœtida. Cinericia. Ichoroſa. Livida* &c. quid Indicet? quid præſagiat? 969.
Dyſenteriæ *Siccioris* Cauſa. 973.
Dyſenteriæ *Acerrimæ Aſſiduæ* cauſa. Effectus. 975. Prognoſis. ibid.
Dyſpnœæ cauſæ. Effectus. 1202.

E.

Elaſticitas Fibræ Imminuta. 29. Vid. Debilitas Fibræ.
Elaſticitas nimia. 36. Vid. Rigiditas nimia.
Emproſthotonus. Vid. Spaſmus.
Empyema quid? 1183. Cauſa Proxima. 1184. 1185. Prognoſis 1192. ad 1196. Effectus. 1204. Cura. 1191. Cauſæ antecedentes. Harumque Cura. Vid. Vomica.
Epidemici Morbi qui? 1407. ad 1411. Cauſa ptoxima. 1409. Antecedentes. 1407. 1408. Natura unde cognoſcatur? 1411. Medico Epidemicum curaturo quæ obſervanda? 1412.
Epilepſia quid? 1071. Pro quo Morbo olim habebatur? 1072. Cur? 1073. Cauſa proxima. 1074. 1086. Remotæ per δευτεροπάθειαν. 1075. 1. Πρωτοπάθειαν. ibid. 2. Ἰδιοπάθειαν. ibid. 3. Συμπάθειαν. ibid. 4. 5. 6. Effectus. 1077. Prognoſis. 1078. Indicatio. 1079. Cura. 1080. ad 1085. *Quæſitum* de remedio huic morbo ſpecifico. 1085.
Eryſipelatum Cognitio. Prædictio. Curatio unde pateant? 380.
Exanthematum *Febrilium* materies. Cauſæ. Nomina. 723. Cura. 725.
Exoſtoſis quid. 549.
Extirpatio Oſſis *quando* inſtituenda? 464. In quo *loco* 465. Hujus Definitio. 467. 468. Ad *Adminiſtrationem* quid requiratur? 469. *Actio* quomodo fiat. 470. *Symptomatum* hanc ſequentium cura. 471. ad 476.

F.

Febris qualis Morbus? 558. In hujus indagatione quæ obſervanda? 559. 562. Diagnoſis. 563. Signum Pathognomicum. 570. 571. Na-

tura unde cognoſcatur? 569. Cauſæ proximæ. 572. ad 575. Remotæ infinitæ. 583. Quæ dividuntur in *communes* ſive *Epidemicas*. 584. Vel in *ſingulares*. 586. Phænomena, 575. ad 580. Effectus. 587. Prognoſis. 588. 589. Exitus in *mortem*. 592. In *alium morbum*. 593. In *ſanitatem*. & quomodo? 594. 595. Indicatio *quadruplex*. 598. *Primæ* ſatisfit. 599. ad 603. *Secundæ*. 603. ad 609. *Tertiæ*. 609. ad 617. *Quartæ*. 617. ad 728.

Febris *acuta* quæ? 564. Cauſa proxima. 581. Remotæ. 582.

Febris *ardens*. 738. Cauſa proxima. 742. Antecedentes. 740. Diagnoſis. Effectus. 739. Prognoſis. 471. Cura. 743.

Febri *Autumnalis intermittentis* vehementis cura. 767. 768.

Febris *continua* quæ? 727. Quæ *continua non putris?* 729. Harum Cauſa. Signa. Cura 728, 729. Differentia. ibid.

Febris *continuæ putridæ* cauſa. 730. Diagnoſis. 731. Differentia. 732. 733. Prognoſis. 734. 735. Cura. 736.

Febres *continuæ remittentes* quæ? 727. Dicuntur & συνεχεῖς. 737.

Febris *Ephemera* ſeu *Diaria*. Vid. Febris continua.

Febris *Intermittens* quæ? 727. Quæ *Autumnalis*. Quæ *Vernalis*? 747. Phænomena. 749. ad 752. Exitus in alium morbum cauſa 752. Cauſa proxima. 755. Effectus. 753. 754. Indicatio. 756. 757. Cura & qualis in *initio*. 758. *Cauſæ proximæ* tollendæ quid proſit. & quando? 759. 760. Quid noceat? 761. 762. In ἀκμῇ. 763. In *Decremento*. 764. *Symptomatum* prophylaxis. 765. Ægrique *virium* reſtauratio. 766. Prognoſis. 769.

Febris

Febris *Lenta* ſive *Chronica*, quæ? 565. *Epidemica* ſive *communis*? 566. *Singularis*? ibid.
Febris *συνοχ* ſive *continens* 737. Vid. Febris continua.
Fibrarum *minimarum.* Origo 21. 23. Morbi. 24 ad 38
Fibræ Debilitas. Laxitas &c. Vid. Debilitas, &c.
Fiſtulæ. 413. Harum Cauſa. 406. *Apertæ* & *clauſæ* quomodo cognoſcantur? 414. Cura. 415. *Clauſarum* Effectus. 417. Prognoſis. 418
Flatus. Vid. Ructus.
Flatus *dolentes.* Unde? 960.
Flexilitas Fibræ. Vid. Laxitas.
Fluida omnia ex arteria magna propulſa unde ſecreta ſint? 92.
Fluida in Corde miſta unius liquidi ſpeciem referunt. 92. Horum Figura. Subſtantia. Color. 93.
Fluidum rubrum concretum. Vid. Cruor.
Fluor *Uterinus.* Vid Gravidarum Morbi.
Fluoris *Albi a Lue Venerea* Locus. 1447. Cura. 1465.
Fractura quid? 339. Quæ *ſimplex*, Quæ *complicata*? 340. Differentia. 341. Effectus. 342. 343. Diagnoſis. 344. 345. Prognoſis. 346. Indicatio. 347. 348. Cura. 349. ad 357. Eventus. 357.
Frigus *Febrile.* 621. Cauſa ibid. Effectus. 622. Prognoſis. 623. Cura *mala* quæ? 624. Quæ *optima*? 625. 626.
Furunculorum Cognitio. Prædictio. Curatio unde petendæ. 416

G.

GAngræna quid? 419. Locus 420. Cauſa proxima. 388. Antecedentes. 422. Efficientes. 423. ad 426. Augentes. 389. 390. Signa *Futuræ*. 426. *Præſentis*. 427. Prognoſis. 430. ad 433. Indicatio. 433. Cura. 434. ad 442.

Gangrænæ *inveteratæ* effectus. 442. Indicatio. 443. ad 446. Cura. 446. ad 454

Gangrænæ *ab impacto acri Gelu* factæ cura. 454. ad 457

Glutinoſum pingue unde? 60. Cauſæ antecedentes. 69. Sedes. 70. Effectus in *primis viis*. 71. In *ſanguine*. 72. 73. Cura. 75

Gonorrhœæ Locus. 1447. Cura. 1458. 1459.

Gravidarum Morbi. 1293. Cauſa *duplex*. 1294. 1295. *Prioris* effectus. 1296. Cura. 1297. ad 1301. *Poſterioris* effectus. 1301. Cura. 1302. *FLUOR UTERINUS* Gravidis qualis morbus. 1303. Cauſa. 1304. Diagnoſis. 1305. Cauſæ Remotæ. 1306. Cura. 1307. ad 1310.

H.

HÆmorrhagiæ Cauſa. Prognoſis. 160. 161. Cura. 218. *Revulſio* an hic juvet, & quando? 219.

Hæmorrhoidum *cæcarum* Cauſa. 959. Sedes. 963. Solutio. ibid.

Hemiplegia quid? 1018. Prognoſis. 1062. reliqua Vid. In *Paralyſi*.

Hepatis Uſus. Humor, Situs. 950. Circa ejuſdem Morbos. Horumque Effectus Quæſita. ibid.

Hepatis Inflammatio ſive *Hepatitis*. 914. Sedes. 915. Cauſæ antecedentes. 916. Effectus. 917. 918. Exitus in *SANITATEM*. Ope *Naturæ*. 919. ad 930. Ope *artis*. 930. Signa *perfectæ* ſanationis. 931. In *ALIUM MORBUM* puta *ſuppurationem*, 933. Signa hujus futuræ, 934. factæ. 935. Effectus. Prognoſis. 936. ad 943. Cura. 942. ad 945. *Scirrhum*, ejuſque effectus. 946. Prognoſis. 947. *Calculum Hepatis* 948. In *MORTEM*. 949.

Prognoſtica. 950.
Humores in Homine vivo quales reperiantur? 58. *Crudi*, unde hauriantur? 59.
Hydrocelarum variæ ſpecies. 1227. Harum cauſa. Diagnoſis. ibid. Cura. 1252.
Hydrocephali Locus. 1217. Prognoſis. Cura. 1218.
Hydrops quid? 1215. Locus. 1216. ad 1228. Cauſæ proximæ 1228. Remotæ. 1229. Effectus. 1230. Indicatio *triplex*. 1231. *Primæ* ſatisfit. 1232. ad 1238. *Secundæ*. 1238. ad 1250. *Tertiæ*. 1250. Quæſita. 1253.
Hydrops *ἀνὰ σάρκα*. 1225.
-- *ασκίτης*. 1226. 939.
-- *Aſperæ Arteriæ*. 1221.
-- *Glandularum*. 1222.
-- *λευκοφλεγματία*. 1225.
-- *Ovariorum*. 1223.
-- *Pulmonis*. 1220.
-- *Thoracis*. 1219.
-- *ὑπὸ σάρκα*. 1225.
-- *Uteri*. 1224.
Hydrops *Tympanites*. 1226. 939. Cura. 1251.
Hypochondriaci morbi Origo. Cauſa. ſedes. 1098. Effectus. 1099. Prognoſis. 1100. Cura. 1101.

I.

Icterus *Multiplex*. 914. Primæ ſpeciei *Benignæ* dictæ. Origo. 918. Cura. 919. ad 930. Secundæ, *paulo gravioris* Cura. 930. ad 933. Tertiæ, *pejoris* cauſa. 937. Prognoſis. 938. Quartæ. *nulla arte ſanabilis* Cauſa. 939. Quintæ, *valde periculoſæ*, Diagnoſis. 940. Sextæ, *cito lethalis* conditio. 941, Cura. Si quæ, 942. Septimæ, *perpetuæ* productio. 946. Palliatio. 947. Octavæ, *ſubitæ & ingentis* meta. 949. Prognoſtica circa Icterum. 950.
Ilei Cauſa. Diagnoſis. Prognoſis. 961. 962.
Infantum morborum Cauſa *prima*: ſc. ſtrigmenta glutinoſa. 1340. Effectus. 1341.

Cura. 1342. 1343. *Secunda* : Meconium non ſatis cito expulſum. 1344. Effectus. 1345. Cura. 1346. ad 1354. *Tertia* : Lac in ſtomacho coagulatum. 1354. Effectus. 1355. Cura. 1356. ad 1359. *Quarta* : *VERMES.* 1359. Horum generatio. 1360. 1361. Quibus minus familiares. 1362. Figura. 1363. Effectus. 1364. ad 1367. Prognoſis. 1366. 1367. Diagnoſis. 1368. Cura. 1369. ad 1374. *DENTITIONIS* effectus. 1374. 1375. Cura. 1376. 1377. *Convulſionum* ſanatio. 1378.

Inflammatio quid ? 371. Ejus nomen. 370. Sedes. 373. 374. Cauſa proxima. 372. Cauſæ ſtagnationem in *arteriis minimis* efficientes. 375. ad 378. In *vaſis Lymphaticis arterioſis*. 378. In omni *vaſe Conico*. 379. Ejus diverſitas cum aliis morbis. 380. Diagnoſis & Effectus 381. ad 386. Sanatio *beneficio naturæ*. 386. Exitus in *ſuppurationem* 387. In *gangrænam*. 388. In *ſphacelum*. 389. ad 392. In *Scirrhum* & quando ? 392. Prognoſis. 393. Indicatio *quadruplex*. 395. *primæ* ſatisfit. 396. *Secundæ*. 397. *Tertiæ*. 398. 399. *Quartæ*. 409. Quæſita. 401.

Inflammatio *primi* generis in quibus vaſis; in quibus *ſecundi* accidat? 122.

Inſtituta Phyſiologica Medica quid explicant. 4.

Inteſtinorum Inflammationis Cauſæ. 959. Diagnoſis. Effectus. Prognoſis. 960. ad 964. Exitus in *Abſceſſum* ſigna. Effectus 965. Cura. 966. In *Gangrænam*. 967. Hujus futuræ ſigna. 968. Præſentis. 969. Prognoſis. ibid. 970. Cura. ibid. In *ſcirrhum*. 971. Hujus Diagnoſis. 972. Effe-

ctus. 972. Prognoſis. 975. Cura. 974. 976. In *Cancrum* : quomodo ? 976. Hujus Palliatio. ibid. Quæſita. 977.
Iſchiadicus dolor. 1494. Vid. Rheumatiſmus.

L.

LAryngis Inflammatæ deſcriptio. 802. Cura. 809.
Laxitas Fibræ quid? 29. Vid. Debilitas.
Laxitas vaſorum & Viſcerum. Vid. Debilitas.
Lethargus quid? 1049. Cognitio. Curatio unde petendæ? ibid.
Lienis affecti Hiſtoria unde petenda? 958.
Liquida noſtra unde conficiantur? Qualem indolem in nobis acquirant? 60. Ex Animalium partibus confecta varia ſunt. 77. 78. 79.
Lochiorum fluxus. Vid. Puerperii Morbi.
Lues Venerea. Vid. Venerea lues.
Lumbago Rheumatica. 1494. Vid. Rheumatiſmus.
Luxatio quid? 358. 359. Cauſæ. 361. ad 364. Prognoſis. 366. Indicatio. 367. Cura. 368. 369.

M.

MAculaſarum *Rubrarum*. Cognitio. Prædictio. Curatio unde noſcantur? 416.
Mania quid? 1118. Cauſæ &c. ut in *Melancholia*. 1119. Diagnoſis. 1120. Quid Anatomia demonſtret? 1121. Huic morbo *princeps* remedium. 1123. Sanatio ope *Naturæ*. 1124. Quando oritur hic Morbus 1125. Huic proficua. Nocua. 1126.
Maniæ natæ in *Robuſtis* &c. Hominibus cura. 1127.
Medela *univerſalis* quæ? quæ *propria*? 9. Utraque unde reperiatur? 10. ad 14.
Medullæ a *contuſione Oſſis* læſæ effectus.

325.
Melancholia quid? 1089. Cauſa Proxima. 1090. Hujus Cauſæ effectus &c. Vid. *Atrabilarius ſuccus.* 1092. Cauſæ evidentes 1108. Prognoſis. 1109. Sanatio *naturalis.* 1110. *Artificialis.* 1113. ad 1118.
Melancholicus ſuccus qui? Vid. Atrabilarius ſuccus.
Membranæ vulneratæ. Vid. Nervi.
Membri Virilis inflammationis exitus 1449. Cura. 1460.
Morbus quid? 1. Quando effectus *Corporeus* dicatur? 7. Hujus ablatione quid fiat? 8. Hæc quomodo fiat? 9. Morbi cognitio & Curatio quæ requirant? 4.
Morborum deſcribendæ Hiſtoriæ & Curationi ordo optimus qui? 14. Qui hujus tractationis? 16. ad 21.
Morbi qui *Temperiei* vel *Congeniti* falſo habentur. 44.
Morbi ex *Exceſſu* circulationis 92. ad 106. Ex *Defectu.* 106.
Morbi Acuti Febriles. Chronici. Epidemici. Virginum &c. Vid. Acuti &c.
Mundatio Vulnerum *Artificialis* quæ? 260. Quæ *naturalis*? 261.
Muſculorum *contuſione* læſorum effectus. 325.
Muſculorum Oſſi Hyoïdi & Laryngi elevandis ſervientium inflammationis ſigna. 803. Cura. 810.

N.

NAuſeæ *Febrilis* Cauſa proxima, Remotæ. Harumque Diagnoſis. 642. Effectus. 643. Cura. 644. Quæſita. 645.
Nephretis quid? ejus Diagnoſis. 993. Cauſæ. 994. Effectus. 995. Cura bonitate *naturæ.* 996. *Artis.* 997. ad 1001. Exitus in *ſuppurationem.* 1001. Hujus Futuræ. Præſentis ſigna. Cura.

ibid. Effectus. 1002. In *ſcirrhum.* 1003. In *Calculum Renalem.* 1004. In *Gangrænam.* 1005.

Nervi *viſibilis* Origo. Structura. Liquor. Vis Contractilis. 181.

Nervi *partium integre diſſectarum* effectus qui? 182. Qui ſi *totus* Nervus *diſſectus* ſit? 162. *Secti* vel *puncti* Diagnoſis. Effectus. Prognoſis. 163. 183. 184.

O.

OBſervatio Medica unde habeatur? 11.

Obſtuctio quid? 107. Cauſa proxima. 108. Remotæ. 109. ad 119. Effectus. 110. ad 124. Cura. 125. ad 144.

Oedema in quibus vaſis fiat? 122. Ejus differentia cum inflammatione unde pateat? 380.

Omenti affecti Hiſtoria unde haurienda? 958.

Opiſthotonus. Vid. Spaſmus.

Oſſa Morbos ſimiles quos *molliores partes* patiuntur. 512. Cur? 513. *Quintuplici* morborum ſerie diſtinguuntur. 514. ad 526. Prima adſcribitur *Interſtitiis* Oſſium. 513. ad 518. Morborum Cauſa. 513. 516. 531. Effectus. 531. Secunda *Veſiculis* oſſium. Harumque *Liquori.* 518. Morborum cauſa. Effectus. 526. Prognoſis. 527. 528. Tertia oſſis *Tegumento externo.* 520. Morborum cauſa. 531. Prognoſis. 533. Harum *omnium* cura. 534. Quarta Oſſis *Tegumento interno.* 522. Morborum Cauſa. 531. 543. Exitus in *Gangrænam.* 543. In *Cariem* oſſis. 544. Hujus Diagnoſis. 545. Cura. 546. Cura ſi *ſuppuratio* vel *Gangræna* adſit. 547. 548. Quinta *vaſis & vaſculis veſicularum*

Oſſium. 524. Diagnoſis & effectus morborum. 526. Cura. 534.
Oſſium Inflammationis in *ſuppurationem* vergentis ſigna. 535. Hujus Præſentis. Signa. 536. Effectus. 537. Cura. 538. In *Gangrænam.* 540. In *Cariem.* 541. Cura. 542.

P.

PAncreatis affecti Hiſtoria unde haurienda? 958.
Paralyſis quid? 1057. Cauſa proxima. 1058. Remotæ. 1059. 1060. Effectus. 1061. Prognoſis. 1062. 1063. Sanatio ope *naturæ.* 1064. Indicatio. 1065. ad 1068. Cura. 1068. ad 1071.
Paraphrenitis quid? 907. Diagnoſis. 909. Prognoſis. 910. 913. Cura. 911. 912.
Paraplegia quid? Unde? 1018. Prognoſis. 1062.
Parapoplexiæ effectus. 1015.
Παραφροσύνη quid? 771. §. 2. Cauſa proxima. 776. Antecedentes. 772. §. 2. Cura. 782. Reliq. Vid. in *Phrenitid vera.*
partus Difficilis Cauſa *duplex.* 1310. *Prioris* Cauſæ & Cura. 1311. ad 1317. *Poſterioris* Cauſæ. ſigna. Effectus. Cura. 1317. ad 1322.
Pericranii læſi Diagnoſis. 249. Cauſa. 250. Effectus. 251. Cura. 252.
Perioſteum. Vid. Oſſium morbi.
Peripneumonia *vera* quid? 820. Sedes. ibid. 821. 822. Cauſa proxima. 820. Remotæ. 824. Effectus. 825. 826. Prognoſis. 823. 827. 828. 847. 848. Exitus. 820. In *SANITATEM reſolutione benigna.* 830. 1. Hanc juvantia. 850. *Sputi evacuatione.* 830. 2. Hanc promoventia. 851. Impedientia. 864. Hinc

effectus qui?865. Cura. 866. *Alvi excretione.* 830. 3. Huic proficua. 852. *Urinæ emiſſione.* 840. 4. Hanc efficientia. 853. In *ALIUM MORBUM.* 831. Puta in *ſuppurationem.* 832. Diagnoſis hujus futuræ. 833. Jam jam inſtantis. 834. Factæ. 835. Effectus. 836. Cura. 855. ad 859. In *abſceſſus* ad alia loca. 837. Horum futurorum circa *pulmones* ſigna. 836. Cura. 858. 859. Diagnoſis vergentium ad *crura.* 839. ad *Aures.* 840. Prognoſis. 842. Cura. 860. Ad *Hepar.* 841. Cura. 861. In *Tumorem Scirrhoſum , Calloſum.* 843. Cura. 862. In *Gangrænam.* 844. Prognoſis. ibid. 863. In *MORTEM.* 848.

Peripneumoniæ *Nothæ* invaſionis tempus. Cauſa. Prognoſis. 867. 868. Diagnoſis. 872. Quibus familiaris; Quibus minus? 871. 874. Cura. *ſalutaris* 873. Minus *ſalutaris* 869. 870.

Pervigilium *Febrile* quid? 708. Cauſa proxima. ibid. Exitus. ibid. Cura. 709.

Pharyngis inflammatæ ſigna. Effectus. Prognoſis. 801. 815. Cura. 809.

Phlegmones cum inflammatione differentia unde ſciatur? 380.

Phrenetis *vera* quid? 771. Cauſa proxima. 776. Remotæ. 777. Antecedentes 772. Diagnoſis. 773. Prognoſis. 774. Quid Anatomia demonſtret? 775. Curatio ope *Naturæ.* 779. *Artis.* 781.

Phrenitis *Symptomatica.* Vid. Παραφροσύν.

Phthiſis *Pulmonalis* quid? 1196. Cauſa proxima. 1167. Remotæ. 1198. 1203. 1204. Diagnoſis. 1199. Cura. 1200. Prophylaxis. 1201.

Prognoſis. 1207. Reliq. Vid. in *Vomica.*

Phymatum Cognitio. Prædictio. Curatio. undæ petendæ? 416.

Plantæ ſponte alcaleſcentes quæ? 76.

Plethora quid? 106. α. Cauſa proxima. ibid. β. Remotæ. ibid. γ. Effectus. Diagnoſis. Prognoſis. ibid. δ. Cura. ibid. ζ.

Pleuritis quid? 875. Quæ *humida*; Quæ *ſicca*? 876. Utriuſque ſedes. 877. Quæ *vera*; Quæ *Spuria*? utriuſque Locus. 878. Quæ *Idiopathica*? quos & quando infeſtet? 879. 906. Quæ *Symptomatica.* 880. Cauſa Proxima. 882. Antecedentes 881. Effectus 883. Prognoſis. 901. 904. 906. Exitus in *SANITATEM auxilio naturæ.* 885. ad 890. *Auxilio artis.* 890. 891. In *ALIOS MORBOS.* Puta in *ſuppurationem* 892. Signa hujus futuræ. ibid. Præſentis. 893. In *abceſſum.* Hujus Diagnoſis. Effectus. 894. Cura. 895. In *Empyema.* 896. Cura. ibid. In *Scirrhum. Callum.* Hujus Diagnoſis. Effectus. 897. Cura. 898. In *Gangrænam.* 899. Hujus Cauſa. 900. Futuræ & inſtantis ſigna. 901. Præſentis ſigna. Effectus. 904. In *MORTEM.* 905.

Pleuritidis *ſicc.* Cauſa. Effectus. 901. Cura. 902. 903.

Podagra quid? 1254. Diagnoſis 1261. Cauſa proxima. 1262. 1263. Hujus origo. 1255. Antecedentes. 1265. 1258. Remotæ. 1266. 1267. Locus. 1259. 1264. Signa inſtantis *paroxyſmi.* 1257. Progreſſus. 1260. Prognoſis. 1268. 1269. Quæſitum an *V. S.* proſit? 1270. An *Purgatio?* 1271. An *ſudorifera?* 1272. Indicatio *du-*

plex. 1274. *Primæ* ſatisfit. 1275. *Secundæ.* 1276. *Doloris* Sedatio. 1278. 1279. *Materiæ* impeditæ & introverſæ Cauſæ. ſigna. Effectus. 1273. Cura. 1281. Quæſita. 1282.

Podagræ *tophaceæ* cura. 1274. ad 1278.

Praxis Medica quid? 2. Eam tradituro quæ ſcitu neceſſaria. 3. 5. 6. Quæ agenda 11. 12. 13.

Puerperii Morbi. 1322. *Doloris* poſt *partum* Cauſæ. 1322. Harum ablatio. 1323. 1324. *LOCHIORUM nimii fluxus* cauſæ. 1325. Cura. 1326. ad 1329. *Febris* ut & *LOCHIORUM retentorum* Cauſæ. Effectus, 1329. Cura 1330. ad 1334. *LACTIS ſtagnantis* effectus 1334. Diagnoſis 1335. Cura. 1336. In *Apoſtema* vergentis Cura. 1337. Lactantis *papillæ doloris* ablatio. 1338. Lactis *nimis abundantis* temperatio. 1339.

Puſtulæ Inflammatoriæ. Eryſipelatoſæ. Scarlatinæ, &c. Vid. Exanthemata Febrilia.

Putredo quid? 82. Cauſæ. 84. Effectus. 85. 86. Cura. 88.

R.

RAbies *Canina.* 1128. Cur ita vocetur? 1129. Unde Oriatur? 1130. A quibus Animalibus? 1132. A Quibus frequentius? 1133. Cauſæ antecedentes. 1134. Efficientes. 1136. *Incipientis Rabiei* ſigna ut & gradus in *Animalibus.* 1135. In *Homine.* 1138. Diverſitas *temporis* reſpectu invaſionis. 1137. Prognoſis. ibid. Quid Anatomia demonſtret? 1140. Indicatio. 1141. 1142. Prophylaxis. 1143. Cura Morbi *præſentis.* 1144.

Quæ nocent. 1147. An *ſpecificum.* detur? 1147.

Rachitis. Ejus prima *nativitas.* 1480. Quibus familiaris. 1481. Cauſa proxima. 1488. §. 2. Antecedentes. 1482. ad 1485. Signa *incipientis* in nondum *incedentibus.* 1485. In jam *ambulare incipientibus.* 1486. Diagnoſis *factæ*, hujuſque effectus. 1487. Symptomata. 1488. Cura. 1489.

Ratiocinium Medicum quid efficiat? 13.

Rheumatiſmus quibus Morbis agnatus. 1490. Cauſa proxima. 1493. Antecedentes. 1491. Effectus. 1492. Prognoſis. 1495. Cura. 1493.

Rigiditas *Fibræ* nimia quid? 31. Cauſæ. 32. Effectus. 33. Cura. 35.

Rigiditas nimia *Vaſorum* & *Viſcerum* quid? 50. Cauſæ. 51. Effectus. 52. Cura. 54.

Ructus Diagnoſis Cauſa proxima. 646. Remotæ. 647. 648 Effectus. 649. Cura. 650. Quæſita. 651.

S.

SAlivatio *Mercurialis* in quo *morbo* inſtituenda? 1467. Ante inſtitutionem quæ applicanda? 1468. Quomodo producatur? 1469. Quamdiu? 1470. Qua copia? 1471. Quomodo excitetur? 1472. Quomodo ſiſtatur? 1473. ſi ad Alvum ruit, quomodo detineatur? 1474. Quomodo abſolvatur? 1476. 1477. *Symptomatum* ablatio. 1475.

Sanatio quid? Quid requirat? 4. Quid efficiat? Quomodo? 5. Per quæ? 6.

Sanguinis concretionis cauſa. 96. Ejus Rubedo unde? 97.

Scirrhus quid? 392. Cauſa proxima. ibid. Remotæ. 484. An-

tecedentes. 485. Sedes. 484. Effectus. 486. Prognoſis. 488. 489. Cura. 490. 491. Differentia cum *inflammatione* unde pateat? 380.

Scorbutus Quibus Frequentiſſimus. 1148. 1150. Cauſa proxima. 1153. Effectus. Prognoſis. 1151. Indicatio. 1156. ad 1160. Cura. 1160. ad 1166. Quæſita circa *curam*. 1165. §. 2. Diagnoſis *ſpeciei primæ*. 1151. 1. Cura. 1160. *Secundæ*. 1151. 2. Cura. 1161. ad 1164. *Tertiæ*. 1151. 3. Cura. 1164. *Quartæ*. 1151. 4. Cura. 1165.

Serum quid? 93. Quomodo in Liquidum tenuius reſolvatur? 95.

Siccitatis *Febrilis* Cauſa. Natura. Effectus. Cura. 699.

Sinus. Vid. Fiſtulæ.

Sitis *Febrilis* Cauſæ. Diagnoſis. 636. 637. Prognoſis 638. Indicatio. 639. Cura. 640. 641.

Spaſmi ſingularis. Opiſthotoni. Emproſthotoni. Tetani Univerſalis Origo. Sanatio &c. unde hauriendæ. 1088.

Sphacelus quid? 419. Locus. 420. Cauſa proxima. 390. 391. Antecedentes. 422. ad 426. Signa *futuri*. 427. 428. *Præſentis*. 429. Prognoſis. 430. ad 433. Indicatio. 457. ad 460. Cura. 460. ad 476.

Spina Ventoſa. 549. Ejus Cauſa. 526.

Sudoris *Febrilis* Cauſa proxima. 715. Effectus. 716. Indicatio. 717. Cura. 718.

Suppuratio. Vid. Abſceſſus.

T.

TAbes *Renalis* unde? 1002. Tabes *Lenta in crure* unde? 1003.

Tendines *vulnerati*. Vid. Nervi &c.

Terebrationis *Uſus*. 282. *Locus* unde cognoſcatur? 283. Quæ obſervanda *ante* inſtitu-

tionem? 284. ad 287. *In* ipſo inſtituto? 287. 288. *Poſt* inſtitutionem? 289. 290. 292. *Cranium perforatum* eſſe unde ſciatur? 291.

Teſtium *tumidorum* exitus. 1450. Cura. 1462.

Tetanus. Vid. Spaſmus.

Thoraci vulnerum inflictorum *nec in cava* penetrantium ſigna. 297. *Obliquorum deſcendentium* effectus. 298. Cura. 299. *In Cava* penetrantium Diagnoſis. 300. Effectus. 301. *Effuſi cruoris*, ſigna 302. Cura. 303. ad 306.

Tonſillarum Inflammatarum ſigna. Effectus. Prognoſis. 805. Cura. 811.

Tophorum *durorum* effectus. 1456. Cura. 1479.

Tormina cum Borborygmis unde? 960.

Tremoris *Febrilis* cauſa. 627. Effectus. 628. Prognoſis. 629. Cura. 630.

Trepanum. Terebra. Vid. Terebratio.

V.

VAriolarum Morbi *deſcriptionis* Auctor optimus qui? 1379. *Qualis* Morbus? ejuſque *natura*. Prognoſis quoad *tempus* invaſionis. 1380. Quibus *familiariſſimus*, Quibus *facilior*, Quibus *pejor*? 1381. *Status primus CONTAGII* dictus quomodo ſuſcipiatur? 1382. Hujus. Effectus. 1383. 1384. Diagnoſis. ibid. Duratio. Prognoſis. 1385. Cauſa proxima. 1386. Morbus hic à *morbo inflammatorio* unde diſtinguatur? 1317. Indicatio *hujus* ſtatus. 1388. Cura. 1389. ad 1393. *Methodus univerſalis* in morbo inflammatorio cur *hic* adhiberi poſſit? 1393. In quibus conſiſtat? 1394. Quid efficiat? 1395. *Status ſecundus* quomodo ſe habeat? 1396. Signa *futurarum PAPULARUM*. 1387.

Præſentium. 1396. Harum *Locus* ibid. Effectus ibid. Exitus. in *ſuppurationem. Abſceſſum* ibid. In *Gangrænam.* 1397. Prognoſis. 1398. Indicatio. Curatio. 1399. *Tertius ſtatus* ejuſque ſequelæ. 1400. 1401. Cura. 1402. Prognoſis. 1403.

Vaſorum *minimorum* Origo. Structura. Morbi. 38. *Majorum* Origo. ſtructura. *duplex* Morbi genus. 39. 41. ad 58.

Venereæ Luis primus *ortus.* 1440. Fit *Contagioſa.* 1443. Quomodo 1441. *Locus* ubi primo ſe prodit. 1440. Diagnoſis in *hoc* loco. 1444. In *aliis.* 1445. Horum affectorum effectus. 1446. ad 1457. Cura. 1458. ad 1480. Imprimis *ſalivatio Mercurialis*, ſi morbus in ſummo gradu. Vid. *Salivatio.* 1467.

Ventriculi *Inflammati* Cauſæ. Signa. Effectus. 951. Prognoſis. 952. Cura. 954. *Suppurati* Diagnoſis. Effectus. Cura. 955. *Scirrhoſi* vel *Cancroſi* facti ſigna. Effectus. 956. Cura. 957.

Vermes. Vid. Infantum morbi.

Virginum Morbi. 1283. Cauſæ antecedentes. 1284. Remotæ. 1285. Effectus. 1286. 1287. Diagnoſis. 1288. Cura. 1289. ad. 1292. *Symptomatum* ablatio. 1292.

Viſcerum *contuſorum* Effectus. 327.

Volvuli unde? 960.

Vomicæ *Pulmonum.* 1185. 1. *Pleuræ* ibid. 2. *Diaphragmatis* ibid. 3. *Mediaſtini* ibid. 4. *Pericardii.* ibid. 5. Cauſæ ibid. Signa futurarum. 1186. Præſentium. 1187. Effectus. 1188. 1206. Prognoſis. ibid. Cura. 1189. 1190. 1208. ad 1214.

Vomitus *Febrilis* quid? 652. Cauſa proxima ibid. Hujus Cauſæ. 653. ad 656. Effectus. 656. Cura. 657. 658.

Quæſita. 659.
Vulnus quid? 145. Cauſa. 146. Subjectum. 147. Diagnoſis. 148. Effectus. 149. Differentiæ. 150. ad 157. Phænomena. 158. *Oculo patentis* præſentia & natura quomodo noſcatur? 167. Quomodo *abſconditi*? 168. Prognoſis. 169. ad 175. Indicatio *Quadruplex*. 185. *Primæ* ſatisfit. 186. ad 189. *Secundæ*. 189. ad 210. *Tertiæ*. 210. ad 217. *Quartæ*. 217.
Vulnera Capitis Thoracis. Abdominis. Vid. Capitis &c. Vulnera.
Vulnera Arteriæ. Nervi &c. Vid. Arteria. Nervus &c.
Vulnera *inevitabiliter* lethalia. 150. 151. Unde prædicentur? 170.
Vulnera *ſua natura* Lethalia, *arte vero curabilia*. 152. Unde cognoſcantur? 171.
Vulnera *ex non lethalibus* lethalia facta. 153. Unde renuntientur? 172.
Vulneris *inter firmas partes* deſcendentis Cura. 237. 238.
Uterinus Fluor. Vid. Gravidarum Morbi.

FINIS.

cbs.